

מפתח

חיבורי רבינו בתוך ספרי
„קה"ת"

תשורה מה"שבע ברכות" של
מנחם מענדל וחי' מושקא
מונדשיין

יום הבהיר י"ד כסלו ה'תשפ"ה

מפתח

חיבורי רבינו בתוך ספרי
„קה"ת"

הוצאה שני' עם תיקונים והוספות

תשורה מזה,,שבע ברכות" של
מנחם מענדל וחי' מושקא
מונדשיין

יום הבהיר י"ד כסלו ה'תשפ"ה

ב"ה

פתח-דבר להוצאה החדשה

לקראת יום הבהיר כ"ח סיון, שבו יצא כ"ק אדמו"ר (יחד עם הרבנית הצדקנית נ"ע) מן המיצר דעמק הבכא האירופאי, והגיע צלחה לארצות הברית (יום ב', כ"ח סיון ה'תש"א – לפני שמונים וחמש שנה), שאז התחילה תנופה חדשה בהחזקת והפצת התורה והיהדות והפצת המעניות, ע"י כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, ביסדו את המוסדות המרכזיים „מחנה ישראל", „קה"ת" ו„מרכז לעניני חינוך", ומסרם להנהלת כ"ק אדמו"ר,

הנני מוציא לאור את ה„מפתח" בהוצאה שני" עם תיקונים והוספות.

מאז יצא לאור ה„מפתח" נתפרסמו צילומים רבים של כתי"ק כ"ק אדמו"ר על עניני דפוס, וציינתי אליהם במקומם.

תודתי נתונה לכל אלו ששלחו לי הערות ותיקונים, ותבוא עליהם ברכה. תודה מיוחדת להת' פסח בצלאל משה שי' מייערס, שעבר על ה„מפתח" כולו ורשם את הערותיו המועילות.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

מנחם מענדל מונדשיין

ועש"ק פ' קורח, כ"ז סיון, ה'תשפ"ו,
פ"ה שנה להצלת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע,
ברוקלין, נ.י.

ב"ה

פתח-דבר להוצאה הראשונה

לזכרון טוב, משמחת ה„שבע ברכות" של צאצאינו החתן הת' מנחם מענדל שי' והכלה מרת חי' מושקא תחי' מונדשיין, המתקיים בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית, אשר בבית אגודת חסידי חב"ד, בית הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים של נשיא דורנו, בית רבינו שבבבל – 770,

ומגלגלין זכות ליום זכאי – יום הבהיר י"ד כסלו, יום הנישואין של כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע, לפני צ"ו שנה, הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו בתשורה המוסגרת בזה,

„מפתח" בעריכת החתן שי', של הענינים שערך כ"ק אדמו"ר זי"ע בתור עורך ראשי של „הוצאת ספרים קה"ת", שנדפסו כחלק מספרי קה"ת.

לאופן עריכת ה„מפתח" – ראה להלן במבוא.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך אתכם ואותנו, בתוך כלל אחינו בני"חיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

בשמחה ובברכה

פסח צבי ודבורה שמערלינג

לוי יצחק וחנה מונדשיין

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשפ"ה,
צ"ו שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע,
ברוקלין, נ.י.

תוכן הענינים

3	פתח-דבר להוצאה החדשה
4	פתח-דבר להוצאה הראשונה
5	תוכן הענינים
7	מבוא
	פרק א
13	הקדמות הקדמות עם חתימת שמו הק' / הקדמות בכת"ק בלי חתימת שמו הק'
	פרק ב
30	מפתח תוכן הענינים
	פרק ג
33	חלוקת המאמר לפרקים
	פרק ד
37	הערות וצינונים
	פרק ה
55	קיצורים
	פרק ו
58	מפתחות
	פרק ז
68	רשימת מאמרים ומכתבים רשימות מאמרים / רשימות מכתבים / רשימות ביכלאך בספרי
	פרק ח
74	רשימת דפוסים קונטרס תורת החסידות / רשימות דפוסים / רשימות דפוסים בפתח דבר

- פרק ט
83 תיאור כתבי יד .....
 תיאור כתבי יד שנדפסו / תיאור כתבי יד שלא נדפסו
- פרק י
91 לוח התיקון .....
- פרק יא
95 ראשי פרקים מתולדות .....
 רבותינו נשיאינו / ארבעה מחברים / הקדשות
- פרק יב
102 ליקוט מנהגי חב"ד .....
 מנהגי חב"ד - דינים ומנהגים / היום יום / היום יום חלק ב' / רשימות דינים ומנהגים / ספר המנהגים - מנהגי חב"ד
- פרק יג
112 מראה-מקומות משלימים .....
- פרק יד
114 קובץ שלשלת האור - רשימת ספרים וקונטרסים .....
 קובץ שלשלת האור / קובץ שלשלת האור (קובץ חוברות) / רשימת ספרים וקונטרסים / רשימת ספרי נשיאי חב"ד
- פרק טו
123 נמצא בדפוס .....
- הוספה א
139 חוברת ההוספה לספר התניא .....
 מהדו"ק של חוברת ההוספה לתניא / קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים / מפתחות לספר התניא / מ"מ, ציונים והערות לספר התניא
- הוספה ב
145 הוצאת התניא השלימה .....
 הוצאת התניא השלימה / תיקונים עם ציוני מקורם / ביאורים על התניא מחסידים הראשונים / סיפורים ע"ד התניא
- הוספה ג
155 קטלוג „קה"ת" משנת תש"ט .....

ב"ה

מבוא

ברשימת עסקנותו של כ"ק אדמו"ר בשלשלת היחס הנדפס בתחילת „היום יום" (קה"ת, תשי"ז¹):

תש"ב - נתמנה ע"י כ"ק אדמו"ר חותנו בתור יו"ר . . „הוצאת ספרים קה"ת". תש"ג - נתמנה בתור עורך ראשי ד, ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש" . .

בחוברת הקטלוג „קה"ת" (קה"ת, תש"ט) מתוארת העבודה של ההוצאה לאור:

„הוצאת ספרים קה"ת" (קרני הוד תורה) נוסדה ע"י כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א² מליובאוויטש בשנת ה'תש"ב. היתה עבודת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשדה החינוך והרבצת תורה חסרה הוצאת ספרים, ובא מוסד זה והשלים היקפה הגדול של התכנית הענקית המסתעפת בכל מקצועות חיוק היהדות בכלל, שדה החינוך, הרבצת תורה והפצת תורת החסידות בפרט.

קרוב למאתים ספרים וקונטרסים נדפסו ע"י קה"ת מאז הוסדה ועד עתה, שנתפשו בכל תפוצות ישראל. מהם שנדפסו כמה וכמה פעמים אחרי שהוצאות ראשונות אזלו מן השוק. ביניהם ספרים גדולים בכמות ואיכות או קונטרסים וחברות, ירחונים וילקוטים, אשר כלם כאחד מצטיינים בצורתם ותכנם, ועשו להם שם גדול בעולם הספר. בכמות בלבד מצטרפים הם ליותר על שני מליונים טופסים. ודי בפרטים אלה להעיד על צעדי הענק שצעד מוסד זה בשדה הוצאת ספרים בשבע השנים הוסדו.

. . בכלל, מתחלק כל החומר הנדפס . . לשלשה סוגים:

סוג הראשון כולל ספרי החינוך בהוצאת ה„מרכז לעניני חנוך", אשר כשמו כן הוא, מוסד עולמי מרכזי בלתי מפלגתי לכל עניני החנוך, שנוסד ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנת תש"א ועומד תחת הנהלתו הפרטית. כאן יבאו ספרי ה„מרכז לעניני חנוך" מופיעים בלשון הקדש, אידיש, אנגלית

(1) לכל אורך המפתח, ציינתי את שנת ההדפסה היותר קדומה של הספר בו נמצא הענין המבוקש.
 (2) הכוונה - לכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

וצרפתית. עומדת להפתח בקרוב גם מחלקה ספרדית.

סוג שני כולל בעיקר הנדפס בהוצאת הספרי, „אוצר החסידים” בתורת החסידות, חקירה, מוסר והלכה. רוב הספרים והקונטרסים הם מיצירת נשיאי חב”ד מראשית התנועה ועד היום, לרבות היבול הגדול מעטו של כ”ק אדמו”ר שליט”א, נשיא חב”ד בדורנו.

סוג שלישי כולל הוצאות שונות שלא נכנסו בשני הסוגים הנ”ל, וכמו, לדוגמא, ה„שדי חמד” שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כלו.

בכל החומר הרב שיצא לאור ע”י קה”ת, מדרגת הספרים בכמותם ואיכותם, צורתם ורב גוניהם, משתקפת יזמתו הגדולה של כ”ק אדמו”ר שליט”א שעמד על גודל דרישת השעה בספרי חינוך, לימוד וקריאה בעד הדור הצעיר בשפתו המדוברת וספרי תורה, חסידות ומוסר לרוות צמאון כל יודע ספר.

משתקפת בו גם העבודה הגדולה והטורח הרב שהשקיעו חברי ועד הפועל וחברי המערכת, ובראשם הרב מנחם שניאורסאהן³. הרב ח. מ. א. חקוב ודר. ניסן מינדעל בהכנת סידור ועריכת הספרים, ביניהם הרבה כתבייד, עד שיצאו לאור היום.

*

רבות כבר נכתב על מעורבתו הרבה של כ”ק אדמו”ר, בעיקר בשנים שלפני הנשיאות, בכל פרט של עריכת והדפסת הספרים ע”י „הוצאת ספרים קה”ת”⁴.

אחד הענינים שהי’ להם חביבות מיוחדת אצל כ”ק אדמו”ר הוא „אזנים לתורה”. וכמ”ש בשיחת ש”פ תזריע תשמ”א (הוגה ונדפס בפתח דבר ל„ספר המפתחות - לספרי כ”ק אדמו”ר מהר”ש”)⁵:

די גמרא דערציילט, אַז פון די מעלות פון שלמה המלך איז, וואָס - „לימד דעת את העם” דורך דעם וואָס „אגמרי’ בסימני טעמים” און „עשה לה (לתורה) אזנים”.

ולכאורה: שלמה המלך איז דאָך געווען דעם חכם „מכל האדם” - האָט

(3) הכוונה - לכ”ק אדמו”ר.

(4) ראה „ימי מלך” ח”ב פי”ח „לשוני עט סופר מהיר” (בעריכת ר’ מרדכי מנשה שי’ לאופר - קה”ת, תנש”א). „הוצאת ספרים קה”ת” פ”ג „יו”ר ועד הפועל”, פ”ד „עורך ראשי” (בעריכת ר’ זושא שי’ וואלף - קה”ת, תשע”ג), „קובץ חבורי רבינו” (י”ל ע”י „ועד תלמידי התמימים”, תשע”ד) ועוד. על עבודתו של כ”ק אדמו”ר בפרסומים שי”ל במסגרת ה„מרכז לעניני חינוך” י”ל בעז”ה בקרוב ספר (בעריכת ר’ מנחם מענדל שי’ גרינפלד), ותדפיס ממנו (ע”ד הספרי’ לחגים ומועדים) י”ל בתשורה גרינפלד, י”א סיון תשפ”ד.

(5) צילום גכתי”ק של ההגהות - „בית משיח” גליון 275 (ז’ אייר תש”ס) ע’ 21-22.

ער זיך געדארפט פארנעמען נאָר מיט לערנען עומק חכמת התורה? זעט מען, אַז עס איז מוכרח אפילו פאַר עם - מאַכן „אזנים" לתורה.

עד"ז - געפינט מען אויך ביי רבותינו נשיאינו, אַז דער צמח צדק, און אַזוי אויך דער רבי דער שווער, האָבן זיך „געקאַכט" אין דעם ענין פון „קיצורים". און כו"כ הערות הצ"צ (בלקו"ת ואור התורה) זיינען אייגענטליך מפתחות - וואו דער ענין רעדט זיך כו'.

כשיצא לאור הכרך הראשון של „ספר הערכים - חב"ד" (קה"ת, תשל"א), שלח כ"ק אדמו"ר עותק של הספר אל הרה"ח ר' שלמה יוסף זיין ע"ה, בצירוף מכתב, מיום הבהיר י"א ניסן תשל"א, בו מבאר את גודל הענין של ספרי מפתחות ודומיהם⁶:

. . . גודל ההכרח בזה מובן ג"כ מריבוי הספרים מעין זה בתורת הנגלה, הן בנוגע לריכוז החומר ע"ד ספרי ערכים בתורת הנגלה על סדר הא"ב וכו' או ע"ס הענינים וכו', על אכו"כ בנוגע לסיכום הפסקי דינים בספרי הפוסקים, ואפילו בתורת הקבלה כמה ספרים שמטרתם כנ"ל, ודוקא בתורת החסידות לא נמצא כמוהו. ומתאים לשיטת חסידות חב"ד שאחת הנקודות העיקריות בזה להבין הענינים על בורים, ובסגנון הידוע שיהי' מובן גם בשכל נפה"ב, הנה לא ראיתי אף התחלה בזה, מלבד שער היחוד לאדמו"ר האמצעי שהוא ע"ס ההשתלשלות, אבל בקיצור נמרץ.

הרגשתי בהכרח האמור עשירות בשנים, אלא שמפני כו"כ סיבות נתעכב הדבר, והתחלתי לפני עשירות בשנים בהקדמת עבודה המוכרחת לעריכת ספר ערכים כזה על ידי עריכת מפתחות ענינים של ספרי היסוד בתורת החסידות . . .

כ"ק אדמו"ר הורה פעמים רבות למחברים ומו"ל של ספרים להוסיף בספריהם „אזנים לתורה", הן בעריכת קיצורים ומפתחות, והן בהדפסת ציונים ומ"מ⁷. כ"ק אדמו"ר בעצמו הרבה בעריכת „אזנים לתורה", ובכל ספר או קונטרס שהוציא לאור נדפסו הערות וציונים, מפתחות וכיו"ב.

*

זכות גדולה ונפלאה נפלה בחלקו של אבי זקני, הרה"ת ר' יהושע מונדשיין ע"ה, שערך „מפתחות ללקוטי לוי יצחק" (קה"ת, תשל"ג), שהתקבל בחביבות מיוחדת אצל כ"ק אדמו"ר⁸.

6 „אגרות קודש" חכ"ז אגרת י"קכו.

7 ראה ליקוט מענינים אלו ב„הוצאת ספרים קה"ת" פ"ח „אזנים לתורה". ועוד.

8 ראה ע"ד עריכת הספר - תשורה מונדשיין, טו"ב כסלו תשס"ח ע' 54-52, 56, 61-59. ספר סופר

וסיפור (מכון כרמים, תשפ"א) ע' 437-452, 95-96, 859-858.

בהמשך ערך מפתחות לספרים נוספים של רבותינו נשיאינו: „ספר המפתחות - לספרי ומאמרי אדמו"ר ה'צמח צדק" (קה"ת, תשל"ד). „ספר המפתחות - לספרי לקוטי שיחות כרכים א-ט" (קה"ת, תשל"ו). מפתח ענינים ואנשים, פסוקים ומרז"ל ל„ספר השיחות - תורת שלום" (הוצאה רביעית - קה"ת, תשנ"ג).

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר, הוציא לאור גם ספרי ביבליוגרפיה על ה„תניא" ו„שלחן ערוך" של אדמו"ר הזקן: „תורת חב"ד: לקוטי אמרים תניא - ביבליוגרפיה (מהדורותיו, תרגומיו וביאוריו)" (קה"ת, תשמ"ב)⁹, „ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן (ביבליוגרפיה)" (קה"ת, תשד"מ)¹⁰.

בח"י אייר תנשא כתב לכ"ק אדמו"ר הערה אודות הגיל של הרה"ג מהור"ר אברהם דוד לאוואט ע"ה, אביו זקנו של כ"ק אדמו"ר, כשאדמו"ר הצמח צדק כתב „תשובה" על שאלתו, ועל כך השיב כ"ק אדמו"ר¹¹:

ות"ח, ומאחז"ל בגודל הענין דאזניים לתורה. אזכיר עה"צ.

*

מטרתו של מפתח זה הוא לשמש „אזנים" ל„אזנים", וללקט ברשימה מסודרת את הענינים השונים שערך כ"ק אדמו"ר, שנדפסו כחלק מספרי קה"ת¹².

המפתח נחלק לכמה מדורים, וענינם נתבאר כל אחד במקומו:

פרק א: הקדמות.

פרק ב: מפתח תוכן הענינים.

פרק ג: חלוקת המאמר לפרקים.

פרק ד: הערות וציונים.

פרק ה: קיצורים.

פרק ו: מפתחות.

פרק ז: רשימת מאמרים ומכתבים.

פרק ח: רשימת דפוסים.

(9) ראה ע"ד עריכת הספר - תשורה מונדשיין, טו"ב כסלו תשס"ח ע' 70 ואילך. תשורה מונדשיין, י"ד מנ"א תשע"ג ע' 74-71. „ספר סופר וסיפור" ע' 877-878.

(10) ראה ע"ד עריכת הספר - תשורה מונדשיין, טו"ב כסלו תשס"ח ע' 82 ואילך. „ספר סופר וסיפור" ע' 881-882.

(11) נדפס בתשורה מונדשיין, טו"ב כסלו תשס"ח ע' 92.

(12) בפ"א נוספו כמה הקדמות שלא נכתב שמו עליהם בפירושו, ובכמה מקומות נוספו ענינים שעדיין נמצאו בכתובים ולעת עתה לא נדפסו.

פרק ט: תיאור כתבי יד.

פרק י: לוח התיקון.

פרק יא: ראשי פרקים מתולדות.

פרק יב: ליקוט מנהגי חב"ד.

פרק יג: מראה-מקומות משלימים.

פרק יד: קובץ שלשלת האור - רשימת ספרים וקונטרסים.

פרק טו: נמצא בדפוס.

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר לאבי זקני¹³ כשערך את הביבליוגרפיה לתניא „בוודאי יכניס שפע פקסימיליות“, הוספתי לאורך המפתח פקסימיליות של ענינים שנזכרו בפנים כפי שהם בגכתי"ק או בספר הנדפס¹⁴.

בסוף הקובץ נדפסו:

הוספה א

סקירה ע"ד החיבורים שכ"ק אדמו"ר הוציא לאור על ספר התניא, עם השלבים השונים שעברו במשך השנים.

הוספה ב

סקירה ע"ד הוצאת התניא השלימה שהי' ברצונו הק' להוציא לאור. (שניהם נדפסו לראשונה בקובץ „הערות וביאורים - מאנטרעאל" גליון קט, יו"ד-י"א שבט תשפ"ב, וכאן עם תיקונים והוספות).

הוספה ג

תצולם מקטלוג „קה"ת" שי"ל בשנת תש"ט.

*

תודתי נתונה להת' יחזקאל יעקב שי' הלוי ליווער, הת' מנחם מענדל שי' יעקובוביץ, והרה"ת ארי' ליב שי' קרעמער על שהשקיעו מזמנם ותרמו מידיעותיהם לשלימות המפתח.

וזאת למודעי, אשר היות ותורת כ"ק אדמו"ר רחבה מני ים היא, לא ימלט שנשמטו ממני אי אלו ענינים. ובקשתי פרושה לכל מי שיש לו תיקונים, הערות והוספות לשלחם אלי בכתובת האימייל m.m.mondshine@gmail.com.

(13) נדפס בתשורה מוגדשיין, טו"ב כסלו תשס"ח ע' 78.

(14) בשוה"ג ציינתי את המקומות בהם נדפסו צילומי גכתי"ק שמצאתי השייכים לענינים שנזכרו במפתח, והשתדלתי לציין את המקור היותר קדום בו נדפסו.

תקוותי שההו”ל של קובץ זה יוסיף ב„קאך” בלימוד תורתו של כ”ק אדמו”ר על כל חלקי ויגרום לו נחת רוח.

ויהי רצון שנזכה בקרוב ממש לקיום היעוד „מהרה כו’ ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה”¹⁵, ועד לשלימות הנישואין דכנס”י עם הקב”ה שיהי’ בגאולה האמיתית והשלימה¹⁶ ע”י משיח צדקנו - „מנחם שמו”¹⁷, שישמיענו נפלאות מתורתו וילמד תורה את כל העם¹⁸, ונוסף ע”ז „תורה חדשה מאתי - נותן התורה - תצא”¹⁹.

מנחם מענדל מונדשיין

(15) נוסח ברכה הז’ מברכות הנישואין. ע”פ ירמ’ לג, יו”ד-יא.

(16) ראה שמו”ר ספט”ו.

(17) ראה סנהדרין צח, סע”ב. איכ”ר פ”א, נא.

(18) ראה רמב”ם הל’ תשובה ספ”ט. וראה לקו”ת צו יז, א ואילך.

(19) ישעי’ נא, ד. ויק”ר פי”ג, ג. ולהעיר שזהו חדש גם לגבי לימוד המשיח*.

(* הערת כ”ק אדמו”ר על הפתח דבר לספר „מעייני הישועה” - קה”ת, תשמ”ז. צילום גכתי”ק של ההגהה - „תורת מנחם - מעייני הישועה” (קה”ת, תשפ”א) בתחילתו.

פרק א

הקדמות

מאז שנתמנה לעורך הראשי של מערכת „אוצר החסידים", כתב כ"ק אדמו"ר הקדמות לספרים וקונטרסים שי"ל (בהמשך נקראו גם בשם פתח דבר וכיו"ב), בהם כתב בד"כ רקע לספר, מאיזו הוצאה נעתק דפוס זה, ואם באו בו הערות או הוספות.

אחרי הסתלקות אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ביו"ד שבט ה'שי"ת, החל כ"ק אדמו"ר לכתוב הקדמות ארוכות לקונטרסי המאמרים של אדמו"ר מהוריי"צ שהמשיך להוציא לאור לקראת יומי דפגרא. יש לציין ממכתב כ"ק אדמו"ר אל הרה"ת ר' אברהם חנוך גליצנשטיין ע"ה, מכ"ה מנ"א תשט"ז:

במ"ש אשר מר א.ש. 2 ש' רוצה להוסיף מדור וכו', ונתן לו ההנחות בלתי מוגהות - בודאי לכל לראש ימציא לו את ההנחות המוגהות ורק בתור הוספה הנחות הנ"ל. והרי גם הענינים המוגהים רבים הם לפי ערך, וכמו הנדפסים בקובצי ליובאוויטש דעתה והחוברות שהופיעו לפני י"ד י"ג שנה, מכתבים הכללים ומכתבים התוכנים לפרטים, מה שנדפס בבטאון, הקדמות הקונטרסים דשנת תשי"א, המפתחות לס"ב ועוד ועוד.

כ"ק אדמו"ר חתם על קונטרסים בעיקר עד שנת תשי"ט, ועל הספרים עד שנת תשכ"ד (מלבד כמה יוצאים מן הכלל, כמפורט להלן). מאז נדפסו כל ההקדמות בחתימת מערכת „אוצר החסידים".

*

להלן באה רשימה של החיבורים להם כתב כ"ק אדמו"ר הקדמה וחתם עליהם את שמו הק'. רובם נדפסו אח"כ במקומם (או בתור הוספה) בספרים, אבל כמה מהם נשמטו (בין בשוגג ובין במזיד) ונסמנו בשוה"ג, ונכון הדבר שיתקנו זאת בהוצאות הבאות.

[ברשימה זו באו ההקדמות על סדר השערים של רבותינו נשיאינו, ולא על סדר הופעתם בדפוס].

(1) „אגרות קודש" חכ"א אגרת ח'קו.

(2) מר אליעזר שטיינמן, מחבר הספר „משנת חב"ד".

אדמו"ר הזקן

(א) לקוטי אמרים - תניא. (1) קה"ת [סניף מינכען], תשי"ז³. (2) קה"ת, תשי"ד⁴. (3) בפורמט כיס - קה"ת, תשי"ד⁵. (4) עם תרגום אנגלי, וגם הפתח דבר נכתב באנגלית - קה"ת, תשכ"ב⁶.

(ב) שלחן ערוך אדמו"ר הזקן. (1) קה"ת [סניף מינכען], תש"ח⁷. (2) קה"ת, תש"כ⁸.

(ג) תורה אור. (1) קה"ת [סניף מינכען], תש"ח⁹. (2) קה"ת, תשט"ו.

(ד) לקוטי תורה. קה"ת [סניף מינכען], תש"ח¹⁰.

מאמרי אדמו"ר הזקן - (ה) הנחות הר"פ. קה"ת, תשי"ח. (ו) אתהלך - לאזניא. קה"ת, תשי"ח. (ז) תקס"ב. קה"ת, תשכ"ד¹¹.

(ח) מאמר ציון במשפט תפדה. קה"ת, תשט"ו.

אדמו"ר האמצעי

(ט) שערי תשובה. קה"ת [סניף שנגהאי], תש"ז.

(י) דרך חיים. קה"ת, תשט"ו¹².

(3) נשמט מההוצאות הבאות של ה„תניא”. ולפענ"ד נכון הדבר שעכ"פ בהוצאה המחודשת של ה„תניא” (קה"ת, תש"ע), בה הוסיפו בתוך קונטרס ה„מפתחות” של כ"ק אדמו"ר צילומי כתי"ק של המפתחות - יוסיפו גם פתח דבר זה.

(4) תאריך הפתח דבר ל„תניא” הוא „ערב שבת קדש עשרים במנחם אב ה'תשי"ג”, ותאריך הפתח דבר ל„מפתחות לספר התניא” (שנדפס יחד עם ה„תניא”) הוא „ג' כסלו ה'תשי"ד”. בהוצאת תשי"ח נוספה הערה של כ"ק אדמו"ר על הפתחי דבר.

צילום גכתי"ק של הפתח דבר ל„תניא” - תשורה באטלער, י"ג אלול תשפ"ג ע' 96.

(5) תאריך הפתח דבר ל„תניא” בפורמט כיס הוא „מוצאי ש"ק יד בכסלו ה' תשי"ד”. בהוצאות שלאח"ז פתח דבר זה נשמט ונדפס במקומו הפתח דבר לפורמט הרגיל, וחזר ונדפס בהוצאת עשי"ת תשל"ט עם הערה „ב' קטעים האחרונים נשמטו בכמה דפוסים של פורמט כיס (מכמה סיבות)”.

(6) כשעמדו להדפיס את כרך ב' של התניא, כתב כ"ק אדמו"ר: „בהעתקת שער היחזה"א - הקדמתי לח"א? (בהערה מתאימה שזוהי הקדמת ח"א שהו"ל כו) - צילום גכתי"ק נדפס בתשורה באטלער, י"ג אלול תשפ"ג ע' 235.

(7) נשמט מההוצאות הבאות של ה„שלחן ערוך”.

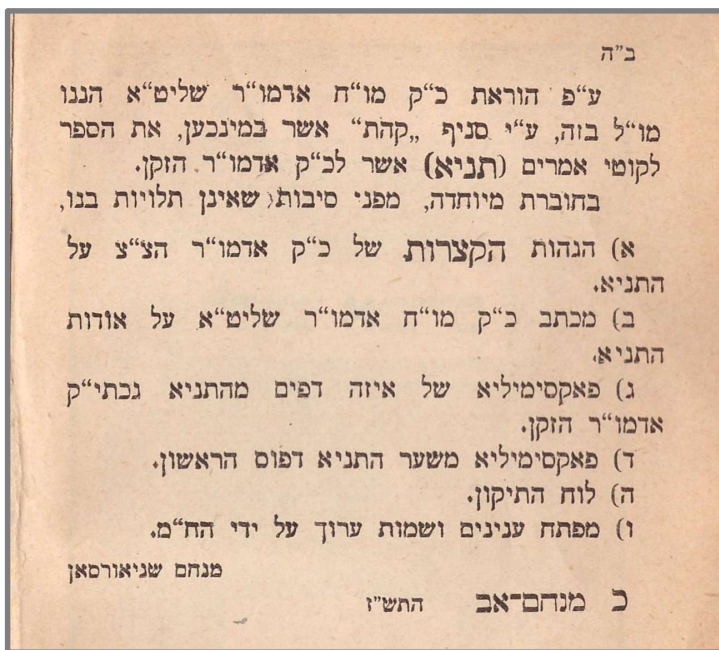
(8) נשמט בהוצאה המחודשת של „שלחן ערוך” רבנו הזקן (קה"ת, תשס"א), ורק בהוצאת תשע"ג החזירו את הפתח דבר (וגם זאת רק בכרך א') במקום שמצאו עמוד ריק, אחרי הקדמת בני המחבר. כמו כן נשמט שם נוסח השער השני.

(9) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי"ק - תשורה מונדשיין, ב' אדר תשנ"ד ע' 10.

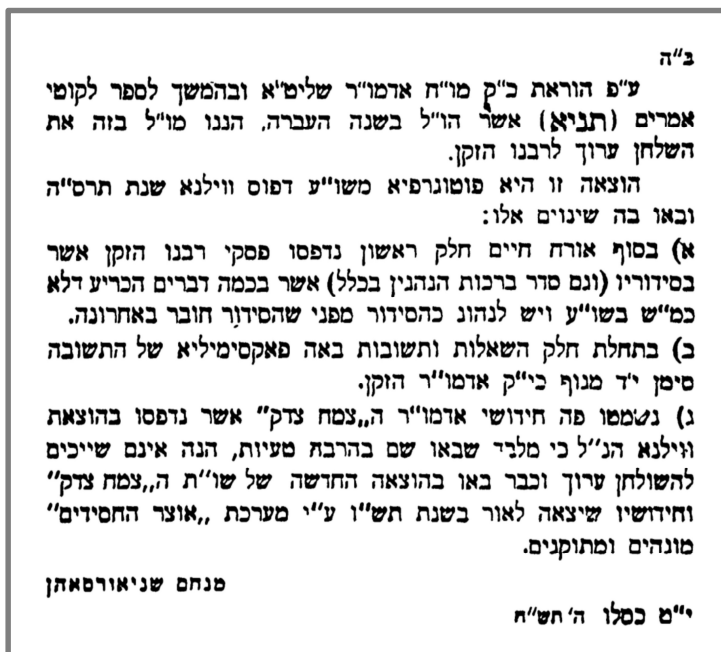
(10) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי"ק - שם ע' 12. צילום מכתב עם תיקונים בנוסח הפתח דבר - שם ע' 23. וראה לקמן פ"ח „רשימת דפוסים” אות יא.

(11) צילום גכתי"ק של ההגהות לפתח דבר - תשורה שפירא, י"ט כסלו תשנ"ט ע' 7-8.

(12) ראה הערת כ"ק אדמו"ר בשוה"ג: „בטעות הדפיסו שם [בהוצאת שנגהאי, תש"ז]: (א) מעבר לשער - הקדמת המו"ל השייכת לספר שער התשובה והתפלה (הספר דרך חיים הוא חלק ג' ממנו). (ב) בהשער - שזוהי הוצאה שלישיית”. ולפענ"ד נראה שכ"ק אדמו"ר כתב הקדמה להוצאת תש"ז, אך המדפיסים הדפיסו בטעות הקדמה אחרת, והקדמה זו נאבדה בצוק העתים. וחבל על דאבדין.

ההקדמה ל„לקוטי אמרים - תניא“ הוצאת תש"ז (אות א, 1)

ההקדמה ל„שלחן ערוך“ הוצאת תש"ח (אות ב, 1)

- (יא) אמרי בינה. קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו¹³.
- (יב) עטרת ראש. קה”ת [סניף מינכען], תש”ח¹⁴.
- (יג) שערי אורה. (1) קה”ת [סניף מינכען], תש”ח¹⁵. (2) קה”ת, תשט”ז.
- (יד) נר מצוה ותורה אור - שער האמונה ושער היחוד¹⁶. קה”ת [סניף מינכען], תש”ח.
- תורת חיים - (טו) על ספר בראשית. קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו¹⁷. (טז) על ספר שמות. קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ז.
- (יז) פירוש המלות - מהדורא בתרא. קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו.
- (יח) ביאורי הזהר. קה”ת, תשט”ז.
- (יט) מאמר מזמור שיר ליום השבת. קה”ת, תשט”ז - המאמר הוא באידיש, וגם הפתח דבר נכתב באידיש.
- (כ) בד קודש. קה”ת, תש”ז.
- (כא) פסקי דינים - יורה דעה. קה”ת, תשי”ט.

אדמו”ר ה„צמח צדק”

- (כב) צמח צדק - (1) שאלות ותשובות, חדושים על הש”ס. קה”ת, תש”ה-ו.
- (2) צמח צדק - פסקי דינים. ח”א - קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו. (3) ב’ כרכים - קה”ת [סניף מינכען], תש”ט¹⁸.
- (כג) דרך מצותיך - טעמי המצות. קה”ת, תשי”ג¹⁹.
- (כד) ספר החקירה - דרך אמונה. קה”ת, תשט”ו.
- (כה) אור התורה - על פרשת שמות. קה”ת, תשי”ט²⁰.
- רשימות - (כו) על מגילת איכה. קה”ת, תשי”א. (כז) על מגילת איכה - מילואים. קה”ת, תשי”ב²¹. (כח) על מגילת אסתר. קה”ת, תשט”ו.

13) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - „הוצאת ספרים קה”ת” ע’ 134.

14) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - תשורה מונדשיין, ב’ אדר תשנ”ד ע’ 5.

15) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - שם ע’ 6.

16) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - שם.

17) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - „הוצאת ספרים קה”ת” ע’ 134.

18) תאריך הפתח דבר הוא „עשרים בחדש מנחם אב ה’תש”ח”.

19) צילום גכתי”ק של ההגהות לפתח דבר - תשורה נמדר, ד’ אלול תשפ”ב ע’ 27.

20) צילום גכתי”ק של הפתח דבר - קובץ „גישואי צדי”ק” ח”א (י”ד כסלו תשע”ט) ע’ 50-49. כת”י מס’ 899 בספריית אגו”ח.

21) צילום גכתי”ק של הפתח דבר - תיקיית „גוגל-דרייוו” יחודית בשם „ליקוט כתי”ק - פתח דבר”.

גמ

ה י ו ז ג א ת ס פ ר י מ
- ק ה ת -

770 איסטרן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

בתוספת להשלגם פירוש חי' ד' סניא
ניסח השערים

א. תדרת חיים: השער הראשון: המסכנות (ראם) כמו שהוא ברפוס היסן. כהן, ע"ד כמו שאר הוצאותינו, למעלה החיכות ספרו-אוצר החסידים - ליובאוויטש. אח"כ - קו פסיק. אח"כ באמצע ובסוף קצרות קובץ שלשלת האור. למטה מעט וליסין: היכל רביעי. לשפאל: שער שני. למטה מזה, האותיות וסימני השורות כמו שהוצג בשער היסן, התיבות: שער תורת חיים חלק ראשון ספרץ כראשית. למטה מזה הותם קהת והתיבות שנגאאי (לכתוב כמו שכתובים בוסיין) ה'תש"ו, למטה מזה התיבות: יוצא לאור על יד מערכת אוצר החסידים שנת השעת אלפים שבע מאות ושש לבריאה.

מקור לדת: ביהת. בעקבות כ"ק סניא אדמו"ר שלישיא הננו מודל כזה, ע"י מחלקת העקתי (קוני הוד גורה) אשר בשנגאאי, את הספר תורת חיים, אשר לכ"ק אדמו"ר האמצעי נייע.

הספר תורה נדפס בקאפוסט (תקפיו, רק עד סוף חיי שדה) ונפס שני' כוואראט (תרכ"ו) על כל ספר מאסמית) והוצאה זו היא פוטוגרפיא מהוצאת וואראט.

ההגות הנוצת למטה העקתי מכתי"ק כ"ק אדמו"ר נייע על גליון ספר יתורת חיים" שלו.

עיי"ק כי בדרס סניא, ה'תש"ו

אחר זה קו פסיק, אח"כ: הנהות שנעתקו מכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהורש"כ נייע על גליון יתורת חיים" שלו.

ד"ה כלה תולדות כה, פ"ו, ע"ג סניד - שורה כל הסם לבן - ע"ג

בפתח בענין אשר יעוי"ש.

שם רטיו (פ"ו) שורה כ"ב: "והוציא בתקן יתרוכ"ה.

ד"ה לך לך אספז ט"ו (א. ע"ג) שורה כ"ט: "לאין ככלל עולם נתקן - בר' כב"ל"

וזה נאנה אנהו כאלפים טוף סניד שורה למטה (ע ע"א) כ"בא ע"י שיעלה תחלה הנסוך לגבוה שלמטה למעלה.

על כ"ז הענין קולמוס וכן על הרסום כפולי הגליון - גבוכ"י - התיבות, ונרשם מן המד - מן המשמש אל המקבל אם לא במקום תחלת הגליון וההשתחוצת שלמסמ"ע ושניהם כאחד באים כנ"ל ושניהם ענין אחד הוא משם בלתי מתחלק לבי' ענינים כ"ל: וכן הוא:

הת"ס א"כ 17 א.פ"ג. א"ת. Copyright 1946 by KEHOT

770 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y.

שער הפנימי. כמו שהוא ברפוס היסן עד הקו ועד ככלל. למטה סקרו: הוצאת שלישיית הותם קהת והתיבות שנגאאי ה'תש"ו. יוצא לאור כ"ק אדמו"ר החסידים שנת השעת אלפים שבע מאות ושש לבריאה.

מקור לשער ואל"ף: פוטוגרפיא ברפוס הנמצא תחת ידם.

שער עקודם ש תולדות: עד הקו - כמו בייסן. למטה סקרו: הוצאת שני' הותם קהת וכו' כמו בשער הפנימי. פעל"ד: לחשמש מה שנכתב בשפת פולין.

כ"ק אמרי בינה. כמו הנה"ל (לעשות ג"כ שני שערים) ואלו השניים בשער תא': היכל רביעי שער ראשון. ספר אמרי בינה.

פעל"ד: כ"ל, בשנוים. בית ... אמרי בינה... הספר אמרי בינה נדפס בקאפוסט תק"א וגם בלעמבערג, (הש"ד). והוצאת זו היא פוטוגרפיא מהוצאת כ"ק אמרי בינה. ע"פ התכנית אשר התווה כ"ק סניא אדמו"ר שלישיא - כהיכל רביעי - דור רביעי מהשעת נייע -

מכתב לעוסקים בהדפסת הספרים בשנגאאי (אות יא. אות טו)

(כט) קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים. קה”ת, תש”ת.

קונטרסי מאמרים: (ל) ברוך שעשה נסים. קה”ת, תשי”א²². (לא) והי עקב תשמעון. קה”ת, תשט”ז.

אדמו”ר מהר”ש

לקוטי תורה - תורת שמואל - (לב) ספר תרכ”ו. קה”ת, תשי”א²³. (לג) ספר תרכ”ז. קה”ת, תשי”ב. (לד) והחרים - תרל”א. קה”ת, תש”ה. (לה) מים רבים - תרל”ו. קה”ת, תש”ו [ללא ציון תאריך]. (לו) וככה - תרל”ו. קה”ת, תש”ה.

קונטרסי מאמרים: (לז) שופטים ושופטים. קה”ת, תשט”ז. (לח) לא יצא האיש לא בסיף. קה”ת, תשט”ז²⁴. (לט) נחמו נחמו עמי - תרכ”ו. קה”ת תשכ”ו²⁵.

אדמו”ר מהורש”ב

(מ) חנוך לנער. קה”ת, תש”ג [ללא ציון תאריך].

(מא) קונטרס עץ החיים. קה”ת, תש”ו [ללא ציון תאריך].

(מב) קונטרס העבודה. קה”ת, תש”ו [ללא ציון תאריך].

(מג) קונטרס ומעין. קה”ת, תש”ג [ללא ציון תאריך].

(מד) החלצו - רנ”ט. בהוצאה שני של הקונטרס - קה”ת, תש”ט.

(מה) תורת שלום - ספר השיחות. קה”ת, תש”ו.

בהוצאה הראשונה נדפסו הערות של כ”ק אדמו”ר על הספר בפני עצמם בסוף הספר, עם הקדמה נפרדת חתומה ע”י „המו”ל”. בהוצאות הבאות (קה”ת, תשי”ז) נדפסו הערות אלו בשוה”ג, וההקדמה להערות שולבה בתוך ההקדמה לספר עצמו.

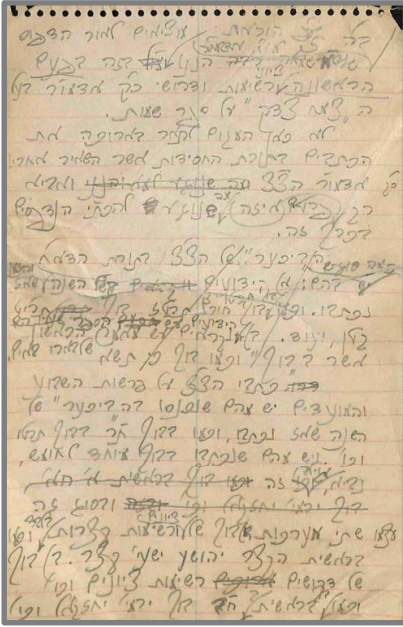
קונטרסי מאמרים: (מו) סמוכים לעד - פר”ת. קה”ת, תשי”ב²⁶. (מז) והוא עומד עליהם - תרס”ג. קה”ת, תשי”ג. (מח) והוא כחתן - תרנ”ז. קה”ת, תשי”ג. (מט) זכור הוי’ - עטר”ת. קה”ת, תשי”ג. (נ) ויבא משה בתוך הענן - תרנ”ד. קה”ת, תשי”ז. (נא) זכור את אשר עשה - תרס”ה. קה”ת, תשי”ח. (נב) אחרי מות - תרמ”ט. - קה”ת, תשכ”ב.

22 חלק מהפתח דבר (אבל לא כולו) נדפס בהוספות ל„אור התורה” בראשית ח”ה ע’ תריד, ב.
23 צילום גכתי”ק של הפתח דבר - „הערות התמימים ואנ”ש - מאריסטאון, יו”ד שבת תשפ”א.

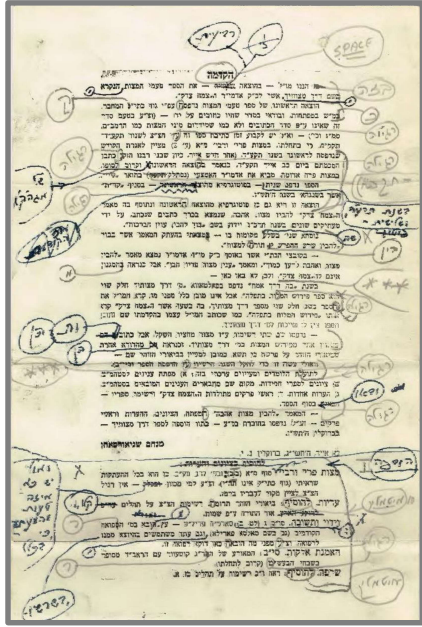
24 צילום גכתי”ק של ההגהות לפתח דבר - תשורה סימפסאן, ב’ סיון תשע”ט.

25 י”ל בקשר עם ביקורו של שו”ר אצל כ”ק אדמו”ר ביי”ג מנ”א. זהו הקונטרס האחרון עליו חתם כ”ק אדמו”ר.

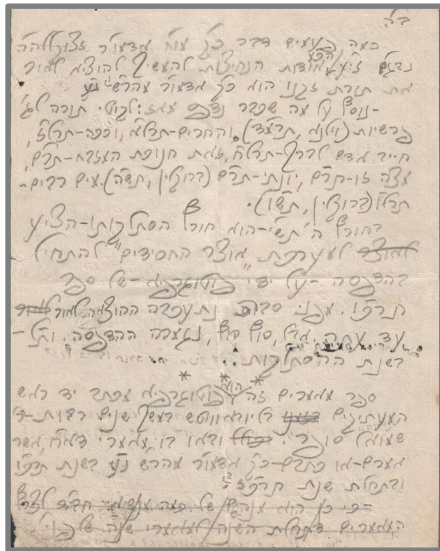
26 צילום גכתי”ק של הפתח דבר - „תורת מנחם - התוועדות ח”ד בתחילתו.

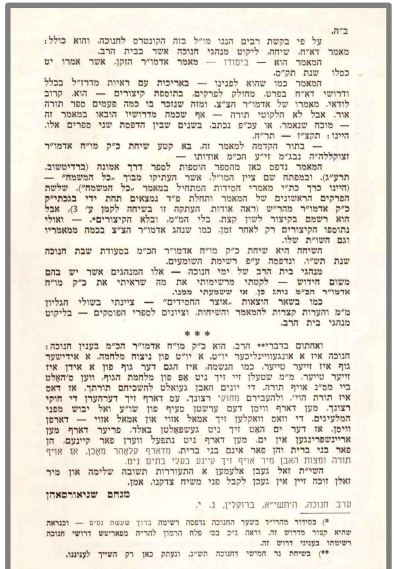
כתי"ק ההקדמה ל, אור התורה
על פרשת שמות" (אות כה)

הגהות על ההקדמה ל, דרך מצותיך"
הוצאת תשי"ג (אות כג)

כתי"ק ההקדמה ל, לקוטי תורה תורת
שמואל - ספר תרכ"ו" (אות לב)

ההקדמה למאמר, ברור שעשה
ניסים" לאדמו"ר הצ"צ" (אות ל)

(נג) הגהות על הלכותי תורה. בהוספות „לקוטי תורה” - קה”ת [סניף מינכען], ה'תש"ח [ללא ציון תאריך]²⁷.

אדמו"ר מהוריי"צ

ספר המאמרים - (נד) קונטרסים (ב' כרכים). קה”ת, תשכ”ב²⁸. (נה) אידיש. קה”ת, תש”ו [ללא ציון תאריך]. (נו) קיץ ה'ש"ת. קה”ת, תשי”א²⁹. (נז) ה'תש”ג. קה”ת, תשי”ג³⁰. (נח) ה'תש”ד. קה”ת, תשט”ז. (נט) ה'תש”ח. קה”ת, תשח”י³¹. (ס) תש”ט. קה”ת, תשי”ב. (סא) ה'תש”י. קה”ת, תשי”א. (סב) ה'תשי”א - מלוקט. קה”ת, תשי”ב.

קובץ מכתבים - (סג) קובץ א. הוצאה שלישית עם הוספות - קה”ת, תשי”ג³². (סד) קובץ ב. קה”ת, תש”ב [ללא ציון תאריך]³³. (סה) קובץ ג. קה”ת, תשי”י.

(סו) ספר השיחות קייץ ה'ש"ת. קה”ת, תש”ז [ללא ציון תאריך] - פתח דבר באידית.

(סז) ספר הזכרונות - ליובאוויטשער רבינ'ס זכרונות - ח”א. קה”ת, תש”ז [ללא ציון השנה] - פתח דבר באידית.

(סח) Memoirs שליט”א Lubavitcher Rabbi's - „ספר הזכרונות” בתרגום לאנגלית, וגם הפתח דבר נכתב באנגלית - קה”ת, תש”ט.

(סט) ספר הקיצורים - שערי אורה. קה”ת, תש”ח³⁴.

(ע) קונטרס ח”י אלול ה'תש”ג. קה”ת, תש”ד.

(עא) קונטרס ביקור שיקאגא. קה”ת, תש”ד.

מהדו”ק של פתח דבר לקונטרס „ביקור שיקאגא”, שמפני סיבה שאינה ידועה לא נדפס בפועל - נדפס ב„אגרות קודש” ח”א אגרת קנ.

(27) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - תשורה מונדשיין, ב' אדר תשנ”ד 12.

(28) צילום גכתי”ק של הפתח דבר - תשורה דייטש, ט' סיון תשע”ב.

(29) בעמוד הבא נדפס מכתב בקשה לאדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע:

הרשומים מטה פונים בזה לכ”ק אדמו”ר שליט”א בבקשתם הלבבית לקבל ליי”ב תמוז, ה'תש”ה - חג המשלש של יום הולדת כ”ק אדמו”ר שליט”א, יום חרותו ממאסרו, ויום מלאת חמשים שנה מהתחלת עבודתו הקדושה בעיני הכלל - את מתנתם והיא: החלטתם להוציא לאור על חשבונם את חלק הראשון ממאמרי דא”ח שהואיל כ”ק אדמו”ר שליט”א לאמרם במשך חמש השנים של המצאו באה”ב.

(30) צילום גכתי”ק של שמות החתומים - „הוצאת ספרים קה”ת” ע’ 95.

(31) צילום גכתי”ק של הפתח דבר - תשורה נמדר, ד’ אלול תשפ”ב ע’ 13.

(32) צילום גכתי”ק של הפתח דבר - תשורה טענענבוים, י”ג מרחשון תשע”א ע’ 5.

(33) צילום גכתי”ק של הפתח דבר - תשורה נמדר, ד’ אלול תשפ”ב ע’ 24.

(34) ע”פ הנכתב ב„אגרות קודש” חכ”א אגרת ז’תשעג, נראה לתארך את הדפסת הקונטרס לכ”ז-כ”ח אלול תש”ב.

(35) נשמט מההוצאות הבאות של הקיצורים, בתוך הספר „שערי אורה” (קה”ת, תשט”ז).

<p>MACHNE ISRAEL 770 EASTERN PARKWAY Brooklyn, N. Y. Tel. SLocum 6-2919</p>	<p>מתנה ישראל 770 איסטערן פארקווי ברוקלין, נ. י. טעל. סלאקום 6-2919</p>
--	--

ב"ה, ערב ראש השנה, תש"ג
שלום וברכה.

לזכות את הרבים דרוקען מיר דא 8 ברויו פון רבי'ן שליט"א — מלובאוויטש — צו תלמידי הישיבות.
מיר וויינען וויכער און דער ברויו וועט געפינען דעם ריכטיגען אפלאנג צווישען אלע תלמידי הישיבות
אהן אונטערשייד פון ריכטונג און שיבת הישיבה.

פארשרייבט זיך אין: א) תברת משניות בעל פה.
ב) תברת תהלים.

געדענקט אן: ואיבת לרעד בנידן! כל ישראל ערבים זה בזה!
ועתה אז איינע חברים זאלען אויך ווערען חברים אין תברת משניות בעל פה אין אין תברת תהלים.
איהר, תלמידי הישיבות, דארפט זיך שפעלען און דער ערשטער שורה פון דער ארבעט אויף צו צווייגען
חברים אין תברת משניות בעל פה און אין תברת תהלים.

בכרבת כתיבה והתיסה טובת,
לאותר לתשובה — לאלתר לנאולה,
מ ת ה נ ה י ש ר א ל
מנחם שניאורסאן, יו"ר ועד הפועל

ההקדמה לאגרת אדמו"ר מהוריי"צ לתלמידי הישיבות (אות קנד)

מפתח ענינים וכו' - (קנח) לספר התניא. קה"ת, תשי"ג⁴¹. (קנט) לספר תורה אור. קה"ת, תש"ו. (קס) לספר לקוטי תורה. קה"ת, תשי"ט.

(קסא) הוספה לספר דרך מצותיך הוא טעמי המצות. קה"ת תש"ו⁴².

(קסב) הערות וצינונים לקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים. קה"ת, תש"ח [נדפס בהוספות לקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים, ללא ציון תאריך].

(קסג) הערות לספר צמח צדק - שו"ת אורח חיים. קה"ת, תש"ה [נדפס בהוספות לספר צמח צדק - שו"ת אורח חיים, ללא ציון תאריך].

(קסד) ראשי פרקים מתולדות אדמו"ר הצמח צדק. קה"ת, תש"ה [נדפס בהוספות לספר צמח צדק - שו"ת אורח חיים, ללא ציון תאריך].

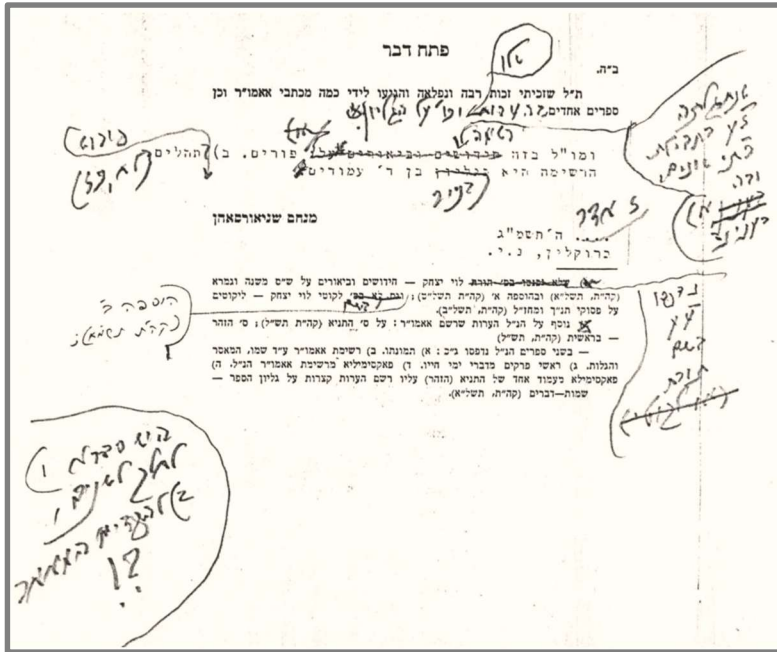
(קסה) ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש. קה"ת, תש"ז.

(קסו) רשימת מאמרי דא"ח של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע. קה"ת, תש"ז [נדפס בספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש, ללא ציון תאריך].

(קסז) מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב. קה"ת, תש"ט.

41) צילום גכתי"ק של הפתח דבר - תשורה עמאר, י"א אלול תשפ"ב ע' 30. צילום גכתי"ק הגהות על הפתח דבר - תשורה ריבקיין, י"ז טבת תשפ"ו ע' 6.

42) בהוצאות הבאות של הספר, „דרך מצותיך“ (קה"ת, תשי"ג ואילך) נדפסו ההוספות בלי שער. בהוצאת תנש"א נערך הספר מחדש, ושם נוסף שער להוספות וקראו לו „מפתחות והערות“ (כנראה ע"פ החבורות ש"ל לתו"א ולק"ת). ונכון הדבר שיתקנו זאת ויקראו להוספה בשם שנקראה ע"י כ"ק אדמו"ר.

הגהות על הפתח דבר ל, תורת לוי יצחק - לפורים ותהלים" (אות קעג)

הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן

לקוטי לוי יצחק - (קסח) הערות על ספר התניא. קה"ת, תש"ל. (קסט) הערות לספר הזהר - בראשית. קה"ת, תש"ל. (קע) הערות לספר הזהר - שמות-דברים. קה"ת, תשל"א. (קעא) על פסוקי תנ"ך ומחז"ל. קה"ת, תשל"ב⁴³.

תורת לוי יצחק - חידושים וביאורים (קעב) לש"ס משנה וגמרא. קה"ת, תשל"א. (קעג) לפורים ותהלים. קה"ת, תשמ"ג⁴⁴. (קעד) לילקוט שמעוני ולגיטין. קה"ת, תשל"ט. (קעה) למס' גיטין - עם הוספות. קה"ת, תשמ"א.

שונות

(קעו) מענה לשון. קה"ת, תשי"י.

(קעז) שארית יהודה. קה"ת, תשי"ז.

(43) צילום גכתי"ק של ההגהות לפתח דבר - תשורה לוין, ח' כסלו תש"ע ע' 6.
 (44) צילום גכתי"ק של ההגהות לפתח דבר - „עבודת הקודש" (להרשד"ב לוין - קה"ת, תשפ"ג) ע' קכ.

(קעזח) קב ונקי. קה"ת, תשי"א⁴⁵.

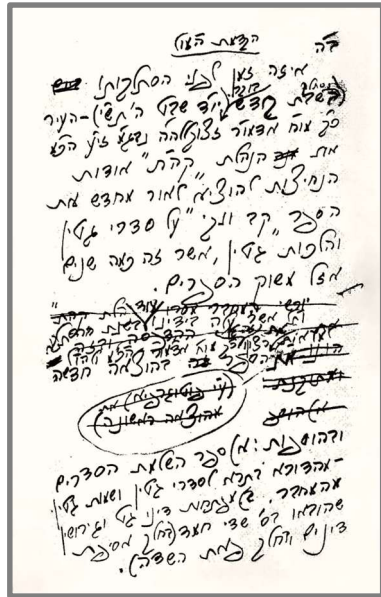
פלח הרימוז - (קעט) על ספר בראשית.
קה"ת, תשי"ד⁴⁶. (קפ) על ספר שמות.
קה"ת, תשי"ז⁴⁷.

(קפא) מאמרי השתתחות. קה"ת,
תשי"א.

(קפב) שדי חמד. (1) כרכים א-ט -
קה"ת, תש"ט-י. (2) כרך יו"ד - קה"ת,
תשי"ג⁴⁸.

(קפג) קובץ ליקוטי דינים. בעריכת
הרה"ת ר' מנחם זאב הלוי גרינגלאס
ע"ה. קה"ת, תשי"א⁴⁹.

(קפד) Rabbi Shneur Zalman
Of Liadi - A Biography
מדברי ימי חיי אדמו"ר הזקן, בעריכת
הר"ר ניסן מינדל. קה"ת, תשכ"ט.

כתי"ק הקדמת המו"ל, לקב ונקי" (אות קעזח)

[רשימה מפורטת עם תצלומים של כל ההקדמות על סדר הופעתם בדפוס,
י"ל בקונטרס „פתח דבריך יאיר" כתשורה מהאויפרופעניש של הת' חיים עוזר
שי' בוטמן, ש"פ וארא, ג' שבט ה'תשפ"ד⁵⁰].

- (45) צילום גכתי"ק של הקדמת המו"ל - תשורה בעלינאוור, ד' תמוז תשנ"ח ע' 35 ואילך.
- (46) צילום גכתי"ק של הפתח דבר - תשורה דייטש, תשרי תשנ"ט ע' 8.
- (47) תאריך הפתח דבר הוא „זאת חנוכה, ה'תשט"ו". צילום גכתי"ק של חלק מהפתח דבר - „צדי"ק למלך" ח"א (י"א ניסן תשנ"ד) ע' 130.
- (48) תאריך הפתח דבר הוא „עשרים במנחם אב ה'תשי"ב". הפתח-דבר לדרך יו"ד זהה לכרכים הקודמים, רק ש, כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א נשתנה ל, כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע". צילום גכתי"ק של השינויים ל, הקדמת המו"ל לדרך יו"ד - תשורה ריבקיין, י"א טבת תשפ"ו ע' 51. בעמוד הבא לאחר ההקדמה, נדפסה הקדשה:

באמצע הכנת כרך זה לדפוס

נסתלק

כבוד קדושת מו"ח אדונו מורנו ורבנו הרב

יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

אדמו"ר מליובאוויטש

גאון ישראל ונשיאו

אין עושיין נפשות לצדיקים שמעשיהם הטובים הם זכרונם

(ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה. שו"ת הריב"ש סתכ"א)

(49) צילום גכתי"ק של הפתח דבר - „צדי"ק למלך" ח"ד (כ"ח טבת תשנ"ג) ע' 162. הוספה ל, ליקוטי דינים (הוצאת תשנ"ח). „ליקוטי סיפורי התועודיות" (הוצאת תשפ"ד) ע' 762-761. צילום גכתי"ק של הגהות לפתח דבר - שם ע' 678.

(50) נלקט ע"י הרה"ת ישראל יוסף שי' גרוזמן, הרה"ת ארי' ליב שי' קרעמער והכותב.

*

במשך השנים הבאות, רשם כ”ק אדמו”ר את התאריך בסוף הפתחי דבר, ופעמים רבות הגי’ אותם ואף הוסיף בכמה מהם ענינים שלמים⁵¹.

אחרי שכ”ק אדמו”ר הפסיק לחתום על הפתח דבר, היו מדפיסים במשך כמה שנים בתחילת הספר „במקום הקדמה” - מכתב כללי או כללי-פרטי מאותה תקופה.

(קפה) ספר המנהגים. כשהכניסו את „ספר המנהגים - מנהגי חב”ד” להגהת כ”ק אדמו”ר, כתבו המו”ל „ע”ד גודל ענין ההנהגה עפ”י מנהגי רבותינו נשיאינו הקדושים, וטעם התגלותם בזמן האחרון דוקא, מועתק בזה קטע משיחת כ”ק אדמו”ר שליט”א: „. והעתיקו חלק משיחת י”ד כסלו תשי”ד.

כ”ק אדמו”ר הגי’ וכתב: „בא בזה בתור „פתח דבר” קטע משיחת כ”ק אדמו”ר שליט”א, וסימן להדפיס את השיחה בתור ענין בפ”ע עם הכותרת⁵²:

פתח דבר
- קטע משיחת . . .
מנהגי . . חוצה

*

להלן באה רשימה חלקית (על סדר הוצאתם לאור) של פתחי דבר נוספים שנכתבו ע”י כ”ק אדמו”ר, אבל לא חתם עליהם את שמו הק’.

(קפו) קובץ מכתבים א. ועד איגוד התמימים (ורשא, תרצ”ו)⁵³.

(קפז) לקוטי דיבורים - פורים תש”א. מחנה ישראל (תש”א).

(קפח) קונטרס התפלה. אגודת חסידי חב”ד העולמית (תש”ב).

(קפט) שנים אוחזין בטלית. המו”ל (תש”ב)⁵⁴.

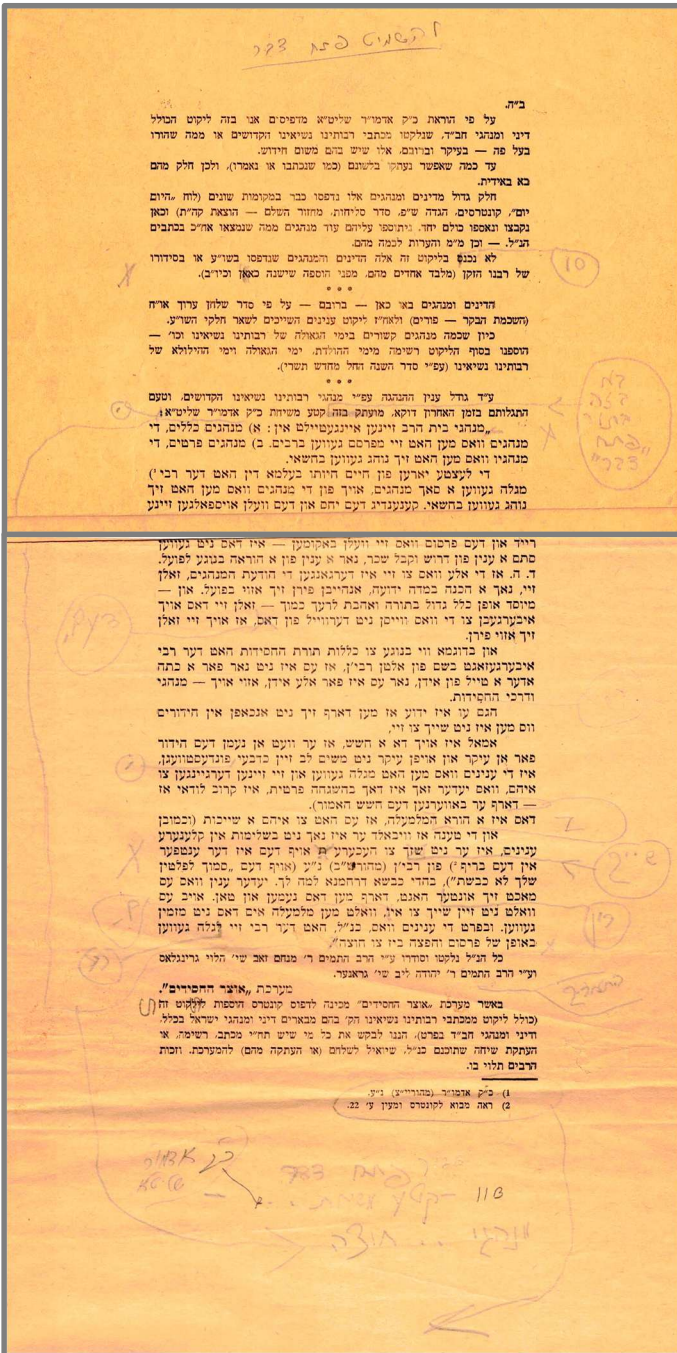
(קצ) תהלים אהל יוסף יצחק. הוצאת „קה”ת” (קה”ת, תשי”ב).

51) צילומי גכתי”ק שנתפרסמו מהגהות על פתחי דבר - נלקטו יחד בתיקית „גוגל-דרייוו” יהודית בשם „ליקוט כתי”ק - פתח דבר”.

52) צילום גכתי”ק של ההגהות לפתח דבר - תשורה גולדברג, כ”ה טבת תש”פ ע’ 84-83.

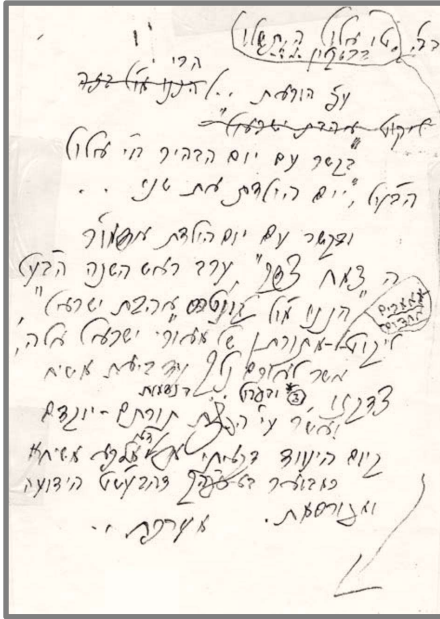
53) במבוא ל„אגרות קודש” כ”ק אדמו”ר ח”א וב„בכל ביתי נאמן הוא” ע’ 112 - נדפס צילום גכתי”ק כ”ק אדמו”ר מהפתח דבר ל„קובץ מכתבים” בי”ת שהי’ בתכנון להו”ל, ובפועל לא נדפס. ושם בראשו: „הקדמת ועד המו”ל (תוכנה ולא הלשון)”. תוכן פנים הקובץ - „בכל ביתי נאמן הוא” ע’ 114-112.

54) „הצעת תוכן שיחה בהתועדות ומסיבת בני תורה - חוברת ראשונה - שנים אוחזין בטלית (סוגיא דריש מסכת בבא מציעא)” הוכן לדפוס אבל לא נדפס בפועל (ראה ע”ד חוברת זו לקמן פט”ו „גמצא בדפוס” אות כא). נתגלה יחד עם רשימות כ”ק אדמו”ר ונדפס בשנת תשנ”ו. צילום גכתי”ק של הפתח דבר - „צדי”ק למלך” ח”א (י”א ניסן תשנ”ב) ע’ 121-122. „שנים אוחזין בטלית” (קה”ת, תשנ”ו) בסופו.

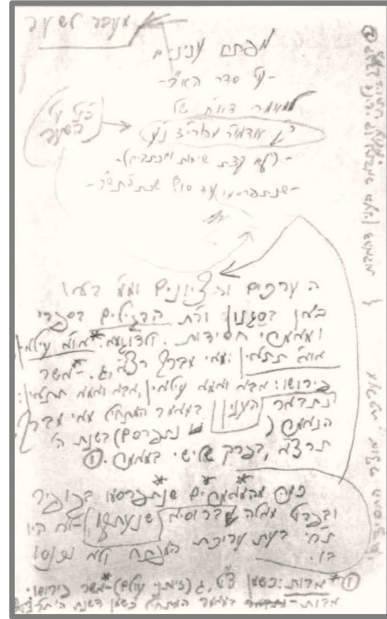

הגהות על הפתח דבר ל, "ספר המנהגים - מנהגי חב"ד" (אות קפה)

כתי"ק הפתח דבר לקונטרס
 „אהבת ישראל” (אות קצג)

כתי"ק ההקדמה ל, מפתח ענינים -
 למאמרי אדמו"ר מהוריי"צ" (אות קצב)

קצא) תהלים אהל יוסף יצחק (השלם) - עם פירוש יהל אור. הוצאת „קהת”
 (קה"ת, תשי"ג)⁵⁵.

קצב) מפתח ענינים - למאמרי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. מערכת „אוצר
 החסידים”⁵⁶.

קצג) קונטרס אהבת ישראל. מערכת „אוצר החסידים” (קה"ת, תשל"ו)⁵⁷.

55) צילום גכתי"ק של כתבי יד בקשר לפתח דבר - תשורה נמדור, ע' 19-18. הגהה ראשונה - שם ע' 24. הגהה שני' - תשורה ליסוד, כ"ב אדר שני תשס"ה.
 56) צילום גכתי"ק של הפתח דבר - „הוצאת ספרים קה"ת” ע' 536.
 57) צילום גכתי"ק של הפתח דבר - תשורה ואגדהויו, ר"ח שבט תשס"ח ע' 14.

פרק ב

מפתח תוכן הענינים

בקונטרסים של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹ ושל אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע² שנדפסו בשנים תש"ג-תש"ו, הוסיף כ"ק אדמו"ר בתחילת הקונטרס „מפתח", בו נרשם בקיצור תוכן הענינים של הקונטרס.

(א) מפתח הענינים - לקונטרס ומעין. בתחילת קונטרס „ומעין מבית ד" (קה"ת, תש"ג) ע' 58 ואילך.

(ב) מפתח קצר - לקונטרס עין החיים. בתחילת „קונטרס עץ החיים" (קה"ת, תש"ו) ע' 14.

(ג) מפתח קצר - לקונטרס העבודה. בתחילת „קונטרס העבודה" (קה"ת, תש"ו).

(ד) מפתח - לקונטרס תורת החסידות. בראש קונטרס „תורת החסידות" (קה"ת, תש"ו).

(ה) מפתח - לקונטרס חג הפסח ה'תש"ג. בראש קונטרס „חג הפסח ה'תש"ג" (קה"ת, תש"ג) ולאח"ז בלקוטי דיבורים ח"ג דף תב³.

(ו) מפתח - לקונטרס אדמו"ר ה„צמח צדק" ותנועת ה„השכלה". בראש קונטרס „אדמו"ר ה„צמח צדק" ותנועת ה„השכלה" (קה"ת, תש"ו)⁴.

*

כשערך כ"ק אדמו"ר את ספרי „צמח צדק - שאלות ותשובות", הכניס בסוף כל כרך מפתחות התשובות, היינו ראשי פרקים מתוכן התשובות. המפתחות לשו"ת או"ח ח"א, יו"ד ח"א-ג, אה"ע ח"א-ב נערכו ע"י המהדירים, וכ"ק אדמו"ר ערך מפתחות אלו:

(ח) מפתחות לספר צמח צדק - שו"ת חושן משפט. בהוספות לספר „צמח צדק - שו"ת חושן משפט" (קה"ת, תש"ו).

(1) מלבד „קונטרס התפלה" שנדפס כבר בחורף ה'תש"ב (ראה הקדמת כ"ק אדמו"ר לקונטרס „ומעין מבית ד"'), לפני התיסדות מערכת אוצר החסידים.

(2) הוא „לקוטי דיבורים" קונטרס כג, ללא ציון המספר.

(3) ושוב ב„ספר השיחות - תש"ג" בתחילתו.

(4) קונטרס זה נדפס בלי הקדמה, אבל כנראה המפתח בראש הקונטרס וההערות בשה"ג הם מכ"ק אדמו"ר.

ב"ה

הקדמה

בוה הנוו מו"ל קונטרס הרביעי אשר לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, הנודע בשם „קונטרס העבודה“.

בראש הקונטרס רשום בגנתי"ק רס"ט. אבל בפנים מציינ להמאמרים של שנת עת"ר. ולכן נראה אשר התחיל בכתיבת הקונטרס בשנת תרט"ס וסיימו בשנת תר"ע.

בפוקדת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, חלקתי את הפרקים לסעיפים, כן הוספתי מפתח קצר ואיזה הערות בשולי הגליון.

עיקר מטרת ההערות הוא להורות ב"ג מקומות שם יוכל הלומד להעמיק ולהרחיב ידיעתו בענין המובא בקונטרס. וכמו בשאר ספרי „אוצר החסידים“, השתדלתי לציין לספרים המצויים, או הנמצאים עתה בדפוס.

בהוספה לקונטרס זה בא מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א המדבר ומבאר כללות סוגי חרדיי האהבה ואופני העבודה.

מנחם שניאורסאהן

מפתח :

- 3 ..... מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א.
- 4 ..... **קונטרס העבודה. פרק א.**
הפלה ענינה התקשרות הנפש באלקות וזיכוך נה"ב, והוא ע"י מדת האהבה. עבודה במדריג נרני"ח. התכלות הנפש ברוח, שניהם נמשכה וכולם בעצם הנשמה. בחי' בהודאה, בעבודת המדות, בעבודת המוחין. כונה ודבור ותפלה.
- 11 ..... **פרק ב**
ראי' והזכירות בזה. הגדרת החושים. עומ"ש, יראת חטא, יראת אלקים. סיבת המחשבות וזרות. אופני חלישות נפח"א, העצה לזה.
- 17 ..... **פרק ג**
ענינים המביאים ליראה. אהבה אי"א להיות מתולדה, משאי"כ יראה. אהבה בבחי' גילויים, יראה בבחי' עצמות. בחי' ביראה. יראה שלמטה מעבודת התפלה, שלמעלה הימנה.
- 22 ..... **פרק ד**
אהבה כמים, אהבה ברישפי אש. בחי' בהם. התבוננות דכאו"א בהם. פעולותיהם בנה"ב, חלישות או ביטול. אהבה ותשובה. הקרבת חלב ודם בעבודה.
- 29 ..... **פרק ה**
רצון דיוחודה, דחי'. אהבה תלוי' בדבר, כי בחי' באהבה שאינה תלוי' בדבר. פעולות ח"י על נה"ב. מסיני אם שייך בנה"ש. התעוררות דעשיית ועבודה דכל השנה.
- 36 ..... **פרק ו**
התבוננות בבחי' כללות, פעולתה וחסרונותיה. חקיקת מבחוק, מבפנים. סיבות להתקררות התפעלות. מדה פרטית שעל כל אחד לברר.
- 45 ..... **פרק ז**
עבודה שלעילא מדרגי. התפעלות בלי שייכות לנה"ב וסיבת הדבר. עבודה מסודרה. דור המדבר ושנכנסו לארץ. המורם בנה"ל.
- 51 ..... הוספה. מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א.

צה

מפתחות

(מספר שארית יהודה)

סימן ג' — בשו"ע סי' תמ"ח ס"ג — בענין מתנה ע"מ להתחיר.

סימן יד' — (לסי' תמ"ח ס"ה) בענין חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח שביטלו קודם הפסח.

סימן טו' — (לסי' תרי"ז ותרי"ח) אם שיעור צירוף שתי' הוא כדי שתיית רביעית או כדי אכילת פרס.

חלק יורה דעה

סימן א' — (לסי' ב' וסי' קי"ט) ש"ב שהעלים עין מנגלד קרום העליון שהי' בריאה ומקום הנגלד הי' מטון קצת נגד שבירת הצלע בלא עוקץ חד וקשור והכשירה הש"ב ואח"כ כשהראו לו הנגלד עם שבירת הצלע הנ"ל תקע הש"ב עצמו לדבר הלכה בלי שאלת המורה אשר בעיר.

סימן ב' — (לסי' ב') ע"ד הש"ב שארעו ממשול בביקת הריאה בקצת שפיעה.

סימן ג' — (לסי' מ"ד) ע"ד מים מרים או מלחים בטוליא — מה דינם.

סימן ד' — (לסי' הנ"ל) וע"ד הכוליא דמלא מוגלא דלא מטי למקום הריץ.

סימן ה' — (לסי' מ"ח) ע"ד הבליעת הנעשה בבהמות מנתיחת השורים נגד הכרס והעור שלם.

סימן ו' — (לסי' קפ"ג) ע"ד המבואר מדברי הוספות פ"ה דגדה שהפרוודור למעלה מבית החיצון.

סימן ז' — (לסי' קפ"ז) על מיש המוס' גדה (דט"ו ע"א) ד"ה ומיס וסתות כ"ו אבל אם אינה מרגשת כ"ו טמאה דאליכ וכי לעולם לא טמאה.

חלק אורח חיים

סימן א' — (לסי' ח') צדריך לברך על הציצית קודם העיטוף.

סימן ב' — (לסי' כ"ז) מי שנולד ביד ימין קטועה ולא נקטע אלא פסת ידו.

סימן ג' — (לסי' קנ"ג) תשמיש קדושה אם מותר לעשות מהם כלים של הדיוט.

סימן ד' — (לסי' רמ"ג) נידון בית שהתנדב האדון לבנות ליהודים ע"ג חצר שנחנו היהודים עבדו מעות סך מסוים — אם מותר להגדילו לבנות בשבתות ויר"ט.

סימן ה' — עוד בענין הנ"ל בארוכה.

סימן ו' — (לסי' סס"ג) צורת הפתח שהקני' שמן הצדדי רחוקים מהכותל ג' טפחים שא"א להקריבם לכותל מפני הנקעש והפריובעש.

סימן ז' — (לסי' תמ"א) שקיטש בדברי רבנו הוקן בשו"ע סי' תמ"א, בענין דישראל מא"י וא"י מישראל קונה רק במשיכה.

סימן ח' — (לסי' תמ"א) בענין קבלת אחריות.

סימן ט' — (לסי' תמ"א) הא דמוסר גוביינא ברשותי' קיימא אם זהו משום דחיב באחריות.

סימן י' — (לסי' תמ"ח) בסוף שו"ע הי"פ מרבנו הוקן במ"ש שאינו מועיל למכור בהקפה ולקוף המותר במלוח.

סימן יא' — אודות דגו שעבר עליו הפסח.

סימן יב' — (לסי' תמ"ח) בענין קאנטאר, העצה למכור את הי"ש במכירה גמורה עם החרד שהי"ש בתוכו.

המפתחות לספר „שארית יהודה" (אות יא)

(ט) מפתחות לספר צמח צדק - שו"ת שער המילואים ח"א. בהוספות לספר „צמח צדק - שו"ת שער המילואים" ח"א (קה"ת, תש"ו).

(י) מפתחות לספר צמח צדק - שו"ת שער המילואים ח"ב. בהוספות לספר „צמח צדק - שו"ת שער המילואים" ח"ב (קה"ת, תש"ט).

(יא) מפתחות לספר שארית יהודה. בהוספות לספר „שארית יהודה" (קה"ת, תשי"ז)⁵.

5) מאיזו סיבה, בהוצאה המחודשת של „שארית יהודה" (קה"ת, תשס"ט) השמיטו מאיזו סיבה מפתחות אלו יחד עם שאר ההוספות של כ"ק אדמו"ר לספר (!) ובהוצאת תשפ"ג החזירו את הראשי-פרקים מתולדות המחבר אבל לא את שאר ההוספות, ונכון הדבר שיתקנו זאת בהוצאת הבאות.

פרק ג

חלוקת המאמר לפרקים

בכמה מאמרים של רבותינו נשיאינו שי"ל ע"י מערכת „אוצר החסידים", הוסיף כ"ק אדמו"ר חלוקה לפרקים (סעיפים) במאמר.

להלן נסמנו אלו שכתוב בפירוש בפתח דבר לקונטרס שהחלוקה היא מכ"ק אדמו"ר. יתכן שגם בכמה מהקונטרסים האחרים החלוקה היא מכ"ק אדמו"ר.

אדמו"ר האמצעי

(א) אתם נצבים היום. קה"ת, תשל"ב.

אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע

(ב) קונטרס העבודה. קה"ת, תש"ו.

בהקדמת כ"ק אדמו"ר לקונטרס כתב:

בפקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, חלקתי את הפרקים לסעיפים.

ונראה הכוונה בזה, שחלוקת הפרקים נעשתה ע"י אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע עצמו, וחלוקת הפסקאות שבפרקים נעשתה ע"י כ"ק אדמו"ר.

(ג) מאמר והוא כחתן - תרנ"ז. קה"ת, תשי"ג.

(ד) מאמר זכור את אשר עשה - תרס"ה. קה"ת, תשי"ח.

(ה) מאמר החדש הזה לכם - תרנ"ז. קה"ת, תשכ"ג.

(ו) מאמר נחמו נחמו עמי - עת"ר. קה"ת, תשכ"ו.

(ז) מאמר פדה בשלום - עזר"ת. קה"ת, תשכ"ז.

(ח) מאמר תפילין דמארי עלמא - תרנ"ג. קה"ת, תשכ"ח.

בפתח דבר למאמר נכתב:

כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לחלק המאמר לסעיפים - עפ"י החלוקה שברשימת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע (נדפסה לקמן הוספה א¹).

(1) רשימת אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע נדפסה ב„מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" ע' סד. ושוב ב„ספר המאמרים - תרנ"ג" ע' שכה.

*

בקונטרסים דלהלן ידוע לנו שהחלוקה לפרקים נעשתה ע"י כ"ק אדמו"ר,
אף שלא נכתב בפירושו:

(ט) דרושי חתונה - תרנ"ב. קה"ת, תשמ"ב.

בפתח דבר לקונטרס כתבו המו"ל²:

כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לחלק את המאמרים לסעיפים.

כשהגיי' כ"ק אדמו"ר את הפתח דבר, שינה את הנ"ל, וכתב:

להקל הלימוד - נחלקו המאמרים לסעיפים.

(י) מאמר החלצו - רנ"ט. קה"ת, תש"ט.

אודות הדפסת המאמר כתב הרה"ת ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה (אבי' זקנה
של הכלה - בספרו „למען ידעו... בנים יולדו" ע' 88-87):

בשלהי קיץ תש"ח, נתן לי הרבי³ לסדר את ה'החלצו רנ"ט', וסידרתיו.
אבל הקיצורים לא נתנו לי עוד.

בחול המועד סוכות (תש"ט) קרוב להו"ר, אמר לי הרבי שליט"א,
היות שבשמחת תורה זה נמלאים יובל (חמשים) שנה לקונטרס 'החלצו
רנ"ט', (רנ"ט - תש"ט), ובכן ברצון חותנו - כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ] נ"ע
- שידיפסו מספר קונטרסים למועד היובל.

. . מכל הקונטרס עשינו 30 טפסים עם הידוק מהדקים (סטייפלס).

ולמחרת ביום הו"ר מסרתי לרבי שליט"א את הקונטרסים.

. . לאחר חג הסוכות נתן לי הרבי שליט"א את הקיצורים לקונטרס
(שינו את מספרי האותיות) ותיקנו את התיקונים ועשו עמודים רגילים
והדפיסו בקונטרס נורמלי (פרט שהוציאו את הקטע האחרון שלא ניתן
- אז - להדפיס⁴).

בספריית אגו"ח (כת"י מס' 2970) נמצא צילום⁵ כתי"ק אדמו"ר (מהורש"ב)
נ"ע ממאמרי שנת תרנ"ט, עליו סימן כ"ק אדמו"ר את חלוקת המאמר לפרקים.

(2) צילום גכתי"ק של ההגהות לפתח דבר - אלכום, נישואי הנשיאים" (הרצל, תשע"ו) ח"ב ע' 382.

(3) הכוונה - לכ"ק אדמו"ר.

(4) ראה ע"ד ההשמטה ב„מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (קה"ת, תש"ט) ע' 47.
ולאח"ז בקונטרס „חנוך לנער" (קה"ת, תשי"ט) ע' 17. בהוצאה החדשה של „ספר המאמרים - תרנ"ט"
(קה"ת, תשע"א) ע' רנה הערה 187.

חלק זה חזר ונדפס באישור כ"ק אדמו"ר ב„ספר המאמרים - תרנ"ט" (קה"ת, תנש"א).

(5) להעיר מרשימות כ"ק אדמו"ר מיום ב' י' אייר רצ"א (נדפס ב„תורת מנחם - רשימת היומן"
קה"ת, תשס"ו) ע' ל. עם פענוחים - ע' קצה): „רק במקום אחד מצאתי שכתב מהרשנ"ע על גליון כ"ק של

בסיום המאמר סימן חלקי וכתב עליו „חסר“, ומתחת לסיום המאמר כתב „(עד כאן נמצא בגוף כתי"ק)“.

בהוצאה הראשונה של הקונטרס נדפס המאמר עם חלוקת הפרקים הראשונה (על הכת"י שנמצא בספריית אגו"ח), ובהוצאה השנייה של הקונטרס (אחרי חג הסוכות) נדפס המאמר עם חלוקה חדשה (כנ"ל בדברי הר"מ שוסטערמאן), והיא הנדפסת כיום.

הצ"צ . . וגו' תימה בעיני . . מהצ"צ נמצא שהציב סמנים על הכי"ק של אדהאמ"צ, או אותיות (לסמן מקום ההג' שלו, או הקצורים). באיזהו מקומן, על הגליון, הג'. אבל ע"פ הרוב גם בלא סמנים. אלא שמצוין „עמוד... שיטה... (ומציינים המלה שבהתחילת העמוד או השיטה. וכן ראיתי גם אצל מהרש"ע ואדנ"ע שמציינים כן לכתבים שלהם גופא ג"כ. הכותב)“.

6) מהתיבות, וכמ"ש בזהר בענין פרה אדומה“. ולהעיר, שבהוצאה השנייה לא נדפס כל הפרק האחרון (ס"ל) שבהוצאה הקודמת, מהתיבות, „ומעתה יש להבין ענין שלום השני“, ובמקומו נרשם „(עד כאן ניתן להעתיק מגוף כתי"ק)“. ואולי גם בהוצאה הראשונה הי' צ"ל השמטה.

*

היות שההוצאה הראשונה של „מאמר החלצו – רנ"ט" נדירה, רשמתי בזה כמה פרטים ביבליוגרפיים אודות הוצאה זו (ע"פ עותק המאמר הנמצא בספריית אגו"ח):

החלצו – רנ"ט. „מאת כ"ק אדמו"ר . . שלום דובער . .“. הוצאת „קה"ת“. ברוקלין, נ.י. ה'תש"ט.

26 עמודים, 8°, גדולים יותר מהקונטרסים הרגילים שנדפסו ע"י „קה"ת“. כל עמוד נדפס בדף נפרד, מצד אחד של כל דף, עם הידוקים בצד הדפים.

הקונטרס נסדר לדפוס בשלהי קיץ תש"ח¹, וכנראה מפני ריבוי העיסוקים של כ"ק אדמו"ר, ההדפסה נתאחרה. וליום מלאת יובל שנים לאמירת המאמר, הוא שמחת תורה תש"ט, הדפיסו מהסידור (זאץ) – אינו מוגה בלי היקצורים וכו' – שלושים טופסים².

דף השער³ נדפס בלי מסגרת ובלי חותמת קה"ת.

בדף השער נרשם: „ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש. קובץ שלשלת האור, היכל שביעי, שער ששי“.

הקונטרס נדפס בלי ההקדמה, מראי מקומות והערות בשולי הגליון, והיקצורים מכ"ק אדמו"ר.

בתחילת הקונטרס נדפס עמוד „משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א“ אודות המאמר החלצו.

בראש עמוד הראשון של המאמר נדפסה כותרת: „בס"ד, שמחת תורה ופ' נח רנ"ט“.

המאמר נחלק (ע"י כ"ק אדמו"ר) לשלושים פרקים. חלוקת הפרקים בהוצאה זו שונה מהחלוקה בהוצאות הבאות.

הפרק האחרון שבהוצאה זו נשמט מההוצאות הבאות.

בסוף המאמר נדפס באותיות איטלקיות: „(עד כאן נמצא בגוף כתי"ק)“.

בסוף הקונטרס באה: „הוספה (מאמר דא"ח מכ"ק אדמו"ר שליט"א)“.

(1) ע"פ דברי המסדר לדפוס, הרה"ת ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה („למען ידעו... בנים יולדו“ ע' 87

(88) – נתקף לעיל בפנים.

(2) לשון כ"ק אדמו"ר ב, מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב (קה"ת, תש"ט) ע' 47. נדפס

שוב בקונטרס „חנוך לנער“ (קה"ת, תשי"ט) ע' 17.

(3) השני. בעותק שראיתי חסרה הכריכה הקדמית של הקונטרס, ועליו השער הראשון.

פרק ד

הערות וציונים

ברבים מהספרים והקונטרסים הוסיף כ"ק אדמו"ר הערות וציונים בשולי הגליון, ובכמה מהם בתור הוספה בסוף.

לפני הסתלקות אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע הי' כ"ק אדמו"ר כותב בד"כ בפתח דבר „ע"פ פקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ציינתי גם כאן איזה מראי מקומות והערות בשולי הגליון" (או לשון קרובה לזו).

בקונטרס „העבודה" (ועד"ז בקונטרס „עץ החיים") הוסיף כ"ק אדמו"ר:

עיקר מטרת ההערות הוא להורות ב'-ג' מקומות שם יוכל הלומד להעמיד ולהרחיב ידיעתו בענין המובא בקונטרס. וכמו בשאר ספרי „אוצר החסידים", השתדלתי לציין לספרים המצויים, או הנמצאים עתה בדפוס¹.

ובתורת שלום - ספר השיחות, כתב כ"ק אדמו"ר²:

ההערות הבאות בזה מטרתן: א) ע"י הוראת מקום שם בא ביאור לענין המוזכר בשיחה, להקל הבנתו לא רק לאלו שהעמיקו בתורת חסידות חב"ד, אלא גם לאנשים שאין להם, לע"ע, אלא ידיעה שטחית בה, לא ציינתי על פי רוב אלא למקום א' או ב' ובעיקר לאלו הנדפסים או שעכ"פ קל יותר להשיגם, ב) לתרץ דבר הקשה בהשקפה ראשונה, או עכ"פ לעורר על הענין הצריך עיון, כמובן, אין המקום גורם לאריכות ובאה ההערה בקיצור האפשרי, ג) מ"מ מרז"ל אי רגילים שנזכרו בשיחה, ד) ידיעות בנוגע לאישים שנזכרו בשיחה ואינם ידועים ממק"א, וכרצון כ"ק מו"ח אדמו"ר זה מכבר, לקבץ הידיעות ע"ד זקני החסידים, המשפיעים וכיו"ב.

בקונטרס „חב"ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית" (קה"ת, תשי"א) נדפסה „רשימת ספרי נשיאי חב"ד", והיא רשימה של כל ספרי רבותינו נשיאינו שנדפסו אי פעם. כשהגי' כ"ק אדמו"ר קונטרס זה, הוסיף בגכת"ק ברשימת ספריו:

הערות על ה„צמח צדק", דרך מצותיך, קיצורים והערות לתניא, תורת

(1) עד"ז כתב גם בהקדמה ל„ציונים" לספר „תורה אור" (לקמן אות ב)
 (2) בהוצאה הראשונה של „תורת שלום - ספר השיחות" (קה"ת, תש"ו) הפתח דבר נדפס בסוף הספר לפני ההערות, חתום ע"י „המו"ל". בהוצאה השני' (קה"ת, תשי"ז) נוסף לתוך הפתח דבר בראש הספר.

שלום . . הערות ומ"מ בקונטרסי כ"ק מו"ח אדמו"ר, בלקוטי דבורים שלו וכו'.³

*

[ברשימה זו באו הספרים על סדר רבותינו נשיאינו, ולא על סדר הופעתם בדפוס].

אדמו"ר הזקן

(א) לקוטי אמרים - תניא. (1) „הערות ותיקונים” - בחוברת בפ"ע „מפתחות לספר התניא” (קה"ת, תשי"ד) ובהוספות לספר ה„תניא” (הוצאת תשי"ד). (2) „הערות” אודות שם הספר ושם חלקיו, והשוואה בין כמה הוצאות - שם.⁴ (3) „מראה מקומות, ציונים והערות לספר התניא” - בקונטרסים ובספר בשם „מראי-מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים” (קה"ת, תשע"ה).⁵

(ב) תורה אור. (1) „הערות ותיקונים” - נדפס בחוברת בפ"ע „מפתחות והערות לספר תורה אור” (קה"ת, תשט"ו) ובהוספות לספר „תורה אור” (הוצאת תשט"ו). (2) „ציונים לדרושים הנמצאים בספרי חסידות חב"ד” - שם.

בתור הקדמה ל„ציונים” כתב כ"ק אדמו"ר:

בהיות אשר המאמרים שבתו"א באו בלא הגהות והערות,⁶ בנית עליהם ציון - לדרוש אחד או שנים המדברים בעניניהם, מדרושים הנמצאים בספרי חסידות חב"ד הנדפסים, או מוכנים לדפוס.⁷

(3) צילום גכתי"ק של ההגהות - תשורה חאנין, ב' ניסן תשע"ז ע' 166.
(4) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה באטלער, י"ג אלול תשפ"ג ע' 115.
(5) צילומי גכתי"ק של „מ"מ, הגהות והערות קצרות לספ"ב”: עמוד הראשון - „מ"מ, הגהות והערות קצרות לספ"ב” חוברת א (קה"ת, תשנ"ה). עמודים נוספים - „לקוטי אמרים - תניא - השלם” (קה"ת, תשפ"ד) ע' א'עט-א'פ. צילום גכתי"ק של חלקים ממהדורות נוספות של ההערות - שם ע' א'פא-א'פב, א'פה.

וראה ע"ד הערות אלו באריכות - לקמן פט"ו „נמצא בדפוס” אות יח. הוספה א „חוברת ההוספה לספר התניא” ס"ד.

(6) משא"ב המאמרים שבספר „לקוטי תורה” שנדפסו עם הגהות מאדמו"ר הצ"צ. המלקט.
(7) הציונים הם לספרים: תו"א, לקו"ת. סידור [עם דא"ח], תורת חיים, שערי אורה, דרך חיים, ביאורי הזהר, טעמי המצות להצ"צ, אור התורה - על ס' בראשית, פי' תהלים להצ"צ, פירוש המלות לצ"צ*. לקו"ת לג' פרשיות, המשך מים רבים - תרל"ו, המשך חייב אדם לברך - תרל"ח, מצה זו - תר"ם. הציונים לספרים ש, מוכנים לדפוס הם: אור התורה - ע"ס בראשית (הוספות בסוף ח"ב**), אוה"ת

(* ראה בהקדמת כ"ק אדמו"ר ל„דרך מצותיך” (קה"ת, תשי"ג): „בשנת, בה דרך אמת” נדפס בפאלטאווא, ס' דרך מצותיך חלק שני הוא ספר פירוש המלות בתפלה”. אבל אינו מובן כלל מפני מה קרא המו"ל את הספר בשם חלק שני מספר דרך מצותיך, בה בשעה אשר ה„צמח צדק” קרא אותו „פירוש המלות בתפלה”, כמו שכותב המו"ל עצמו בהקדמתו שם ותוכן הספר אין לו שייכות לס' דרך מצותיך. - נדפסו שם [ג"כ] שתי רשימות ע"ד מצות מחצית השקל. . מאמרים אלו נדפסו מפורים בסדרת „אור התורה”. (** ראה ע"ד מאמר זה - לקמן פט"ו „נמצא בדפוס” אות ז בשוה"ג.)

(ג) לקוטי תורה. (1) נדפס בחוברת בפ"ע, „מפתחות והערות לספר לקוטי תורה“ (קה"ת, תשי"ט) ובהוספות לספר „לקוטי תורה“ (הוצאת תשכ"ה).
 (2) „הערות ותיקונים“ - בהוספות להוצאה השלש עשרה של הספר „לקוטי תורה“ (קה"ת, תשד"מ)⁸.

מאמרים: (ד) כתפוח בעצי היער. קה"ת, תשי"ד. (ה) ציון במשפט תפדה. קה"ת, תשט"ו. (ו) יסובבנהו יבוננהו יצרנהו. קה"ת, תשכ"ב. (ז) בחכמה יבנה בית. קה"ת, תשכ"ב. (ח) והארץ היתה תהו. קה"ת, תשכ"ג. (ט) פקודא ליתן מחצית השקל. קה"ת, תשכ"ג. (י) מאמרי חדש אלול ה'תשכ"ג. קה"ת, תשכ"ג. (יא) אני ישנה. קה"ת, תשכ"ד. (יב) ומשה נגש אל הערפל. קה"ת, תשכ"ה⁹. (יג) להבין ענין כו' הנקודים המה יו"ד אורות כו'. קה"ת, תשל"א¹⁰. (יד) ד"ה לך הוי' הצדקה. בהוצאה שני' של „סליחות - ע"פ מנהג חב"ד“ - קה"ת, תשכ"ג. (טו) ד"ה ענין ר"ה ויוהכ"פ. ב„מחזור השלם“ - קה"ת, תשכ"ג¹¹. (טז) ד"ה הקל קול יעקב. שם¹².

אדמו"ר האמצעי

(יז) דרך חיים. בהוספות לספר - קה"ת, תשט"ו.

(יח) ביאורי זהר. בהוספות לספר - קה"ת, תשט"ז.

(יט) שערי אורה. בפתח דבר לספר - קה"ת, תשט"ז.

(כ) בד קודש. בהוספות להוצאה שני' של הקונטרס - קה"ת, תשכ"ד¹³.

קונטרסי מאמרים: (כא) מזמור שיר ליום השבת. קה"ת, תשט"ז. (כב) אתה אחד ושמך אחד. קה"ת, תשכ"ה¹⁴. (כג) אתם נצבים היום. רק על ה' פרכים הראשונים של המאמר¹⁵ - קה"ת, תשל"ב. (כד) אדם כי יקריב. הערה אחת על מאמר ואיזה תיקונים במ"מ, בהוצאה שני' של הקונטרס - קה"ת, תשמ"ה¹⁶.

על ס' שמות. פעם ראשונה שציין כ"ק אדמו"ר לאוה"ת שלא נדפס עדיין, העיר בשוה"ג: „לע"ע, נדפס „אור התורה“ על הסדרה שמות. על שאר הסדרות - מוכן לדפוס“.

עוד ציין כ"ק אדמו"ר למאמר „ד"ה לשון אדמו"ר נ"ע: ביכל סקאבלא שלא, א. - נדפס לקמן בהוספה“.

(ראה ע"ד מאמר זה לקמן אות לד).
 (8) צילום גכתי"ק של ההערות ותיקונים שנתוספו בהוצאת תשד"מ - תשורה פייפ, ח"י אדר שני תשפ"ד ע' 94-96.

(9) צילום גכתי"ק של ההגהות והערות - תשורה ריבקיין, י"א טבת תשפ"ו ע' 65-63.

(10) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה זאקליקובסקי, י"ט סיון תשס"ח. בפתח דבר לא נזכר שההערות נכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר.

(11) צילום גכתי"ק של הגהות על ההערות - תשורה דלפין, כ"ג סיון תשפ"ו ע' 20.

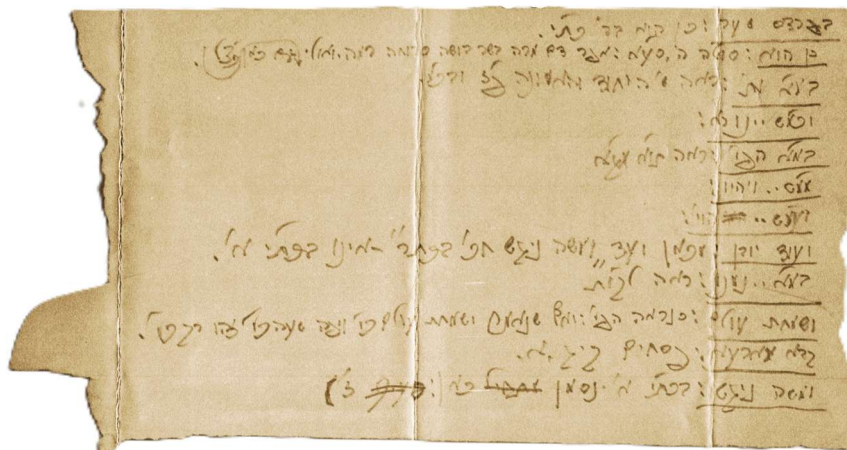
(12) צילום גכתי"ק של ההערות - שם ע' 24-23.

(13) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה שפערלין, ח' טבת תשע"ה ע' 19.

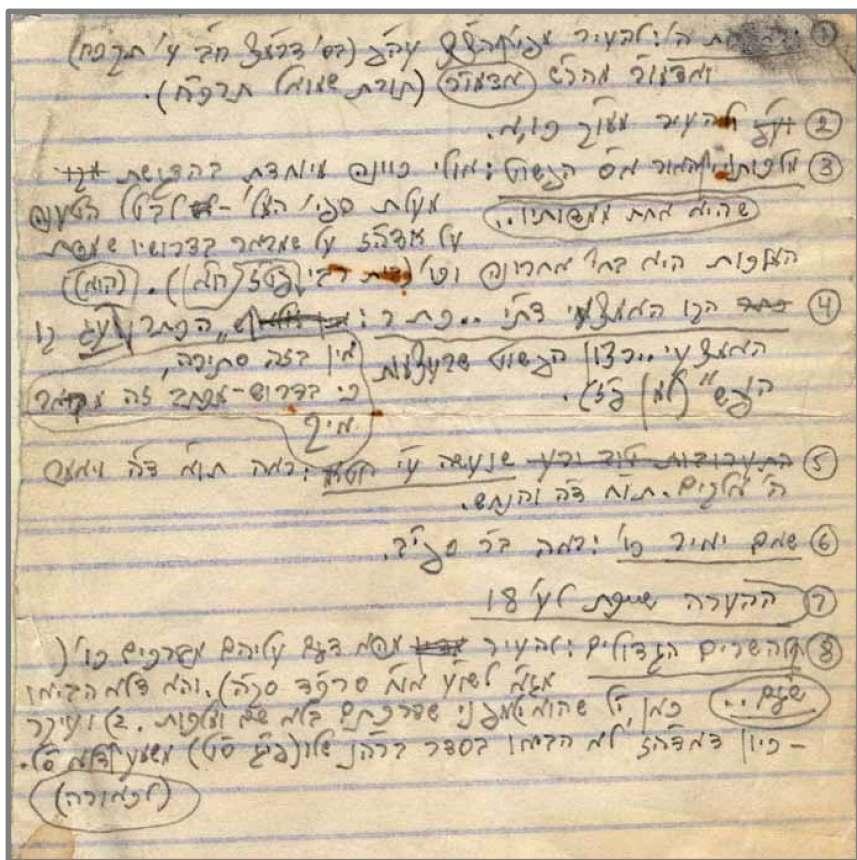
(14) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה ריבקיין, י"א טבת תשפ"ו ע' 57 ואילך.

(15) כנראה לכן לא נזכר בפתח דבר שכ"ק אדמו"ר הואיל להוסיף הערות ומ"מ בשוה"ג, כמו שהיו כותבים בדרך כלל.

(16) צילום גכתי"ק של ההערות והתיקונים - „מפתח ספרי מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר האמצעי ודפוסיהם“ ע' רפה.

כתי"ק ההערות למאמר „ומשה נגש" (אות יב)

כתי"ק ההערות ל„בד קודש" (אות כ)

אדמו"ר ה"צמח צדק"

(כה) דרך מצותיך - טעמי המצות.
בחוברת,,הוספה לספר דרך מצותיך
הוא ספר טעמי המצות" - קה"ת,
תש"ו. בהוספות להוצאה שני' של
הספר,,דרך מצותיך" - קה"ת, תשי"ג.

(כו) קיצורים והערות לספר לקוטי
אמרים. בהוספות ל,,קיצורים והערות
על ספר לקו"א" - קה"ת, תש"ח.

בתחילת ההערות כתב כ"ק
אדמו"ר הקדמה:

בהערות וציונים אלו באתי: (א)
להורות את הכת"י מהם נדפסו
הקיצורים, הגהות וכו' שבפנים, ולהביא
את הנוסחאות המשנות את הפשט. (ב)
לבאר, בקיצור, את הנלפע"ד בפירוש
דבר הסתום או המוקשה ממ"ש במ"א.
(ג) לציין מ"מ לדרושי ומאמרי דא"ח
הנדפסים, בענינים המובאים בפנים וקשה להבינם בלי עיון במק"א.

(כז) אור התורה - על פרשת שמות. קה"ת, תשי"ז.¹⁷

(כח) צמח צדק - (1) שאלות ותשובות. (2) חידושים על הש"ס. בהוספות
ל,,צמח צדק - שער המילואים" ח"ג - קה"ת, תשי"ו.¹⁸

בתחילת ההערות הוסיף כ"ק אדמו"ר הערת בשוה"ג:

עיקר מטרתו בההערות הוא להורות קובץ הכת"י שבו נמצא גכת"י
התשובה או החידושים או עכ"פ העתקה ממנו. תיאור - בקצרה של קובצי
הכת"י בא אחרי ההערות.

(כט) צמח צדק - פסקי דינים. נדפס בהוספות ל,,צמח צדק - פסקי דינים"
ח"ב - קה"ת [סניף מינכען], תשי"ט.¹⁹

רשימות - (ל) על מגילת איכה. קה"ת, תשי"א. (לא) על מגילת איכה - מילואים.
קה"ת, תשי"ב. (לב) על מגילת אסתר. קה"ת, תשט"ו.

שער ה"הוספה לספר דרך מצותיך
הוא ספר טעמי המצות" (אות כה)

(17) צילום גכת"י של ההערות - כת"י מס' 899 בספריית אגו"ח.
(18) צילום גכת"י של הערות על גליון הספר,,צמח צדק - שו"ת יורה דעה" (הוצאת וילנא, תרל"ד) - תשורה גערליצקי, י"ב סיון תשפ"א.
(19) צילום גכת"י של ההערות - תשורה מונדשיין, ב' אדר תשנ"ד ע' 15 ואילך.

מאמרים: (לג) ברוך שעשה ניסים. קה”ת, תשי”א. (לד) ביאור על „לשון אדמו”ר נ”ע בעצמו” אשר בתורה אור פ’ חיי שרה²⁰. נדפס בחוברת בפ”ע „מפתחות והערות לספר תורה אור” (קה”ת, תשט”ו) ובהוספות לספר „תורה אור” (הוצאת תשט”ו)²¹. (לה) והי’ עקב תשמעון. קה”ת, תשט”ו. (לו) על מרז”ל במסכת בבא מציעא. נדפס בסוף מסכת בבא מציעא - קה”ת, תשט”ו. ובקונטרס בפ”ע - קה”ת, תשי”ז. (לז) על מרז”ל במסכת בבא בתרא. נדפס בסוף מסכת בבא בתרא - קה”ת, תשי”ז. ובקונטרס הנ”ל. (לח) החדש הזה לכם - תרכ”ו. נדפס בתחלת הקונטרס - קה”ת, תשכ”ו.

(לט) אגרת הקודש - אודות ההו”ל של הספר תורה אור. קה”ת, תש”ו. נדפס בחוברת בפ”ע „מפתחות והערות לספר תורה אור” (קה”ת, תשט”ו) ובהוספות לספר „תורה אור” (הוצאת תשט”ו).

אדמו”ר מהר”ש

(מ) לקוטי תורה תורת שמואל - מים רבים תרל”ו. קה”ת, תש”ו.

קונטרסי מאמרים: (מא) נחמו נחמו עמי - תרכ”ו. קה”ת, תשכ”ו²². (מב) פדה בשלום נפשי - תרל”ב. - קה”ת, תשכ”ה²³. (מג) כי עמך מקור חיים - תרל”ב. קה”ת, תשכ”ה. (מד) לא יצא האיש לא בסייף²⁴. קה”ת, תשט”ו. (מה) את ה’ האמרת - תרל”ב. קה”ת, תשכ”ב. (מו) שופטים ושופטים [תרל”ג]. קה”ת, תשט”ו. (מז) מאימתי קורין את שמע - תרמ”ב. קה”ת, תשכ”ה²⁵.

אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע

(מח) קונטרס ומעין מבית ד’. בהוספות להוצאה שני’ של הקונטרס - קה”ת, תשי”ח.

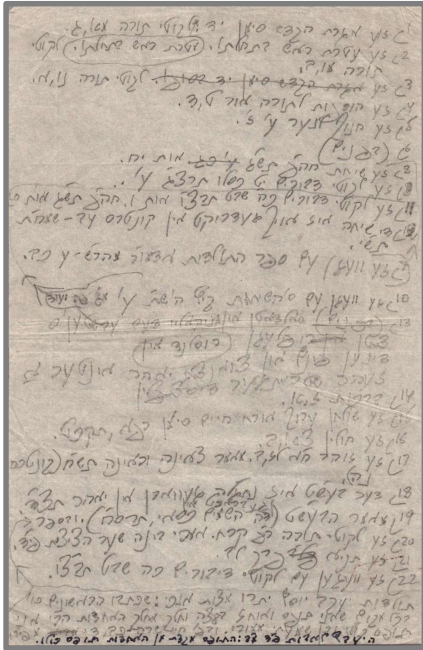
(מט) קונטרס עץ החיים. קה”ת, תש”ו.

(נ) קונטרס העבודה. קה”ת, תש”ו.

(נא) מאמר החלצו - רנ”ט. בהוצאה שני’ של הקונטרס - קה”ת, תש”ט.

20) לשון כ”ק אדמו”ר בפתח דבר ל„מפתחות והערות לספר תורה אור”. ובכותרת המאמר כתב: ביאור על פ’ חיי שרה מכ”ק אדמו”ר הזקן נ”ע בעצמו שבתו”א מכ”ק אדמו”ר ה„צמח צדק”.
 21) צילום גכתי”ק של עמוד מההגהות והערות - תשורה ריבקין, י”א טבת תשפ”ו ע’ 55.
 22) צילום גכתי”ק של ההערות - תשורה פייפ, ח”י אדר שני תשפ”ד ע’ 85 ואילך.
 23) צילום גכתי”ק של ההערות - תשורה ריבקין, י”א טבת תשפ”ו ע’ 61.
 24) בפתח דבר למאמר כתב כ”ק אדמו”ר בשוה”ג: „לע”ע, לא יכולתי לברר זמנו”. אח”ז הגיעו הכרכים משנת תרל”ב בגוכי”ק אדמו”ר מהר”ש, ושם נמצא בין מאמרי תרל”ב. ובכמה כת”י מניחים והעתקות משנה זו רשום בכותרת המאמר: „פ’ בשלח תרל”ב”.
 25) צילום גכתי”ק של ההערות - תשורה אסטער, יו”ד כסלו תשפ”ג ע’ 62 ואילך; תשורה מאן, ז”ך אדר תשפ”ג ע’ 39.

כת"ק ההערות ל„ספר השיחות - תשי"א" (אות עח)

- ק"ה"ת, תשי"ז.
 קונטרסי מאמרים: (נג) אחרי מות
 - תרמ"ט. קה"ת, תשכ"ב²⁶.
 (נד) החודש הזה לכם - תרנ"ד. קה"ת,
 תשכ"ג. (נה) ויבא משה בתוך הענין -
 תרנ"ד. קה"ת, תשי"ז. (נו) והוא כחתן
 - תרנ"ז. קה"ת, תשי"ג. (נז) והוא
 עומד עליהם - תרס"ג. קה"ת, תשי"ג.
 (נח) זכור את אשר עשה - תרס"ה.
 קה"ת, תשי"ח. (נט) נחמו נחמו עמי -
 עת"ר. קה"ת, תשכ"ו. (ס) פדה בשלום
 - תרע"ה. קה"ת, תשל"א²⁷.
 (סא) פורים - עמר"ת. קה"ת, תשכ"ד.
 (סב) זכור הוי' - עמר"ת. קה"ת,
 תשי"ג. (סג) סמוכים לעד - פר"ת.
 קה"ת, תשי"ב. (סד) ויהי אומן -
 עמר"ת. - קה"ת, תשכ"ד²⁸. (סה) זכור את אשר עשה לך עמלק, (ב) והי' כאשר
 ירים משה, (ג) ראשית גוים עמלק - פר"ת. קה"ת, תשל".
 (סו) ד"ה איתא במדרש תילים - תרנ"ג. בהוספות לקונטרס „חג הגאולה יב-
 יג תמוז ה'תש"ח" (קונטרס נט).
 (סז) מכתב בענין צדקה. בהוספות לקונטרס „י"ט כסלו ה'תש"ט" (קונטרס
 סא).
 (סח) הערות על התניא. בהוספות ל„קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים"
 - קה"ת, תש"ח.

אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע

ספר המאמרים - (סט) אידיש. קה"ת, תש"ו. (ע) קייץ ה'ש"ת. קה"ת, תשי"ז²⁹.

26) צילום גכת"ק של ההערות - תשורה פיפ, ח"י אדר שני תשפ"ד ע' 75-77.

27) צילום גכת"ק של ההערות - תשורה ריבקין, י"א טבת תשפ"ו ע' 71-72.

28) צילום גכת"ק של ההערות - יודפס בעז"ה בתשורה בוימגארטן, ט"ו מנ"א תשפ"ו.

29) בפתח דבר לספר כתב כ"ק אדמו"ר: „לתועלת הלומדים והמעיינים בספר באו בשולי הגליון מ"מ הפסוקים ומז"ל בש"ס ומדרשים - נערכו ע"י הרב דובער שי' אושפאל, וזכות תועלת הרבים תלוי בו - ומ"מ

(עא) ה'תש"א. קה"ת, תשכ"ד. (עב) ה'תש"ב. קה"ת, תשכ"ד³⁰. (עג) ה'תש"ג. קה"ת, תשי"ג. (עד) ה'תש"ד. קה"ת, תשט"ז. (עה) ה'תש"ה. רק על ג' מאמרים הראשונים³¹ - קה"ת, תשכ"ז.

קובץ מכתבים - (עו) קובץ א. הוצאה שלישית עם הוספות - קה"ת, תשי"ג. (עז) קובץ ג. קה"ת, תשי"י.

ספר השיחות - (עח) קייגי ה'ש"ת. קה"ת, תש"ז. (עט) ה'תש"א. רק עד שיחת חג הפורים (ועד בכלל)³² - קה"ת, תשכ"ד³³. (פ) ה'תש"ב. רק על חלק מהספר - קה"ת, תשכ"ד. (פא) ה'תש"ג. רק על חלק מהספר - קה"ת, תשכ"ה. (פב) ה'תש"ד. רק על חלק מהספר - קה"ת, תשכ"ז. (פג) ה'תש"ה. רק על חלק מהספר - קה"ת, תשכ"ז.

(פד) קונטרס ח"י אלול ה'תש"ג. קה"ת, תש"ד.

(פה) קונטרס ביקור שיקאגא. קה"ת, תש"ד.

(פו) קונטרס תורת החסידות. קה"ת, תש"ו.

(פז) קונטרס לימוד החסידות. קה"ת, תש"ז.

(פח) קונטרס אדמו"ר ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה". קה"ת, תש"ו³⁴.

(פט-קנה) קונטרסי מאמרים - נד-קכ. י"ל לקראת יומי דפגרא, מפורים תש"ח עד חודש תשרי תשי"ז³⁵.

(קנו) ד"ה איתא בזה"ג . . פתח רב מתיבתא - תרצ"ד. בשוה"ג של המאמר, בהוספות להוצאה שני של קונטרס החלצו - רנ"ט - קה"ת, תש"ט.

מאמרי זהה, כהאריז"ל, ספרי דא"ח והערות קצרות שנערכו ע"י המו"ל [=כ"ק אדמו"ר]. צילומים של הגהות כ"ק אדמו"ר על כמה מעמודי הספר נתפרסמו בכ"מ (ומהם תשורה ברוך, י"א מרחשון תשפ"ה ע' 66 ואילך), ושם נראה שכ"ק אדמו"ר הוסיף גם כמה מהמ"מ לפסקים ומרוז"ל.
 (30) צילום גכתי"ק של ההערות - „ימי מלך" ח"ב (קה"ת, תנש"א) ע' 809.
 (31) בפתח דבר לספר נכתב: „מפני סיבה ובכדי שלא לעכב ההדפסה לא באו רק אי-איזו מ"מ והערות בשולי הגליון" (ומהסגנון נראה לפענ"ד, שהלשון „(מפני) סיבה ובכדי שלא לעכב ההדפסה" הוא הוספה של כ"ק אדמו"ר). צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה פי"פ, ח"י אדר שני תשפ"ד ע' 93.
 (32) בפתח דבר ל, ספר השיחות: „תש"א, תש"ב, תש"ג, תש"ד, תש"ה, נכתב: „צוליב טעכנישע סיבות, און בכדי ניט אפהאלטן דאָס אַרױסגעבן פון דעם ספר, זיינען די הערות וכו' בלויז אויף א טייל פון די שיחות".
 (33) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה פי"פ, ח"י אדר שני תשפ"ד ע' 78 ואילך.
 (34) קונטרס זה נדפס בלי הקדמה, אבל כנראה המפתח בראש הקונטרס וההערות בשוה"ג הם מכ"ק אדמו"ר.

ולהעיר משינויי הלשון, שבהערה 2 נכתב „כ"ק בנו אאזמו"ר מוהר"ש נבג"ם ז"ע", ומשמע שנכתב ע"י אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, ובהערה 8 נכתב „בנו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש צצוקלה"ה נבג"ם ז"ע", ומשמע שנכתב ע"י כ"ק אדמו"ר. ואולי י"ל שאדמו"ר מהוריי"צ התחיל לכתוב הערות וכ"ק אדמו"ר השלים.
 (35) צילום גכתי"ק של ההערות לקונטרס נז - „ימי מלך" ח"ב (קה"ת, תנש"א) ע' 806. תשורה ריבקיין, י"א טבת תשפ"ו ע' 47. וראה שם ע' 49 הערה ארוכה לקונטרס זה שלא נדפסה בפועל. קונטרס פב - „ימי בראשית" ע' 250. קונטרס פו - „כפר חב"ד" גליון 953 (ח' סיון תשס"א) ע' 18-20. קונטרס צב - „כפר חב"ד" גליון 952 (ב' סיון תשס"א) ע' 38-39.

(קנז-קסב) לקוטי דיבורים - כג³⁶, כז-כח, ל-לא, לג. קה"ת, תש"ג-תשי"א.

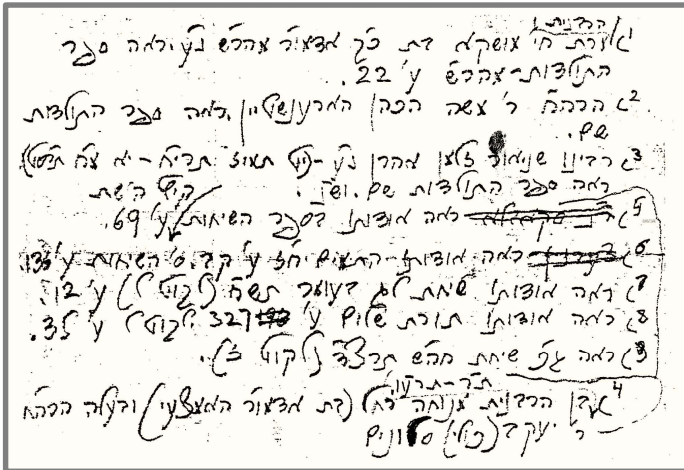
שיחות³⁷: (קסג) אחש"פ תרצ"ה. קונטרס חג הפסח ה'תשי"א (קונטרס צא). (קסד) שמח"ת תש"א. קונטרס שמע"צ-שמח"ת ה'תשי" (קונטרס עב). (קסה) ב' ניסן תש"א. קונטרס ב' ניסן ה'תשי" (קונטרס עו). (קסו) ל"ג בעומר תש"א. קונטרס ל"ג בעומר ה'תשי" (קונטרס עח). (קסז) סדר הראשון, חה"פ תש"ב. קונטרס חג הפסח תשי"ב (קונטרס קב). (קסח) אחש"פ תש"ב. שם. (קסט) ב' ניסן תש"ג. קונטרס ב' ניסן ה'תשי"א (קונטרס צ). (קע) חג השבועות תש"ג. קונטרס חג השבועות ה'תשי"א (קונטרס צב). (קעא) יום ב' דר"ה תש"ד. (קונטרס א) שבת תשובה (ב) מוצאי יוהכ"פ תשי"ב (קונטרס צו³⁸). (קעב) פורים תש"ד. קונטרס פורים ה'תשי" (קונטרס עה). (קעג) ליל שבת תשובה, תש"ה. (קונטרס א) שבת תשובה (ב) מוצאי יוהכ"פ תשי"ב (קונטרס צו). (קעד) יום שמח"ת ושבת בראשית תש"ה. קונטרס שמע"צ-שמח"ת תשי"ב (קונטרס צח). (קעה) שבת חנוכה תש"ו. בהוספות למאמר „ברוך שעשה ניסים" לאדמו"ר הצ"צ - קה"ת, תשי"א. (קעו) י"ט כסלו תש"ז. קונטרס י"ט כסלו ה'תשי"א (קונטרס פז). (קעז) ל"ג בעומר תש"ז. קונטרס ל"ג בעומר ה'תש"ח (קונטרס נז)³⁹. (קעח) ב' ניסן תש"ח. קונטרס חג הפסח התש"ח (קונטרס נו). (קעט) לא' המתעסקים בעבודת החינוך (ל"ג בעומר תש"ח). קונטרס חג השבועות ה'תשי"ט (קונטרס סו). (קפ) ליל א' דחה"ש, תש"ח. קונטרס חג השבועות ה'תשי"ט (קונטרס סו). (קפא) י"ב תמוז תש"ח. קונטרס חג הגאולה יב-יג תמוז ה'תש"ח (קונטרס נט). (קפב) ב' י"ב תמוז ה'תש"ח. קונטרס חג הגאולה יב-יג תמוז ה'תשי"ט (קונטרס סז). (קפג) ערב יוהכ"פ אחר כיסוי הדם, תש"ט. קונטרס (א) שבת תשובה (ב) מוצאי יוהכ"פ תשי"ב (קונטרס צו). (קפד) ד' כסלו תש"ט. קונטרס פורים ה'תשי"ט (קונטרס סג). (קפה) י"ט כסלו ה'תשי"ט. קונטרס י"ט כסלו ה'תשי" (קונטרס עג). (קפו) א, י"א ניסן תש"ט. קונטרס חג הפסח ה'תשי"ט (קונטרס סה). (קפז) י"ג ניסן וחג הפסח תש"ט. קונטרס חג הפסח ה'תשי" (קונטרס עז). (קפח) חג השבועות תש"ט. קונטרס חג השבועות ה'תשי" (קונטרס עט). (קפט) חג הגאולה י"ב תמוז תש"ט. קונטרס חג הגאולה יב-יג תמוז ה'תשי" (קונטרס פ). (קצ) ערב ר"ה השי"ת. קונטרס ראש השנה ה'תשי"א (קונטרס פב). (קצא) מוצאי יו"ב השי"ת. קונטרס (א) שבת תשובה (ב) מוצאי יוהכ"פ ה'תשי"א (קונטרס פג). (קצב) ערב חה"ס ולילה ויום הראשון דסוכות השי"ת. קונטרס חג הסוכות ה'תשי"א (קונטרס פד). (קצג) ימי חה"ס, חוה"מ,

36) קונטרס „חג הפסח ה'תש"ג", נדפס ללא ציון מספר הקונטרס.

37) ברשימה זו באו רק השיחות שנדפסו בתור הוספה לקונטרסים ש"ל ליומי דפגרא, ולא אלו שנדפסו בלקוטי דיבורים וספרי השיחות, שנשמנו כבר לעיל. יתכן שמריבוי השיחות ומכתבים נשמטו אי אלו מהם.

38) צילום גכתי"ק של ההערות - יודפס בעז"ה בתשורה בוימגארטן, ט"ו מנ"א תשפ"ו.

39) צילום גכתי"ק של ההערות - „ימי מלך" ח"ב (קה"ת, תנשא) ע' 806. תשורה ריבקי, י"א טבת תשפ"ו ע' 47.

כתי"ק ההערות למכתבי אדמו"ר מהור"י צ"א אל הרבנית שיינא ור' מנחם מענדל הכהן הורנשטיין הי"ד בקונטרס פו (אות קצז-קצח)

שמע"צ, שמח"ת ואסרו חג השי"ת. קונטרס שמע"צ-שמח"ת ה'תשי"א (קונטרס פה). (קצד) י"ג שבט [ללא ציון השנה]. קונטרס י-י"ג שבט ה'תש"ט. (קונטרס סב).

מכתבים: (קצה) א', ט"ו סיון תרפ"ה. קונטרס חג הגאולה יב-יג תמוז ה'תש"ח (קונטרס נט). (קצו) מחרת יוהכ"פ תרפ"ט. קונטרס חג הסוכות ה'תשי"א (קונטרס פד). (קצז) י"ד מרחשון ת"ר צדיק. קונטרס מאמרים שי"ל לזכות הרבנית שיינא ובעלה רמ"מ הכהן, מרחשון תשי"א (קונטרס פו)⁴⁰. (קצה) ג' תמוז רצ"ה. שם⁴¹. (קצט) ר"ח ניסן תרצ"ה. קונטרס ב' ניסן ה'תשי"ב (קונטרס קא). (ר) א', י"ב אלול תרצ"ו פאריז. קונטרס ל"ג בעומר ה'תשי"י (קונטרס עח). (רא) י"ב מנ"א תרצ"ז פערכטעלסדארף. קונטרס ל"ג בעומר ה'תשי"י (קונטרס עח). (רב) כ' מר חשון תרח"ץ. קונטרס חי אלול ה'תשי"א (קונטרס צד). (רג) ו' כסלו תרח"ץ. קונטרס י"ט כסלו ה'תשי"ב (קונטרס צט). (רד) כ"א אדר ראשון תרח"ץ פערכטעלסדארף. בהוספות לקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים - קה"ת, תש"ח. (רה) א' מ"ח תרצ"ט. קונטרס י"ט כסלו ה'תשי"ב (קונטרס צט). (רו) יו"ד אדר תש"ו. שם. (רז) אסרו חג הסוכות תש"ח. קונטרס י"ט כסלו ה'תש"ח (קונטרס נב). (רח) ח' מרחשון תש"ט. קונטרס י"ט כסלו ה'תש"ט (קונטרס סא). (רט) יו"ד כסלו תש"ט. קונטרס י"ט כסלו ה'תש"ט (קונטרס סא). (רי) ד' ניסן תש"ט. קונטרס חג הפסח ה'תש"ט (קונטרס סה). (ריא) לאחד החסידים (בענין אהבת ישראל). קונטרס ל"ג בעומר ה'תש"ח (קונטרס נו)⁴².

(40) צילום גכת"ק של ההערות - „ימי בראשית" ע' 296.

(41) צילום גכת"ק של ההערות - שם.

(42) צילום גכת"ק של ההערות - „ימי מלך" שם. תשורה ריבקיין שם.

(ריב) לאחד מהתניו (בענין מ"ת בחצי כדור התחתון). קונטרס חג השבועות ה'תש"ח (קונטרס נח). (ריג) אודות התענינות בטובת רעהו והשגחה פרטית. קונטרס י'-י"ג שבט ה'תש"ט (קונטרס סב). (ריד) אודות הנהגת הבית. שם. (רטו) אודות תכלית ירידת הנשמה. קונטרס פורים ה'תש"ט (קונטרס סג). (רטז) אודות השפעת איש ירא אלקים בסביבתו. שם. (ריז) אודות קביעות עתים לתורה. שם. (ריח) ע"ד ענין אמירת קדיש דרבנן. קונטרס ב' ניסן ה'תש"ט (קונטרס סד). (ריט) ע"ד הדפסת התורה אור ולקוטי תורה. נדפס בחוברת בפ"ע „מפתחות והערות לספר תורה אור" (קה"ת, תשט"ו) ובהוספות לספר „תורה אור" (הוצאת תשט"ו).

רשימות: (רכ) רשימות ע"ד ספר התניא. בהוספות לקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים - קה"ת, תש"ח. (רכא) לקוטים מרשימות דשנת תרנ"ב-ג ליובאוויטש. קונטרס חג הגאולה יב-יג תמוז ה'תשי"א (קונטרס צג). (רכב) רשימה מיום ה', כ' מ"ח תרנ"ו. קונטרס ב' ניסן ה'תש"ט (קונטרס סד). (רכג) ו' כ"ד סיון תרנ"ו. בתחלת פוקח עורים (קה"ת, תשט"ו). (רכד) א, כ' אייר תרנ"ו. י"ל ל"ג בעומר ה'תש"ט (לקוטי דיבורים ל). (רכה) ה, כז מנ"א תרנ"ו. י"ל לכ"ד טבת ה'תשי"א (לקוטי דיבורים לב). (רכו-רכט) רשימת המאסר. י"ל לחג הגאולה י"ב-י"ג תמוז ה'תשי"ב-ה'תשט"ו (לקוטי דיבורים לד-לז). (רל) העתקת רשימות במכתב אסרו חג הפסח תרצ"ט. קונטרס חג הפסח ה'תשי"י (קונטרס עז). (רלא) בענין ח"י אלול. קונטרס חי אלול ה'תש"ח (קונטרס ס). (רלב) ניתנה ליום ח"י אלול תש"ט. קונטרס חי אלול ה'תשי"י (קונטרס פא). (רלג) חורף ה'שי"ת. קונטרס ב' ניסן ה'תשי"י (קונטרס עו). (רלד) חורף ה'שי"ת. קונטרס חג השבועות ה'תשי"י (קונטרס עט). (רלה) חורף ה'שי"ת. בקונטרס שי"ל בקשר עם סיום הקדיש, ה'תשי"א (קונטרס פח).

כ"ק אדמו"ר

ברבים מהחיבורים שכתב כ"ק אדמו"ר שנדפסו בספרי קה"ת, הוסיף הערות וציונים. מפני שרבים הם אי אפשר לפורטם, ולהלן באו אחדים מהם:

(רלו) הגדה של פסח - עם לקוטי מנהגים וטעמים. קה"ת, תש"ו.

(רלז) ראשי פרקים מתולדות. ראה פירוט לקמן פי"א „ראשי פרקים מתולדות".

(רלח) ליקוט מנהגי חב"ד. ראה פירוט לקמן פי"ב „ליקוט מנהגי חב"ד".

(רלט) מאמרים, שיחות ומכתבים. בקונטרסים של מאמרי ושיחות כ"ק אדמו"ר שי"ל, בשנים הראשונות לנשיאות ה' כ"ק אדמו"ר בד"כ מוסיף הערות וציונים בעצמו, ובהמשך נכתבו ע"י המו"ל וכ"ק אדמו"ר ה' מגי' אותם ומוסיף עליהם.

שונות

(רמ) שארית יהודה. בהוספות לספר - קה"ת, תשי"ז.

(רמא) פלח הרימון - על ספר בראשית. בהוספות לספר - קה"ת, תשי"ד.

(רמב) פלח הרימון - על ספר שמות. בהוספות לספר - קה"ת, תשט"ו⁴³.

(רמג) מחזור השלם. (1) בהוספות ל„מחזור השלם לראש השנה ויום הכפורים” - קה"ת, תשי"ג. (2) בהוספות להוצאה שני של המחזור - קה"ת, תשט"ו.

(רמד) סליחות - ליקוט טעמים ומקורות. (1) נדפס בקונטרס בפ"ע בן 4 עמודים. בהוספות ל„מחזור השלם לראש השנה ויום הכפורים” - קה"ת, תשט"ו. (2) הנ"ל עם הוספת ב' פיסקות⁴⁴ - בהוספות להוצאה שני של „סליחות - ע"פ מנהג חב"ד” - קה"ת, תשכ"ג⁴⁵.

*

על כמה ספרים כתב כ"ק אדמו"ר הערות ולא הכינם לדפוס, ונדפסו ברבות השנים.

(רמה) פסקי אדמו"ר הזקן בסידורו. נרשם על גליון „סידור תורה אור עם שער הכולל”. נדפס ב„סידור תורה אור עם שער הכולל” - קה"ת, תשמ"ז⁴⁶.

(רמו) מאה שערים. נרשם על גליון ב' עותקים של הספר, הוצאת ברדיטשוב תרע"ג⁴⁷. נדפס בהוספות לספר „מאה שערים” - קה"ת, תשכ"ז.

(רמז) סדר נטילת ידיים לסעודה וסדר ברכת הנהנין. נסדר בערך בשנת תש"ו. נדפס בספר „סדר נטילת ידיים לסעודה וסדר ברכת הנהנין” עם ביאור שם הגדולים - קה"ת, תשנ"ט⁴⁸.

(רמח) הערות לשו"ת צמח צדק יורה דעה סימן צג - בענין גילוח הזקן. נכתב באד"ר תרצ"ב ע"פ בקשת חותנו אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע⁴⁹. נדפס ב„גידיל תורה” חוברת ע (ניסן-סיון תשמ"ו) ע' קמג ואילך. „אגרות קודש” ח"א אגרת

(43) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה גערליצקי, י"ב סיון תשפ"א קרוב לסופו; תשורה קארפ, ח' תמוז תש"פ ע' 20.

(44) ד"ה: „והוא . . . מכל” (בעמוד השני). „בקדיש” (בעמוד השלישי).

(45) צילום גכתי"ק של חלק מההגהות - תשורה בעטלער, י"ג אלול תשפ"ג ע' 233.

(46) צילום גכתי"ק של ההערות - תשורה וויינפעלד, כ"ח סיון תשע"ח ע' נט.

(47) מס' 9006 ומס' 40764 במדור קיח-מ בספריית אגו"ח.

(48) ראה עוד ע"ד חיבור זה - לקמן פט"ו, נמצא בדפוס” אות כד.

(49) ראה „אגרות קודש” שלו חט"ו אגרת ה'תפב. וראה מענה כ"ק אדמו"ר באג"ק שם. והמשכו ב„אגרות קודש” של כ"ק אדמו"ר ח"א אגרת ג.

ג-ד⁵⁰. כמה מההערות נעתקו בהערות כ”ק אדמו”ר ל„צמח צדק - שאלות ותשובות” (לעיל אות כח).

(רמט) הערות לשער הכולל ודרך החיים ונתיב החיים. נכתבו על דפי מחברת (כנראה כחלק ממחברות ה„רשימות”). הערות נוספות רשם על גליון „סידור תורה אור עם שער הכולל”. נדפס ב„סידור תורה אור עם שער הכולל” - קה”ת, תשמ”ז⁵¹.

(רנ) מכתבים תוכניים דשנת צ”ח. נדפס ב„אגרות קודש” אדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע חט”ו ע’ ער ואילך.

(רנא) היים יום. נרשם על גליון „היום יום” שהי’ בביתו של כ”ק אדמו”ר. נדפס ב„היום יום” - קה”ת, תשנ”ג.

(רנב) ציונים למכתבי הרה”ג והרה”ח המקובל וכו’ ר’ לוי יצחק ז”ל שניאורסאהן. נדפס בשוה”ג לכמה מהמכתבים⁵².

(50) צילום גכתי”ק עמוד הראשון של ההערות - „יגדיל תורה” חוברת ע ע’ קנב. „ימי מלך” ח”א (קה”ת, תנש”א) ע’ 348.

(51) צילום גכתי”ק של ההערות - תשורה וויינפעלד, כ”ח סיון תשע”ח ע’ ס ואילך.
 (52) נשא רפ”ט - „תורת לוי יצחק” (קה”ת, הוצאת תשס”ד) ע’ קנו. י”ט כסלו רצ”א - שם ע’ רכד-ה. ט”ו כסלו רצ”ב - „רשימות” חוברת קסח. כ”ד טבת רצ”ב - שם. ג’ חיי שרה רצ”ד - „תורת לוי יצחק” ע’ שא. י”א טבת רצ”ד - שם ע’ שה. ערחה”ש רצ”ו - שם ע’ שפא.

פרק ה

קיצורים

כתיבת 'קיצורים' למאמרים החלה כבר אצל אדמו"ר הצמח צדק נ"ע, שכתב קיצורים וביאורים למאמרים של אדמו"ר הזקן.

בשיחת ש"פ תזריע תשמ"א דיבר כ"ק אדמו"ר אודות הדפסת „מפתחות", ובין הדברים דימה אותם לכתיבת ה„קיצורים" ע"י רבותינו נשיאינו (הוגה ונדפס בפתח דבר ל„ספר המפתחות - לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש"י)¹:

די גמרא דערציילט, אַז פון די מעלות פון שלמה המלך איז, וואָס - „לימד דעת את העם" דורך דעם וואָס „אגמרי' בסימני טעמים" און „עשה לה (לתורה) אזנים".

ולכאורה: שלמה המלך איז דאָך געווען דעם חכם „מכל האדם" - האָט ער זיך געדאַרפט פאַרנעמען נאָר מיט לערנען עומק חכמת התורה? זעט מען, אַז עס איז מוכרח אפילו פאַר עס - מאַכן „אזנים" לתורה.

עד"ז - געפינט מען אויך ביי רבותינו נשיאינו, אַז דער צמח צדק, און אַזוי אויך דער רבי דער שווער, האָבן זיך „געקאַכט" אין דעם ענין פון „קיצורים". און כו"כ הערות הצ"צ (בלקו"ת ואור התורה) זיינען אייגענטליך מפתחות - וואו דער ענין רעדט זיך כו'.

בכמה מאמרים של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע כתב הוא בעצמו קיצורים של הפרקים, ונדפסו בסימונו של כל פרק. קיצורים אלו ניכרים באריכותם לפ"ע.

אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע כתב קיצורים רבים, הן למאמרים של רבותינו נשיאינו הקודמים אליו, והן למאמרים רבים שלו עצמו. קיצורים אלו קצרים יותר מאלו של אדמו"ר מהורש"ב, ומתייחדים בסגנונם שמתחילים בד"כ בלשון „יודיע", „ישאל", „יפרט", „יפרש", „יסביר", „יבאר", „ימשיך" וכיו"ב.

כ"ק אדמו"ר כתב קיצורים לכמה מאמרים, וקיצורים אלו מתייחדים בסגנונם, שכתב את נקודת הענינים שנתבארו בפרק (בדומה ל„מפתחות"), ללא אריכות הביאור, והם דומים יותר ל„ענינים" (שנתבארו בפרק) שכתב אדמו"ר מהוריי"צ יחד עם ה„קיצורים" לכמה מאמרים וספרים. [ולהעיר, שבשיחה הנ"ל מדמה כ"ק אדמו"ר בין ה„קיצורים" ל„מפתחות"].

1) צילום גכתי"ק של ההגהות - „בית משיח" גליון 275 (ז' אייר תש"ס) ע' 21-22.

*

(א) קיצורים לד"ה החלצו - רנ"ט. נדפס בהוספות להוצאה שני' של קונטרס „החלצו - רנ"ט" (קה"ת, תש"ט).

אודות קיצורים אלו כתב הרה"ת ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה (אבי' זקנה של הכלה - בספרו „למען ידעו... בנים יולדו")²:

בשלהי קיץ תש"ח, נתן לי הרבי לסדר את ה'החלצו רנ"ט', וסידרתיו. אבל הקיצורים לא נתנו לי עוד.

בחול המועד סוכות (תש"ט) קרוב להו"ר, אמר לי הרבי שליט"א, היות שבשמחת תורה זה נמלאים יובל (חמשים) שנה לקונטרס 'החלצו רנ"ט', (רנ"ט - תש"ט), ובכן ברצון חותנו - כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ] נ"ע - שידפיסו מספר קונטרסים למועד היובל.

. . מכל הקונטרס עשינו 30 טפסים עם הידוק מהדקים (סטייפלס).

ולמחרת ביום הו"ר מסרתי לרבי שליט"א את הקונטרסים.

. . לאחר חג הסוכות נתן לי הרבי שליט"א את הקיצורים לקונטרס (שינו את מספרי האותיות) ותיקנו את התיקונים ועשו עמודים רגילים והדפיסו בקונטרס נורמלי (פרט שהוציאו את הקטע האחרון שלא ניתן - אז - להדפיס³).

בהקדמת כ"ק אדמו"ר לקונטרס, כתב: „בפקודת כ"ק מו"ח אד"ש . . (ב) באו קיצורים לפרקי שני המאמרים" - הם המאמר החלצו והמאמר דשנת תרצ"ד דלהלן.

(ב) קיצורים לד"ה איתא בזה"ג . . פתח רב מתיבתא - תרצ"ד. נדפס בהוספות להוצאה שני' של קונטרס „החלצו - רנ"ט" (קה"ת, תש"ט).

*

החל מ"ט כסלו תש"ח התחיל להופיע קונטרס לקראת יומי דפגרא, המכיל מאמרים אחדים, מכתבים או שיחות מאת אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע⁴. גם בקונטרסים אלו נדפסו (בד"כ) קיצורים לפרקי המאמרים, ובד"כ הם נכתבו ע"י אדמו"ר מהוריי"צ עצמו. אך בכמה מהקונטרסים ניכר מסגנון הקיצורים

(2) ע' 87-88.

(3) ראה באריכות ע"ד החלוקה לפרקים וההשמטה - לעיל פ"ג, „חלוקת המאמר לפרקים" אות י.

(4) רובם של קונטרסים אלו נדפסו אח"כ בתבניתם ב„ספר המאמרים" תש"ח, תש"ט, תשי"א,

קונטרסים ח"ג.

שנכתו ע"י כ"ק אדמו"ר⁵.

במאמרים דלהלן נראה לפענ"ד שהקיצורים הם מכ"ק אדמו"ר.

(ג) קונטרס י"ט כסלו ה'תש"ט. קונטרס נג (קה"ת, תש"ט).

(ד) ד"ה בשעה שהקדימו ה'תש"ט. בקונטרס סו, קונטרס חג השבועות ה'תש"ט (קה"ת, תש"ט).

לאחר הסתלקות אדמו"ר מהוריי"צ המשיך כ"ק אדמו"ר להדפיס קונטרסים אלו, אך ללא קיצורים. ובהקדמתו לקונטרס „פורים ה'תש"י" (הראשון שנדפס לאחר ההסתלקות), כתב:

המאמר בא בהמשך למאמרי יו"ד-יג שבט, וניתן, מכ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, להוציאו לאור לפורים. . אבל לא מסר לנו את התחלת המאמר וסימומו וקיצורים הפרקים, ובעשור לחודש אחד עשר נסתלק.

(5) ראה „למען ידעו... בנים יולדו" ע' 89 בשם הרה"ת ר' יהודה ליב גראנער ע"ה, „כי הרבי שליט"א בעצמו ה' כותב הקיצורים". אך בודאי לא הי' זה בקביעות ואולי רק לעתים.

פרק ו

מפתחות

אחת ממחברות הרשימות, המכילה כ-350 עמודים, כוללת בתוכה מפתחות שונים שערך כ"ק אדמו"ר. במחברת נמצאים מפתחות לספר התניא, תורה אור ולקוטי תורה, לדרושי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ועוד. אחרי בואו לארצות הברית, ערך כ"ק אדמו"ר שוב את המפתחות לספרים אלו וערך גם מפתחות לספרים אחרים, והם נדפסו במשך השנים בתור הוספה לאותם ספרים בהוצאת קה"ת.

המפתחות לספרי רבותינו נשיאינו נדפסו אח"כ ב„ספר המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת תשכ"ו), ושוב בספרי המפתחות הפרטיים של רבותינו נשיאינו.

אודות עריכת מפתחות אלו כתב כ"ק אדמו"ר (בהקדמת המו"ל ל„ספר המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב"ד")¹:

מובן אשר המפתחות ל„ספרי היסוד" (תניא, תו"א ולקו"ת) - הן בפרטיות יותר מאשר לשאר הספרים, ועוד להעיר

- המפתחות נערכו בזמנים שונים ובתנאי חיים שונים, במצב רווחה והרחבה, ובמצב של מצור ומצוק וכו' ולכן אין בהן שיטה אחידה, אבל אין הזמן גרמא עתה לעבדן מחדש. וקשה עתיקא מחדתא.

אודות התועלת שבמפתחות כתב כ"ק אדמו"ר אל מר אליעזר שטיינמן (במכתב מכ"ו שבט תשט"ז)²:

בטח נמצאים תח"י מפתחות לספרי חב"ד שערכתי בזמנים שונים . . ואשר ראיתי בהם תועלת רבה, וכנ"ל, לא רק בשביל אחרים אלא גם בשביל עצמי.

אודות גודל הענין של „מפתחות" בכלל, דיבר כ"ק אדמו"ר באריכות בשיחת ש"פ תזריע תשמ"א (הוגה ונדפס בפתח דבר ל„ספר המפתחות - לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש" - קה"ת, תשמ"א)³:

(1) הוספה בגתתי"ק בהקדמת המו"ל, וציין שירשמו את מקורו „ממכתב [כ"ק אדמו"ר שליט"א]". צילום גתתי"ק של ההגהות - תשורה אהלי תורה, יו"ד שבט תש"ס ע' 38.
(2) נדפס בהוספות ללקו"ש חט"ז ע' 548. „אגרות קודש" חי"ב אגרת ד'קלד.
(3) צילום גתתי"ק של ההגהות - „בית משיח" גליון 275 (ז' אייר תש"ס) ע' 21-22.

. . . עס זיינען פאַראַן אַזעלכע וואָס טענה'ן: נאָך וואָס דאָרף מען האָרעווען און אָפּגעבן צייט אויף מאַכן „מפתחות” - ס'איז דאָך בעסער צו אויסנוצן די צייט אויף לערנען תורה אַליין, נגלה און חסידות, בהבנה והשגה (וואָס דאָס איז דאָך דער עיקר)?

איז כמה תשובות בדבר:

(א) די גמרא דערציילט, אַז פון די מעלות פון שלמה המלך איז, וואָס - „לימד דעת את העם” דורך דעם וואָס „אגמרי” בסימי טעמים” און „עשה לה (לתורה) אזנים”.

ולכאורה: שלמה המלך איז דאָך געווען דעם חכם „מכל האדם” - האָט ער זיך געדאַרפט פאַרנעמען נאָר מיט לערנען עומק חכמת התורה? זעט מען, אַז עס איז מוכרח אפילו פאַר עם - מאַכן „אזנים” לתורה.

עד”ז - געפינט מען אויך ביי רבותינו נשיאינו, אַז דער צמח צדק, און אַזוי אויך דער רבי דער שווער, האָבן זיך „געקאַכט” אין דעם ענין פון „קיצורים”. און כו”כ הערות הצ”צ (בלקו”ת ואור התורה) זיינען אייגענטליך מפתחות - וואו דער ענין רעדט זיך כו’.

(ב) ועיקר: מ'זעט במוחש, אַז דורך די פאַרשידענע „מפתחות” וואָס זיינען שוין געמאַכט געוואָרן, איז צוגעקומען גאָר גאָר אַסך אין לימוד (הנגלה דורך אירע מפתחות און) החסידות.

בפשטות אַז מ'האָט ניט געהאַט די מפתחות, האָט מען ניט געוואוסט וואו צו געפינען אַן ענין, אַדער - עכ”פ ניט געוואוסט וועגן כו”כ מקומות וואו ער ווערט מבואר, ובמילא האָט מען דעם ענין ניט פאַרשטאַנען כדבעי; משא”כ ווען מ'האָט מפתחות.

נאָך מער: אפילו ווען מ'וואָלט סו”ס אויפגעזוכט די אַלע מקומות - פאַרשפּאַרן די מפתחות (אַ סך פון) די צייט וואָס מ'דאַרף אָפּגעבן אויף זוכן דעם ענין, אַזוי אַז מ'קען אָפּגעבן דעם זמן אויף דעם עצם לערנען.

נוסף אויף דעם: עס טרעפט אָפט-מאָל אַז וויסנדיק אַז מ'דאַרף האָרעווען אויך צו זוכן דעם ענין - מיטן זיך אַריין פּיתויי היצר אויף אָפּלייגען דאָס „לכשאפנה אשנה”, און דערנאָך שמא לא תפנה - אינגאַנצן אָפּלאָזן דעם ענין; משא”כ ווען עס זיינען פאַראַן פאַרטיקע מפתחות דורך וועלכע מ'קען גרינג געפינען דעם ענין וועלכן ער זוכט, איז דאָס מבטל דעם אָפּלייגען.

(ג) היינטיקע דורות קומט צו נאָך אַן ענין אין דעם שהזמן גרמא: די מפתחות אויף ספרי רבותינו נשיאינו זיינען מסייע אין דעם ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה” - אַז אויך די וואָס דערוויילע געפינען זיך נאָך אין „חוצה”

כ"ה

פתיח דבר

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, מוציאים אנו בזה לאור ספר המפתחות לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש (סה"מ: תרכ"ו, תרכ"ז, תרכ"ח, תרכ"ט, תר"ל. המשך והחרים תרל"א, מים רבים תרל"ו, וככה תרל"ז, הייב ארס תרל"ח, זאת חנוכה המזבח תר"ם, מצה זו תר"ם, יונחי תר"ם), הכולל: א) מפתח ענינים. ב) מפתח ~~מאמרים~~ מאמרי רז"ל.

המפתח (נערך ע"י הרה"ח ר' יצחק שי' באנדבורג).

ע"ד גודל הענין ד"מפתחות" - מועתק בזה קטע משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א מש"ס חריע שנה זו:

"...עס זיינען פאראן אזעלכע וואס טענה'ן: נאך וואס דארף מען הארעווען און אפגעבן צייט אויף מאכן "מפתחות" - ס'איז דאך בעסער צו אויסנוצן די צייט אויף לערנען תורה אליין, נבלה און חסידות, בהבנה והשגה (וואס דאס איז דאך דער עיקר)?

איז שתי תשובות בברי:

(א) די גמרא דערציילט, אז פון די מעלות פון שלמה המלך איז, וואס - "לימד דעה את העם" דורך דעם וואס "אבמרי" ביטני טעמיס" און "עשה לה (לתורה) אזנים".

ולכאורה: שלמה המלך איז דאך געווען דער אהם מכל אדם" - האט ער זיך געדארמט פארנעמען מים פארשניידן עומק חכמת התורה? דעם מען, אז נאך גרעסערע מעלות זאל זיין ס'מאכן "אזנים" לתורה.

און אזוי אויך דער רבי דער שווער, האבן זיך געקאכט אין דעם ענין פון "קיצורים". מן לוב הענין ~~הענין~~ (קצרות ואור התורה) זיינען אייגענליך ~~אבות~~ אבות וואו מען רעדט זיך און (ב) ופיקר: מ'דעם במחש, אז דורך די פאקטידענע "מפתחות" וואס זיינען שוין געמאכט געווארן, איז צוגעקומען אין לימוד (הנבלה) החסידי. אז מ'האט ניט געהאט די מפתחות, האט מען ניט געוואוסט וואו צו געפויגן

ע"פ

גהות על הפתח דבר ל, ספר המפתחות - לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש"

האָבן אַ שליסעל עפענען דעם „פתח" צו די „מענינות" שבתורה, וואָס דורך „פּוּצוּ מעינותיך חוצה" - קאתי מר, דא מלכא משיחא.

און דערפאַר, אָט די וואָס דער אויבערשטער האָט זיי געשענקט אַ חוש אין מאַכן מפתחות, דאַרפן זיי וויסן, אַז דאָס איז אַ זכות נפלא, וואָס ברענגט (דורך עשיית המפתחות) צו אַ הוספה אין לימוד התורה ביי אַ רבים מישראל,

און וויבאַלד אַז ער האָט דאס גורם געווען, באַקומט ער אַ חלק אין דעם וואָס ווערט געלערנט דורך די מפתחות (כתורת הבעש"ט הידועה אויף דער משנה „שנים אוחזין בטלית").

כמה פעמים העירו אנשים על דיוקים במפתחות, וכ"ק אדמו"ר קיבל זאת ואף ענה על שאלותיהם⁴.

ובמכתב לר' צבי יוסף שי' רביסקי, מימי הסליחות תשמ"ג, כתב כ"ק אדמו"ר⁵:

נהגתי לקרוא מש"כ בנוגע למפתח העינים וכו', ומתאים למשנ"ת ע"ד מטרת הקובצי הערות המתפרסמים בכ"מ - כדאי שישלח זה (לא הכל בב"א, כמובן) לא' מהם.

[עוד על עריכת המפתחות - ראה „ימי מלך" ח"ב ע' 607 ואילך. שם פרק יח. „הוצאת ספרים קה"ת" ע' 524 ואילך.]

צילום גכתי"ק של כל המפתחות לספר התניא, תורה אור, לקוטי תורה, מאמרי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ומאמרי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע - י"ל בקונטרס „ספר המפתחות לספרי ומאמרי חסידות חב"ד - כתי"ק" כתשורה מהאויפרופעניש שלי, ש"פ ויצא, ו' כסלו ה'תשפ"ה⁶].

*

[ברשימה זו באו המפתחות על סדר רבותינו נשיאינו, ולא על סדר הופעתם בדפוס].

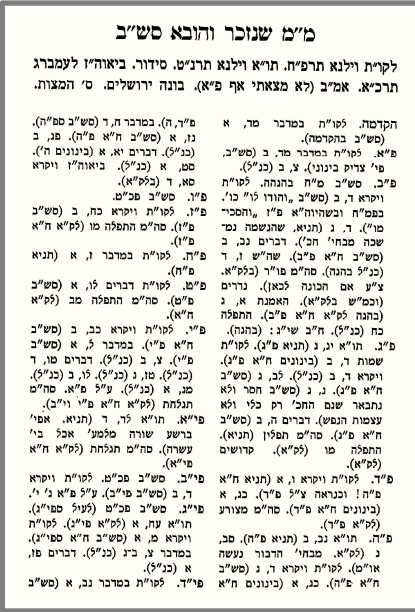
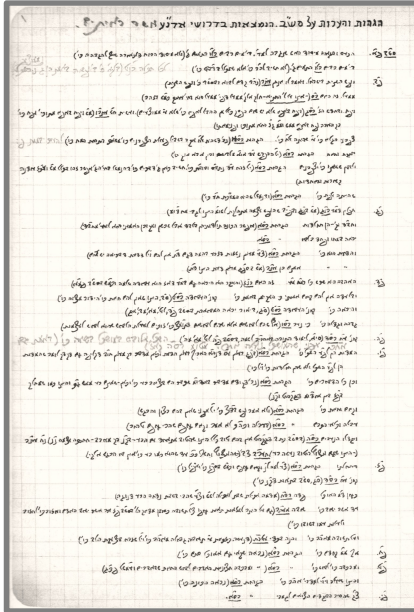
אדמו"ר הזקן

(א) ספר התניא - (1) מפתח עינים, (2) מפתח שמות ספרים ואנשים. נדפס

(4) ראה לדוגמא במענה מחודש אייר תשכ"ב, לר' אלי' נחום שקליאר - „אגרות קודש" חכ"ב אגרת ח'תכא.

(5) תשורה רביסקי, כ"א סיון תשע"ט.

(6) תודתי נתונה לחברי וידידי שי' (הרוצים בעילום שמם) שהשיגו את צילומי הגכתי"ק והוציאו לאור תשורה זו.

כתי"ק, ההגות והערות על ש"ב
הנמצאות בדרושי אדני"ע" (אות א, 5)

מפתח, "מ"מ שנוכר והובא ש"ב" כפי
ספר המפתחות" (אות א, 3)

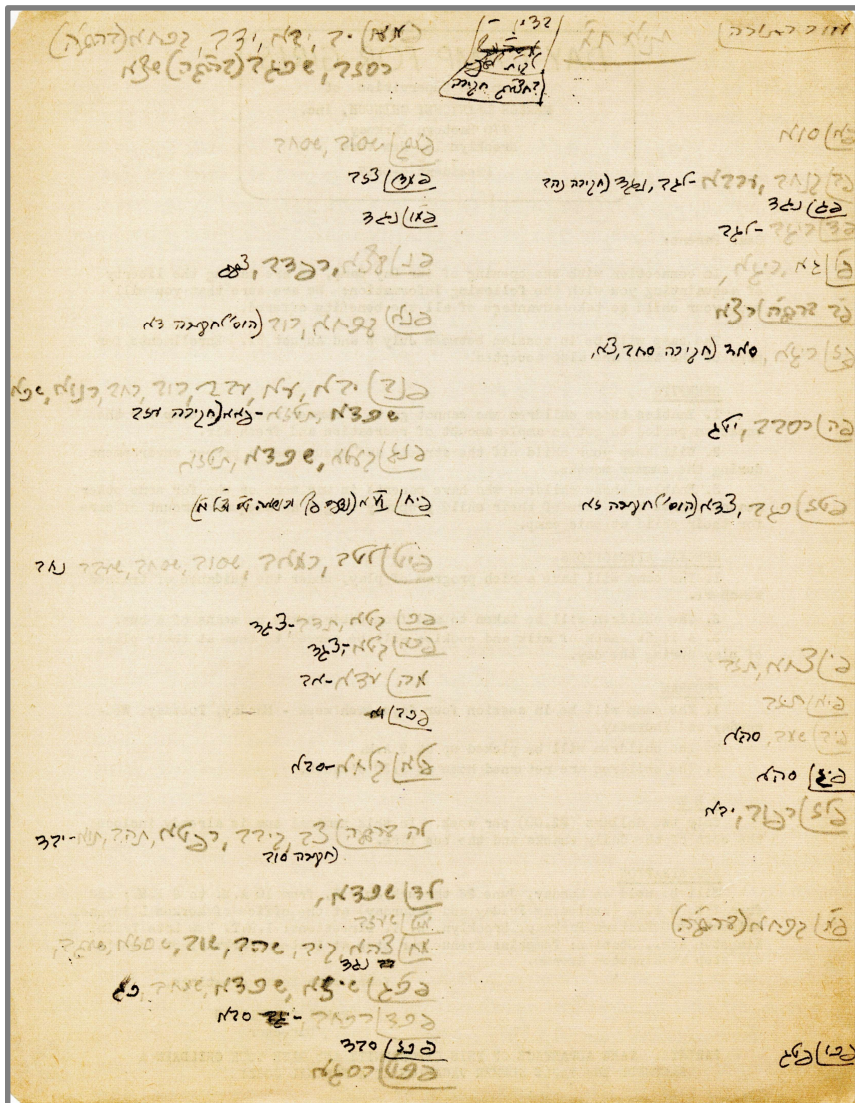
בחוברת בפ"ע, "מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד) ובהוספות לספר
ה, "תניא" (הוצאת תשי"ד)⁷.

(3) מ"מ שנוכר והובא ש"ב בספרי תו"א, לקו"ת, סידור, ביאורי הזהר, בונה
ירושלים, אמרי בינה, ס' המצות להצ"צ. נדפס ב, ספר המפתחות - לספרי
ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת, תשכ"ו)⁸.

(4) מ"מ שנוכר והובא ש"ב בספרי אור התורה - על ספר בראשית, לקוטי תורה
לג"פ, ספר החקירה. נרשם ע"י כ"ק אדמו"ר אבל לא נדפס⁹.

7) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של המהדורא קמא ד"מפתח ענינים - ע"פ סדר הא"ב - מסש"ב.
וילנא תר"ץ" [כלול בו מפתח שמות אנשים] - ספר ה, "תניא" שנסדר מחדש (קה"ת, תש"ע) ע' קפד.
צילום גכתי"ק של כל המפתח - תשורה מונדשיין, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 9 ואילך. צילום גכתי"ק של
עמוד הראשון של מפתח, "שמות ספרים ואנשים - שאחר זמן הש"ס - שנזכרו בסש"ב וילנא תר"ץ בהוספת
אזיה ביטום אי רגילים" - ספר ה, "תניא" הנ"ל ע' 368. צילום גכתי"ק של כל המפתח - תשורה הנ"ל
ע' 27 ואילך. צילום גכתי"ק של תיקונים ב, מפתח שמות ספרים ואנשים - הנדפס - תשורה ריבקיין,
י"ז טבת תשפ"ו ע' 7. צילום גכתי"ק של תיקונים והוספות ל, מפתח ענינים, על גליון ה, "תניא"
הנדפס (הוצאת תשט"ז) - קובץ, "הערות וביאורים - אהלי תורה" גליון א'רמ (ש"פ וירא תשפ"ד) ע' 79
ואילך. צילום גכתי"ק של תיקונים והוספות ב, מפתח ענינים ו, מפתח שמות ספרים ואנשים -
תשורה סקורדר, י"ב מנ"א תשס"א ע' 14.

8) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון - לקוטי אמרים - תניא - השלם" ע' א'פט. צילום גכתי"ק של
כל המפתח - תשורה מונדשיין, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 31 ואילך.
9) צילום גכתי"ק - "לקוטי אמרים - תניא - השלם" ע' א'פד.

מפתח מ"מ שנזכר והובא שש"ב בספרי אדמו"ר הצ"צ (אות א, 4)
מקור: „לקוטי אמרים - תניא - השלם" (קה"ת, תשפ"ד)

(5) הגהות והערות על ס"ב הנמצאות בדרושי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. נדפס ב,,ספר המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת, תשכ"ו)¹⁰.

(ב) תורה אור - (1) מפתח ענינים¹¹, (2) מפתח שמות ספרים ואנשים, (3) ביטויים בלתי רגילים. נדפס בחוברת בפ"ע, ,,מפתחות והערות לספר תורה אור" (קה"ת, תשט"ו) ובהוספות לספר ,,תורה אור" (הוצאת תשט"ו)¹².

(ג) לקוטי תורה - (1) מפתח ענינים¹³, (2) מפתח שמות ספרים ואנשים, (3) ביטויים בלתי רגילים. נדפס בחוברת בפ"ע, ,,מפתחות והערות לספר לקוטי תורה" (קה"ת, תשי"ט) ובהוספות לספר ,,לקוטי תורה" (הוצאת תשכ"ה)¹⁴. (4) ,,הוספה לביטויים בלתי רגילים" - בהוספות להוצאה השלש עשרה של הספר ,,לקוטי תורה" (קה"ת, תשד"מ)¹⁵.

בשנת תשמ"א הורה כ"ק אדמו"ר להדפיס ,,ספר המפתחות - לספרי דא"ח כ"ק אדמו"ר הזקן". בפתח דבר לספר נכתב: ,,המפתחות לספרים תניא, תו"א ולקו"ת, נערכו מאז ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א . . והוסיף כאן כו"כ ערכים"¹⁶.

אדמו"ר האמצעי

(ד) דרך חיים - (1) מפתח ענינים, (2) מפתח שמות אנשים וספרים, ביטויים אי רגילים. נדפס בהוספות לספר ,,דרך חיים" (קה"ת, תשט"ו)¹⁷.

10) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של מפתח, הגהות והערות על ס"ב הנמצאות בדרושי אדנ"ע אשר ראיתם" - ,,הוצאת ספרים קה"ת" ע' 532. צילום גכתי"ק של כל המפתח - תשורה מונדשיין, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 35 ואילך.

11) מהדורא קמא של המפתח בגכתי"ק נקרא ,,מפתח ענינים - ע"פ סדר הא"ב - מס' תו"א והוספות וילנא תרנ"ט".

12) צילום גכתי"ק של כל ה,,מפתח ענינים - ע"פ סדר הא"ב - מס' תו"א והוספות וילנא תרנ"ט" - תשורה מונדשיין, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 9 ואילך. צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של מפתח, שמות ספרים ואנשים - שאחר זמן הש"ס - שנזכרו בתו"א והוספות - וילנא תרנ"ט בהוספות איזה ביטויים אי רגילים" - ניצוצי אור (מינדל) ע' 14. צילום גכתי"ק של כל המפתח - תשורה מונדשיין, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 75 ואילך.

13) מהדורא קמא של המפתח בגכתי"ק נקרא ,,מפתח ענינים - ע"פ סדר הא"ב - מס' לקו"ת - וילנא, תרפ"ח".

14) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של ,,מפתח ענינים - ע"פ סדר הא"ב - מס' לקו"ת - וילנא, תרפ"ח" - ,,הוצאת ספרים קה"ת" ע' 529. צילום גכתי"ק של כל המפתח - תשורה מונדשיין, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 81 ואילך. צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של מפתח, שמות ספרים ואנשים - אחר זמן התלמוד - שהובאו בלקו"ת" - ,,לקט ניצוצי אור" (מינדל, תשנ"ט) ע' 15. צילום גכתי"ק של כל המפתח - תשורה הנ"ל ע' 143 ואילך.

15) צילום גכתי"ק של הביטויים אי רגילים שנתוספו בהוצאת תשד"מ - תשורה פייפ, ח"י אדר שני תשפ"ד ע' 96.

16) צילום גכתי"ק של ההגהות על עמודים מחציו הראשון של הספר - תשורה וילהלם, אדר"ח אדר תשפ"א. תשורה וגנר, י"ד כסלו תשפ"ד. תשורה לאבקהאוסקי, כ"ח סיון תשפ"ד. תשורה מאס, ט"ו אלול תשפ"ד. קובץ ,,הערות התמימים ואנ"ש - מאריסטאון", י"א ניסן תשפ"ד.

17) מפני סיבה שאינה ידועה, נשמט מ,,ספר המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת, תשכ"ו).

(ה) **שערי אורה** - **מפתח הענינים** [כלול בו מפתח שמות ספרים ואנשים].
נדפס ב„ספר הקיצורים - שערי אורה” (קה”ת, תש”ח) ובהוספות לספר „שערי
אורה” (קה”ת, תשט”ז)¹⁸.

אדמו”ר ה„צמח צדק”

(ו) דרך מצותיך הוא ספר טעמי המצות - **מפתח ענינים**. נדפס בחוברת בפ”ע
„הוספה לספר דרך מצותיך הוא ספר טעמי המצות” (קה”ת, תש”ו) ובהוספות
לספר „דרך מצותיך” (קה”ת, תשי”ג).

(ז) **צמח צדק** - **חידושים על הש”ס** - (1) **מפתח ענינים**, (2) **מראה מקום שם
הובא שו”ע רבינו הזקן, סידורו והשו”ת שלו**. נדפס בהוספות לספר „צמח צדק -
חידושים על הש”ס” (קה”ת, תש”ה).

אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע

(ח) **מפתח ענינים למאמרי כ”ק אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע**. נדפס ב„ספר
המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב”ד” (קה”ת, תשכ”ו)¹⁹.

(ט) **מרגנתי מפוזרים בדא”ח שיחות ומכ’ אדנ”ע**. נמצא ברשימות כ”ק
אדמו”ר, ולא נדפס לע”ע²⁰.

אדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע

(י) **מפתח ענינים למאמרי כ”ק אדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע** - שנתפרסמו בדפוס או
בקופיר עד סוף שנת תש”ב. נדפס בחוברת בפ”ע בשם זה (קה”ת, תשכ”ב),
בהוספות ל„ספר המאמרים - קונטרסים” ח”ב (קה”ת, תשכ”ב) ובהוספות
ל„ספר המאמרים - ה’תש”ב” (קה”ת, תשכ”ד)²¹.

כ”ק אדמו”ר

(יא) **היום יום** - (1) **מפתח ענינים**, (2) **מפתח פירושי פסוקים ומאמרי רז”ל**,

(18) מפני סיבה שאינה ידועה, נשמט מ„ספר המפתחות” הנ”ל.
(19) צילום גכתי”ק של עמוד הראשון של „מפתח ענינים ע”ס הא”ב ממאמרי דא”ח כ”ק אדנ”ע עם איזה
שיחות ומכתבים” - „הוצאת ספרים קה”ת” ע’ 527. צילום גכתי”ק של כל המפתח - תשורה מונדשיין,
ש”פ ויצא תשפ”ה ע’ 149 ואילך.
(20) אודות קיומה של רשימה זו למדנו מסקירה של הרה”ר ר’ דוד שי’ פלדמן אודות הרשימות -
„רשימו מהרשימות”, „קובץ לחיזוק ההתקשרות” גליון מ (ועד תלמידי התמימים, תשע”ב).
(21) צילום גכתי”ק של עמוד הראשון של „מפתח ענינים ע”ס הא”ב. ממאמרי דא”ח כ”ק אדמו”ר
שליט”א. עם קצת שיחות ומכתבים” - „הוצאת ספרים קה”ת” ע’ 526. צילום גכתי”ק של כל המפתח -
תשורה מונדשיין, ש”פ ויצא תשפ”ה ע’ 209 ואילך. צילום גכתי”ק הגהות על דף השער, ההקדמה
ועוד - תשורה דייטש, ט’ סיון תשע”ב. צילום גכתי”ק הגהות על המפתח לאחר שנסדר לדפוס -
„הוצאת ספרים קה”ת” ע’ 536.

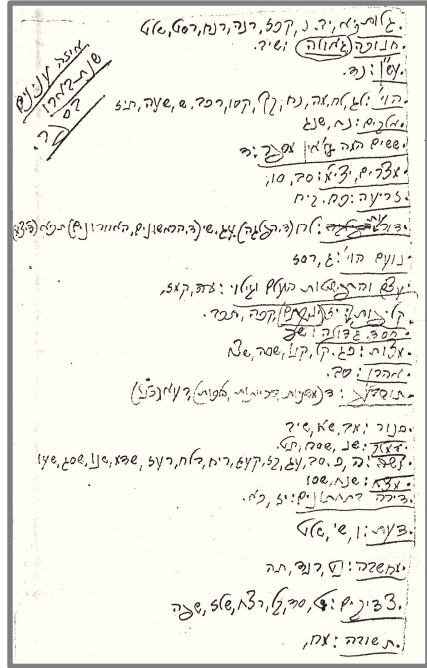
(3) מפתח שמות אנשים וספרים. נדפס בהוספות ל, "היום יום" (קה"ת, תש"ג).

שונות

(יב) פלח הרימון על ספר בראשית - רשימת האנשים והספרים שאינם רגילים כ"כ במאמרי דא"ח. נדפס בחוברת בפ"ע, "הרב רבי הילל מפאריטש" (קה"ת, תשי"ד) ובהוספות לספר, "פלח הרימון על ספר בראשית" (הוצאת תשי"ד).

(יג) פלח הרימון על ספר שמות - (1) מפתח איזה ענינים שנתבארו בספר, (2) ביטויים אי רגילים, (3) מפתח שמות ספרים ואנשים. נדפס בהוספות לספר, "פלח הרימון על ספר שמות" (קה"ת, תשי"ז)²².

(יד) שדי חמד - (1) מפתח הערכים, (כח) מפתח הספרים, (כט) מפתח המחברים, (ל) מפתחות. נדפס בכרך יו"ד של "שדי חמד" (קה"ת, תש"ט-תשי"ג)²³. המפתחות למערכת גט וגירושין חזרו ונדפסו בספר, "קב ונקי" (קה"ת, תשי"א).

כתי"ק המפתח ל, "פלח הרימון על ספר שמות" (אות יג)

(22) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של מפתח, "איזה ענינים שנתבארו בספר" - "הוצאת ספרים קה"ת" ע' 534. צילום גכתי"ק של כל המפתחות - בלוג, "כתבים" (להרה"ת ר' ראובן שי' לי), ש"פ ויקהל תשפ"ב.
(23) צילום גכתי"ק חלקים מהמפתח - תשורה טענענענבום, כ"ז תשרי תשס"ח ע' 10.

פרק ז

רשימת מאמרים

ומכתבים

בחודש תמוז תשמ"ב הכניס הרה"ת ר' מיכאל אהרן שי' זעליגסאן להגהת כ"ק אדמו"ר הוספות לרשימת עסקנותו של כ"ק אדמו"ר בשלשלת היחס, בה נוספה רשימה של ספרי כ"ק אדמו"ר עד לשנה ההיא. בין הספרים נזכרו „מפתח ספרי, מאמרי ודרושי - אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע"1.

(א) רשימת מאמרי דא"ח של אדמו"ר מהר"ש נ"ע. נדפס בתוך „ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" (קה"ת, תש"ז) ע' 24 ואילך².

(ב) רשימת מאמרי ודרושי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. נדפס בתוך „מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (קה"ת, תש"ט)³.

השמטות למפתח זה נדפסו בסוף קונטרס סמוכים לעד - פר"ת (קה"ת, תשי"ב).

(ג) רשימת מאמרי ודרושי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. נדפס בתוך „מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע" (קה"ת, תשכ"ח)⁴.

*

(1) צילום גכתי"ק הגהות על רשימת ספריו - הוספות ל„רשימת שלשלת היחס עם השלמות וכו" (חזק, תשע"א) ע' צט.

(2) מהדו"ק של רשימת כמה מהמאמרים - נדפס בספרי „לקוטי תורה - תורת שמואל": „והחרים - תרל"א". „מים רבים - תרל"ו". „וככה - תרל"ז". „חייב אדם לברך - תרל"ח". „זאת חנוכת המזבח - תר"ם". „מצה זו - תר"ם". „יוגתי - תר"ם".

(3) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של „רשימת דרושי אדני"ע" - „הוצאת ספרים קה"ת" ע' 539. צילום גכתי"ק של הגהות לרשימה לאחר שנסדר לדפוס - קובץ „נישואי צדי"ק" ח"א (י"ד כסלו תשע"ט) ע' 54 ואילך.

(4) צילום גכתי"ק של: עמודים של „רשימת דרושי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א" ע' 3-2 - הוספות ל„ספר המאמרים - תרפ"ב" (קה"ת, תש"ע) ע' תצח-תצט. ע' 10-9 - הוספות ל„ספר המאמרים - תרצ"ב-תרצ"ג" (קה"ת, תשס"ד) ע' תרא-תרב. רשימת דרושי תשי"א-תשי"ב - תשורה טלזנר, יו"ד כסלו תשפ"ה. „ההערות" לרשימת המאמרים - שם. הגהות על רשימת הדרושים בקונטרס המסודר לדפוס - שם. הגהות על רשימת הספרים בקונטרס המסודר לדפוס - תשורה אהלי תורה, יו"ד שבט תש"ס ע' 37. הגהות על ששה עמודים מרשימת הקונטרסים בקונטרס המסודר לדפוס - תשורה וילהלם, ר"ח אדר תשפ"ו ע' 6 ואילך. הגהות על שני עמודים נוספים מרשימת הקונטרסים - יודפס בעז"ה בתשורה בוימגארטן, ט"ו מנ"א תשפ"ו.

בהקדמת כ"ק אדמו"ר לרשימת מאמרי אדמו"ר מהר"ש כתב:
הרשימה הזאת אינה שלימה, כי לא עלה בידי, לע"ע, למצוא את כל
ה,,ביכלאך" דא"ח משנות נשיאותו.

בשנת תשמ"א כתב הרה"ת ר' שלום דובער שי' לוי"ן לכ"ק אדמו"ר⁵ שנמצאו
עוד מאמרים רבים שלא נזכרו ברשימת מאמרי אדמו"ר מהר"ש, ושאל אם
יכולים להדפיס מחדש את רשימת מאמרי דא"ח של אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר
מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ. ע"ז קיבל מענה:

מהיר להו"ל כ"ז (1-3) ובזריזות להכניס ג"כ כל הנדפס בהמפתחות
שהו"ל כבר (ר"פ ההערות).

בהמשך כתב שברשימת מאמרי אדמו"ר מהוריי"צ, „לא ניתוסף אף מאמר
אחד". כ"ק אדמו"ר הדגיש תיבות אלו וכתב⁶:

עפ"ז לא להו"ל עתה עד שיאזלו מן השוק.

ע"פ מענות אלו, י"ל אז (תשמ"א) חוברת⁷, „רשימת מאמרי דא"ח - של כ"ק
אדמו"ר מהר"ש נ"ע וכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע⁸.

[סקירה של רשד"ב לוי"ן על רשימות מאמרי דא"ח נדפסה ב„רשימת מאמרי
דא"ח" של אדמו"ר הצמח צדק (קה"ת, תשנ"ד) וב„תולדות חב"ד ברוסיא
הצארית" פרק „רשימת מאמרי דא"ח"].

*

עוד נמצאים בכתובים „מפתחות" למכתבים שונים:

(ד) מפתח מכתבי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אל מהור"ר אליעזר משה
מאדייעווסקי מ"ץ דחאראל, אשר אצל אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. רשימה של ל"ב
מכתבים.

במפתח זה ציין כ"ק אדמו"ר: (1) מספר המכתב במפתח, (2) תאריך כתיבת
המכתב, (3) המקום ממנו שלח אדו"ע את המכתב, (4) שם הנמען, (5) תוכן
המכתב, (6) מספר העמודים. ב„אגרות קודש" אדמו"ר מהורש"ב נדפס תוכן

(5) צילום השאלה עם המענה בכת"ק - „עבודת הקודש" (להררשד"ב לוי"ן - קה"ת, תשפ"ג) סימן
עד.

(6) צילום השאלה עם המענה בכת"ק - שם.
(7) בפתח דבר לקונטרס נכתב: „בהוצאה זו נוספו: א) הוספות שהוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א על הגליון
- חלקן נדפס בהוספות לקונטרס „מאמר סמוכים לעד - פר"ת" (קה"ת, תשי"ב). ב) בין חצאי רבוע נרשמו
מאמרים אלו שהגיעו לאחרונה לספרית כ"ק אדמו"ר שליט"א - בגוכתי"ק, העתקות או הנחות".
לאחר הדפסת הרשימה, הגיעו לידי הספרי" כמה כתי, מהם ג' ביכלאך גוכתי"ק אדמו"ר מהור"ש
נ"ע, ובהמשך אותה שנה (תשמ"א) נדפסו כמה עמודים של „השמטות" לקונטרס.
(8) החוברות הנ"ל כבר אזלו מן השוק מזה זמן רב, ונכון הדבר שיוציאו שוב לאור עולם רשימות
אלו עם תיקונים והוספות.

282	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
283	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
284	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
285	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
286	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
287	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
288	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
289	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
290	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
291	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
292	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
293	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
294	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
295	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
296	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
297	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
298	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
299	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק
300	אמר אברהם הלא הניח עמך	בן יצחק	בן יצחק

כתי"ק מפתח, מכתבים תוכנים" של אדמו"ר מהוריי"צ (אות ה)

הענין בל' מהמכתבים⁹.

(ה) מפתח מכתבים תוכניים של אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע - אדמו"ר מהוריי"צ הורה למזכירות לשלוח עותק של המכתבים התוכניים אל כ"ק אדמו"ר, שערך מפתחות של המכתבים בשביל להדפיסם במשך הזמן בקובצים שונים ובחבורות, "התמים"¹⁰. כנראה כ"ק אדמו"ר השתמש במפתח זה גם עבור בחירת פתגמים עבור קובץ, "היום יום".

במפתח זה ציין כ"ק אדמו"ר: (1) מספר המכתב במפתח, (2) שם הנמען, (3) העיר אליו נשלח המכתב, (4) תאריך כתיבת המכתב, (5) תוכן המכתב, (יתכן שכמו במפתחות האחרים, ציין גם את מספר העמודים).

לע"ע לא נדפסו מפתחות אלו בשלימותם. המפתחות לכמה מהמכתבים נעתקו ב, אגרות קודש" אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב-ה, חט"ו.

(ו) מפתח מכתבי הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן, אביו של כ"ק אדמו"ר. נדפס ב, רשימות" חוברת נד, ובהוספות להוצאות החדשות של, "לקוטי לוי יצחק - ליקוטים ואגרות קודש" (קה"ת, תשס"ד) ע' תנה ואילך¹¹.

(9) ראה, "אגרות קודש" אדמו"ר מהורש"ב ח"ג אגרת תקפס. ח"ד אגרת תתלג. וש"נ.

(10) ראה, "אגרות קודש" אדמו"ר מהוריי"צ חט"ו אגרת ה'תריב.

צילום גכתי"ק של עמוד אחד של המפתח - "בית משיח" גליון 240 (כ"ד מנ"א תשנ"ט) ע' 42.

(11) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של מפתח, "מכתבי אאמו"ר שליט"א" - "לקוטי לוי יצחק - ליקוטים ואגרות קודש" (הוצאת תשס"ד) ע' תנד.

כאשר אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע נסע מביתו בריגא לביקור בארץ הקודש ובארצות הברית, מקיץ תרפ"ט עד קיץ תר"צ, הפקיד את אוסף כתבי היד של רבותינו נשיאינו בידי כ"ק אדמו"ר.

כ"ק אדמו"ר סיפר זאת בעצמו בשיחת כ"ף כסלו תשל"ז (ע"ד הדפסת המשך תער"ב - נדפס בהוספות להמשך תער"ב ח"ג):

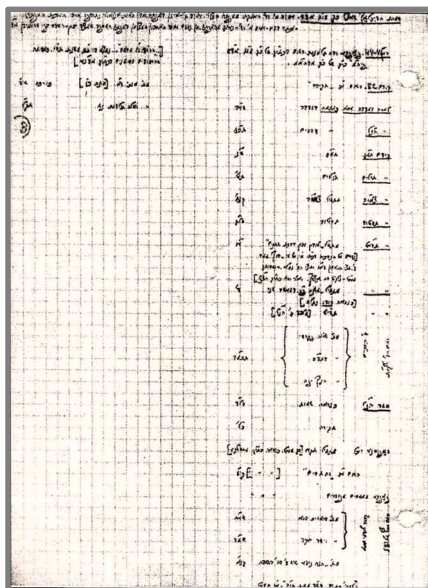
כשכ"ק מו"ח אדמו"ר נסע מביתו, חיפש מישהו שיוכל לסמוך עליו ולהשאיר בידו את הכתבים על מנת להחזירם בשלימות, וכנראה, שלא היתה לו ברירה.. אלא למסרם בידי כשראיתי שבין הכתבים שנמסרו בידי ישנו גם „המשך תער"ב", חטפתי מיד („האָב איך גלייך געכאַפּט, נאָך איידער מ'זעט זיך אַרומטראַכטן אַהין און אַהער") ועשיתי „צילום" מכל ההמשך, וצילום זה נמצא ברשותי עד היום הזה.

באותה תקופה, ערך כ"ק אדמו"ר סדר באוסף כתבי היד. כ"ק אדמו"ר נטל את הכתבים שהיו מפורזים בדפים נפרדים ולא מכורכים וצירף אותם יחד בצורה מסודרת, וכתב על כל קובץ מה תוכנו. כ"ק אדמו"ר אף ערך מפתח נהיר לרשימת כתבי היד שישנם באוסף.

להלן באו כמה רשימות שערך כ"ק אדמו"ר במסגרת סידור הכתבים שאצל אדמו"ר מהוריי"צ ואצלו.

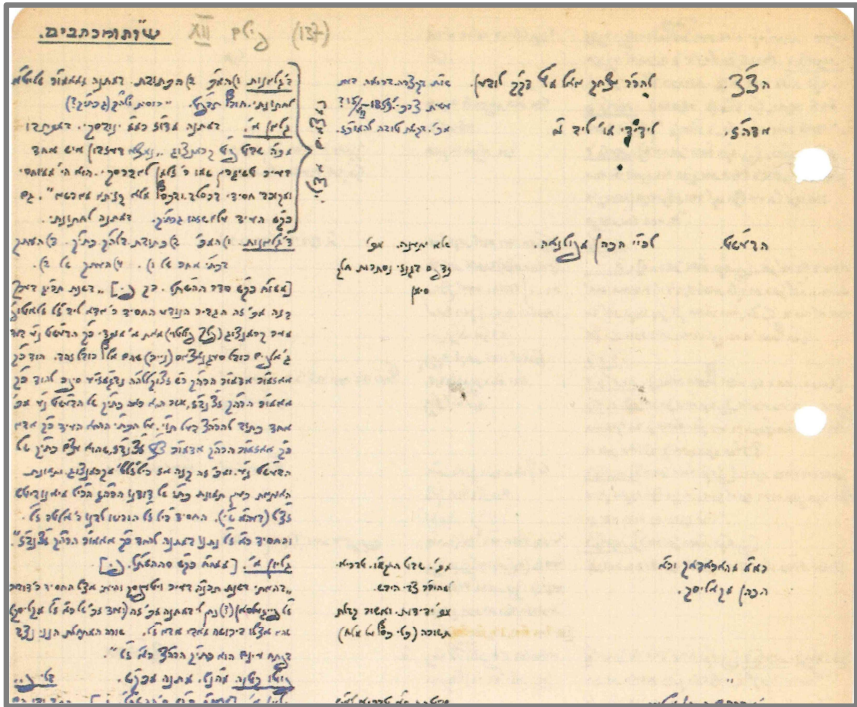
[סקירה של הכותב על מעורבתו של כ"ק אדמו"ר בספרי, בכתבה „אוצר המלכות" בכפר חב"ד גליון 1948 (כ"ד אדר ראשון תשפ"ב), עם תיקונים והוספות במדור „קוראים כותבים" בגליון 1949 (בדר"ח אדר שני תשפ"ב)].

(ז) שמות הביכלאך שאצל אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. רשימה בת ג' עמודים של הביכלאך שאצל אדמו"ר מהוריי"צ, שערך כ"ק אדמו"ר בערך בשנת תר"צ, בהיותו בריגא.¹²

כתי"ק מפתח „שמות הביכלאך שאצל כ"ק מו"ח אד"ש" (אות ז)

12) צילום גכתי"ק של עמוד הראשון של „שמות הביכלאך שאצל כ"ק מו"ח אד"ש" - „בית משיח" גליון 210 (ו' טבת תשנ"ט) ע' 38. עמוד השלישי - תשורה לוין, ח"י אלול תשס"א ע' 11.

כתי"ק מפתח „שו"ת ומכתבים" (אות ח)

בראש העמוד השלישי של הרשימה, כתב כ"ק אדמו"ר: שמות הביכלאך שאצל כ"ק מו"ח אד"ש. עמוד א' וב' העתקתי מהמפתח הכללי. עמוד ג' - אינו במפתח, אבל ראיתם (ואולי נוספו לאחר הערכת המפתח).

„מפתח הכללי" הוא רשימה שערך אדמו"ר מהוריי"צ של הביכלאך, לפי סדר עמידתם בספרי' ברוסטוב או בלענינגראד.

ברשימה זו ציין כ"ק אדמו"ר: (1) מספר הבוך במפתח, (2) שם הבוך, (3) מספר הדפים בבוך.

(ח) שו"ת ומכתבים. רשימה של כת"י מהדורות הראשונים של החסידות, החל מהבעש"ט, הנמצאים אצל אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ואצל כ"ק אדמו"ר. מפתח זה הוא (כנראה) חלק ממחברת ה„מפתחות" ברשימות, ולא נדפס לע"ע¹³.

במפתח זה ציין כ"ק אדמו"ר: (1) כותב המכתב, (2) שם הנמען, (3) תוכן המכתב, (4) תיאור המכתב.

(13) צילום גכתי"ק של תחילת עמוד הראשון - „שנים ראשונות" (בלה"ק) ע' 522.

פרק ח

רשימת דפוסים

בכמה ספרים, ומהם בחוברות ה„מפתחות“, ערך והדפיס כ"ק אדמו"ר רשימות ביבליוגרפיות של דפוסים הספר.

ברשימה דלהלן נכללו רק המקומות בהם ציין את דפוסים הספר, ולא רק את רשימת הספרים¹.

*

(א) רשימת ספרים, מאמרים, שיחות ומכתבים שנדפסו - שלשלת קבלת תורת החסידות. רשימה מפורטת של ספרי, מאמרי, שיחות ומכתבי רבותינו נשיאנו (החל מהבעש"ט) שנדפסו עד לאותו זמן - נדפס בתור הוספה לקונטרס „תורת החסידות" (קה"ת, תש"ו)².

בתחילת הרשימה כתב כ"ק אדמו"ר הערה בשוה"ג:

בספרים שהכנסתי ברשימה (אינה שלימה) זו ציינתי ג"כ מקום וזמן הדפסת הוצאה היותר קדומה של הספר . . לא נכנסו ברשימה זו ספרים שאינם אלא חלק מספרים שכבר נזכרו בה, אף שנדפסו בשנוי השם.

אדמו"ר הזקן

(ב) דפוסים תניא. (1) רשימה של מ"ח דפוסים של ספר ה„תניא" ושלושה דפוסים של „אגרת הקודש" בפ"ע. נדפס בחוברת „מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד) ובהוספות לספר ה„תניא" (הוצאת תשי"ד)³. (2) רשימה של נו"ן דפוסים תניא ושלושה דפוסים „אגרת הקודש", עם תיקונים והוספות - נדפס בהוספות לספר ה„תניא" בפורמט כיס (קה"ת, תשי"ד)⁴. (3) תיקונים ברשימת דפוסים תניא, והוספת דפוס נא⁵ - נדפס בסוף ההוספות לספר ה„תניא"

(1) וראה לקמן פי"ד „קובץ שלשלת האור - רשימת ספרים וקונטרסים".
 (2) בהוצאת תשי"ז עודכנה הרשימה, וכוללת את הספרים שנדפסו עד אז.
 (3) צילום גכתי"ק של „דפוסים תניא שראיתי" (כנראה מהדו"ק, ובו תיאור דפוס סלאוויטא, תקנ"ו) - „לקוטי אמרים - תניא - השלם" ע' א'פח. ברשימה זו הוסיף כ"ק אדמו"ר: דומה ביותר לדפוס תו"ת . . הוצאה זו שימשה דוגמא להוצאת תו"ת, רצו להדפיס דף על דף אלא שראם אמר שלא יעלה יפה - כק"ש".
 צילום גכתי"ק של רשימת „דפוסים תניא" - תשורה באטלער, י"ג אלול תשפ"ג ע' 100 ואילך.
 (4) צילום גכתי"ק של התיקונים והוספות לרשימה - תשורה ריבקיין, י"ז טבת תשפ"ו ע' 35 ואילך.
 (5) ב„השמטות והוספות" שם נדפס בתור דפוס נד (כלומר, לאחר דפוס „אגרת הקודש"), ובהוצאות הבאות בא על מקומו בתור דפוס נא.

ערוך הל' פסח (שקלאוו, תקע"ד¹⁰). שו"ע — על רוב האו"ח, חלק מחי"ד ואיזה הלכות מהו"מ — ונכללו בהוצאה זו גם הל' ת"ת והל' פסח הנ"ל (קאפוסט, תקע"ד. א). הנ"ל עם הוספות (זוטמור, תר"ח). הנ"ל עם עוד הוספות (ווילנא, תרס"ה). הנ"ל עם הוספות נוספות (סביבות מיונכען, תש"ח¹¹).

ב) נכתבו ע"י אחרים: סידור הנ"ל עם דרושי דא"ח — נכתבו ע"י אדמו"ר האמצעי (קאפוסט, תקע"ו). ביאורי הזחר — נכתבו ע"י הנ"ל (קאפוסט, תקע"ו). הנ"ל עם הוספות — נכתבו ע"י הנ"ל (לבוב, תרכ"א). תורה אור — נכתב ע"י אחי המחבר מהר"ל מיאנאוויץ (קאפוסט, תקצ"ז). הנ"ל עם הוספות שנכתבו ע"י אדהאמ"צ (זוטמור, תרכ"ב). הנ"ל עם הוספות (סביבות מיונכען, תש"ח). הנ"ל עם הוספות נוספות (ברוקלין, תשט"ו). תורה אור — בשנויים מהנ"ל (לבוב, תרי"א). לקוטי תורה — חלק גדול נכתב ע"י הצ"צ והשאר ע"י אחרים. עם הגהות ומ"מ מהצ"צ (זוטמור, תר"ח). הנ"ל הוצאה מתוקנת עם הוספות (ווילנא, תרס"ד). הנ"ל עם הוספות נוספות (סביבות מיונכען, תש"ח). בונה ירושלים (ירושלים, תרפ"ו). מאמר כתפוח בעצי חיער (ברוקלין, תשי"ד). מאמר ציון במשפט תפוח (ברוקלין, תשט"ו). מאמרי אדמו"ר הזקן (נוצא בדפוס).

מ כ ת ב י ו : נדפסו כספר מצרף העבודה (קענינסבערג, תרי"ח). אגרת השלום (פטרבורג, תרמ"ג. ב). בית רבי (ברדיטשוב, תרס"ב). הרב מלאדי (ווארשא, תרע"ג). מאה שערים (ברדיטשוב, תרע"ג). ננוי נסתרות (ירושלים, תרפ"ד). חכמי ישראל (ניו יארק, תרפ"ד). התמים הוכרת ב, ד—ח (ורשא, תרצ"ו—ח). משנת יואל (ירושלים, תש"א). רשימה (לכ"ד מכת, ברוקלין, תשי"א). מנילת יו"ד טי"ת כסלו — בלה"ק (ברוקלין, תשי"ב). אגרות בעל התניא ובני דורו (ירושלים, תשי"ג). סדר תהלת ה' (ברוקלין, תשט"ו). הרב שניאור זלמן מליאדי — אנגליית (ברוקלין, תש"ח). העתקו : לקוטי אמרים (תניא) — אידיית. ח"א (ברוקלין, תשט"ו). ח"ב — יופיע בקרוב.

ד.

רבנו דובער — בן שניאור זלמן וסטערנא — אדמו"ר האמצעי
ט' כסלו תקל"ד — ט' כסלו תקפ"ח.

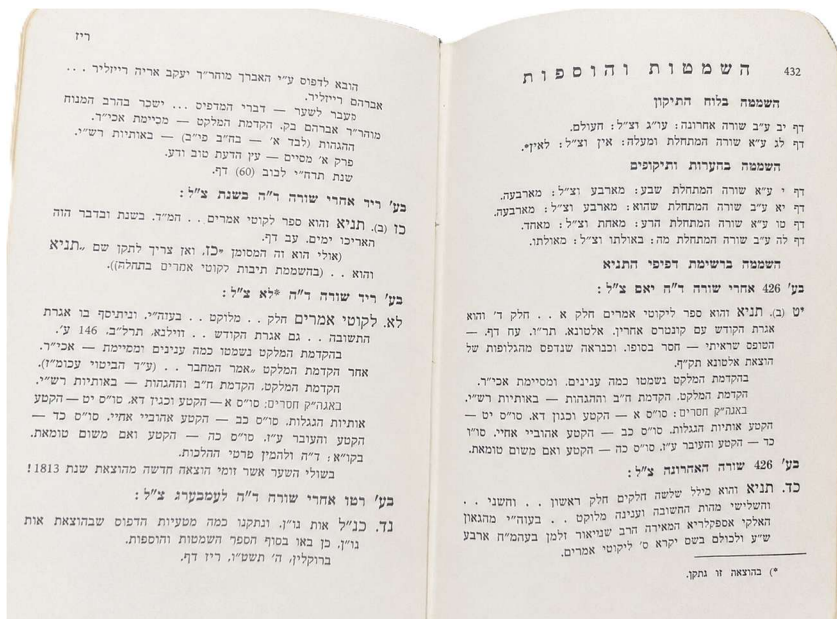
ב נ י ו : רבנו מנחם נחום, רבנו ברוך.
ב נ ו ת י ו : הר' שרה, הר' ביילא, הר' חי' מושקא, הר' דבורה
פאה, הר' ברכה, הר' מנוחה רחל, הר' שרה.

10 באוזהיים נרשם: שיע או"ח הגיל עם הרמ"א ו באה"ג מסידור אדמו"ר שי"ז בר"ב על הל' פסח לבד: שקלאוו תקס"ד — ומלכו כי עם הרמ"א ו באה"ג להר"ם, וכנראה נתחלף לו בהל' שחיטה, טריפות או נדה — הגה מהקדמת בני המחבר, להוצאת תקע"ה, מוכח שלא נדפסו הל' פסח עד אז (העירוגי ע"ז הספרן הר"ח ליברמן). תמה על תמה הוסף פרידבערג שהביא. הגהות הר' אברהם אבלי מוי"ץ בקיבוץ על הש"ע הל' פסח מה"ר שניאור זלמן מליאדי: ברדיטשוב, תקס"ו(1). נאולי הוא טה"ד וצ"ל תר"ס. 11 הוצאה חדשה ומתוקנת — תופיע בקרוב.

[הוא - ספיקו על אה"י?]

פרסום ראשון!

הוספה לאחר זמן בכת"ק על ההוספה לקונטרס, „תורת החסידות“ הוצאת תשי"ז. כ"ק אדמו"ר הוסיף את פרטי ההוצאה של „הגהות הר' אברהם אבלי מוי"ץ בקיבוץ על הש"ע הל' פסח מה"ר שניאור זלמן מליאדי": [והוא - סדילקוב שנת ? (תקפ"ה)]

רשימת „השמטות והוספות” בסוף ספר ה„תניא” הוצאה נא (אות ב, 3)

בפורמט כים (קה”ת, תש”ו). (4) רשימה של נ”ג דפוסי תניא ושלושה דפוסי „אגרת הקודש”, עם תיקונים והוספות - בהוספות לספר ה„תניא” בפורמט כים (קה”ת, תשי”ח).⁶

בהוצאות הבאות נערכו שינויים ברשימת הדפוסים. בשנת תשמ”ב נדפס (בהוראת כ”ק אדמו”ר) הספר „תורת חב”ד - ספר התניא” (בעריכת אבי זקני הרה”ת ר’ יהושע מונדשיין ע”ה - קה”ת, תשמ”ב), שם ערך מחדש את רשימת הדפוסים עם תיקונים והוספות, בצירוף פאקסימיליות של השערים.⁷

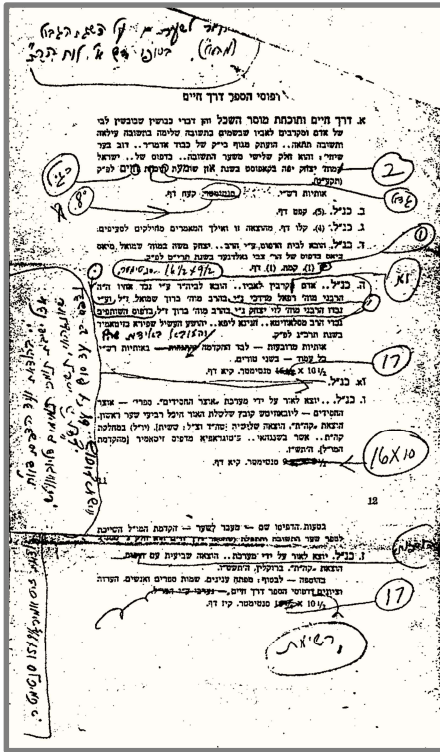
באותה שנה הורה כ”ק אדמו”ר לקראת י”א ניסן - שמונים שנה:

להו”ל התניא בגודל רגיל, ועה”ס כנדפס לאחרונה בברוקלין .. לאחרי הערות ותיקונים:

רשימת הכת”י ופאקסימיליות שלהם (כבסוף מהד”ק דתניא שהדפיסו .. רשימת דפוסי התניא מתוקנת ומלאה (כולל - שנתקבלו לאחרונה כאן. רשימת ההעתקות וכו’.

6 צילום גכת”ק של תיקונים והוספות עבור הוצאה זו - תשורה סקורדר, י”ב מנ”א תשס”א ע’ 14. ולהעיר מיומן הרה”ת ר’ יהודה ליב גראנער ע”ה מל”ג בעומר תשי”ח (תשורה דלפין, כ”ג סיון תשפ”ו ע’ 37): כשנכנסתי עם הכוס חמין מצאתיו שמוג’ התניא כים.
7 ראה בארוכה אודות הדפסת הספר - תשורה מונדשיין, טו”ב כסלו תשס”ח ע’ 70, 72, 76, 78. תשורה מונדשיין, י”ד מנ”א תשע”ג ע’ 74-71, „ספר סופר וסיפור” ע’ 878 וש”נ.

הגהות על רשימת דפוסי הספר
"דרך חיים" (אות ה)

בשנת תשד"מ, לקראת י"א ניסן, הורה כ"ק אדמו"ר להדפיס ספר ה"תניא" עם צילומי השערים של כל ההוצאות עד אז⁸. בהמשך נדפסו (ע"פ הוראתו) גם כמה חוברות מילואים עם צילומי השערים של ההוצאות שנדפסו לאחר הדפסת ה"תניא" הנ"ל.

(ג) דפוסי הספר תורה אור. רשימה של ו' דפוסי הספר, תורה אור". נדפס בחוברת, "מפתחות והערות לספר תורה אור" (קה"ת, תשט"ו) ובהוספות לספר, תורה אור" (הוצאת תשט"ו).

(ד) דפוסי הספר לקוטי תורה. רשימה של ז' דפוסי הספר, לקוטי תורה", והוצאה ח' ש"נמצא בדפוס" (נדפס בפועל בשנת תשכ"ה). נדפס בחוברת, "מפתחות והערות לספר לקוטי תורה" (קה"ת, תשי"ט) ובהוספות לספר, לקוטי תורה" (הוצאת תשכ"ה).

אדמו"ר האמצעי

(ה) דפוסי הספר דרך חיים. רשימה של ז' דפוסי הספר, דרך חיים" - נדפס בהוספות לספר, "דרך חיים" (קה"ת, תשט"ו)⁹.

בתחילת הרשימה הוסיף כ"ק אדמו"ר הערה בשוה"ג:

רשימה מפורטת יותר של דפוסי הספר, נמצאת בס' הכולל רשימת מאמרי אדמו"ר האמצעי (הוצאת קה"ת, - נמצא בדפוס)¹⁰.

(ו) רשימת דפוסי הספר שערי אורה. רשימה של ד' דפוסי הספר, "שערי אורה" - נדפס בהוספות לספר, "שערי אורה" (קה"ת, תשט"ז).

(8) בסיום התועודות י"א ניסן, חילק כ"ק אדמו"ר לכאן"א בידו הקדושה מהדורא זו של ספר ה"תניא".
 (9) צילום גכתי"ק של ההגהות לרשימה - תשורה אהלי תורה, י"ד שבט תש"ס ע' 30.
 (10) ספר מעין זה נדפס בפועל לראשונה בשם, "מפתח ספרי מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר האמצעי הדפוסיים" (בעריכת הרה"ת ר' אלכסנדר זיסקינד ש"י פיקארסקי) בשנת תשפ"ב.

(ז) תיאור קצר של הוצאות הנדפסות של הספר „בד קודש”. תיאור של ה' דפוסי הספר „בד קודש” - נדפס בהוספה לספר „בד קודש” (קה"ת, תש"ז).

אדמו"ר מהר"ש

(ח) רשימת ספריו של אדמו"ר מהר"ש. רשימה מפורטת של ספרי אדמו"ר מהר"ש שנדפסו עד לאותו זמן - נדפס ב„ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש” (קה"ת, תש"ז) ע' 23.

אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע

(ח) רשימת הספרים, מאמרים ומכתבים שנדפסו - מאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. רשימה מפורטת של ספרי, מאמרי ומכתבי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שנדפסו עד לאותו זמן, על כל הוצאותיהם - נדפס (1) בקונטרס „חנוך לנער” (קה"ת, תש"ג). (2) בחוברת „מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב” (קה"ת, תש"ט). הרשימה כוללת גם ענינים שלא נדפסו בפ"ע אלא כחלק מספרים אחרים.

אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע

(ט) רשימת הספרים, מאמרים ומכתבים שנדפסו - מאדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. רשימה מפורטת של ספרי, מאמרי ומכתבי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שנדפסו עד שנת תשי"ג¹¹, על כל הוצאותיהם - נדפס בחוברת „מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע” (קה"ת, תשכ"ח). הרשימה כוללת גם ענינים שלא נדפסו בפ"ע אלא כחלק מספרים אחרים.

*

בספרי קה"ת שנדפסו בדפוס פוטוגרפיא (צילום) של מהדורות קודמות, כתב כ"ק אדמו"ר בהקדמתו לספר את הדפוסים הקודמים, ומאיזה דפוס נעתק הספר בהוצאה זו¹².

במשך השנים נוספו ברוב הספרים רשימות דפוסים שנערכו ע"י חברי מערכת „אוצר החסידים”.

[ברשימה זו באו הספרים על סדר רבותינו נשיאינו, ולא על סדר הופעתם בדפוס].

(11) בסוף החוברת ישנה רשימת מילואים עד שנת תשכ"ח.

(12) מלבד הקונטרסים „בד קודש”, „מאמר מזמור שיר ליום השבת” ו„מאמר ברוך שעשה נסים” שנסדרו מחדש, וציין רק מאיזה דפוס וכת"י נעתקו.

אדמו”ר הזקן

(י) תורה אור. (1) ד’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף מינכען], תש”ח). (2) ו’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת, תשט”ו).

ראה גם לעיל ברשימות דפוסים (אות ג).

(יא) לקוטי תורה. ז’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף מינכען], תש”ח)¹³.

ראה גם לעיל ברשימות דפוסים (אות ד).

(יב) שלחן ערוך רבנו הזקן. (1) „הוצאה זו [קה”ת [סניף מינכען], תש”ח] היא פוטוגרפיא משו”ע דפוס ווילנא שנת תרס”ה”¹⁴.

(2) „שלחן ערוך זה נדפס כמה פעמים. הוצאה זו [קה”ת, תש”כ] היא פוטוגרפיא מדפוס ווילנא וברובה - דשנת תרפ”ה”¹⁵.

אדמו”ר האמצעי

(יג) אמרי בינה. ג’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו).

(יד) תורת חיים - על ספר בראשית. ג’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו).

(טו) פירוש המלות - מהדורא בתרא. ב’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף שנגהאי], תש”ו).

(טז) שערי תשובה - שער התשובה והתפלה. ג’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף מינכען], תש”ז).

(יז) דרך חיים. ח’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת, תשט”ו).

ראה גם לעיל ברשימות דפוסים (אות ה).

(יח) עטרת ראש. ד’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף מינכען], תש”ח).

(יט) שערי אורה. (1) ג’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת [סניף מינכען], תש”ח). (2) ד’ הוצאות (כולל הוצאה זו - קה”ת, תשט”ז).

(13) צילום נוסח הפתח דבר עם תיקונים בגכתי”ק - תשורה מונדשיין, ב’ אדר תשנ”ד ע’ 12. ההקדמה נדפסה בהשמטת אחד הדפוסים והדפוס שהוצאה זו היא פוטוגרפיא ממנו. בתשורה הנ”ל ע’ 23 נדפס מכתב כ”ק אדמו”ר בו מורה לעשות חותמת גומי עם הדפוסים שנשמטו. על אחד העותקים של ה„לקוטי תורה” רשם כ”ק אדמו”ר את הדפוסים שנשמטו בגכתי”ק (וצילומו ניתן פה).

(14) לשון כ”ק אדמו”ר בהקדמה ל„שלחן ערוך” רבנו הזקן (קה”ת, תש”ז).

(15) לשון כ”ק אדמו”ר בפתח דבר ל„שלחן ערוך” רבנו הזקן (קה”ת, תש”כ).

3

(ה) הקדמה ללקו"ח

ב"ב על פי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ובהמשך לספר לקוטי אמרים (תניא) שהו"ל בשנה העברה ושולחן ערוך ותורה אור לרבנו הוקן שיו"ל עתה, הגנו מו"ל בזה, ע"י סניף קה"ה אשר באירופא, את הספר לקוטי תורה אשר לכ"ק אדמו"ר רבנו הוקן. ספר זה נדפס בפעם הראשונה בוויטאמיר בשנת תר"ח. אח"כ שם בשנת תרכ"ו, בוויילנא-תרל"ח, שם בשנת תרפ"ה, שם-תרפ"ד, שם תרפ"ח (כנראה סמאריצין של כנראה).

הוצאת הקודמת ובהטמט לוח התיקון. במזק הספר באו הערות הוצאת זו היא פומגרפוא מדפוס ווילנא-תרפ"ד. ובהטמט לוח התיקון. שעתקתי מכת"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע על גליון האקו"ת פ"ה. ואמרת"ך כ"ק אוח אבצור ס"א.

ר"ח מתן התורה ה'תש"ח.
מנחם שניאורסאן.

נוסח ההקדמה ל"לקוטי תורה" הוצאת תש"ח, עם תיקונים בגכת"ק (אות יא)

(ה) בהקדמתי ללקו"ח צריך להוסיף ברשימת הדפוסות הלקו"ח: ווילנא-תרפ"ח. ובשורה הוצאת זו היא: שנת תרפ"ד. זכבה הידועה קל הוא לעשות תוחם (פעמשאט) וזל: בהחלת שורה נשמטו התיבות: שם תרפ"ח. בסוף שורה נשמטו התיבות: שנת תרפ"ד. ולהתיימו מהתח לקדמתי.

תיקונים בנוסח ההקדמה ל"לקוטי תורה" הוצאת תש"ח כפי שנדפס

כ"ה

ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ובהמשך לספר לקוטי אמרים (תניא) שהו"ל בשנה העברה, ושולחן ערוך, ותורה אור לרבנו הוקן שיו"ל עתה, הגנו מו"ל בזה, ע"י סניף קה"ת אשר באירופא, את הספר לקוטי תורה אשר לכ"ק אדמו"ר רבנו הוקן. ספר זה נדפס בפעם הראשונה בוויטאמיר בשנת תר"ח, אח"כ שם בשנת תרכ"ו, בוילנא-תרל"ח, שם-תרפ"ה, שם-תרפ"ד, שם-תרפ"ח (כנראה סמאריצין של הוצאת הקודמת, כנראה, ובהטמט לוח התיקון. הוצאת זו היא פומגרפוא מדפוס ווילנא-תרפ"ד. בסוף הספר באו הערות שהעתיק מכת"ק כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ומנכת"ק כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א על גליון האקו"ת שלהם.

ר"ח מתן התורה ה'תש"ח.
מנחם שניאורסאן.

ההקדמה ל"לקוטי תורה" הוצאת תש"ח, עם תיקונים בחותמת גומי

כ"ה

ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ובהמשך לספר לקוטי אמרים (תניא) שהו"ל בשנה העברה, ושולחן ערוך, ותורה אור לרבנו הוקן שיו"ל עתה, הגנו מו"ל בזה, ע"י סניף קה"ת אשר באירופא, את הספר לקוטי תורה אשר לכ"ק אדמו"ר רבנו הוקן. ספר זה נדפס בפעם הראשונה בוויטאמיר בשנת תר"ח, אח"כ שם בשנת תרכ"ו, בוילנא-תרל"ח, שם-תרפ"ה, שם-תרפ"ד, שם-תרפ"ח (כנראה סמאריצין של הוצאת הקודמת, כנראה, ובהטמט לוח התיקון. הוצאת זו היא פומגרפוא מדפוס ווילנא-תרפ"ד. בסוף הספר באו הערות שהעתיק מכת"ק כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ומנכת"ק כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א על גליון האקו"ת שלהם.

ר"ח מתן התורה ה'תש"ח.
מנחם שניאורסאן.

ההקדמה ל"לקוטי תורה" הוצאת תש"ח, עם תיקונים בגכת"ק

ראה גם לעיל ברשימות דפוסים (אות ו).

(כ) נר מצוה ותורה אור - שער האמונה ושער היחוד. ו' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת [סניף מינכען], תש"ח).

(כא) ביאורי הזהר. ג' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשט"ז).

אדמו"ר ה„צמח צדק”

(כב) מאמר מזמור שיר ליום השבת. ד' הוצאות באידית (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשט"ז), והוצאה אחת בלה"ק.

(כג) דרך מצותיך - טעמי המצות. ד' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשי"ג).

(כד) ספר החקירה - דרך אמונה. ב' הוצאות של הספר (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשט"ו), ואחת של ההוספות לספר בפ"ע.

(כה) מאמר ברוך שעשה נסים. ב' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשי"א).

(כו) צמח צדק - שו"ת וחיידושים על הש"ס. ב' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תש"ה-תש"ט).

(כז) צמח צדק - פסקי דינים. ג' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשכ"ד).

אדמו"ר מהר"ש

(כח) לקוטי תורה לג' פרשיות. הוצאה א' (נרשם בפתח דבר להמשך והחרים תרל"א - קה"ת, תש"ה).

שונות

(כט) פלח הרימון - על ספר בראשית. ב' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשי"ד).

(ל) שארית יהודה. ב' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשי"ז).

(לא) קב ונקי. ד' הוצאות של הספר (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשי"א), הוצאה א' של לוח הטעות והשמטות לספר בפ"ע, והוצאה א' של ספר „השלמת הסדרים” בפ"ע.

(לב) מענה לשון. ב' הוצאות (כולל הוצאה זו - קה"ת, תשי"י).

פרק ט

תיאור כתבי יד

בכמה מהספרים שערך כ"ק אדמו"ר, הוסיף בהם תיאור של כתבי היד של אותו הספר.

אדמו"ר הזקן

(א) רשימה קצרה של כתבי יד ספר התניא. תיאור של שלשה כתבי יד של ספר ה„תניא“, הראשון מביניהם „כתב יד ספר התניא מהדורא קמא. ארבעה עמודים" בכתי"ק אדמו"ר הזקן (כת"י „ב" הוא מס' 263 [ראה גם ע"ד כת"י זה לקמן (אות ז)], וכת"י „ג" הוא מס' 265 בספריית אגו"ח). נדפס בחוברת „מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד) ובהוספות לספר ה„תניא" (הוצאת תשי"ד)¹.

לאחר זמן (בהוצאת תשח"י) נוסף תיאור של כתב יד נוסף של ספר ה„תניא" („ד" הוא מס' 261 בספריית אגו"ח), עליו כתב כ"ק אדמו"ר אשר „כנראה שהועתק מתניא מודפס!"².

אדמו"ר האמצעי

(ב) תיאור קצר של כתבי היד של הספר „בד קודש". תיאור של ארבעה כתבי יד (א. מס' 2000³, ב. מס' 4752⁴, ג. מס' 5385⁵, ד. מס' 653⁶ - בספריית אגו"ח) של כתב הבקשה הנקרא בשם בד קודש - נדפס בהוספה לספר „בד קודש" (קה"ת, תש"ז).

1) צילום גכתי"ק של הרשימה (כת"י א-ג) - תשורה באטלער, י"ג אלול תשפ"ג ע' 98. צילום גכתי"ק של הוספה ותיקון ברשימה הנדפסת (נתקן בהוספות לספר ה„תניא" בפורמט כ"ס - קה"ת, תשי"ד) - תשורה ריבקיין, י"ז טבת תשפ"ו ע' 34. צילום גכתי"ק של הוספה ותיקונים לרשימה (נתקן בהוספות לספר ה„תניא" בפורמט כ"ס - קה"ת, תשי"ח) - תשורה סקורדר, י"ב מנ"א תשס"א ע' 14. לאחר זמן נתוסף תיאור של כת"י נוספים שהגיעו לידי ספריית אגו"ח, ואינם מכ"ק אדמו"ר.

2) בסוף ביכל זה בספריית אגו"ח נמצא פתק בכתי"ק כ"ק אדמו"ר, בו מחשב את השנה בו נדפס תניא זה (תקע"ה).

3) „נמצא באוסף הכת"י אשר לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, בכרך כת"י הנק' - ע"פ תוכנו - ספר המכתבים ומסומן במספר 34". וראה לקמן בפנים (אות ט) שכ"ק אדמו"ר ערך מפתח מפורט לבוך זה, ושם: „צט) בד קודש (?) - מאדהאמ"צ לאחד משרי המלוכה (על כמעט חלק יו"ד מכל ממשלתו)".

4) „נמצא באוסף הנ"ל בכרך כת"י הנק' - ע"פ התחלתו - ברוך להבין ענין הברכות".

5) „כת"י אצל הרב אליהו סימפסון שי". בהמשך נמסר הבוך לרשות כ"ק אדמו"ר.

6) „כת"י בבוך להבין ענין ר"ה - קניקוב". על כריכת הבוך רשם כ"ק אדמו"ר „KONIKOV". בהמשך נמסר הבוך לרשות כ"ק אדמו"ר.

(ג) תיאור קצר מכתב יד הפסקי דינים. תיאור הכת"י (מס' 713 בספריית אגו"ח) שממנו נדפס ספר „פסקי דינים” לאדמו"ר האמצעי על שו"ע יו"ד, הלכות טריפות - נדפס בהוספות לספר „פסקי דינים” (קה"ת, תשי"ט).

אדמו"ר ה„צמח צדק”

(ד) תיאור כתיב היד של הקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים. גוף כתי"ק אדמו"ר ה„צמח צדק” לא הי' לעיני כ"ק אדמו"ר בעת הדפסת ה„קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים” (קה"ת, תש"ח), אלא רק העתקתו הנדפס ב„דרך מצותיך”.

בהערות וצינונים ל„קיצורים והערות” כתב כ"ק אדמו"ר:

בסוף ספר טעמי המצות לה„צמח צדק”, אשר עפ"י דברי המו"ל (דהוצאה ראשונה) נעתק הוא מגוף כתי"ק ה„צמח צדק”. נמצא שם [בספר]: קיצור הראשון עד ס"פ י"ז, הפיסקא „מפרק י"ח - ע"י התומ"צ”, הקיצור הכללי של י"ח פרקים הראשונים, ותוכן כל פרק (של י"ז פרקים הראשונים) שנכתב מצד כל קיצור המתאים לו, היינו בשורה מלמעלה למטה ולא מימין לשמאל. וכנראה שכן הי' גם בכי"ק⁷.

תיאור של ששה כתיבי יד (א. כת"י כרוך ביחד עם תניא דפוס ווילנא תרל"ג - הוא מס' 20032 במדור הספרים, ב. בביכל „במדבר 16” - הוא מס' 225 בספריית אגו"ח, ג. בביכל „קיצור התניא”, ד. כרוך ביחד עם תניא דפוס ווילנא תרל"ב - הוא מס' 20031 במדור הספרים, ה. בביכל „להבין ענין הברכות” - הוא מס' 752 בספריית אגו"ח, ו. בביכל „ליאדי. איתא בע"ח כשעלה⁸) של „קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים”.

בסוף הרשימה ציין כ"ק אדמו"ר:

כל הנ"ל נמצאו באוסף הכת"י אשר לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לבד כת"י 4 שהוא של הרב א. סימפסון שי⁹.

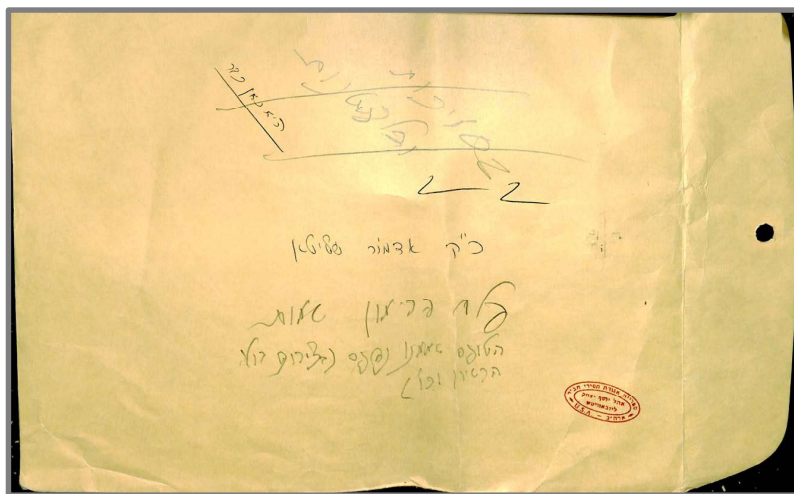
נדפס בהערות וצינונים לספר „קיצורים והערות” (קה"ת, תש"ח) ע' קמב.

(ה) תיאור קצר מקובצי הכת"י שזוכרו בהערות לספר צמח צדק - שאלות ותשובות. תיאור של ט"ו קובצי כת"י (בהוצאת תשנ"ד נוסף סימון מספרם בספריית אגו"ח), אליהם ציין כ"ק אדמו"ר בהערותיו על ספרי „צמח צדק - שאלות ותשובות”, בהם נמצאים התשובות הנדפסות בספר⁹.

(7) כתי"ק אדמו"ר הצ"צ נמצא בביכל „דרך מצותיך” (הוא מס' 79 בספריית אגו"ח), ואמנם כן הוא.

(8) לא עלה בידי למצוא את כת"י ג וכת"י ו בקטלוג ספריית אגו"ח.

(9) ראה הערת כ"ק אדמו"ר בשוה"ג בתחילת ההערות: „עיקר מטרתו בהערות הוא להורות קובץ הכת"י שבו נמצא גכת"ק התשובה או החידושים או עכ"פ העתקה ממנו. תיאור - בקצרה של קובצי הכת"י בא אחרי ההערות . . .”.

כתי"ק על גבי המעטפה בה מונח כת"י ספר „פלח הרימון על ספר שמות" (אות ו)

בראש הרשימה ציין כ"ק אדמו"ר:

כל הכת"י הנזכרים להלן באים מכורכים, ולכן נקראו ע"י המעתיקים - ויש מהם גם ע"י הצ"צ - בשם „בוך". בנוגע לאחדים מהם יכולתי לברר את שמם, כמו: בוך על משניות, בוך א. את השאר סמנתי ע"פ התחילת הכרך, כמו: בוך מה שהוקשה, בוך אדם שפס ידו.

נדפס בסוף „צמח צדק - שער המילואים" ח"ג (קה"ת, תש"ו). בהוצאת תשנ"ד - בסוף „צמח צדק - שו"ת אורח חיים".

הר"ר הילל מפאריטש

(ו) תיאור כת"י ספר פלח הרימון - על ספר שמות. תיאור הכת"י (מס' 1241 בספריית אגו"ח) שממנו נדפס „ספר פלח הרימון על ספר שמות" - נדפס בהקדמת כ"ק אדמו"ר לספר (קה"ת, תשי"ז).

על המעטפה בה מונח הכת"י ציין כ"ק אדמו"ר: „פלח הרימון שמות [-] הטופס שממנו נדפס (בצירוף בולי הרשיון וכו')".

*

לחביבותא דמילתא, הוספנו בזה גם תיאורים של כתבי יד שנמצאים עדיין בכתובים ולא באו בדפוס.

(ז) תיאור „כתב יד א" (מס' 265 בספריית אגו"ח). הכולל מהדו"ק משער היחוד והאמונה, מהדו"ק מחלקים מתניא ח"א, אגרות ודרושי אדה"ז. על

תיאור זה ביסס כ"ק אדמו"ר, כנראה, את תיאור כתי"ג, ברשימת כתי" של ספר ה"תניא" (הנ"ל) - נדפס ב"צדי"ק למלך" ח"ד (כ"ח טבת תשנ"ג) ע' 10156.

(ח) מפתח שו"ת ומכתבים. רשימה של כתי" מהדורות הראשונים של החסידות, החל מהבעש"ט, הנמצאים אצל אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ואצל כ"ק אדמו"ר. מפתח זה הוא (כנראה) חלק מה"רשימות", ולא נדפס לע"ע¹¹.

(ט) מפתח, "ספר המכתבים". המכתבים בבוך, N34. ספר המכתבים" (מס' 2000 בספריית אגו"ח). הכולל מכתבי רבותינו שבאה"ק ואליהם, וכן מאדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי (כולל מכתב הבקשה הנדפס בשם "בד קודש") ועוד¹².

בראש המפתח כתב כ"ק אדמו"ר: "הכרך נכתב ע"י משה בר' מרדכי יחיאל מיכל (האלדין?) מפאלאצק - בשנת תקצ"ה בויטעפסק". במפתח זה ציין בעפרון: (1) מהיכן נשלח המכתב (2) אל מי נכתב, (3) שנת כתיבת המכתב, (4) מי באים עה"ח. לאחר מכן עבר שוב בעט ורשם: (5) את התחלת לשון המכתב, (6) תוכן המכתב, (7) במכתבים שנדפסו - המקומות שם נדפסו. י"ג (!) עמודים בגכת"ק.

(י) סידור הבעש"ט. רשימה קצרה של השוואות ושינויים בין סידור זה ל"סידור האריז"ל" (על הוצאותיו השונות) - נדפס ב"היכל הבעש"ט" גליון יא (תמוז תשס"ה) ע' ו¹³.

(יא) סקירה כללית - קיצור סידור האריז"ל (מס' 1923 בספריית אגו"ח). על השער נכתב: "ספר קיצור פרי עץ החיים מהרב החסיד . . ישראל מבעזביז", אבל בסקירה כללית מכ"ק אדמו"ר על דף המצורף אליו כתב:

אינו קיצור פע"ח, כי אם "קיצור" סידור האריז"ל . . ורובם מצאתי בסי' ,,קול יעקב" של הר"י קאפיל הקודם בזמן להבעש"ט, וא"כ גם מש"כ שזהו מהבעש"ט - אינו. הספר התחילו לכתוב כג ניסן תק"ל.

(יב) מחלקת הכתי" בספריית אגו"ח. לפני מספר שנים, העלתה הנהלת ספריית, אגודת חסידי חב"ד - אהל יוסף יצחק - ליובאוויטש" לאתר האינטרנט שלהם צילומים של ביכלאך רבים ממחלקת הכתי". כמה מהתמימים שי¹⁴ אספו את העמודים שיש בהם כתי"ק של כ"ק אדמו"ר, וסידרו את

10 צילום גכתי"ק של התיאור - שם ע' 157. ולהעיר מצילום גכתי"ק של ה"רשימה קצרה של כתיב יד ספר התניא" (נסמן לעיל), שאחרי תיאור ארבעת העמודים בכתי"ק אדמו"ר הזקן, כתב את תיאור כתי"ג זה בתור "ב", ולאחר מכן הוסיף אחריו כתי"ג, "ב" ושינה כתי"ג זה ל"ג".

11 צילום גכתי"ק של תחילת עמוד הראשון - "שנים ראשונות" (בלה"ק) ע' 522.

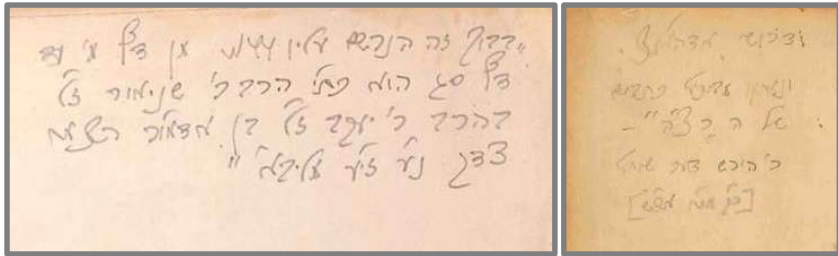
12 ע"פ כרטיס הכתי" בקטלוג. צילום גכתי"ק של המפתח נמצא באתר ספריית אגו"ח, אבל לא צילום הבוך עצמו.

13 שם נדפסו גם פענוחים וביאורים לרשימה. הרשימה עצמה נדפסה לפני כן בכמות שונות, ולא מצאתים. בהמשך נדפסה הרשימה עם פענוח בתשורה ווינער, כ' אלול תש"ע ע' צח.

14 הלא הם: הרה"ת לוי יצחק ש"י אסטער, הרה"ת יעקב יהודה ש"י ברוך, הרה"ת שלום דובער שי' פעוונער, הת" משה ש"י הכהן שטאק והכותב.

כת"ק על גבי ביכלאך כת"י מס' 781 ומס' 2110 בספריית אגו"ח (אות יב)

הצילומים בתיקיית „גוגל-דרייוו" יחודית. בכמה מהביכלאך הוסיף כ"ק אדמו"ר ענין שלם, כגון רשימה של המאמרים שנמצאים בבוך. ובשוה"ג כאן באה רשימה חלקית של התיאורים וההערות אודות כללות הכת"י¹⁵.

(יג) תיאור קצר מהכתבי יד שנעתקו מהם הדרושים באור התורה - על פרשת שמות. בהקדמת כ"ק אדמו"ר ל„אור התורה - על פרשת שמות", כתב: „תיאור קצר מהכתבי יד שנעתקו מהם הדרושים וציונים - באו בסוף הספר". והכוונה בזה, כנראה, לסוף אור התורה על כל ספר שמות¹⁶.

ב„אור התורה - מגלת אסתר" (קה"ת, תשכ"ט) נדפסה רשימת „מראה מקום לכרכי כתבי יד מהם נעתקו הדרושים והרשימות אשר בשבעה כרכי אוה"ת על חומש שמות ומגלת אסתר", ובהם גם הדרושים שב„אור התורה - על פרשת שמות", אבל כנראה הרשימה הנדפסת אינה מכ"ק אדמו"ר.

(15) על כת"י מס' 22, 35, 51, 73, 78, 93, 94 ציין שהם מאמרי באב[רויסק]. 97: מאמרי באברויסק?
164: אינו מהתהלים ח, סע"ב. קנב, ב. [כלומר, ששאר הדרושים הם על תהלים]. 238: מהדורא דשו"ע?
269: ביכל קטן. 329: מס' החקירה?. 335: כת"י ב. 386: ס' בונה ירושלים, ס' מאה שערים.
506: למען דעת פר"ת[.], שיחת פר"ת ועוד. 601: המשך מים רבים[.], וככה. 624: דאדהאמ"צ תקע"ו?
633: אדה"ז - יבל אבי יושב. 751: וירא תקס"ב כ"י מו"ח [=אדהאמ"צ] [מבוך תרטו"ב?]. 781: דרושי אדהאמ"צ. ונעתקו מביכל כתבים של ה„רצ"ה" - ר' הירש דער שוחט [כ"ק מו"ח אד"ש]*. 1203: שבחי הבעש"ט? לברר. 1231: בבוך משנה ר"פ בהמ"ק (נד, א) נק' בוך זה: „בוך על משניות וגמרא מנשים ונזיקין נומר 2" שם כה א בוך משניות נשים ונזיקין נומר 2[.]. העתק מרוב בוך זה: הנזקין, ליאדי. 1239: תקסג?
1341: ביכל דבר וישונו - מוסקבא[.], חלק זהצצ[.], חלק דליאדי ? [כלומר: בספק,] חלק דליאדי [כלומר: בודאי]. 1402: לאחרי ההתחלה דאוצ"ח[.], ההמשך - מבוי"ש?. 2052: אולי העתק מחלק בוך אדם?. 2054: העתקה מבוך שאצלי. 2083: תרלח. 2084: תרכז. 2110: „בוך זה הנרשם עליו N44, מן דף מ' עד דף סג הוא כת"י הרב ר' שניאור ז"ל בהרב ר' יעקב ז"ל בן אדמו"ר הצמח צדק נ"ע זי"ע מליבא". 2143: בבוך שאצלי (שכו, א) נק' בוך זה „נומר יט". 2152: א) כנראה מאמרי הצ"צ[.], א' נדפס בדמד"צ. א' משנת תקצ"ה. (ב) כנראה ביכל ממאמרי ליאדי[.], על אחדים רשום ליאדי תרל"ז או תרל"ט. 2200: מהרשני"ע. 2208: תרם.

ע"ג רבים מהביכלאך ציין כ"ק אדמו"ר ענינים קצרים נוספים, כגון מראה מקומות לספרים בהם נדפס הדרוש או התשובה וכיו"ב, ולא נסמנו כאן.

(16) על כריכת הקובץ נדפס „חלק ראשון: שמות - בא". וברשימת ה„ספרים וקונטרסים - להשיג אצל קה"ת" שנדפס באותו קובץ, נכתב: „אור התורה - על כל ספר שמות... נמצא בדפוס". לפועל נדפס ספר זה לראשונה בשנת תשכ"א.

(* תיאור זה נדפס בפתח דבר להוצאה השני' של „תורת חיים - על ספר שמות" (קה"ת, תשל"ד).

פרק י

לוח התיקון

בכמה מהספרים שנדפסו בדפוס צילום של מהדורות ישנות, הדפיס כ”ק אדמו”ר בסוף הספר לוח התיקון.

אדמו”ר הזקן

(א) לוח התיקון לספר התניא. (1) נדפס בחוברת בפ”ע „מפתחות לספר התניא” (קה”ת, תשי”ד) ובהוספות לספר ה„תניא” (הוצאת תשי”ד)¹. (2) עם תיקונים והוספות - בהוספות לספר ה„תניא” בפורמט כיס (קה”ת, תשי”ד)². (3) הוספות ל„לוח התיקון” - בסוף ההוספות לספר ה„תניא” בפורמט כיס (קה”ת, תשט”ו).

על התיקונים שנכנסו לרשימה כתב כ”ק אדמו”ר בהקדמה לחוברת:

לוח התיקון הבא בזה ערכתי על פי השוואה לההוצאות הראשונות, ולאלו שנדפסו בסמיכות מקום לרבנו הזקן, אשר קרוב לודאי שהיו שם כת”י התניא מוגהים. ואולי גם מגיהים שקבלו הוראות מרבנו הזקן.

כן נכנסו בו התיקונים המיוחדים להצ”צ, וגם מה שתיקן הרה”ח הו”ח וכו’ הר”ר אשר ז”ל שו”ב גראצמאן, הוא שעסק בהגהת והו”ל של התניא הוצאת ווילנא תר”ס, על גליון התניא שלו, וכ”ק מו”ח אדמו”ר אמר לי, אשר, בכלל, יש לסמוך עליו בזה.

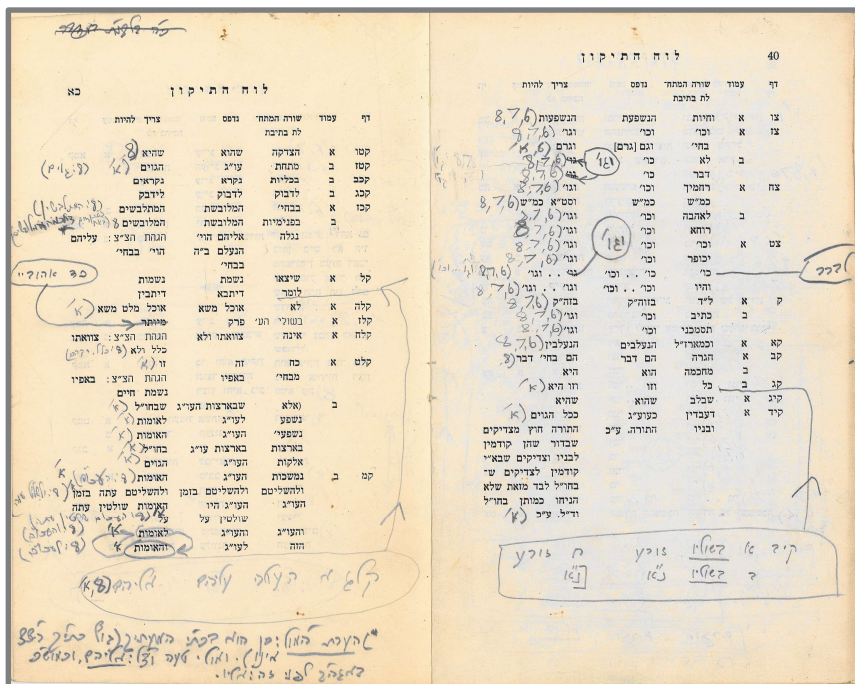
(ב) הערות ותיקונים בדרך אפשר לספר התניא. (1) נדפס בחוברת „מפתחות לספר התניא” (קה”ת, תשי”ד) ובהוספות לספר ה„תניא” (הוצאת תשי”ד). (2) עם תיקונים והוספות - בהוספות לספר ה„תניא” בפורמט כיס (קה”ת, תשי”ד)³. (3) הוספות ל„הערות ותיקונים” - בסוף ההוספות לספר ה„תניא” בפורמט כיס (קה”ת, תשט”ו).

על התיקונים שנכנסו לרשימה זו כתב כ”ק אדמו”ר בהקדמה לחוברת:

1 צילום גכתי”ק של תיקונים שהעתיק כ”ק אדמו”ר מגליון התניא של הר”א שו”ב גראצמאן - „לקוטי אמרים - תניא - השלם” ע’ א’פז. צילום גכתי”ק של הגהות על מהדורא מוקדמת של „לוח התיקון” - תשורה ברוק, כ”ג אלול תש”ע ע’ 17.

2 צילום גכתי”ק של תיקונים והוספות ל„לוח התיקון” הנדפס - תשורה ריבקיין, י”ז טבת תשפ”ו ע’ 8 ואילך.

3 צילום גכתי”ק של תיקונים והוספות ל„הערות ותיקונים בדרך אפשר” הנדפסים - שם ע’ 18 ואילך.

כתי"ק תיקונים והוספות על גליון לוח התיקון לספר ה, "תניא" (אות א, 2)

ב"הערות ותיקונים" באו תיקונים על פי השוואה להוצאות אחרות, לבד הנ"ל, תיקונים במקום שנראה לי טעות המדפיס דמוכח, או על כל פנים קרוב לודאי.

[ראה עוד ע"ד, "לוח התיקון" ו,הערות ותיקונים בדרך אפשר" לספר ה, "תניא" - לקמן הוספה ב', הוצאת התניא השלימה" ס"ב].

(ג) תיקונים לספר תורה אור. נדפס בחוברת, מפתחות והערות לספר תורה אור" (קה"ת, תשט"ו) ובהוספות לספר, "תורה אור" (הוצאת תשט"ו)⁴.

(ד) תיקונים לספר לקוטי תורה - פ' בשלח, פקודי והתחלת ויקרא. נדפס ב,הערות ותיקונים" בהוספות להוצאה השלש עשרה של הספר, "לקוטי תורה" (קה"ת, תשד"מ)⁵.

4 צילום גכתי"ק של הוספות ל, "לוח התיקון" - תשורה ריבין, י"א טבת תשפ"ו ע' 53. ב,מפתחות" שם נדפס ג"כ, "לוח התיקון. נעתקו בגכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע על גליון התורה אור שלו".

5 נדפסו שם ג"כ (1), "לוח התיקונים - צילום מהנדפס בהוצאת תרס"ד" (נדפס גם בהוצאת תש"ח). (2) "לוח התיקון - נעתקו מעל גליון הלקוטי של הרה"ח הו"ח וכו' הרר"א ז"ל ש"ב גראצמאן". צילום גכתי"ק של ההערות ותיקונים שנתוספו בהוצאת תשד"מ - תשורה פייפ, ח"י אדר שני תשפ"ד ע' 94-96.

אדמו"ר האמצעי

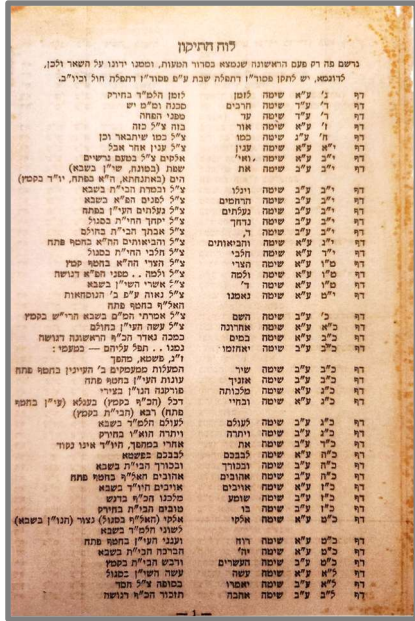
(ה) לוח התיקון לספר שערי אורה. נדפס בהוספות לספר „שערי אורה” (קה”ת, תשט”ו).

(ו) לוח הטעיות, המשנות את הכוונה, אשר ב„בד קודש” הנדפס עד עתה. נדפס בהוספה לספר „בד קודש” (קה”ת, תש”ז).

אדמו"ר ה„צמח צדק”

(ז) לוח התיקון לקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים. נדפס בהוספות ל„לקיצורים והערות לספר לקוטי אמרים” (קה”ת, תש”ח).

(ח) לוח התיקון לצמח צדק - פסקי דינים. נדפס בהוספות ל„צמח צדק - פסקי דינים” (קה”ת, תש”ט).

לוח התיקון ל„סידור תורה אור” הוצאת תש”א (אות יב)

אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע

(ט) תיקונים לקונטרסים. פעמים רבות נדפסו תיקונים לקונטרסים של מאמרי ושיחות אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, בקונטרסים הבאים ש"ל ולפעמים גם בקונטרסים אחרים ש"ל ע"י מערכת „אוצר החסידים”.

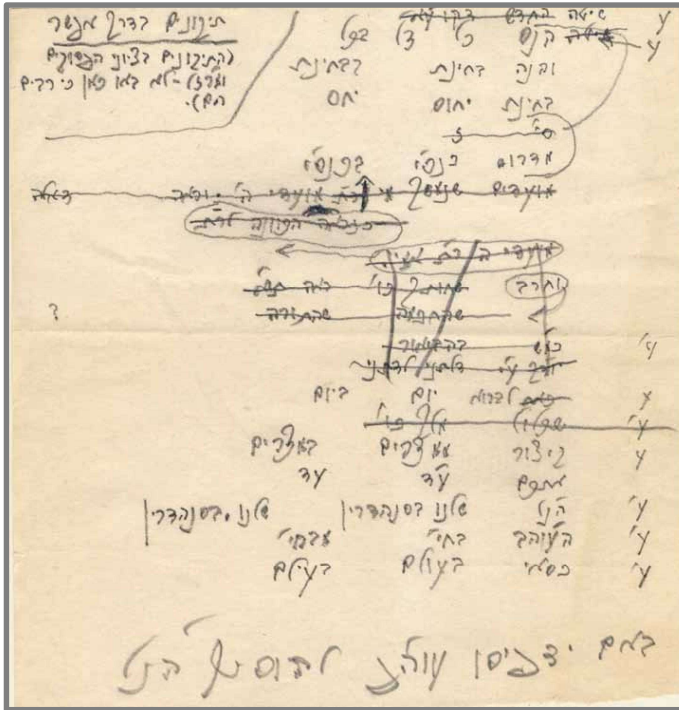
שונות

(י) לוח התיקון לספר פלח הרימון על ספר שמות. נדפס בהוספות לספר „פלח הרימון על ספר שמות” (קה”ת, תשי”ז).

(יא) לוח שינויי הצענזור בספר פלח הרימון על ספר שמות. נדפס בהוספות לספר „פלח הרימון על ספר שמות” (קה”ת, תשי”ז).

(יב) לוח התיקון לסידור תורה אור. נדפס בגליון בן 4 עמודים (בשנת תש”ב). חזר ונדפס בקונטרס „הגהות לסדור רבנו הזקן” (קה”ת, תשס”ז) פרק חמישי.

*

תיקונים לד"ה, „החדש הזה לכם" ב„אור התורה" (אות יג)

(יג) תיקונים בדרך אפשר לד"ה החדש הזה לכם - אור התורה פ' בא⁷. דף א' בגכת"ק עם תיקונים למאמר⁸.

בראש הדף כתב כ"ק אדמו"ר:

תיקונים בדרך אפשר

(התיקונים בציוני הפסוקים ומרז"ל - לא באו כאן כי רבים הם).

בתחתית הדף כתב כ"ק אדמו"ר: „באם ידפיסו עוה"פ להוסיף הנ"ל". לע"ע לא נכנסו התיקונים לספר.

(7) קה"ת, תשכ"א - ע' רסד ואילך.
 (8) צילום גכת"ק - תשורה שפערלין, ח' טבת תשע"ה ע' 20.

פרק יא

ראשי פרקים מתולדות

כ"ק אדמו"ר עסק רבות במשך השנים בכירור ורישום תולדות רבותינו נשיאינו נ"ע, ובין היתר רשם ברשימותיו פרטים רבים מתולדות חייהם¹. בהמשך, כחלק מהוצאות מערכת „אוצר החסידים" ערך והדפיס ראשי פרקים מתולדות ימי חייהם הראשון, והידוע מביניהם הוא „שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" בספרו „היום יום", שבראשו נרשם „סודר ע"י מערכת „קה"ת"².

מלבד הנ"ל, הדפיס כ"ק אדמו"ר בהזדמנויות שונות ראשי פרקים מתולדות רבותינו נשיאינו, וגם כשאותה רשימה נדפסה שוב, באו בד"כ שינויים קלים בין האחד למשנהו.

אדמו"ר הזקן

(א) ראשי פרקים מתולדות רבינו הזקן. נדפס (1) ב„שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" פ"א (ב„היום יום" - קה"ת, תשי"ג)³. (2) בהוספות ל„לקוטי דיבורים" ליקוט כח (י"ל לכ"ד טבת תש"ט). (3) בהוספות ל„לקוטי דיבורים" ליקוט לב (י"ל לכ"ד טבת תשי"א). (4) בחוברת „מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד) ובהוספות לספר ה„תניא" (הוצאת תשי"ד)⁴.

(1) נדפס ב„תורת מנחם - רשימת היומן" (קה"ת, תשס"ו).

(2) מהוצאת תשי"ז ואילך נדפסו שם (פ"ז) גם ראשי פרקים מתולדותיו של כ"ק אדמו"ר עצמו, וכ"ק אדמו"ר אף הואיל להגי' אותם כמה פעמים במשך השנים: בשנת תשי"ז, תשמ"א (עבור „היום יום - בהוספת הערות וציורים" (בעריכת הרה"ת ר' מיכאל אהרן שי' זעליגסאן) ח"א - קה"ת, תשמ"ב), תשד"מ (עבור „היום יום" הנ"ל ח"ב), תשמ"ח (עבור „היום יום" הנ"ל ח"ג), תש"נ. צילומי גכתי"ק של ההגהות נתפרסמו בכמה מקומות, ופירוש ההגהות נדפס ב„הוצאת ספרים קה"ת" ע' 180 ואילך.

(3) ישנה רשימה קצרה של אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע מתולדות אדמו"ר הזקן ויחוסו אל המהר"ל מפראג, וכנראה כ"ק אדמו"ר השתמש ברשימה זו כיסוד לנכתב ב„שלשלת היחס":

שלשלת היחס

הגאון מרנא ורבנא יהודה ליואי זצ"ל - מהר"ל מפראג (א) בנו הר' בצלאל (ב) בנו הר' שמואל. (ג) בנו הר' יהודה ליב. (ד) בנו הר' משה. (ה) בנו הר' שניאור זלמן. (ו) בנו הר' ברוך. (ז) בנו הוד כ"ק אדמו"ר הר' שניאור זלמן.

נשיא חב"ד ונסיכי בית רבי

א. הוד כ"ק אדמו"ר מו"ר שניאור זלמן נולד ח"י אלול תק"ה, בחג הבר מצוה - תארוהו גאוני הדור - רב תנא ופליג. בשנת תק"ך נישא. תקכ"ד הולך למעזריטש. תקכ"ז - קיבל את המגידות דליאנא. בשנת תקל"ה התחיל לסדר השלחן ערוך. בשנת תקל"ב - יסד שיטת חסידות חב"ד. תקנ"ט - אס"ח של סוכות נאסר ב"ט כסלו יצא לחירות. בשנת תקס"א אס"ח של סוכות נתבקש לפט"ב, ב"א מנ"א נסע מפטרבורג ישר אל ליאדי פלך מאהליב. - מבר' תקע"ב עוזב את ליאדי, ומטולטל עם כב"ב והרבה מהחסידים עד בואו י"ב טבת תקע"ג. (4) ובשוה"ג שם נכתב: „עפ"י הנדפס כאן צריך לתקן במבוא ל„היום יום". רשימת שינויים בין הרשימות השונות - ראה בקובץ „הערות וביאורים בתורת כ"ק אדמו"ר" גליון קצא (ויחי תשפ"ד).

(ב) בירור פרטים בתולדות אדמו”ר הזקן. נדפס בפתח דבר למאמר „נחמו נחמו עמי תרכ”ו” (קה”ת, תשכ”ו).

אדמו”ר האמצעי

(ג) ראשי פרקים מתולדות אדמו”ר האמצעי. נדפס ב„שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו” פ”ב (ב„היום יום” - קה”ת, תש”ג)

(ד) מאסרו של כ”ק אדמו”ר האמצעי. „לקוח מספר בית רבי חלק שני פרק ד-ה בקצור לשון קצת” - נדפס בתור הוספה לספר „בד קודש” (קה”ת, תש”ז).

אדמו”ר ה„צמח צדק”

(ה) ראשי פרקים מתולדות אדמו”ר הצמח צדק. נדפס (1) ב„שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו” פ”ג (ב„היום יום” - קה”ת, תש”ג). (2) בהוספות ל„צמח צדק - שו”ת אורח חיים” (קה”ת, תש”ה). (3) בהוספות לספר „דרך מצותיך” (קה”ת, תש”ג).

אדמו”ר מהר”ש

(ו) ראשי פרקים מתולדות אדמו”ר מהר”ש (רשימה קצרה). נדפס ב„שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו” פ”ד. (ב„היום יום” - קה”ת, תש”ג).

(ז) כ”ק אדמו”ר מרנא ורבנא שמואל (רשימה ארוכה יותר). נדפס בפתח דבר להמשך „והחרים - תרל”א” (קה”ת, תש”ה).

(ח) תולדות ימי חייו של כ”ק אדמו”ר מהר”ש (רשימה ארוכה). נדפס ב„ספר התולדות - אדמו”ר מהר”ש” (קה”ת, תש”ז).

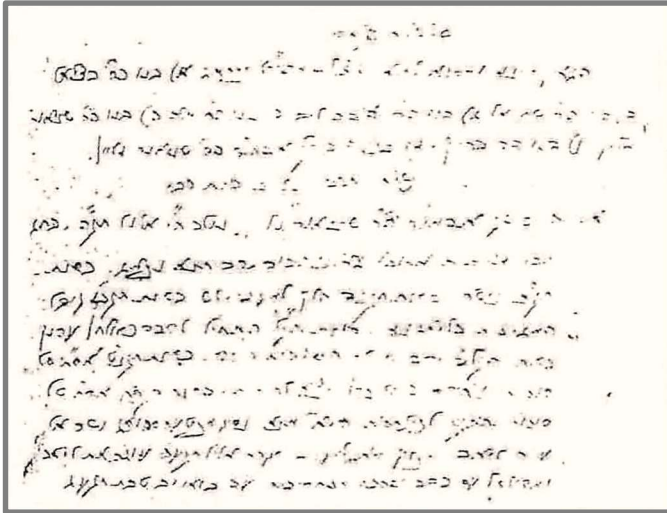
אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע

(ט) ראשי פרקים מתולדות אדמו”ר מהורש”ב (רשימה קצרה). נדפס ב„שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו” פ”ה (ב„היום יום” - קה”ת, תש”ג).

(י) ראשי פרקים מתולדות ימי חיי כ”ק אדמו”ר שלום דובער (רשימה ארוכה). נדפס בקונטרס „חנוך לנער” (קה”ת, תש”ג).

אדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע

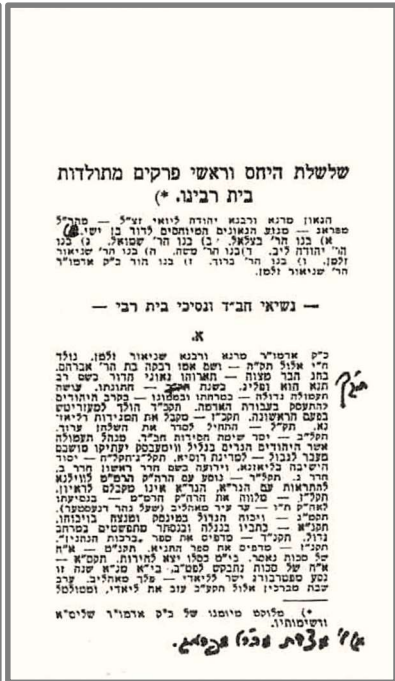
(יא) ראשי פרקים מתולדות אדמו”ר מהוריי”צ (עד שנת תש”ג). נדפס ב„שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו” פ”ו (ב„היום יום” - קה”ת, תש”ג).

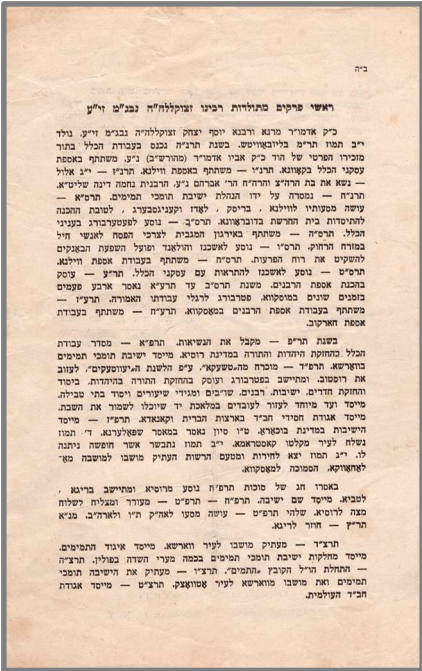
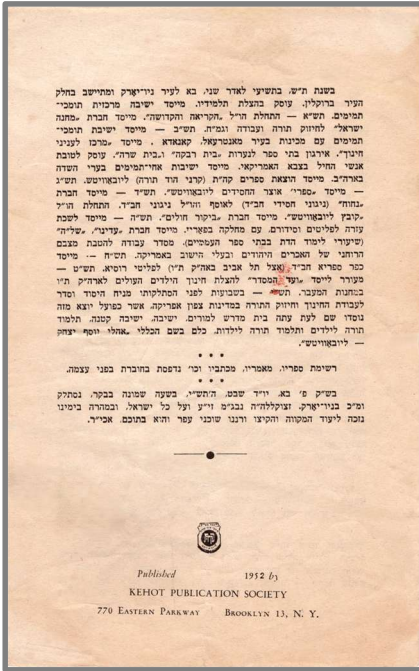
תולדות אדמו"ר הזקן ויהוסו אל המהר"ל מפראג בכת"ק אדמו"ר מהור"י"צ (אות א בשוה"ג)

השער של „ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" הוצאת תש"ז (אות ח)

גהות על תולדות אדמו"ר הזקן ב„היום יום" הוצאת תש"ג (אות א)

ראשי פרקים מתולדות אדמו"ר מהור"י צ' שדפסו בעלה בפ"ע (אות יב, 6)

(יב) ראשי פרקים מתולדות אדמו"ר מהור"י צ' (עד שנת תש"י). נדפס (1) ב"ב, ספר המאמרים - ה'ש"ת" (קה"ת, תשי"א)⁵. (2) ב"ב, ספר המאמרים - קיץ ה'ש"ת" (קה"ת, תשי"א). (3) בסוף סידור תהלת ה' (הוצאה רביעית - קה"ת, תשי"א). (4) בעלה בפ"ע (קה"ת, תשי"ב). (5) ב"ב, שד"ך ממד"ן כרך יו"ד (קה"ת, תשי"ב)⁶. (6) ב"ב, שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" (הוצאה שני של "היום יום" - קה"ת, תשי"ז).

(יג) ביאגראפישע דאטען וועגען אדמו"ר יוסף יצחק (רשימה קצרה עד שנת תש"ז). נדפס ב"ב, ספר הזכרונות - ליובאוויטשער רבי'נס זכרונות" ח"א (קה"ת, תש"ז)⁷.

(יד) ביאגראפישע דאטען וועגען אדמו"ר יוסף יצחק (רשימה קצרה עד שנת תש"י). נדפס (1) ב"ב, ספר הזכרונות - ליובאוויטשער רבי'נס זכרונות" ח"א (קה"ת, תש"ז). (2) בתחילת, "ספר השיחות - קייץ ה'ש"ת" (נוסף כנראה

(5) בתחילת רשימה זו נכתב, "כ"ק מו"ח אדמו"ר הרב יוסף יצחק נ"ע".
 (6) בעמוד הקודם נדפסה הקדשה לאדמו"ר (מהור"י צ') נ"ע (נתקן לעיל פ"א, "הקדמות" בשוה"ג לאות קכב). בתחילת רשימה זו נכתב, "כ"ק מו"ח אדמו"ר הרב יוסף יצחק נ"ע". ובסופה תתום, "המו"ל".
 (7) בתחילת רשימה זו נכתב, "כ"ק מו"ח אדמו"ר ר' יוסף יצחק שליט"א". ובשוה"ג שם נדפסה הערה: "פאך אער פּרטים זע: שלשלת היחס פרק ואו (אין קובץ, "היום יום" ע' 9), סאָם אָספּעקטס (אין ענגליש)" (דלהן אות טו).

בהוצאה השלישית - קה"ת, תשט"ו. (3) בתחילת ספר „לקוטי דיבורים ח"א (קה"ת, תשי"ז)⁸.

(טו) א קורצע ביאגראפיע פון אדמו"ר יוסף יצחק (רשימה ארוכה עד שנת תש"י). נדפס (1) בקונטרס בפ"ע (קה"ת, תשי"ג). (2) ב,ספר השיחות - תש"א" (קה"ת, תשכ"ד).

תולדותיו של אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע נרשמו גם (בארוכה) באנגלית ע"י הר"ר ניסן מינדל, ונדפסו בחוברת „Some Aspects of Chassidism of Chabad (קה"ת, תש"ה. הוצאה שני' - תשי"ז), בתדפיס מהחוברת הנ"ל (קה"ת, תש"ה) ובחוברת „Rabbi Joseph I. Schneersohn - the Lubavitcher Rabbi (קה"ת, תשכ"א).

[מריבוי הפעמים שנדפסו

תולדותיו של אדמו"ר מהור"י"צ יתכן שנשמטו מהרשימה אי אילו מהם].

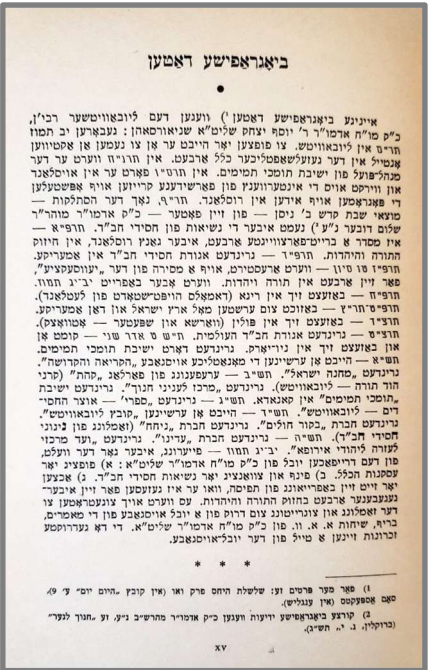
שונות

(טז) כ"ק הגאון הצדיק הרה"ק ר' יהודא ליב מיאנאוויטש. נדפס בהוספות לספר „שארית יהודה" (קה"ת, תשי"ז).

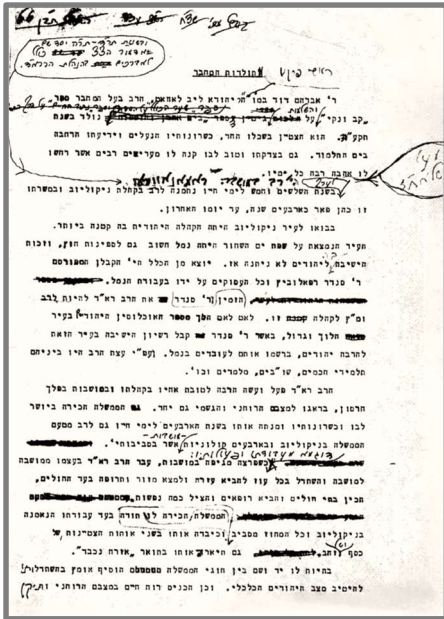
(יז) ראשי פרקים מתולדות הרב הגאון המקובל והחסיד ר' הילל מאליסאוו, הידוע בשם „ר' הילל פאריטשער". נדפס בחוברת „הרב רבי הילל מפאריטש" (קה"ת, תשי"א), בתחילת ספר „פלח הרימון על ספר בראשית" (הוצאת תשי"א) ובתחילת ספר „פלח הרימון על ספר שמות" (קה"ת, תשי"ז).

(יח) ראשי פרקים מתולדות ר' אברהם דוד לאוואוט. נדפס בתחילת הספר „קב ונקי" (קה"ת, תשי"א)⁹.

8) בתחילת רשמות אלו נדפסה הערה: „פאר מער פריטים זע: שלשלת היחס פרק ואו (אין קובץ, היום יום" ע' 9), סאָם אַספּעקטס (אין ענגליש), „דער ליובאוויטשער רבי" (קורצע ביאגראפיע)."
9) צילום גת"ק של ההגהות ל„ראשי פרקים מתולדות המחבר" - תשורה בעלינאוו, ד' תמוז תשנ"ח

תולדות אדמו"ר מהור"י"צ ב,ספר הזכרונות" הוצאת תשי"ז (אות יג)

הגהות על תולדות ר' אברהם דוד
לאוואוט (אות יח)

(יט) ראשי פרקים מתולדות רבי
חיים חזקי' מדיני. נדפס בהוספות
לספר „שדי חמד" כרך יו"ד
(קה"ת, תשי"ב).

תולדות אלו (טז-יט) נדפסו
יחד בקונטרס „תולדות ארבעה
מחברים" (קה"ת, תשע"ט),
בתוספת הערות וצינונים¹⁰.

הקדשות

(כ) הרה"ח הר"ר דוד מאיר
ראבינאוויץ, הרב מבאסטאן ז"ל.
נדפס בסוף קונטרס „חנוך לנער"
שנדפס לעילוי נשמתו (קה"ת,
תש"ג).

הרד"מ הקציב חלק מעזבונו
לעניני תורה וצדקה, ובניו מר פרץ
ומר אשר ראבינאוויץ החליטו
להדפיס מכסף זה קונטרס לעילוי נשמתו¹¹.

במכתב אל בנו מר ארט'ור [=אשר] ראבינאוויץ¹², מכ"ח אייר תש"ג, כתב
כ"ק אדמו"ר:

I would appreciate it if you could forward me a small
biographical sketch of your late father including such
facts as when he was born, when he received Smicha
(ordination), when he came to America, how long he
was with his last congregation, etc.¹³

(כא) הרה"ח ר' אליעזר ז"ל ווייסמאן משיקאגא. נדפס בסוף קונטרס „ביקור
שיקאגא" שנדפס לעילוי נשמתו (קה"ת, תש"ד).

10 בעריכת הרה"ח ר' אהרן ליב ש"י ראסקין. „ר"פ מתולדות הר"ר הילל מפאריטש" עם הערות
וצינונים ע"י הכותב - נדפס בתשורה מונדשיין, ג' סיון תש"פ.
11 מתוך דברי כ"ק אדמו"ר בהקדשה.
12 מהעתק המזכירות, צילומו נמצא באפליקציית „Rebbe Responsa" במקומו.
13 =אעריך זאת אם תוכלו להעביר לי רישום ביוגרפי קטן של אביכם המנוח כולל עובדות כמו
מתי הוא נולד, מתי קיבל סמיכה, מתי הגיע לאמריקה, כמה זמן הוא חי עם קהילתו האחרונה וכו'.

כ"ה.

וזכר והתני לעילוי נשמתו זכה המנה הרה"ח ר' אליעזר ז"ל
 חברי ר' שמעון יחזקאל לוי ז"ל ווייסמאן שיקאגא, בהדפסת
 קונטרס שיקאגא" על בניו הנכבדים — יבדלו לחיים טובים —
 משה אבן, שמעון לוי, חיים דוד, צבי הירש, ראובן, ומרת ויסלע
 מינע.

הרה"ח ר' אליעזר, נולד בקיר רעזשיצע פלך וויטעבסק —
 רוסיא. למד בשקידה נגלה ונמטר. וכוונתו בן שבע עשרה שנה
 נספך לתוראת ע"י הרה"ח ציוני ז"ל אב"ד לויטאן. אחרי נשואיו,
 חוסיף לקח נגלה ונמטר משך ארבע שנים אצל האדמו"ר נ"ע
 בליאוי. כמה פעמים הציגו לו משרת רבנות, אבל מאן בזה.

כשנת עת"ר בא לארצות"י לבקור ומני בדיעה לחזור, אבל
 סבות שונות הכריזותו להתיישב בחסינית. כשנהיים בו כפי
 לארעליא, אח"כ נכח לשיקאגא נספח לקהלת בני ראובן וה'י
 מראשי מימיו התלמד תורה שעל ידה. כל ימיו עיב על התורה
 והעבודה, ה'י אחד מעמודי הבנין בשיקאגא, והשפיע הרבה לטובה
 על סביבתו.

אור ליום ו' עיקש מ' פקודי, ה'י אדר שני, הש"ס, כשנת חשש
 ושמונים לחיינו נפטר הרה"ח ר' אליעזר ווייסמאן לבית עילמו בשם
 טוב זקן וטעני ימים.

כזכות הדפסת, קונטרס שיקאגא" וזכות לימוד התורה תעלה
 נשמת הרה"ח ר' אליעזר ז"ל בעילוי אחר עליו.

וזכות מצות כבוד אב כזכות יחולו על ראש בניו ובתו ובני
 ביתם יהיו נכבדים וכרות.

Yyar 28, 5703
 June 2, 1943

Mr. Arthur Hahnowitz
 15 Broadwood St.,
 Dorchester, Mass.

Dear Mr. Hahnowitz:

My father-in-law, the Lehavivicher Hahb⁶⁶ has informed me regarding your readiness to assist in the printing of the (will and testament) of his father ז"ל ווייסמאן שיקאגא for the memory of your great father, the late Rabbi David Hahnowitz.

In the name of ANSHOF, the society founded by the Lehavivicher Hahb⁶⁶ for the purpose of publishing these books and writings I wish to express my sincere thanks for your willingness to cooperate in this great project. Words cannot express the great אהבה to the soul of the departed, whose children take part in such an important cause.

I would appreciate it if you could forward me a small biographical sketch of your late father including such facts as when he was born, where he resided (with his family), when he came to America, how long he was with the last congregation, etc.

Thanking you in advance for your kindness and courtesy extended and awaiting your early reply, I remain

Sith greetings of
 E' Akker Lishavoh
 E' Akker Lishavoh

Rabbi Meisel Schneerson

MS:AS

הקדשה לע"ר ר' אליעזר ווייסמאן
 הנדפס ב"ב, ביקור שיקאגא" (אות כא)

מכתב אל משפחת ראבינאוויץ אודות
 הדפסת הקדשה לע"נ אביהם (אות כ)

בכ"ה אדר תש"ד, כתב כ"ק אדמו"ר לבניו מכתב¹⁴ דומה למכתב הנ"ל
 שנשלח למר ארט'ור ראבינאוויץ.

(כב) הרה"ח ר' שמואל ז"ל וויילער. נדפס בסוף קונטרס „אדמו"ר ה, צמח
 צדק" ותנועת ה„השכלה" שנדפס לעילוי נשמתו (קה"ת, תש"ו).

בהקדשות אלו (כ-כב) הוסיף כ"ק אדמו"ר בסופם (עם שינויים אחדים בכל
 פעם):

בן יכבד אב. בזכות הדפסת הספר ובזכות לימוד התורה תעלה נשמת
 [שמו ושם אביו] בעילוי אחר עילוי. ובזכות מצות כיבוד אב יחולו ברכות
 על ראש [שם המנדב את ההדפסה] בגשם וברוח.

(כג) ר' שמעון יצחק ז"ל וויטנברג. נדפס בסוף קונטרס „ב' ניסן ה'תש"ט"
 (קונטרס סד) שנדפס לעילוי נשמתו ולעילוי נשמתו ובנו.

(14) מהעתק המזכירות, צילומו נמצא באפליקציית „Rebbe Responsa" במקומו.

פרק יב

ליקוט מנהגי חב"ד

בחודש תמוז תשמ"ב הכניס הרה"ת ר' מיכאל אהרן שי' זעליגסאן להגהת כ"ק אדמו"ר הוספות לרשימת עסקנותו של כ"ק אדמו"ר ב, שלשלת היחס, בה נוספה רשימה של ספרי כ"ק אדמו"ר עד לשנה ה היא. בין הספרים נכתב „ליקוט מנהגי חב"ד".

לכ"ק אדמו"ר הי' ענין מיוחד בבירור ורישום מנהגי חב"ד, ובמשך השנים רשם מנהגים רבים של אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ביומן שברשימותיו¹.

מנהגי חב"ד - דינים ומנהגים

אחרי בואו לארצות הברית, עסק כ"ק אדמו"ר במשך החדשים תמוז-אלול תש"א בהדפסת „סידור תורה אור"², ובירר מנהגים רבים אצל אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ורשםם בפיתקאות³.

ב"סידור תורה אור" (ברוקלין, תש"א) נדפסו לראשונה „סדר ההפטרות שיש בהם חלוקי מנהגים" ו„סדר הסליחות" בימים שלפני ראש השנה.

אחרי הדפסת הסידור בזריזות מרבית, הדפיס כ"ק אדמו"ר לוח התיקון בן 4 עמודים. באותה שעה החל גם להכין לדפוס קונטרס „מנהגי חב"ד - דינים ומנהגים"⁴:

- מנהגי חב"ד -

- דינים ומנהגים -

- קונטרס מלוקט מכת"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ורשימותיו -

אוסף דינים ומנהגים, הגהות והערות בנוגע לסדר התפלה ודיני בכלל,

ונוסח אדמו"ר הזקן ופסקיו בסידורו בפרט.

- מסודר על הסידור תורה אור, שיצא לאור ע"י

אגודת חסידי חב"ד העולמית, ברוקלין תש"א -

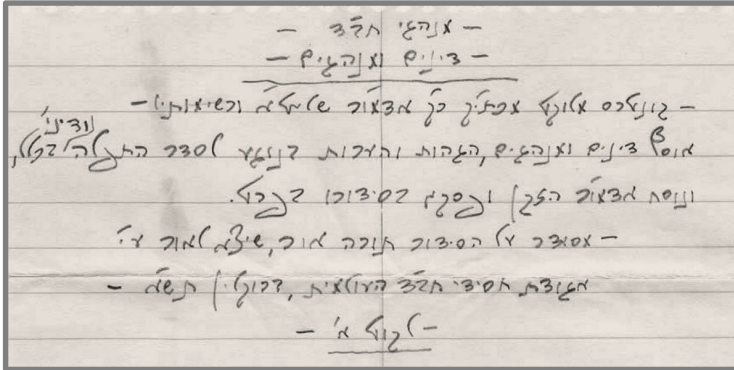
- לקוט א' -

(1) נדפס ב, תורת מנחם - רשימת היומן" (קה"ת, תשס"ו).

(2) י"ל ע"י „אגודת חסידי חב"ד העולמית", אלול תש"א.

(3) נדפסו בקונטרס „הגהות לסדור רבנו הזקן" (קה"ת, תשס"ז).

(4) צילום גכת"ק של הכותרת - שם ע' 17. הרשימה עצמה נדפסה שם ע' סב ואילך.

כתי"ק הכותרת לקונטרס „מנהגי חב"ד – דינים ומנהגים" שלא י"ל

היום יום

למעשה לא נדפס אז קונטרס זה, ורובם של מנהגים אלו נכללו מאוחר יותר ב„היום יום“, אשר לפי מכתב אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אל כ"ק אדמו"ר⁵ (בו מורה לו לסדר את הלוח):

יבאו בו ביחוד: א) שיעורי למוד בחק יומי השוים לכל נפש . . . ב) מנהגי חסידי חב"ד. ג) לקוטי פתגמים מתורת החסידות ודרכי החסידים, ענינים קצרים לכל יום מימות השנה.

בקשר לאופי המנהגים שנדפסו ב„היום יום“, כתב כ"ק אדמו"ר במכתב אל הרה"ת ר' יצחק דובאוו ע"ה, מט"ו אייר תש"ח⁶:

ככתוב בהקדמת הי"י, הבאתי שם לא דינים, אלא מנהגי החסידים המיוסדים על מנהגי הנשיאים או על הוראותיהם.

על כך שמנהגים אלו הם הוראה לרבים ויש לנהוג בהם, כתב כ"ק אדמו"ר במכתב אל הרה"ת ר' יעקב לנדא ע"ה, מכ"ח סיון תש"ו⁷:

כל ההנהגות שהדפסתי ב„היום יום“ הכנסתי ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וקודם ההדפסה היו עוה"פ נגד עיניו (ויש מהם שציווה להשמיט באמרו שאינם הוראה לרבים).

ובמכתב אל הרה"ת ר' מנחם זאב הלוי גרינגלאס ע"ה, מכ"ט סיון תש"ו⁸:

המנהגים שנדפסו ב„היום יום“ ובהגדה הם הוראה לרבים ע"פ כ"ק

5) נדפס ב„מעין הקדמה“ ל„היום יום“. „אגרות קודש“ אדמו"ר מהוריי"צ ח"ז אגרת א'תתצ. ועד"ז בדף השער השני של „היום יום“.

6) „אגרות קודש“ ח"ב אגרת שסה.

7) שם אגרת רלה.

8) שם אגרת רלו.

מו"ח אד"ש, מלבד אותם שכ' בפירוש: מנהג אדמו"ר או בית הרב. ואז על
כאו"א לברר איך יתנהג.

היום יום - חלק ב'

מתחילה נועד לוח „היום יום" לשנה אחת בלבד - י"ט כסלו תש"ג-תד"ש,
ולשנת תד"ש-תש"ה עמד כ"ק אדמו"ר להכין לוח שני עם פתגמים חדשים⁹.

כמו בחלק הראשון, גם בפתגמים שרשם כ"ק אדמו"ר עבור החלק השני
של „היום יום" נמצאים „מנהגי חסידי חב"ד".

מפני סיבות שאינן ידועות לנו, עריכת לוח „היום יום - חלק ב'" נעצרה,
והלוח לא נדפס בפועל.

רוב המנהגים שרשם כ"ק אדמו"ר בפתגמי „היום יום - חלק ב'", הדפיסם
בהמשך ברשימות המנהגים בקונטרסים (דלהלן), ומשם נדפסו ב„ספר
המנהגים - מנהגי חב"ד" (קה"ת, תשכ"ו), וחלקם נדפסו לראשונה ב„ספר
המנהגים"¹⁰.

רשימות דינים ומנהגים

מאז י"ט כסלו תש"ח החל להופיע קונטרס לקראת יומא דפגרא, המכיל
מאמרים אחדים, מכתבים או שיחות מאת אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע¹¹.
בקונטרסים אלו ואחרים הדפיס כ"ק אדמו"ר ליקוט של דינים ומנהגים לכמה
מועדים. אחרי הסתלקות אדמו"ר מהוריי"צ הוסיף כ"ק אדמו"ר בשוה"ג של
המנהגים הערות וציונים לספרי הפוסקים.

אודות מנהגים אלו כתב כ"ק אדמו"ר במכתב אל הגה"ח ר' אברהם חיים
נאה מכ"ח כסלו תשי"ב¹²:

המנהגים שנדפסו בהקונטרס הם ע"פ הוראה מפורשת של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

להלן באו רשימות הדינים ומנהגים שנדפסו בתור הוספה בקונטרסים
השונים. [בכמה מקומות נדפסו מנהגים בודדים, ולא נכנסו ברשימה זו].

(א) מנהגי שבת הגדול, וערב חה"פ וחה"פ, וכלולים בו מנהגי קידוש, ברכת

9) ראה באריכות ע"ד „היום יום - חלק ב'" - לקמן פט"ו, נמצא בדפוס" אות כא.
10) רשימת מנהגים והנהגות מ„היום יום - חלק ב'" (מכת"ק), ופירוט מקורותיהם והיכן נדפסו
בהמשך - נלקט ע"י הכותב ונדפס בקובץ „הערות וביאורים בתורת כ"ק אדמו"ר" גליון רצ (ש"פ קרח,
כ"ח סיון תשפ"ו).

11) רובם של קונטרסים אלו נדפסו אח"כ בתבניתם ב„ספר המאמרים" תש"ח, תש"ט, תשי"א, תשי"ב,
קונטרסים ח"ג.

12) בקשר למנהג בהתרת נדרים - „אגרות קודש" ח"ה אגרת א'שית.

המזון והלל. נדפסו (1) ב„הגדה של פסח - עם לקוטי מנהגים וטעמים" (קה"ת, תש"ו). (2) הוספות ל„הגדה של פסח" - נדפס בעלה בפ"ע ובהוספות להוצאה השני של ההגדה - קה"ת, תש"ו. (3) הוספות ל„הגדה של פסח" - נדפס בגליון בן 4 עמודים ובהוספות להוצאה השלישית של ההגדה - קה"ת, תשי"ז. (4) הוספות ל„הגדה של פסח" - נדפס בגליון בן 4 עמודים ובהוספות להוצאה הרביעית של ההגדה - קה"ת, תשכ"ג.

(ב) מנהגי בין המצרים (ותענית ציבור). נדפס בסוף „רשימות על מגילת איכה" לאדמו"ר הצמח צדק (קה"ת, תשי"א).

(ג) מנהגי חודש אלול, ר"ה, עש"ת ויוהכ"פ. נדפס (1) ב„מחזור לראש השנה ויום הכפורים" (קה"ת, תש"ט). (2) קונטרס „חי אלול ה'תש"ט" (קונטרס סח). (3) קונטרס „ראש השנה תשי"י" (קונטרס טט). (4) קונטרס „ראש השנה תשי"א (קונטרס פב). (5) עם הוספות, הערות וצינונים - קונטרס „ראש השנה תשי"ב (קונטרס צה). (6) קונטרס „חי אלול תשי"ב (קונטרס קד). (7) כנ"ל, עם „הוספה לליקוטי מנהגים" - „מחזור השלם לראש השנה ויום הכפורים" (קה"ת, תשי"ג)¹³. (8) השמטה לקונטרס צה, עם הערות וצינונים¹⁴. (9) עם ההשמטה הנ"ל, עם „הוספה לליקוטי מנהגים" הנ"ל ועם מנהג נוסף - קונטרס „חודש תשרי" תשי"ד (קונטרס קיג). (10) „מילואים" לליקוטי מנהגים - קונטרס „חודש תשרי" תש"ו (קונטרס קטו). (11) עם המילואים הנ"ל, עם הערה¹⁵ ו„מילואים להוספה לליקוטי מנהגים" - הוצאה שני של „מחזור השלם לראש השנה ויום הכפורים" (קה"ת, תש"ו).

(ד) „הערה" - על דבר פרוזובול. נדפס (1) בקונטרס „חי אלול" תשי"א (קונטרס צד)¹⁶. (2) מהדור"ב, באריכות יותר - „תוכן ענינים בדא"ח לחזור בהבתי כנסיות" - ש"פ תבוא תשי"ח (חוברת טז)¹⁷. (3) „תוכן ענינים בדא"ח לחזור בהבתי כנסיות" - ש"פ נצבים תשי"ח (חוברת יז)¹⁸.

(ה) סדר סליחות¹⁹ לצום גדלי²⁰ (עם הקדמה). נדפס (1) ב„סליחות - ע"פ

(13) צילום גכתי"ק של ההגהות להוספה - תשורה רייכמן, י"א תמוז תשנ"ז ע' 133 ואילך.

(14) צילום גכתי"ק של ההגהות ל„השמטה" - תשורה קרוגליאק, ר' אד"ר תשפ"ד.

(15) צילום גכתי"ק של ההערה - קובץ „נישואי צדי"ק" ח"א (י"ד כסלו תשע"ט) ע' 43.

(16) צילום גכתי"ק של כתי"ק „הערה" - „צדי"ק למלך" ח"ו (ו' תשרי תשנ"ד) ע' 191.

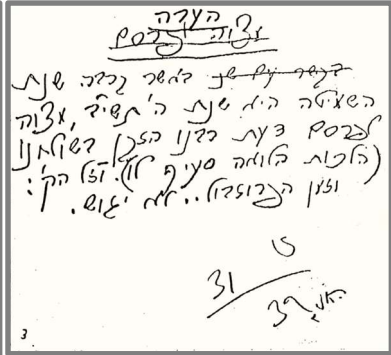
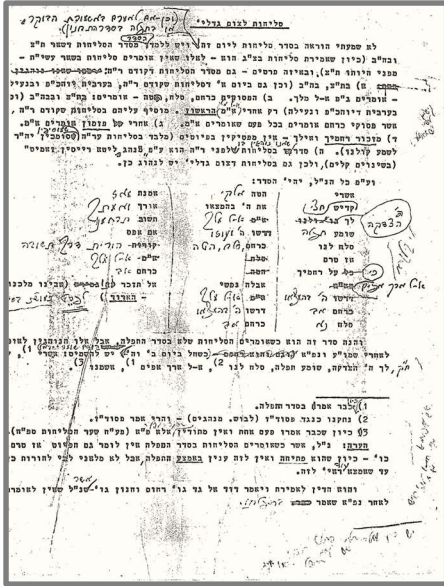
(17) צילום גכתי"ק של ההגהות ל„הערה" - „עלי ההגהה" חוברת רג (ש"פ תבוא תשפ"ה) ע' 22.

(18) צילום גכתי"ק של ההגהות ל„הערה" - „עלי ההגהה" חוברת רד (ש"פ נצבים תשפ"ה) ע' 18.

(19) סדר הסליחות לקודם ר"ה* הוא ע"פ הוראת אדמו"ר (מהורי"צ) נ"ע, כמ"ש כ"ק אדמו"ר ב„סליחות - ליקוט טעמים ומקורות": „סדר הסליחות: לקודם ר"ה - שהורה כ"ק מו"ח אדמו"ר - הוא מתאים להסדר במחזור כל בו, ולמנהג ליטא רייסין זאמוט (בשינויים קלים)".

(20) ראה גם מכתב כ"ק אדמו"ר מכ"ח כסלו תשי"ב, אל הגה"ח ר' אברהם חיים נאה („אגרות קודש"

* נדפס (1) בסידור „תורה אור" (קה"ת, תש"א) דף רכט. (2) עם תיקונים - ב„מחזור לראש השנה ויום הכפורים" (קה"ת, תש"ט) דף מט. (3) קונטרס „חי אלול ה'תש"ט" (קונטרס סח). (4) „מחזור השלם" (קה"ת, תשי"ג) ע' 1-430. (5) ב„סליחות - ע"פ מנהג חב"ד" (קה"ת, תש"ו) נדפסו הסליחות על הסדר.

למעלה: כתי"ק ה, הערה ע"ד
פרובול (אות ד)

משמאל: כתי"ק הגהות למכתב
אודות סדר הסליחות לצום גדלי
(אות ה)

מנהג חב"ד" (קה"ת, תשט"ו)²¹. (2) „בטאון חב"ד" גליון ט (ח"י אולול תשט"ו)²².

- (ו) מנהגי חה"ס, שמע"צ ושמח"ת. נדפס (1) בעלה בפ"ע, על נייר מכתבים של „מחנה ישראל" (כנראה בשנת תש"י)²³. (2) עם הוספות, הערות וציונים - קונטרס, חג הסוכות" תשי"א (קונטרס פד)²⁴. (3) קונטרס, "יג תשרי וחג הסוכות" תשי"ב (קונטרס צז). (4) קונטרס, „חודש תשרי" תשי"ד (קונטרס קיג). (5) מילואים ל„ליקוטי מנהגים" - קונטרס, "י"ט כסלו" תשי"ד (קונטרס קיד).
- (ז) חנוכה. נדפס בהוספות למאמר „ברוך שעשה ניסים" לאדמו"ר הצ"צ

ח"ה אגרת א'ש"ח): „מה ששאלתי בנוגע להסדר דאמירת סליחות בצום גדלי, כוונתי היתה לדעת איזה פזמונים אומרים וכמה פעמים א-ל מלך וכו' כי זהו דבר ברור שאין אומרים כפי שנדפס בהסליחות, והרא"י מסדר הסליחות שנדפס ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר בסידור תו"א הנ"ל, שאין אומרים יגמה"ר יותר על ג"פ (מלבד במוצאי מנוחה ובערב ר"ה), ולכאורה לפי מנהגנו שאין אומרים סליחות בעשי"ת כ"א בצום גדלי - ה"ז בתור ת"צ, היי ש לומר א-ל מלך ג"פ כמו בכל ת"צ וכמודפס בסידור לאוואוט, ואז צריך בירור איזה פזמונים להשמיע, ואולי יש בזה מנהג מקובל מזקני אנ"ש באה"ק ת"ו, ות"ח מראש אם יודיעני עדי"ז...".

(21) צילום גכתי"ק של ההגהות לסדר סליחות - תשורה ברון, "י"א מרחשוון תשפ"ה ע' 47.

(22) צילום גכתי"ק של ההגהות על מכתב למערכת, „בטאון חב"ד", מ"ז אולול תשמ"ו - שם ע' 50.

(23) עמוד א' נדפס כאן. עמוד ב' נדפס ב„מי בראשית" ע' 258 (וראה הערה הבאה).

באותה שנה נדפסו המנהגים לחודש אלול, ר"ה, עשי"ת ויוהכ"פ (נסמן לעיל), אבל מנהגים אלו - חה"ס, שמע"צ ושמח"ת - לא נדפסו בקונטרס ש"ל ל"ג תשרי-חג הסוכות (קונטרס עא), לכן מסתבר שדף זה נדפס באותה שנה.

(24) צילום גכתי"ק של ההוספות, הערות וציונים (על רשימת המנהגים שנדפסו בעלה הנ"ל) - „ימי בראשית" ע' 258-259.

MACHNE ISRAEL, Inc.

770 EASTERN PARKWAY
Brooklyn 13, N. Y.

Tel. SLocum 6-2919

מחנה ישראל

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין 13, נ. י.

טעל. סלאקום 6-2919

ב"ה

ננו לקוטי מנהגים
מנהגי חג הסוכות שמיני עצרת ושמחת תורה
טייט בתם חידושים

במוצאי יום הכפורים מתעסקים או עכ"פ מדברים ע"ד עשייה הסוכה, מברכים על אחרונ מקאלאברי (הנק' ג"כ "יאנאווער").

אין מוסיפין על אחרונ אחר לולב אחר שחי ערבות - אבל מוסיפין על שלשה הדסים.

מהררין לאגוד הלולב בסוכה ובערב יום טוב.

על הלולב עצמו עושים שחי כריכות. מהדלים שחי הכריכות ההינה מכוסות בהדסים וערבות. גם כריכה העליונה, מיט על כל מנים. נוסף על שחי כריכות הנ"ל - אוגד הלולב ההדסים והערבות ביהר ע"י שלש כריכות. שלש כריכות אלו הן במשך טפה אחר מהדלים שהערבות לא יראו כל כך.

מהחליין ברכה שהחינו - כשהלולב בידו אחת והאחרונ בידו השנייה. בסיום הברכה - מהברין אותם, הלולב מהברו לשליש העליון של האחרונ, אשר אוחזו באלכסון קצת.

ה נ ע נ ו ע י ס ז דרום וצפון - לקרן דרומית מזרחית, קרן צפונית מזרחית. למזרח - לאמצע המזרח. למעלה - בהובאה מורידים החילה מעט המטכה בעולם, ואח"כ מביאים אל החזה. למטה - בהובאה מעלים החילה מעט העלאת העולם, ואח"כ מביאים אל החזה. מערב - שחי פעמים הראשון - נוה לקרן מערבית דרומית. בפעם השלישית - לאמצע מערב. כל זה בכל"כ. בנענוע האחרון - אור. יתור שכינה במערב. במשך כל י"ה הנענועים. האחרונ מכוסה בידו - בנענוע האחרון מגלתו קצת. בהובאה - צדיך להגיע עד החזה, מקום שמכים באמירת אימנו.

כשהנחנים הדי' מנים, לאחר לברך נכון לאמר בפירוש שהוא במחנה על מנה להחזיר, ובפרט ביום ראשון, שהוא הועלה לנוחן ולמקבל.

גם מים אין יוחים חוץ לסוכה, ואפילו בשמיני עצרת. גם בקידוש היום טוב וטבה חוה"מ"ם מברכים לייט בסוכה אחר הקידוש ולא אחר המוציא. בקידוש לילי' שני - שהחינו ואח"כ לייט בסוכה.

להוטענות - מדיקים לעשות היקף שלט. מסיימה אוחז באמירת אות ה"ח. מנהגנו שהש"ע מחחיל אמירתו בקול רם מאות, ש" או ע"י באותן האוחזות לאומרן הש"ע בקול רם אומרים חיבה הוטענא" הן בראש והן בסוף. בהשאר - רק פעם אחת. הפסוקים כי אמרה גו' לך זרוע גו' - אומרים רק בהזענא רבה. בטבה אין מקיפים וגם אין אומרים הוטענות.

ביום

מנהגי חג הסוכות שמיני עצרת ושמחת תורה כפי שנדפסו בעלה בפ"ע (אות ו)

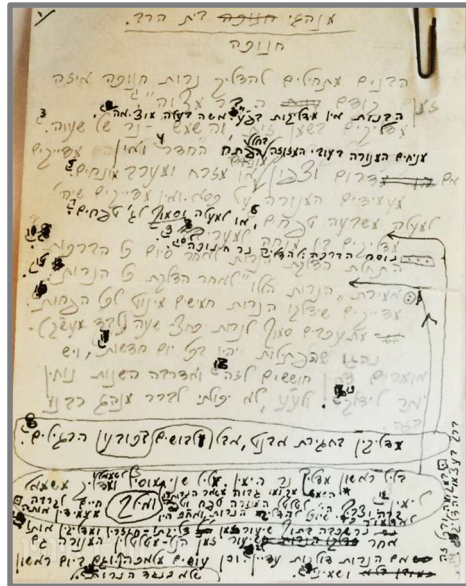
(קה"ת, תשי"א)²⁵, עם כותרת „מנהגי בית הרב. חנוכה".

בהקדמה למאמר כתב כ"ק אדמו"ר אודות מנהגים אלו:

מנהגי בית הרב של ימי חנוכה - אלו המנהגים אשר יש בהם משום חידוש - לקטתי מרשימותי את מה שראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ נוהג כן, או ששמעתי ממנו.

(ח) דיני ומנהגי פורים. נדפס

- (1) בקונטרס „פורים ה'תש"ח"
  - (2) מנהג אחד נוסף (קונטרס נד).
  - בהקדמה לקונטרס „פורים ה'תש"ט" (קונטרס סג).
  - (3) בקונטרס „פורים" תשי"א
  - (4) בסוף „רשימות (קונטרס פט).
- על מגילת אסתר" לאדמו"ר הצמח צדק (קה"ת, תשט"ו).

גכתי"ק, מנהגי בית הרב. חנוכה" (אות ז)

- (ט) סדר ההפטרות שיש בהם חלוקי מנהגים. נדפס (1) ב„סידור תורה אור"
- (קה"ת, תש"א). (2) עם הוספת המנהג בהפטרות שבת ר"ח מנ"א - ב„סידור תהלת ה" (קה"ת, תשט"ז). (3) עם שינוי במנהג הפטרות שבת ר"ח מנ"א - ב„סידור תהלת ה" (קה"ת, תשל"ח).

- (י) הפטרות ר"ח מנחם אב שחל בשבת²⁶. נדפס (1) בלוח התיקון ל„סידור תורה אור" (תש"ב)²⁷ (2) ב„הערה" בסוף קונטרס „חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז" תשי" (קונטרס פ). (3) ב„מנהגי בין המצרים" - בסוף „רשימות על מגילת איכה" לאדמו"ר הצמח צדק (קה"ת, תשי"א). (4) ב„סדר ההפטרות שיש בהם חלוקי מנהגים" - ב„סידור תהלת ה" (קה"ת, תשט"ז)²⁸. (5) עם שינוי

(25) צילום גכתי"ק של „מנהגי בית הרב. חנוכה" נתפרסמו בכ"מ, וחלקם גם ב„א חסידישע דעהרער" גליון 63 (כסלו תשע"ח) ע' 15-14.

(26) מפני ריבוי הפעמים שנדפס מנהג זה ובאופנים שונים, נדפס כאן באות בפ"ע. סקירה של הכותב אודות השתלשלות המנהג בהפטרות ראש חודש מנחם חב שחל בשבת ומעשה רב - בקובץ „הערות וביאורים - אהלי תורה" גליון א'רעז (ש"פ נצבים תשפ"ה).

(27) נדפס בגליון בן 4 עמודים. חזר ונדפס בקונטרס „הגהות לסידור רבנו הוקן" (קה"ת, תשס"ז) פרק חמישי. ושם (סע"א) הוסיף כ"ק אדמו"ר על הפטרות פרשת מסעי: „ודוחה הפטרות שר"ח".

(28) ב„לוח התיקון" להוצאות הראשונות של סידור זה (תש"ה-תשי"ד). נדפס בקונטרס הנ"ל פרק שביעי סמ"א) כתב כ"ק אדמו"ר להוסיף ב„סדר ההפטרות...", „ע"ד הפטרות שר"ח מנ"א".

במנהג²⁹ - ב„סדר ההפטרות...“
ב„סידור תהלת ה'“ (קה"ת, תשל"ח).

(יא) מנהגי יארצייט, וכלולים בהם מנהגי קדיש, ברכות ק"ש, ברכת כהנים ועלי' לתורה. נדפס (1) בקונטרס „ב' ניסן ה'תש"ח“ (קונטרס נה). (2) מנהג אחד נוסף - בהקדמה לקונטרס „י'-י"ג שבט ה'תש"ט“ (קונטרס סב). (3) ארבעה מנהגים נוספים - בהקדמה לקונטרס „ב' ניסן ה'תש"ט“ (קונטרס סד). (4) המנהג בזמן סיום אמירת הקדיש - בהקדמה למאמר אדמו"ר (מהוריי"צ) „נ"ע שי"ל בקשר עם סיום אמירת הקדיש בט' טבת תשי"א“ (קונטרס פח). (5) מכתב כ"ק אדמו"ר מר"ח שבט תשי"א³⁰.

„מנהגי היאר-צייט“ כפי שנדפסו בקונטרס בפ"ע (אות יא)

אודות מנהגי התפלה כתב כ"ק אדמו"ר במכתב אל הרה"ת ר' ישראל זוסמן דבורץ, מח' סיון תש"ז³¹:

מנהגי התפלה שנדפסו בהקונטרסים שהו"ל, קבלתם מכ"ק מו"ח אדמו"ר [מלבד אלו שצויין במיוחד שכן נראה לי, וברובא דרובא ביארתם ג"כ הטעם על זה].

ספר המנהגים - מנהגי חב"ד

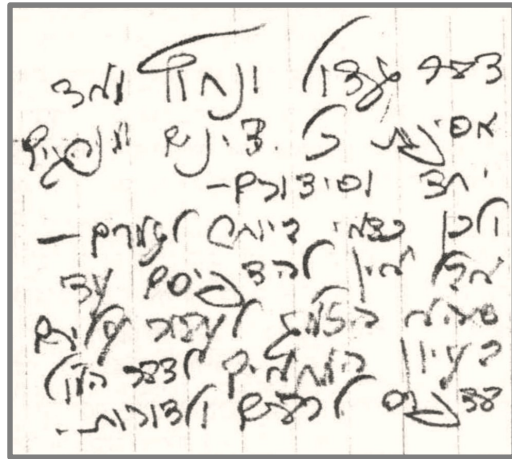
בשנת תשכ"ו נקבצו כל מנהגים אלו יחד, ונוספו עליהם דינים ומנהגים וענינים שונים שכ"ק אדמו"ר הגי' במיוחד, ונדפסו ב„ספר המנהגים - מנהגי חב"ד“ (קה"ת, תשכ"ו)³².

(29) שם נוסף לראשונה: „ומוסיפין פסוק ראשון ואחרון של הפטרת שר"ח.“
(30) נשלח לאנ"ש בשעתו. נדפס בתחילת „ספר המאמרים - ה'שית“ (קה"ת, תשי"א). נדפס בגליון בן 4 עמודים בשם „מנהגי היאר-צייט“ (קה"ת, תשי"ב), שנשלח לכו"כ במשך השנים. ובכ"מ.
(31) „אגרות קודש“ חי"ג אגרת ד'תכה, עיי"ש.
(32) צילומי גבתי"ק מההגהות על „ספר המנהגים“ נדפסו במקומות רבים. ומהם: „ימי בראשית“ (קה"ת, תנשא) ע' 321-320. „צדי"ק למלך“ ח"ב (תשרי תשנ"ג) ע' 182. „ליקוטי סיפורי התועדויות“ (הוצאת תשפ"ו) ע' 663 ואילך. „בחדרי תורתך“ ח"ג ע' 70 ואילך. תשורה ווילשאנסקי, כ"ב כסלו תש"ס ע' 30 ואילך. תשורה אהלי תורה, יו"ד שבט תש"ס ע' 9. תשורה טענענבוים, כ"ד אדר תשס"ד ע' 7. תשורה טענענבוים, כ"ז תשרי תשס"ח ע' 8-9. תשורה ברוק, כ"ג אלול תש"ע ע' 7 ואילך. תשורה גולדברג, כ"ה טבת תש"פ ע' 83 ואילך. תשורה קארפ, ח' תמוז תש"פ ע' 8 ואילך. תשורה דלפין, כ"ג סיון תשפ"ו ע' 26.

באותה תקופה כתב כ"ק אדמו"ר (כנראה בקשר להצעה להדפסת הספר)³³:

דבר גדול ונחוץ מאד אסיפת כל דינים ומנהגים יחד וסידורם -

ולכן כדאי ביותר לגמרם - אבל אין להדפיסם עד שיהא הזמ"ג לעבור עליהם בעיון המתאים לדבר המו"ל בדפוס לרבים ולדורות.

בהקדמת המו"ל לספר

נכתב:

כתי"ק אודות הנחיצות של „ספר המנהגים"

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה ליקוט הכולל דיני ומנהגי חב"ד, שנלקטו מכתבים רבותינו הקדושים או ממה שהורו בעל פה - בעיקר וברובם, אלו שיש בהם משום חידוש.

. . חלק גדול מדינים ומנהגים אלו נדפסו כבר במקומות שונים (לוח „היום יום", קונטרסים, הגדה ש"פ, סדר סליחות, מחזור השלם - הוצאת קה"ת³⁴) וכאן נקבצו ונאספו כולם יחד. ניתוספו עליהם עוד מנהגים ממה שנמצאו אח"כ בכתבים הנ"ל. - וכן מ"מ והערות לכמה מהם.

בתור פתח דבר לספר נדפס קטע משיחת כ"ק אדמו"ר בש"פ וישלח, י"ד כסלו תשי"ד (ללא ציון התאריך), אודות מנהגי חב"ד וההנהגה בהם³⁵.

[סקירה ע"ד „ספר המנהגים" ורשימת כללים של המנהגים שנדפסו בו - נדפס ב„ליקוטי סיפורי התועדויות"³⁶ ע' 662 ואילך. ועוד חזון למועד להו"ל סקירה מקיפה על „ספר המנהגים" והמקורות של כל מנהג.]

(33) צילום גכתי"ק - „הוצאת ספרים קה"ת" ע' 218.

(34) רשימת השמטות לספר המנהגים חלק ראשון (דינים ומנהגים שנדפסו ב„היום יום", והגדה של פסח" וכןראה) נשמטו בטעות) - נלקט ע"י הכותב ונדפסו בקובץ „הערות וביאורים - מאנטרעאל" גליון קט (יר"ד-י"א שבט תשפ"ב). חלק שני (מנהגים שנדפסו ברשימות המנהגים של חודש תשרי, השייכים גם לזמנים אחרים במשך השנה ולא באו במקומם בספר המנהגים) - קובץ „הערות וביאורים בתורת כ"ק אדמו"ר" גליון רסא (ש"פ לך לך תשפ"ו). חלק שלישי (מנהגים והנהגות מ„היום יום" חלק ב' - מכתי"ק) - קובץ „הערות וביאורים בתורת כ"ק אדמו"ר" גליון רצ (ש"פ קרח, כ"ח סיון תשפ"ו). (35) הוגה פעם נוספת ונדפס ב„ליקוטי י"ד כסלו" (קה"ת, תשל"ט). צילום גכתי"ק של הגהה זו - תשרה ברוק, כ"ג אלול תש"ע.

(36) והוא תולדות הרה"ת ר' מנחם זאב הלוי גרינגלאס ע"ה - הוצאת תשפ"ד.

הוספות לספר המנהגים

בהקדמת המו"ל ל"ספר המנהגים"³⁷, נכתב:

באשר מערכת, „אוצר החסידים” מכינה לדפוס קונטרס הוספות לליקוט זה (כולל ליקוט ממכתבי רבותינו נשיאינו הק' בהם מבארים דיני ומנהגי ישראל בכלל, ודיני ומנהגי חב"ד בפרט), הננו לבקש את כל מי שיש תח"י מכתב, רשימה, או העתקת שיחה שתוכנם כנ"ל, שיואיל לשלחם (או העתקה מהם) להמערכת. וזכות הרבים תלוי בהם.

ועד"ז כתב כ"ק אדמו"ר במכתב אל מר שניאור זלמן שז"ר ע"ה, מערב זמן שמחתנו תשכ"ז³⁸:

בודאי יתענין מר באוסף מנהגי חב"ד שהו"ל לאחרונה, ומצורף בזה, אף שזו רק מהדורא קמא, וכו"כ הוספות והערות יבואו ברצות ה' במהדורה שלאחרי'.

בפועל לא יצא לאור קונטרס הוספות ל"ספר המנהגים", וגם בהוצאות הבאות של הספר לא נדפסו „הוספות והערות”.

ברבות השנים נדפסו ספרים רבים המלקטים „מכתבי רבותינו נשיאינו הק' - ובפרט משיחות ומכתבי כ"ק אדמו"ר - בהם מבארים דיני ומנהגי ישראל בכלל, ודיני ומנהגי חב"ד בפרט”.

(37) תאריך ההקדמה הוא „מוצש"ק חי אלול, ה'תשכ"ו". צילום גכתי"ק של ההגהות להקדמת המו"ל - תשורה גולדברג, כ"ה טבת תש"פ ע' 84-83. (נדפס לעיל פ"א „הקדמות” אות קפה).
(38) „אגרות קודש” חכ"ד אגרת ט"רכט.

פרק יג

מראה-מקומות משלימים

בכמה ספרים הוסיף כ”ק אדמו”ר רשימת מראה מקומות של ענינים השייכים לאותו ספר, שנדפסו במקומות אחרים.

(א) רשימת מאמרי הזהר שנתבאר (שלא בדרך אנג) בדרושי הסידור של רבנו הזקן. וכן בס’ מאמרי אדמו”ר הזקן - הנחות הר”פ ז”ל. נדפס בסוף ה„הערות וצינונים” בספר „ביאורי הזהר” (קה”ת, תש”ז).

(ב) מראה מקום בספרי תורה חסידות חב”ד, שם נתבארו טעמי כמה מהמצות שלא באו בספר דרך מצותיך - על הסדר שבאו בס’ החינוך. נדפס בתחילת ספר „דרך מצותיך” (קה”ת, תשי”ג).

בהוצאת תנש”א¹ נתוסף ע”פ דברי כ”ק אדמו”ר להרה”ת ר’ אהרן חיטריק ע”ה (עורך ההוצאה החדשה), מ”מ למאמר באוה”ת שם נתבאר מצות אבל.

(ג) רשימת השיחות [של אדמו”ר מהר”ש] שנדפסו במק”א. נדפס בסוף „ספר התולדות - אדמו”ר מהר”ש”.

(ד) מראה מקום שיחות כ”ק אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע שבדפוס שלא נכנסו בספר תורת שלום - ספר-השיחות. (1) נדפס² בתחילת ספר „תורת שלום - ספר השיחות” (קה”ת, תש”ו). (2) מהדורא בתרא מרשימה זו - נדפס³ בתור הוספה ל„מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו”ר מהורש”ב” (קה”ת, תש”ט), ומשם נעתק⁴ להוצאה שני’ של „תורת שלום - ספר השיחות” (קה”ת, תשי”ז).

(1) בהוצאה זו העבירו את הרשימה לסוף הספר, והכניסו אותה בתוך ה„מפתחות והערות” של כ”ק אדמו”ר, ונכון הדבר שיתקנו זאת בהוצאות הבאות.

(2) בכותרת „מראה מקום שיחות כ”ק אדמו”ר נ”ע שנדפסו כבר ולא נכנסו בספר-שיחות זה”.

(3) בכותרת „מראה מקום שיחות כ”ק אדמו”ר מהורש”ב נ”ע ופתגמיו שבדפוס שלא נכנסו בספר תורת שלום - ספר השיחות”.

(4) בכותרת „מראה מקום שיחות כ”ק אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע ופתגמיו שבדפוס ולא נכנסו בספר שיחות זה”.

פרק יד

קובץ שלשלת האור - רשימת ספרים וקונטרסים

קובץ „שלשלת האור" היא השלשלת של נשיאי החסידות הכללית ונשיאי חסידי חב"ד, „שלשלת אשר הטבעת הראשונה שלה הוא אור תורת הבעש"ט, וטבעה אחוזה בטבעת עד כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א¹.

כשמערכת „אוצר החסידים" החלה להוציא לאור את תורת רבותינו נשיאינו, התווה אדמו"ר מהוריי"צ תכנית², אשר כל ספרי רבותינו נשיאינו יצאו לאור כחלק מ„קובץ שלשלת האור", ויכללו „היכלות" ו„שערים":

היכל ראשון - הבעל שם טוב.

היכל שני - הרב המגיד ממעזריטש.

היכל שלישי - אדמו"ר הזקן.

היכל רביעי - אדמו"ר האמצעי³.

היכל חמישי - אדמו"ר ה„צמח צדק"⁴.

היכל ששי - אדמו"ר מהר"ש.

היכל שביעי - אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁵.

היכל שמיני - אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע⁶.

[היכל תשיעי - כ"ק אדמו"ר⁷].

(1) הקדמת כ"ק אדמו"ר לקונטרס „חנוך לנער" (קה"ת, תש"ג) - הוא הקונטרס הראשון ש"ל עם הכותרת „קובץ שלשלת האור".

(2) ראה הקדמת כ"ק אדמו"ר ל„אמרי בינה" (קה"ת, תש"ו).

(3) ראה גם הקדמת כ"ק אדמו"ר ל„אמרי בינה" (קה"ת, תש"ו): „היכל רביעי - דור רביעי מהבעש"ט נ"ע". ובהקדמה למאמר „מזמור שיר ליום השבת" (קה"ת, תש"ו): „היכל רביעי - דער פערטער נשיא: (1) דער בעל שם טוב, (2) מעזריטשער מגיד, (3) אלתער רבי, (4) מיטעלער רבי".

(4) ראה גם בהערות וצינונים מכ"ק אדמו"ר בהוספות ל„קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" (קה"ת, תש"ח): „היכל חמישי - כולל ספרי נשיא החמישי להבעש"ט".

(5) ראה גם הערת כ"ק אדמו"ר בקונטרס „חנוך לנער" (קה"ת, תש"ג) ע' 22: „היכל שביעי - נשיא שביעי להבעש"ט".

(6) ראה גם הקדמת כ"ק אדמו"ר ל„ספר הקיצורים - שערי אורה" (קה"ת, תש"ח). ועד"ז בהקדמה לעוד כמה מספרי אדמו"ר מהוריי"צ): „היכל השמיני (נשיא השמיני ממיסד תורת החסידות הכללית - הבעל שם טוב)".

(7) פעם הראשונה שחיבור של כ"ק אדמו"ר נדפס עם הכותרת של „קובץ שלשלת האור היכל תשיעי" הי' בספר „לקוטי שיוח" ח"א (קה"ת, תשכ"ב).

*

בכמה מהספרים וקונטרסים שי"ל בשנים הראשונות, נדפסה בסופם רשימה של הספרים שי"ל ע"י מערכת, „אוצר החסידים“, על סדר רבותינו נשיאינו עם פירוט ההיכלות והשערים. מזמן לזמן עדכן כ"ק אדמו"ר את הרשימה, ואותה רשימה נדפסה בכמה ספרים.

[ברשימה זו באו המהדורות השונות של הרשימה, על סדר הוצאתם לאור. וזאת למודעי, אשר לא תמיד יכולנו למצוא את ההוצאות הראשונות של כל הקונטרסים, ורוב רשימות אלו נשמטו מההוצאות הבאות של ספרים, על כן יתכן שנשמטו מכאן אי אלו רשימות].

(א) היכל שביעי (שער ראשון-רביעי). נדפס בקונטרס „ומעין מבית ד" (קה"ת, תש"ג).

(ב) היכל חמישי (שער ראשון-ששי), היכל ששי (שער ראשון-שמיני), היכל שביעי (שער ראשון-שלישי). „לקוטי תורה - תורת שמואל" - (1) נדפס ב„והחרים - תרל"א" (קה"ת, תש"ה). (2) „וככה - תרל"ז" (קה"ת תש"ה). (3) „חייב אדם לברך - תרל"ח" (קה"ת, תש"ה). (4) „זאת חנוכת המזבת, מצה זו, יונתי - תר"ם" (קה"ת, תש"ה).

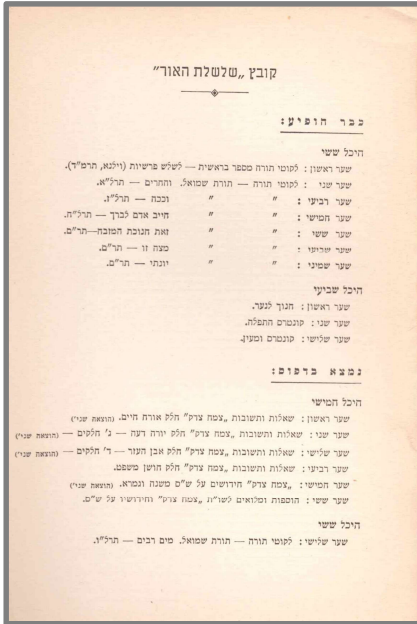
(ג) היכל חמישי (שער ראשון-ששי), היכל ששי (שער ראשון-שמיני), היכל שביעי (שער ראשון-שלישי, שביעי⁸). נדפס בקונטרס „תורת החסידות" (קה"ת, תש"ו).

(ד) היכל חמישי (שער ראשון-ששי), היכל ששי (שער ראשון-שמיני), היכל שביעי (שער ראשון-חמישי, שביעי). (1) נדפס ב„לקוטי תורה - תורת שמואל. מים רבים - תרל"ו" (קה"ת, תש"ו). (2) קונטרס „העבודה" (קה"ת, תש"ו). (3) קונטרס „עץ החיים" (קה"ת, תש"ו).

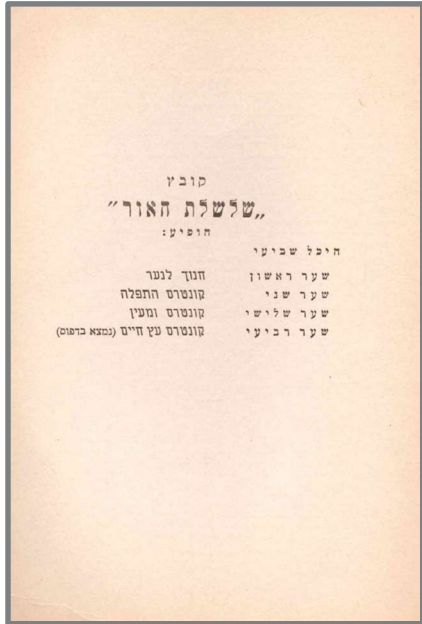
(ה) היכל חמישי (שער ראשון-ששי, שמיני), היכל ששי (שער ראשון-שמיני), היכל שביעי (שער ראשון-חמישי, שביעי), היכל שמיני (שער ראשון, שלישי). ספר המאמרים - אידיש (קה"ת, תש"ו).

(ו) היכל רביעי (שער ראשון-שלישי, שביעי), היכל חמישי (שער ראשון-ששי, שמיני), היכל ששי (שער ראשון-שמיני), היכל שביעי (שער ראשון-חמישי, שביעי), היכל שמיני (שער ראשון, שלישי, רביעי). (1) נדפס ב„ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" (קה"ת, תש"ז). (2) קונטרס „מאמרים" (קונטרס נ) מאת אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע (קה"ת, תש"ז). (3) „ספר השיחות - קיץ ה'ש"ת" (קה"ת, תש"ז).

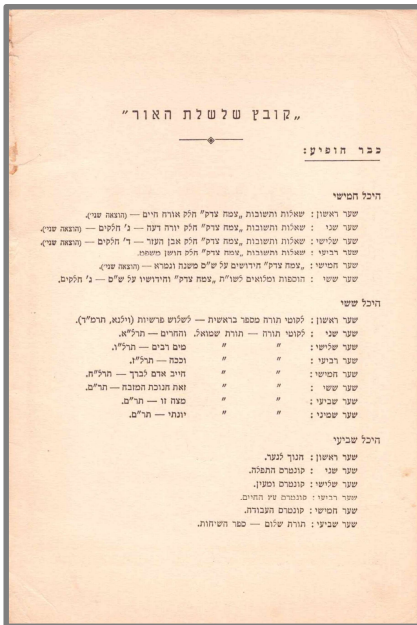
8) שער שביעי כאן הוא „קובץ שיחות", ובהמשך נשתנה לשם הספר „תורת שלום - ספר השיחות".

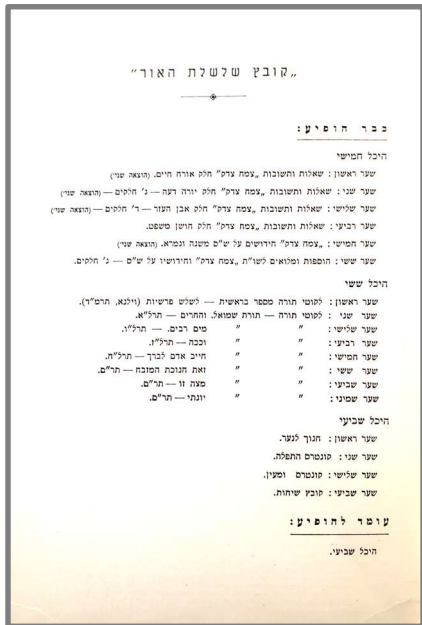
”קובץ שלשלת האור” הנדפס ב,לקוטי תורה - תורת שמואל” (אות ב)

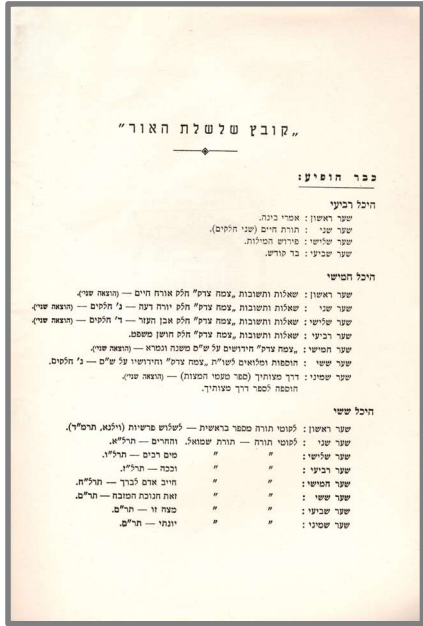
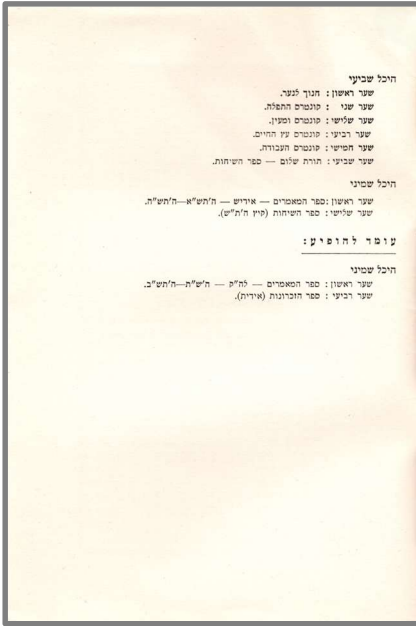
”קובץ שלשלת האור” הנדפס בקונטרס, ומעין” (אות א)

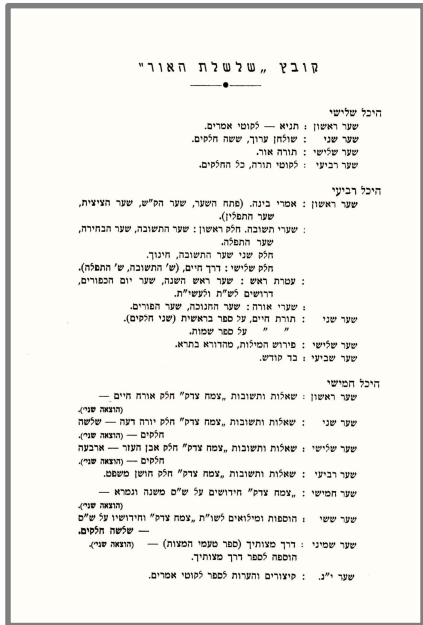
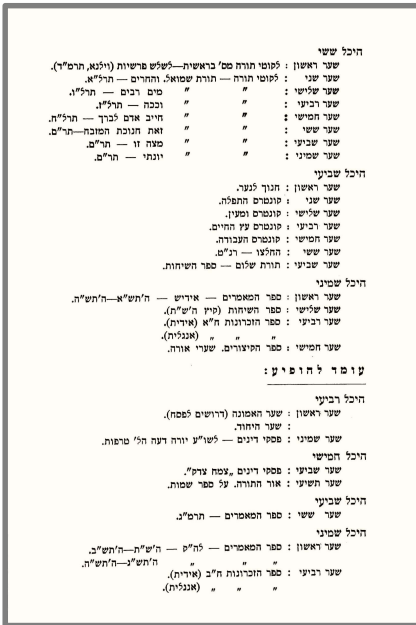
”קובץ שלשלת האור” הנדפס בקונטרס, „עץ החיים” (אות ד)

”קובץ שלשלת האור” הנדפס בקונטרס, „תורת החסידות” (אות ג)

„קובץ שלשלת האור“ הנדפס בקונטרס נ (אות ו)

„קובץ שלשלת האור“ הנדפס ב,מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (אות ז)

הערות וצינונים.

... בהערות וצינונים אלו באתי : א) לתורות את הכת"מ בתם נחשבו הקיצורים, הנהוג וכו' שבפנים, ולהביא את הנוסחאות המשנות את המשפט, ב) לבאר, בקיצור, את הלפע"ד במירוש דבר המתום או המוקשה סמ"ש במ"א. ג) לציין מ"מ לירושו ומאמרו דא"ח המדפוסים. בענינים המובאים בפנים וקשה לתבנם בלי עיון במק"א.

מנחם שניאורסאהו.

השעה, היכל חמישי — כולל ספרי נשיא החמישי להבעש"ט.

שער שלשה עשר — שער א — ד : שו"ת צמח צדק על ר"ח שו"ע. שיה : חידושו על הש"ס. ש"ו : תוספות ומילואים לשו"ת וחידושו. ש"ו : פסקי דינים צ"צ. ש"ו : ספר טעמי המצות. ש"ט : מאמרים דרושים וחידושים על משינות התורה. ש"י : על נביאים. ש"יא : על כתובים. ש"יב : ספר החקירה.

מאת כבוד . . . מליובאוויטש — לשון שער שו"ת, צמח צדק שהובאו לביה"ד ע"י בני הצ"ע.

עמוד v — x נדפסו ג"כ בקובץ, "התמים" בחלפת חוברת שני' " xz פרט השנה שעל שער התניא דפוס הראשון הוא, תנין' והוא זמן התחלת ההדפסה, והתשלם א) המלאכה יום נ' כ' כסלו תקנ"ז". וראה לעיל ע' ק"ט וא"ד.

א) בסוף ספר התניא דפוס הראשון.

— קמ —

הקדמה

גיה

דער מאמר חמוסר מיר ליום השבת, ארויסגעגעבן אין דער חוברת, איז געדרוקט געווארן אין יאר ה'תת"ח — בהוראת א' דעם ספר דרבי השבת, וועלכער געהאלטן אויך א צווייטען מאמר מחתי טעם שטענדיג.

בגוטס השער, מהרב הגדול המפורסם חסיד ועניו וכר' מוה"ר דובנער ז"ל נוסף על ספר פוקח עורים שנדפס כבר בלשון אשכנז והמה מאמרים יקרים מעוררים להבנות להשיבה לקירוב לאבותם שבשמים.

בידען מאמרים געפינען זיך און לשון הקודש אין ספר בונת ירושלים (ירושלים, תרס"ז) סתם קניג לז' — וועלכער געמאלטן מאמרים פון אלטען רב"ה, ווי עס איז צו זעהן אויך פון ויער מנגון.

עס זיינען אבער דא מערערע מאמרים וואס זיינען געזאגט געווארן פון און נישא און דעריאן אביגעזעצאגט געווארען פון די נשיאים גאן אים — מיט שינוים. אדער אפאל אויך אן שינוים.

און דערפאר, אויב דער ארויסגעבער פון, דרבי השבת, איז א בר סמכא, איז ניט קיין אויסנאם אן דער מיטעלער רבי ואל ארויסגעבען

1) היכל רביעי — דער פערטער נשיא : 1) דער בעל שם טוב, 2) שער שמי' — צוילד געקוקעליקייט וואס, אגודת הוסידי' איינגעמישט זיינע ספרים ווי ספ"ג : אצל ספרים זעלבן הערצן אגעניטען מיטן נאמען שערם (המשובה והתמלה, הבהרה, התשובה וחניון, דרך חיים, אורי בינה, עטרת ראש, ארת, האמונה היתוד) — שער ראשון — תורה חיים — שער שני, פירוש המלות — שער שלישי, פוקח עורים — שער רביעי, עונשים והתפניות — שער חמישי, מאמרים נאמרים יקרים ענין ההשתחוות, שני המאורות, וכר' השובה (וכר) — שער ששי. 1) חוש — שער שביעי, נגלה — שער שמיני.

2) געדרוקט אויך — צוואנצען מיט פוקח עורים — אין פערטערוב עניני, קלוד — תשי"ג.

— 3 —

ההקדמה והערות ל, קיצורים והערות
לספר לקוטי אמרים" (אות יב)

ההקדמה למאמר „מזמור שיר ליום
השבת" (אות יא)

ז) היכל שלישי (שער ראשון-שלישי, שביעי), היכל רביעי (שער ראשון-שלישי, שביעי-שמיני), היכל חמישי (שער ראשון-תשיעי, י"ג), היכל ששי (שער ראשון-שמיני), היכל שביעי (שער ראשון-שביעי), היכל שמיני (שער ראשון, שלישי-חמישי). נדפס ב, מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (קה"ת, תש"ט).

ח) היכל חמישי (שער ראשון-תשיעי, י"א, י"ג-י"ד). נדפס ב, רשימות על מגילת איכה" לאדמו"ר הצמח צדק (קה"ת, תשי"א).

ט) היכל רביעי (שער ראשון-רביעי, ששי-שמיני). נדפס ב, פסקי דינים" לאדמו"ר האמצעי על שו"ע יורה דעה, הלכות טריפות (קה"ת, תשי"ט).

*

בכמה ספרים כתב כ"ק אדמו"ר פירוש של כל השערים בהיכל אליו שייך הספר הנדפס. ברשימות אלו נכללו הן הספרים שנדפסו כבר והן אלו שלא. [כאן באה הרשימה על סדר רבותינו נשיאינו].

י) היכל רביעי (שער ראשון). בפתח דבר ל, אמרי בינה" (קה"ת, תש"ו).

יא) היכל רביעי (שער ראשון-שמיני). הערה בשוה"ג בפתח דבר למאמר „מזמור שיר ליום השבת" (קה"ת, תש"ו).

(יב) היכל חמישי (שער ראשון-שלשה עשר). בהערה ב, קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" (קה"ת, תש"ח) ע' קמ.

(יג) היכל ששי (שער ראשון-שמיני). בפתח דבר ל, לקוטי תורה - תורת שמואל. והחרים - תרל"א" (קה"ת, תש"ה).

(יד) היכל ששי (שער ב-ח). בקטלוג, קה"ת" (קה"ת, תש"ט) ע' 21.

(טו) היכל שביעי (שער ראשון-שמיני). בהערה בקונטרס, חנוך לנער" (קה"ת, תש"ג) ע' 22.

(טז) היכל שביעי (שער ראשון-שביעי). הערה בשוה"ג בפתח דבר למאמר,, החלצו - רנ"ט" (קה"ת, תש"ט).

(יז) היכל שמיני (שער ראשון-רביעי). בפתח דבר (1) ל, ספר המאמרים - אידיש" (קה"ת, תש"ו). (2) ל, ספר השיחות - קייץ ה'ש"ת" (קה"ת, תש"ז). (3) ל, ספר הזכרונות - ליובאוויטשער רבי'נס זכרונות" (קה"ת, תש"ז).

(יח) היכל שמיני (שער ראשון-חמישי). בפתח דבר (1) ל, ספר הקיצורים - שערי אורה" (קה"ת, תש"ח). (2) ל, ספר המאמרים - קיץ ה'ש"ת" (קה"ת, תשי"א).

*

קובץ שלשלת האור (קובץ חוברות)

בהקדמה לקונטרס, חנוך לנער" (קה"ת, תש"ג), כתב כ"ק אדמו"ר:

מערכת, אוצר החסידים" נגשת בזה להו"ל קובץ, שלשלת האור" והוא קובץ חוברות, כל אחת מהן מיוחדת לאחד מנשיאי חסידי חב"ד ורבותיהם.

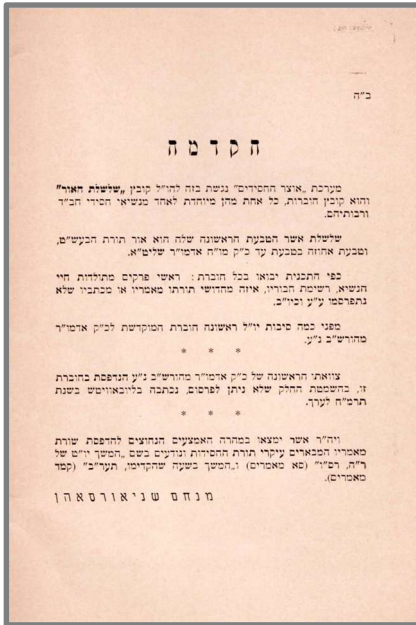
שלשלת אשר הטבעת הראשונה שלה הוא אור תורת הבעש"ט, וטבעת אחוזה בטבעת עד כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

כפי התכנית יבואו בכל חוברת: ראשי פרקים מתולדות חיי הנשיא, רשימת חבוריו, איזה מחדושי תורתו מאמרים או מכתבים שלא נתפרסמו ע"ע וכיו"ב.

מפני כמה סיבות יו"ל ראשונה חוברת המוקדשת לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.

בשיחת חג הפסח תש"ג⁹ אמר אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע: „דער אריכות הספור

9, (לקוטי דיבורים" ח"ג תלה, א. „ספר השיחות - תש"ג" ע' 91.

ההקדמה לקונטרס „חנוך לנער" (קובץ שלשלת האור – קובץ חוברות)

וועגען דעם משכיל וכופר שמעון שאַמוטער - אַ פּאַלשער נאַמען זאַמוטער וואס ער אַליין האָט אויסגעטראַכט - ווערט דערציילט אין דעם קובץ „שלשלת האור" היכל שלישי". סיפור זה נמצא ברשימת אדמו"ר מהורי"צ שנדפסה כעבור שנים בשם „דברי ימי חי אדמו"ר הזקן" (קה"ת, תשע"א), וכנראה הי' ברצונו להדפיס את הרשימה כחלק מסדרה זו¹⁰.

בפועל הקונטרס היחיד שי"ל בסדרת קובץ „שלשלת האור" הוא קונטרס „חנוך לנער", אך יתכן שגם „ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" (קה"ת, תש"ז) נועד להיות חלק מסדרה זו.

*

רשימת ספרים וקונטרסים

בספרים וקונטרסים רבים שי"ל ע"י ה„מרכז לעניני חינוך" ו„הוצאת ספרים קה"ת", נדפסו בסופם רשימה של „ספרים וקונטרסים - להשיג אצל קה"ת".

רשימה זו נתחלקה לשלשה מדורים:

להשיג אצל „קה"ת". והם ספרים שלא נכללו בספריי, „אוצר החסידים" לפי שאינם מרבתינו נשיאינו, או שנדפסו לפני התייסדות מערכת „אוצר החסידים".

בהוצאת „אוצר החסידים". והם ספרי רבתינו נשיאינו.

בהוצאת ה„מרכז לעניני חינוך". והם כל הספרים שי"ל ע"י המל"ח, ובהם סידור „תהלת ה'", „שמועסן מיט קינדער און יוגנט", „טאקס ענד טיילס", ספרנו, סדר ברכות ותפלות - עם העתקה אנגלית, חוברות ה„ספרי" לחגים ומועדים באנגלית ובצרפתית ועוד.

בספרים שי"ל בהוצאה ה„מרכז לעניני חינוך" באו בד"כ רק הספרים

(10) ראה ע"ד רשימה זו באריכות - לקמן פט"ו, נמצא בדפוס" אות זו.

שנדפסו ע"י המל"ח ולא שאר ההוצאות. ובחלק מהספרים שי"ל בהוצאת „אוצר החסידים" באו הספרים שניתן להשיג אצל „קה"ת" ואלו שנדפסו ע"י מערכת „אוצר החסידים", אבל לא אלו שנדפסו ע"י המל"ח.

תח"י נמצאים יותר מחמישים רשימות כאלו שנדפסו בספרים וקונטרסים השונים (בספרים שי"ל באותה תקופה נדפסה בד"כ אותה רשימה, ומזמן ליזמן נתעדכנה), וכיון שרבים הם אי אפשר לפורטם.

אין אנו יודעים בודאות שרשימות אלו נכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר, אבל כנראה שהוגהו על ידו והוסיף בהם פרטים¹¹.

*

ספרים וקונטרסים	
לחשי אצל „קה"ת" על פי הכתובת:	
"KEHOT"	
770 Eastern Parkway	Brooklyn 12, N. Y.
\$4.00	לקוטי תורה - בשני כרכים.....
30	ספר עורים - מאמרים האצטני - עם מבוא מכ"ק אדמו"ר שליט"א. ירח.....
20	מגילת יצירה.....
20	קונטרס התפלה - עם מבוא וקיצורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א.....
5	מאמר ב אילי חצו - מכ"ק אדמו"ר שליט"א.....
20	מאמרים ליהי ענייני חובת - קונטרס בנ - מכ"ק אדמו"ר שליט"א.....
10	שיחת פורים - מכ"ק אדמו"ר שליט"א - אודות או אנגליה.....
10	שיחת חן אילול - מכ"ק אדמו"ר שליט"א - אודות או אנגליה.....
10	קיצור מכתבים - מכ"ק אדמו"ר שליט"א.....
3	דודו צו מרוקו - מכ"ק אדמו"ר שליט"א - אודות או אנגליה.....
5	ט"ט סטו - אודות או אנגליה.....
80	המבר יצירה על שם טוב.....
\$1.50	סידור תורה או - עם ספרו.....

\$3.00	הקריאה והמדינה - ירחון - דבר החיטה לטנה.....
25	חורי וזבולת.....
בחיצות „אוצר החסידים":	
40	דומם וזם - קובץ.....
30	עודד לנעם.....
15	קונטרס עץ דומם - עם מבוא וקיצורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א - (מבוא דפוס).....
15	שיחות גז תפוח החיט"ב מכ"ק אדמו"ר שליט"א.....

בחיצות „המברו לעניני חנו"ך":	
50	ספר השנה.....
60	מברו - חלק ראשון.....
\$1.00	מברו - חלק השני.....
15	מברו ברבות ותפלות.....
\$1.00	סיפורים מים ויובל - ירחון - דבר החיטה לטנה.....
\$1.00	סיפורים ענייניים - ירחון - דבר החיטה לטנה.....
5	אל תשחטו.....
5	מאמרים.....
25	מברו מברוים יחסי ספר או לענייני בן אגרות.....
20	חלו לענת תש"ד - אוצר מרדכי מנגנים וכו' - אנגליה.....
Copyright 1943 by "KEHOT"	

רשימת „ספרים וקונטרסים" בקונטרס „ומעין" (רשימת ספרים וקונטרסים)

רשימת ספרי נשיאי חב"ד

בקונטרס „חב"ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית" (קה"ת, תשי"א) נדפסה „רשימת ספרי נשיאי חב"ד", והיא רשימה של כל ספרי רבותינו נשיאינו שנדפסו אי פעם, גם אלו שנדפסו שלא ע"י קה"ת. בשונה מהרשימה שנדפסה בקונטרס תורת החסידות [ראה לעיל פ"ח „רשימת דפוסים"], ברשימה זו באו רק שמות הספרים ולא פירוט של הנדפס בהם.

בתחילת הרשימה נדפסה הערה: „ברשימה זו נכנסו רק הספרים שנדפסו ולא אלו שבכת"י". כלומר, שלא נכללו בה כל ספרי רבותינו נשיאינו שהיו עדיין בכתובים ונדפסו ברבות השנים.

רשימה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר פעם אחת לפני סידור הקונטרס, ופעם שני' אחרי סידור הקונטרס¹².

11 ידוע שכ"ק אדמו"ר קבע את המחיר של ההוצאה הראשון של „תורת שלום - ספר השיחות" (קה"ת, תש"ו) שיהי' \$9.50, שהוא יקר מאוד לפי ערך שאר הספרים.
 12 צילום גת"ק של ההגהות על רשימת „ספרי נשיאי חב"ד" לפני סידור הקונטרס לדפוס - „צדיק למלך" ח"ד (כ"ח טבת תשנ"ג) ע' 166 ואילך. צילום גת"ק של ההגהות על הקונטרס אחרי שנסדר לדפוס - תשורה חאנין, ב' ניסן תשע"ז ע' 157 ואילך.

פרק טו

נמצא בדפוס

בסוף רבים מהספרים והקונטרסים שי"ל ע"י קה"ת, נדפסה רשימה של הספרים שניתן להשיג אצל קה"ת. על כמה ספרים שכ"ק אדמו"ר תכנן להוציאם לאור בקרוב נכתב ש„נמצא בדפוס" או „מוכן לדפוס", כאשר בפועל כמה מספרים אלו נדפסו רק כעבור כו"כ שנים.

[ברשימה זו ציינתי את הפעם הראשונה שראיתי את הספר נזכר. לא נכנסו ברשימה זו ספרים שאכן נדפסו בפועל באותם שנים. במכתבי כ"ק אדמו"ר נזכרו עוד חיבורים שהיו צריכים לצאת לאור בהוצאת ה„מרכז לעניני חינוך", ולא נזכרו כאן].

(א) אור תורה להרב המגיד ממעזריטש נ"ע. בשיחת חג הגאולה י"ג תמוז תש"ט¹, סיפר אדמו"ר (מהור"י צ) נ"ע, שאביו, אדמו"ר (מהור"ש ב) נ"ע „פלעגט אָפֿט אַרײַנקוקן אין די דריי ספרים: כתר שם טוב, אור תורה און תניא". על הספר „אור תורה" כתב כ"ק אדמו"ר הערה בשוה"ג: „מערכת, אוצר החסידים" מכינה עתה לדפוס הוצאה חדשה ומוגהת מספר זה".

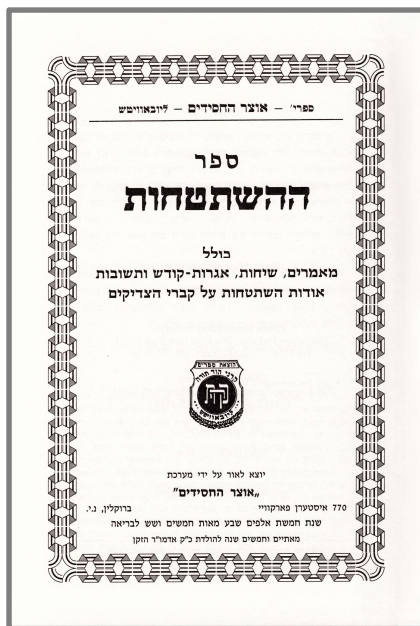
נזכר גם כן ברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים" בקונטרס „חב"ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית" (קה"ת, תשי"א).

נדפס בפועל לראשונה ע"י קה"ת בשנת תשל"ג - שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של הרב המגיד ממעזריטש (מכורך יחד עם „מגיד דבריו ליעקב").

(ב) עניני השתטחות. בהקדמת כ"ק אדמו"ר ל„מענה לשון" (קה"ת, תשי"י), כתב:

בחוברת בפ"ע הו"ל בקשר להנ"ל: (א) אגרת הקודש סימן כז וביאורה, לכ"ק אדמו"ר הזקן. (ב) ענין השתטחות, לכ"ק אדמו"ר האמצעי. (ג) ד"ה להבין מ"ש בזהר כו' גנתא לא עאל בה בההוא גננא, לכ"ק אדמו"ר ה„צמח צדק". (ד) ד"ה פזר נתן תרצ"ב, לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. - ובתור הוספה שו"ת מהרה"ג הרה"ח וכו' וכו' מהרי"ל נ"ע אודות הציון של אחיו כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

(1) נדפסה „כפי שנרשמה ע"י השומעים" בקונטרס „חג הגאולה יב-יג תמוז" תשי"י (קונטרס פ). „ספר השיחות - ה"שית" ע' 333 ואילך.

ספר ההשתתחות (אות ב. אות ו)

ובהקדמת כ"ק אדמו"ר ל„מאמרי ההשתתחות" של הר"ר הלל מפאריטש (קה"ת, תשי"א), כתב:

החוברת אשר בה יבואו אגה"ק סכ"ז וביאורה, ענין ההשתתחות וכו' (כמובא בהקדמה ל„מענה לשון" הוצאת קה"ת) נתעכבה הופעתה מאיזה סיבות, וברצות הוי' תופיע בעתיד הקרוב.

עד"ז כתב כ"ק אדמו"ר במכתב מכ"ו אייר תשי"ב²:

מוכן אצלי לדפוס קונטרס השייך לעניני ההשתתחות היינו קונטרס שבו יבואו: אגרת הנ"ל, ענין ההשתתחות לאדמו"ר

האמצעי, מאמר מהצ"צ, מכ"ק מו"ח אדמו"ר בענינים אלו וכן שו"ת מהרי"ל מיאנאוויטש בענין ביקור כהנים בהאדיטש, ובקונטרס זה באתי בהערות בהנוגע גם כן לאגה"ק הנ"ל [סי' כ"ז]³.

ספר מעין זה נדפס בפועל לראשונה בשם „ספר ההשתתחות" בשנת תשנ"ו.

אדמו"ר הזקן

(ג) הוצאת התניא השלימה. במכתב מי"ט אייר תשי"ג, כתב כ"ק אדמו"ר⁴:

בשאלתו בענין הדפסת ספר התניא . . ונמצא אני באמצע ההכנה להוצאה חדשה של התניא בצירוף מראה מקומות, פירוש קצר כו' אלא שאין הזמן מרשה לברך על המוגמר, ולכן מתארך הדבר.

(2) „אגרות קודש" ח"ו אגרת א'תקצד.

(3) סיום המכתב: „...ובקונטרס זה באתי בהערות בהנוגע גם כן לאגה"ק הנ"ל אשר בהם ימצא מענה על שאלתו, וקשה עתיקא מחדתי לבוא פה עוד הפעם בהערות אלו, ובאם יתעכב ענין הדפסת הקונטרס הזה, אולי תהי' הזדמנות להעתיק הערותי לאגה"ק הנ"ל בשבילו למען הפיק רצונו".

כ"ק אדמו"ר החל לכתוב הערות על „אגרת הקודש" סימן כו עבור הדפסת הספר, ונדפסו בהוצאה השני' של „ספר ההשתתחות" (קה"ת, תשס"ח) וב„קובץ לימוד לג' תמוז" (תש"ע).

(4) אל ר' מתתיהו יחזקאל גוטמאן - „אגרות קודש" ח"ו אגרת ב'קיא.

ובפתח דבר של כ"ק אדמו"ר ל„מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד), כתב:

בהוצאת התניא השלימה שמכינים לדפוס - התניא - באמצע העמוד, ומסיב לו יבואו: מראה מקומות, פירוש קצר, ליקוט מספרי רבותינו נשיאינו וכת"י שלהם המפרטים דברי התניא וכו' - יבואו ג"כ ציוני מקור תיקונים הנ"ל [הנדפסים ב„לוח התיקון" ו„הערות ותיקונים בדרך אפשר"]⁵ בפרטיות.

במוצש"ק פ' תולדות תשי"ט כתבו הנהלת „צעירי אגודת חב"ד" מכתב לכ"ק אדמו"ר, בו פנו „בשם הנאספים בהתועדות מלוה מלכה . .

בבקשתינו הלבבית לקבל ליום י"ד כסלו, יום מלאות שלושים שנה לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א עם הרבנית שתליט"א לאויוש"ט - את מתנתינו, והיא להוציא לאור על חשבוננו את: א) הוצאת התניא השלימה - אם מוכנה לדפוס . . . כ"ק אדמו"ר ענה על שאר ההצעות, אבל לא על סעיף זה⁶.

חיבור מעין זה החל לצאת לאור לראשונה בחוברות בשם „לקוטי אמרים - תניא - בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינוי נוסחאות" (בעריכת הרה"ת ר' אהרן חירטיק ע"ה) בשנת תשל"ג.

בשנים האחרונות יצאו לאור (בעריכת, ועד הנחות בלה"ק) קונטרסים בשם „לקוטי אמרים - תניא - עם לקוטי פירושים מספרי וכתבי רבותינו נשיאינו", ובשנת תשפ"ה י"ל ספר „לקוטי אמרים - תניא - השלם" (ב' כרכים) על לקוטי אמרים, ובתוכניתם בעז"ה להו"ל כרכים נוספים על שאר חלקי ספר התניא.

(ד) **מכתבי הגניזה החרסונית**. נזכר במכתב כ"ק אדמו"ר אל רד"צ הילמאן ע"ה, מחודש אדר"ר תשי"ד⁷:

לקוטי אמרים - תניא - השלם (אות ג)

5) ראה ע"ד ציוני מקור התיקונים - לקמן הוספה ב, הוצאת התניא השלימה ס"ב. כ"ק אדמו"ר החל לכתוב הערות על „אגרת הקודש" סימן כז עבור הדפסת הספר, ונדפסו בהוצאה השני של „ספר ההתשטחות" (קה"ת, תשס"ח) וב„קובץ לימוד לג' תמוז" (תש"ע).
6) מצילום המכתב עם המענה בכת"ק - „ליקוט מענות קודש" תשי"ט מענה קכט.
7) נדפס בכתב עת „הספר" חוברת א (תשי"ד). הוצאה שני של „התמים" (ע' 851), אגרות-קודש" ח"ח אגרת ב'תצו.

לדידי, שראיתי כשלוש מאות מכתבים אלו אצל כ”ק מו”ח אדמו”ר (חלק מהם לא ניתן רשיון לפרסם), הנה אדרבה בלי שום ספק, אשר התוכן אוטנטי הוא. . . וברצות ה' ויהי זמני פנוי יותר, הנה בדעתי להו”ל עוד פעם את כל המכתבים שנדפסו ב„התמים” בהוספת מכתבים שהרשה כ”ק מו”ח אדמו”ר להדפיסם אז אלא שנפסקה בינתים הדפסת „התמים” ובתור הקדמה להם לבאר טעמי וניקומי המכריחים את מסקנתי הנ”ל.

אדמו”ר האמצעי

(ה) פסקי דינים - לשו”ע יורה דעה הל’ טרפות. נזכר ברשימת „קובץ שלשלת האור” ב„מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו”ר מהורש”ב” (קה”ת, תש”ט).

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשי”ט.

(ו) מאמר ענין ההשתטחות. נזכר בהקדמות ומכתב כ”ק אדמו”ר בקשר ל„עניני השתטחות” (נעתקו לעיל). ובקונטרס „חג הפסח” תש”י (קונטרס עז)⁸ ציין כ”ק אדמו”ר בשוה”ג ל„ענין ההשתטחות לאדמו”ר האמצעי (נמצא בדפוס)”.
נזכר גם כן ברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים” בקונטרס „חב”ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית” (קה”ת, תשי”א).

נדפס בפועל לראשונה ע”י קה”ת⁹ בספר „מאמרי אדמו”ר האמצעי - קונטרסים” (ע’ יט ואילך) בשנת תנש”א.

אדמו”ר ה„צמח צדק”

(ז) אור התורה - על ספר בראשית - הוצאה שני’ עם הוספות. ב„ציונים” לספר „תורה אור” - נדפס בחוברת בפ”ע „מפתחות והערות לספר תורה אור” (קה”ת, תש”ט)¹⁰ ובהוספות לספר „תורה אור” (הוצאת תש”ט) - ציין כ”ק אדמו”ר למאמר¹⁰ שנמצא ב„אוה”ת [על ספר בראשית] (הוספות בסוף ח”ב)”. ובשוה”ג כתב¹¹: „לע”ע, נדפס „אור התורה” על הסדרה שמות. על שאר הסדרות - מוכן לדפוס”.

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשכ”ז¹².

(8) „ספר המאמרים - ה”ש”ת” ע’ 178. ושוב ב„ספר המאמרים - תש”א” ע’ 88.

(9) חלקים מהמאמר נדפסו עם הערות וציונים ב„מגדל עז” (בעריכת אבי זקני הרה”ת ר’ יהושע מונדשיין ע”ה - כפר חב”ד, תש”מ) ע’ שלה-שלה, ע’ רפה-רפו.

(10) „ד”ה כה אמר - עם הגהות וקיצורים”, והוא דרוש לחנוכה.

(11) וכן נדפס (על ציון למאמר ב„אור התורה על ספר שמות”) גם בהערות וציונים בהוספות ל„פלא

הרמון על ספר שמות” (קה”ת, תשי”ז).

(12) המאמר אליו ציין כ”ק אדמו”ר נדפס לראשונה בדרושי פ’ בהעלותך ב„אור התורה” במדבר ח”ב (קה”ת, תשכ”ז) ע’ תז ואילך. ושוב בדרושי חנוכה ב„אור התורה” בראשית ח”ה (קה”ת, תשל”א) תתיקג, א ואילך.

(ח) אור התורה - על ספר שמות. מצינו בכמה מקומות שכ"ק אדמו"ר כתב אודות תוכנית ההוצאה לאור של „אור התורה” על ספר שמות, ובאופנים שונים:

ברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים” ב„אור התורה - על פרשת שמות” (קה"ת, תש"י), נכתב: „אור התורה - על כל ספר שמות . . . נמצא בדפוס”¹³.

ברשימת „קובץ שלשלת האור” ב„רשימות על מגילת איכה” לאדמו"ר הצמח צדק (קה"ת, תשי"א), נכתב: „עומד להופיע: . . . אור התורה. פרשת וארא, בא, בשלח”.

ובהערות כ"ק אדמו"ר על גליון „שערי חב"ד” (ירושלים, תשי"ב)¹⁴, כתב כ"ק אדמו"ר אודות הספר „אור התורה”: „שמות-בא. בספר זה באה רק פרשת שמות. וארא-בא נמצאים בדפוס”.

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשכ"א.

אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע

(ט) ספר המאמרים - תרמ"ג. „מאמרים ודרושים שנאמרו בשנה הראשונה לנשיאותו”. נזכר ב„מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב” (קה"ת, תש"ט).

ובהערות כ"ק אדמו"ר על גליון „שערי חב"ד” (ירושלים, תשי"ב), כתב אודות „ספר המאמרים - תרמ"ג” (עליו נרשם - ע"פ הנדפס ב„מפתח” הנ"ל - שנדפס „אחרי שנת תש"ט”): „עדין נמצא בדפוס”.

ספר המאמרים הראשון של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (המשך יו"ט של ר"ה - תרס"ו) נדפס בשנת תשל"א, ו„ספר המאמרים - תרמ"ג-תרמ"ד” נדפס בפועל לראשונה בשנת תשמ"ג - שנת המאה להתחלת נשיאותו של אדמו"ר מהורש"ב ואמירת המאמרים.

13) במכתב אל „ועד הפועל של אגודת חסידי חב"ד באר"ק ת"ו”, מכ"ד סיון תשי"א (אגרות קודש” ח"ד אגרת א'סד), כתב כ"ק אדמו"ר: „ולהעיר מהשם „אגודת”, הנבחר מנשיאנו, עפמש"כ בלקו"ת ד"ה כי ההרים ימושו רפ"ג ומד"ה ולקחתם אגודת אזור להצ"צ (נמצא בדפוס)”. מאמר זה נדפס ב„אור התורה” לפ' בא ע' שכ.

14) רשימה ביבליוגרפית של ספרי חב"ד הנדפסים, בעריכת מר אברהם מאיר הברמן ע"ה - תדפיס מתוך קובץ „עלי עין - מנחת דברים לשלמה זלמן שוקן” (ירושלים, תשי"ב). הקונטרס עם הערות כ"ק אדמו"ר בשולי הגליון נמצא בספריית אגו"ח מדור קיח-ש. ההערות נעתקו ע"י המזכירות ונשלחו אל העורך, במכתב מ"א סיון תשי"ב (אגרות קודש” חכ"א אגרת ז'תתקסו). ושם: „נזדמן ליד כ"ק אדמו"ר שליט"א (ולפלא שלא מצא כ' לנחוץ לשלוח לספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א) החוברת שערי חב"ד בעריכת כ'. כ"ק אדמו"ר שליט"א עיין בו וציין בשולי הגליון איזה הערות, שהננו בזה להעתיקן, ובטח תהינה לו לתועלת, ונרשמו על סדר רשימת הספרים למספרם”.

אדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע

(י) ספר המאמרים - לה”ק - ה’ש”ת-ה’תש”ב. נזכר ברשימת „קובץ שלשלת האור” ב„ספר השיחות - קייץ ה’ש”ת” (קה”ת, תש”ז).

„ספר המאמרים - קיץ ה’ש”ת”¹⁵ נדפס בפועל לראשונה בשנת תשי”א, „ספר המאמרים - תש”א” ו„ספר המאמרים - תש”ב” - בשנת תשכ”ד, ו„ספר המאמרים - ה’ש”ת” (הכולל את מאמרי כל שנת ה’ש”ת) - בשנת תשכ”ז.

(יא) ספר המאמרים - לה”ק - ה’תש”ג-ה’תש”ה. נזכר ברשימת „קובץ שלשלת האור” ב„מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו”ר מהורש”ב” (קה”ת, תש”ט).

„ספר המאמרים - תש”ג” נדפס בפועל לראשונה בשנת תשי”ג, „ספר המאמרים - תש”ד” - בשנת תשט”ז, ו„ספר המאמרים - תש”ה” - בשנת תשכ”ז.

(יב) ספר השיחות (עשר כרכים). במכתב אל הרה”ת ר’ חיים מרדכי פערלאוו ע”ה, מב’ שבט תש”ח, כתב כ”ק אדמו”ר¹⁶:

אולי יש אצלו או ידוע לו מי שיש תח”י באורי חסידים הזקנים על התניא, משיחות כ”ק אדנ”ע שלא נכנסו בתורת שלום, רשימות שיחות משנות תרפ”א - תרפ”ז, אנא להודיעני, כי מחפש אני זה מזמן את הנ”ל, ותקותי שירשה כ”ק מו”ח אד”ש להו”ל אחרי הגהה האפשרית. ויהי בזה ממזכי הרבים ות”ח על טרחתו.

ובהקדמת כ”ק אדמו”ר ל„קובץ מכתבים” חוברת ג’ (קה”ת, תש”י), כתב:

בדעתנו, להו”ל מזמן לזמן קובצי מכתבי כ”ק מו”ח אדמו”ר הכ”מ ושיחותיו בחוברות קטנות, נוסף על ספרי המכתבים (שלשה כרכים) וספרי השיחות (עשר כרכים) אשר מערכת „אוצר החסידים” עוסקת בסיזורם לדפוס.

כנראה חשבון עשרת הכרכים הוא: (א) קייץ ה’ש”ת (שי”ל מוקדם יותר - קה”ת, תש”ז), (ב) תש”א, (ג) תש”ב, (ד) תש”ג, (ה) תש”ד, (ו) תש”ה, (ז) תש”ו, (ח) תש”ז, (ט) תש”ח, (י) תש”ט-ה’שי”ת.

בשנים תשכ”ד-תשכ”ז יצאו לאור חמשה כרכים של ספרי השיחות (תש”א-תש”ה), ואח”כ נפסקה הוצאתם לאור למשך שנים ארוכות.

הרה”ת ר’ יהודה ליב גראנער ע”ה סיפר, שכ”ק אדמו”ר זירזו באותם שנים שוב ושוב להו”ל את ספרי השיחות, וכעבור איזה זמן נעלם ממשרדו צרור

(15) נזכר גם כן בהערת כ”ק אדמו”ר בשוה”ג לשיחת ל”ג בעומר תש”א (נדפס בקונטרס „ל”ג בעומר” תש”י (קונטרס עח). „ספר השיחות - תש”א” ע’ 117): „ד”ה א”ר איזהו דרך ישרה ש”ת (בס’ המאמרים. נמצא בדפוס)”.
(16) „אגרות קודש” ח”ב אגרת שכו.

ההנחות (שחלקם היו עם הגהות בכת"ק אדמו"ר מהוריי"צ וכ"ק אדמו"ר) שהשתמש בהם לעריכת הספרים, ומאז הפסיק כ"ק אדמו"ר לעוררו ע"ד הוצאתם לאור. לאחר ג' תמוז נתגלה צרור השיחות ברשות כ"ק אדמו"ר.

בשנת תשנ"ב החל הרה"ת ר' אהרן ליב שי' ראסקין לערוך את ספרי שיחות של שאר השנים, וכיום הסדרה כוללת שבעה כרכים¹⁷.

(יג) ספר השיחות - ה'תש"א. נזכר ברשימת „ספרי נשיאי חב"ד" וברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים" בקונטרס „חב"ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית" (קה"ת, תשי"א).

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשכ"ד.

(יד) ספר המכתבים (שלשה כרכים). במכתב אל הרה"ת ר' אליעזר קרסיק ע"ה, מט' שבט תש"ד, כתב כ"ק אדמו"ר¹⁸: „מכינים לדפוס ספר מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א"

בהקדמת כ"ק אדמו"ר ל„קובץ מכתבים" חוברת ג' (קה"ת, תשי"א), כתב:

בדעתנו, להו"ל מזמן לזמן קובצי מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ושיחותיו בחוברות קטנות, נוסף על ספרי המכתבים (שלשה כרכים) וספרי השיחות (עשר כרכים) אשר מערכת „אוצר החסידים" עוסקת בסידורם לדפוס.

ובהגהות על כתבה באנגלית אודות אדמו"ר מהוריי"צ בכותרת The „Wonder Rabbi" (נכתב כנראה בסביבות קיץ תשי"א), הוסיף כ"ק אדמו"ר בין רשימת ספריו של אדמו"ר מהוריי"צ שיצאו לאור ושעומדים לצאת לאור את „ספר המכתבים"¹⁹.

כנראה הי' בדעתו הקדושה להוציא לאור בספרים את המכתבים של אדמו"ר מהוריי"צ שנדפסו עד אז²⁰ יחד עם מכתבים נוספים שאסף²¹, בסדר מסודר ע"פ הנושאים.

הדרך הראשון של „אגרות קודש" אדמו"ר מהוריי"צ נדפס בפועל לראשונה

17) תר"פ-תרפ"ז (קה"ת, תשנ"ב). תרפ"ח-תרצ"א (קה"ת, תשנ"ה). תרצ"ב-תרצ"ה (קה"ת, תשפ"א). תרצ"ו-חורף ה'ש"ת (קה"ת, תשמ"ט. תשע"ד). קייץ ה'ש"ת (קה"ת, תש"ז). תש"א (קה"ת, תשכ"ד). תש"ב (קה"ת, תשכ"ד). קיץ ה'ש"ת-תש"ב כרוכים יחד - קה"ת, תשמ"ו). תש"ג (קה"ת, תשכ"ה). תש"ד (קה"ת, תשכ"ז). תש"ה (קה"ת, תשכ"ז). תש"ג-תש"ה כרוכים יחד - קה"ת, תשמ"ו). תש"ו-ה'ש"ת (קה"ת, תשס"א).

18) „אגרות קודש" ח"א אגרת קכט.

19) צילום גכתי"ק של ההגהות לכתבה - תשורה סעמיועלס, בדר"ח מרחשון תשע"ז.

20) ראה פירוט המכתבים שי"ל בסוף קונטרס „תורת החסידות" (קה"ת, תש"ו). הוצאה שני' - תשי"ז). ב, מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע" (קה"ת, תשכ"ח).

21) כנראה ה, מפתח מכתבים ותכנים" (ראה לעיל פ"ז, רשימת מאמרים ומכתבים" אות ה) נערך בקשר לתוכנית דומה לזו, וכמה מכתבים שנשמנו במפתח נדפסו בקונטרסים השונים.

WONDER RABBI

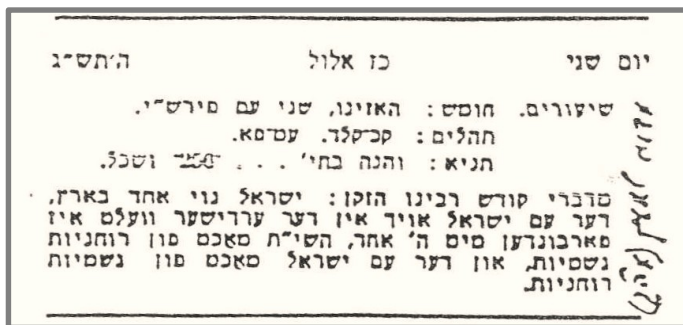
- 19 -

And then there is of course the one side of Rabbi Joseph I. Schneersohn which may perhaps not have come into the public eye as much as his religio-political and his communal or educational activities, his work as a scholar and leader of the world Chabad movement. It seems rather impossible that a man who had never known a day of private life, who had been embroiled in the most difficult, most enervating and complicated, bitterly fought battles for Judaism, should yet have found time to study and to produce such a multitude of profound works, covering many phases of the Chassidic philosophy, of general Jewish theology, of "Mussar", Hebrew and Yiddish literature, and of running commentary to the events of the day. Yet by the time he passed away Rabbi Joseph I. Schneersohn had published ~~seven hundred and forty one~~ ^{a multitude of} ~~books~~ ^{brochures and}, many of them of major proportion, that would have represented the ~~life~~ harvest of a life-time, in the case of a man of lesser stature, not born to the pen. Only a person well versed in the terminology of Chassiduth can fully appreciate the contents of his ~~sixty four~~ ^{thirty two} "Likutei Diburim", collections of speeches addressed to his followers, of his ~~eighty~~ ^{eighty} "Kuntresin", his commentaries to extant works of the Chassidic literature, his ~~Likutei Hamaamorim~~ ^{Sefer Likutei Hamaamorim}, volumes of dissertations on special ^{of technical or Chassidic nature} topics, his "Sefer Hasichoth", his "Sefer H'ichronoth", of which only parts are as yet published. ^{his "Sefer Hamicholim"} Only after the hundreds of manuscripts found in his files, will ^{of essays, commentaries, novellas, & more} ~~full~~ have been printed, will his ~~xxx~~ ^{full} stature as a scholar and writer be as apparent, as the part he played in public as a leader and guide of humna beings and of the Jewish community who owes him such a vast debt.

Of all these facets of a monumental personality I thought when I walked away from the funeral of the late Lubavitzer Rebbe.

⊕ הוסיף להערה שהצגתו אצבעיו וכל שהנני אכן הוא אינני קן אזהר ע

הגהות על כתבה באנגלית, "The Wonder Rabbi," שנכתבה בערך בקיץ תש"י (אות יד. אות כ)

כתי"ק של מקור הפתגם לכ"ז אלול ב,,היום יום": מבוא למעין (מה"ק) (אות יז)

בשנת תשמ"ג.

(טו) ספר הזכרונות - ח"ב (אידיש). בשיחה שנדפסה בקונטרס ,,י-י"ג שבט ה'תש"ט" (קונטרס סב), הזכיר אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע את הסיפור אודות זקנתו של אדמו"ר הזקן, מרת רחל בתו של הרב ר' ברוך בטלן, שהיתה בקיאה בשו"ע. ובהערה בשוה"ג כתב כ"ק אדמו"ר: ,,הספור בארוכה ראה ספר הזכרונות חלק שני (נמצא בדפוס)".

נזכר גם כן ברשימת ,,קובץ שלשלת האור" ב,,מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (קה"ת, תש"ט).

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשכ"ה.

(טז) ספר הזכרונות - ח"ב (אנגלית). נזכר ברשימת ,,קובץ שלשלת האור" ב,,מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (קה"ת, תש"ט).

נדפס בפועל לראשונה בשנת תש"כ.

(יז) רשימות ע"ד רבנו הזקן²². בשיחת שבת חוהמ"פ ת"ש²³ הזכיר אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע את כ"ק הר' משה בן אדמו"ר הזקן, ובהערה בשוה"ג כתב כ"ק אדמו"ר: ,,ראה אודותיו ברשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד רבנו הזקן (נמצא בדפוס)".

כנראה הכוונה לרשימה שהיתה אמורה להיות ,,מבוא" לקונטרס ,,ומעין מבית ד'" (כמפורש בתחילת הרשימה), וברשימת כ"ק אדמו"ר על גליון ,,היום יום" שלו ציין את מקורו של הפתגם לכ"ז אלול ,,מבוא למעין (מה"ק)". לפועל לא נדפסה שם רשימה זו כ"מבוא", ובמקומה נדפסה רשימה אחרת (סקירה כללית מחודש טבת תר"ס עד אלול תרס"ג).

(22) בכתיבת חלק זה נעזרתי בהערות בשוה"ג בתחילת הרשימה - בעריכת הרה"ת ר' אהרן ליב שי' ראסקין.

(23) ,,ספר השיחות - קייץ ה'ש"ת" (קה"ת, תש"ז) ע' 52.

בשיחת חג הפסח תש”ג²⁴ אמר אדמו”ר מהוריי”צ: „דער אריכות הספור וועגען דעם משכיל וכופר שמעון שאמוטער - א פאלשער נאמען זאמוטער וואס ער אליין האט אויסגעטראכט - ווערט דערציילט אין דעם קובץ „שלשלת האור” היכל שלישי”. וכנראה הי’ ברצונו להדפיס רשימה זו בסדרת הקונטרסים „שלשלת האור”²⁵.

רשימה זו - בשלימותה - נדפסה בפועל לראשונה בסדרת רשימות אדמו”ר מהוריי”צ בשם „דברי ימי חיי אדמו”ר הזקן” בשנת תשע”א.

כ”ק אדמו”ר

(יח) מראה מקומות, ציונים והערות לספר התניא²⁶. בקונטרס „Rabbi Zalman of Ladi Shneur” (קה”ת, תש”ח)²⁷, נכתב ע”ד שיטת אדה”ז בענין הצמצום דלאו כפשוטו. ובהערה בשוה”ג שם נכתב:

As to those who followed this doctrine, see editor’s note on *Shaar Hayyichud Vehoemunah*, Ch. 7. (*Tanya* edited by Rabbi Mendel Schneerson, now in press).²⁸

נזכר גם כן ברשימת „ספרי נשיאי חב”ד” וברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים” בקונטרס „חב”ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית” (קה”ת, תשי”א).

ובמכתב מכ’ מ”ח תשי”ט, כתב כ”ק אדמו”ר²⁹:

נכונה השמועה שישנו כאן מראה מקומות לספר תניא קדישא, לפסוקים ומאמרי חז”ל, אף שמצד סיבות לעת עתה נתעכב ההדפסה בפועל, ורק חלק מהם בא בתניא בהעתקה לאידית³⁰.

ההערות לספר ה„תניא” עד „אגרת הקודש” סימן כ’ (ועד בכלל) נדפסו לראשונה בקונטרסים (ואח”כ בספר) בשם „מראה-מקומות, הגהות והערות

24) לקוטי דיבורים ח”ג תלח, א. „ספר השיחות - תש”ג” ע’ 91.

25) ראה לעיל פ”ד „קובץ שלשלת האור - רשימת ספרים וקונטרסים”.

26) צילומי גכת”ק של „מ”מ, הגהות והערות קצרות לס”ב”: עמוד הראשון - „מ”מ, הגהות והערות קצרות לס”ב” חוברת א (קה”ת, תשנ”ה). עמודים נוספים - „לקוטי אמרים - תניא - השלם” (קה”ת, תשפ”ד) ע’ א’עט-א’פ. צילום גכת”ק של חלקים ממהדורות נוספות של ההערות - שם ע’ א’פא-א’פב, א’פה.

27) בעריכת ד”ר גרשון קראנזלער ע”ה. על שער הקונטרס נכתב שהוא „Based on Talks with,

Rabbi Mendel Schneerson” (=מיוסד על שיחות עם הרב מ.ש. - הוא כ”ק אדמו”ר).

28) =לגבי אלו שהלכו בשיטה זו, ראה הערת העורך על שער היחוד והאמונה פ”ז (תניא בעריכת

הרב מענדל שניאורסאהן, נמצא בדפוס).

ענין זה נמצא ב„מ”מ, הגהות והערות קצרות לס”ב” ע’ שעט.

29) אל ר’ עזריאל מרקוביץ - „אגרות קודש” ח”ח אגרת ו’תקס.

30) ח”א - קה”ת, תשט”ז. ח”ב - תשח”י.

קצרות לספר של בינונים” (קה”ת, תשע”ה)³¹. ההערות ל„אגרת הקודש” סימן כז נדפסו ב„ספר ההשתטחות” (קה”ת, תשנ”ו), וההערות לרוב „אגרת הקודש”³² וכמה סימנים של „קונטרס אחרון”³³ נדפסו בשוה”ג להוצאה החדשה של „אגרות קודש” אדמו”ר הזקן (קה”ת, תשע”ב). ההערות ל„קונטרס אחרון” עוד לא נדפסו לע”ע בשלימותם. ההערות לכל חלקי ה„תניא” נדפסו ב„לקוטי אמרים - תניא - השלם” (קה”ת, תשפ”ד).

(יט) רשימת מאמרי אדמו”ר האמצעי. ברשימת דפוסי הספר „דרך חיים” (נדפס בהוספות לספר „דרך חיים” - קה”ת, תשט”ו), כתב כ”ק אדמו”ר:

רשימה מפורטת יותר של דפוסי הספר, נמצאת בס’ הכולל רשימת מאמרי אדמו”ר האמצעי (הוצאת קה”ת, - נמצא בדפוס).

ספר מעין זה נדפס בפועל לראשונה בשם „מפתח ספרי מאמרי ודרושי כ”ק אדמו”ר האמצעי ודפוסייהם” (בעריכת הרה”ת ר’ אלכסנדר זיסקינד שי’ פיקארסקי) בשנת תשפ”ב.

(כ) מפתח כל כתבי אדמו”ר (מהוריי”צ) נ”ע. בהגהות על כתבה באנגלית אודות אדמו”ר מהוריי”צ בכותרת „The Wonder Rabbi” (נכתב כנראה בסביבות קיץ תש”י), הוסיף כ”ק אדמו”ר הערה בשוה”ג על רשימת ספריו של אדמו”ר מהוריי”צ שיצאו לאור ושעומדים לצאת לאור³⁴:

להוסיף (?) בהערה שהמפתח מספריו מאמריו וכו’ שהנני מכין הוא לערך בן מאה ע’.

נזכר גם כן ברשימת „ספרי נשיאי חב”ד” וברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים” בקונטרס „חב”ד ליובאוויטש - עסקנות ציבורית” (קה”ת, תשי”א).

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשכ”ח.

(כא) שנים אוחזין בטלית³⁵. כ”ק אדמו”ר הכין לדפוס קונטרס „הצעת תוכן שיחה בהתועדות ומסיבת בני תורה - חוברת ראשונה - שנים אוחזין בטלית” (סוגיא דריש מסכת בבא מציעא), שעמד להוציא לאור (באביב תש”ב) על ידי „מרכז יגדיל תורה”, אבל מפני סיבה שאינה ידועה לא נדפס.

31) המו”ל כתבו בפתח דבר שזהו חלק מ„הוצאת התניא השלימה”. אבל ראה לקמן הוספה א חוברת ההוספה לספר התניא” ס”ד, שלכאורה אינו כן.

32) מלבד סימן כז שאינה אגרת.

33) סימן ז-ט שהם אגרות.

34) צילום גכתי”ק של ההגהות לכתבה - תשורה סעמיועלס, בדר”ח מרחשון תשע”ו.

35) צילום גכתי”ק של נוסח דף השער ומעבר לשער - „צדי”ק למלך” ח”א (י”א ניסן תשנ”ב) ע’ 124. „שנים אוחזין בטלית” (קה”ת, תשנ”ו) בתחילתו. צילום גכתי”ק של הפתח דבר - „צדי”ק למלך” שם ע’ 121-122. „שנים אוחזין בטלית” בסופו. צילום גכתי”ק של המהדורות השונות של החוברת - „שנים אוחזין בטלית” בסופו.

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשנ"ו.

(כב) היום יום - חלק ב'. נזכר ב„קטלוג קה"ת" (קה"ת, תש"ט). והוא „לוח אור זרוע לחסידי חב"ד"36 - קובץ פתגמים ומנהגים מסודרים לימות השנה, מלוקט משיחות ומכתבי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, מלוקט ומסודר ע"י כ"ק אדמו"ר37 - ליי"ט כסלו תד"ש-תש"ה.

מתחילה38 נועד לוח „היום יום" לשנה אחת בלבד - יי"ט כסלו תש"ג-תד"ש, ולשנת תד"ש-תש"ה עמד כ"ק אדמו"ר להכין לוח שני עם פתגמים חדשים.

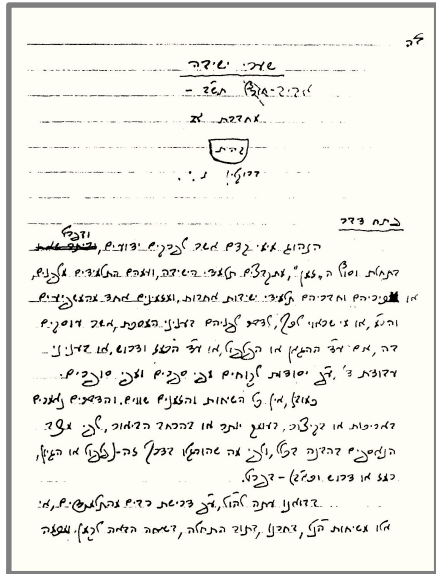
במכתב כ"ק אדמו"ר אל הרה"ת

ר' מנחם זאב הלוי גרינגלאס ע"ה, מיי"ח מ"ח תש"ד, כתב39:

„היום יום" לשנה זו עדיין לא התחלתי לסדרו מפני העדר הפנאי.

בכמה מכתבים מאותה תקופה כתב כ"ק אדמו"ר שהדפסת הקובץ מתעכבת40.

ב„קובץ ליובאוויטש" חוברת ראשונה (י"ל בחודש אדר תש"ד) נכתב: „צוליב דעם וואָס דאָס ערשיינען פון קובץ „היום יום" איז איבער טעכנישע סבות פאַרשפעטיגט גיבען מיר דאָ די שיעורים פון תניא פאַר דער צייט ב' ניסן - פסח שני (פון יי"ט כסלו ביז ב' ניסן זיינען אָנגעגעבען די שיעורים אין ספעציעל פאַר דעם געדרוקטען „מורה שיעור"41)". ובחוברת שני (י"ל בחודש אייר תש"ד) נדפס „מורה שיעור - שיעורי לימוד בספר ליקוטי אמרים - תניא - כפי שנחלק לימי השנה. מן י"ד אייר עד כ"ט אלול, תש"ד". היוצא מזה, שמתחילה היתה התקוה

כתי"ק הפתח דבר לקונטרס „שנים ואוחזין בטלית" (אות כא)

36) נוסח שער השני של „היום יום" (קה"ת, תש"ג).

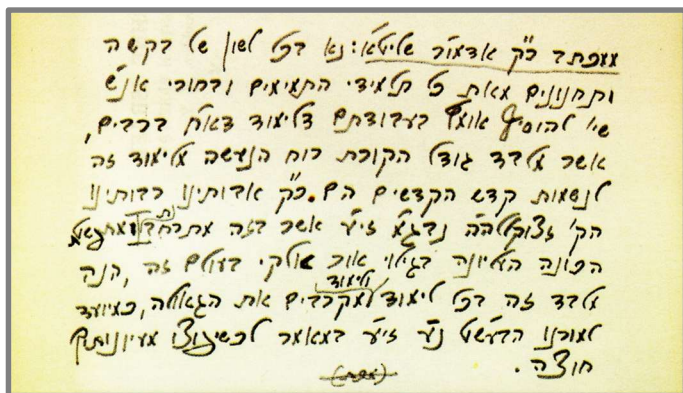
37) ע"פ נוסח שער הראשון של „היום יום".

38) בכתיבת חלק זה נעזרתי בנדפס ב„הוצאת ספרים קה"ת" ע' 178 - בעריכת הרה"ת ר' זושא שי' וואלף.

39) ליקוטי סיפורי התוועדויות (הוצאת תשפ"ד) ע' 539.

40) ראה מכתבי כ"ק אדמו"ר מט"ז כסלו תש"ד („אגרות קודש" ח"א אגרת קיז). ט' שבט תש"ד (שם אגרת קכט). כ"ג טבת תש"ה (ח"ב אגרת קעט).

41) ראה גם במכתב כ"ק אדמו"ר מב' טבת תש"ד („אגרות קודש" ח"א אגרת קכב).

כתי"ק אחד הפתגמים עבור „היום יום - חלק ב" (אות כב)
מקור: שער הקונטרס „היום יום חלק ב" (קה"ת, תשנ"ח)

שהלוח יודפס לפני חודש ניסן, או עכ"פ עד פסח שני, ואז נדחתה תכנית ההדפסה⁴².

בתקופה שבין יו"ד כסלו ה'תש"ג - פורים ה'תש"ד, החל כ"ק אדמו"ר ללקט פתגמים ומנהגים משיחות ומכתבי אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע עבור החלק שני.

מפני סיבות שאינן ידועות לנו, עריכת לוח „היום יום - חלק ב" נעצרה⁴³, והלוח לא נדפס בפועל.

בשנת תשמ"ט, במהדורה המחודשת של „היום יום" בלה"ק, נדפסו בתור הוספה צילומים של ארבעים ושבעה פתגמים ופענוחם בתרגום ללה"ק. ע"פ השמועה, כשהגיע הספר לכ"ק אדמו"ר, כתב (תוכן המענה - מפי השמועה)⁴⁴: מאיפה ניתן להם רשות להדפיס את הכתי" (של הלוח הב'), הרי לא ניתן לרפוס? מדוע השמיטו את ה„מורה שיעור" מהתניא? מי נתן להם רשות לשנות מהלה"ק של סגנון הפתגמים (שהיו כתובים בלה"ק)?

בשנת תנש"א נדפסו הפתגמים בלשונם המקורית (שחלקם נרשמו באידיש) עם הערות וציונים⁴⁵, ב„ימי מלך" ח"ב ע' 875 ואילך.

(42) להעיר, שבמכתבי כ"ק אדמו"ר מהשנים תשי"ג-תשי"ג „אג"ק ח"ג אגרת תרנב. ח"ד אגרת תתב. ח"ה אגרת אשג. ח"ו אגרת בקמו) מצייין לפתגמים בלוח „היום יום" בציון התאריך בשנת תש"ג (לדוגמא: „עפ"י הכתוב בלוח היום יום "א ניסן תשי"ג"), ורק בשנת תשי"ג החל לצייין לתאריך הפתגמים בלי ציון השנה. ואו"ל שעד אז עדיין הי' בדעתו הק' להו"ל את הלוח (וכנ"ל בפנים, בשנת תש"ט נדפס ב„קטלוג קה"ת" שחלק ב', נמצא בדפוס").

(43) על פי השמועה, נכנס א' לחדרו הק' של כ"ק אדמו"ר ועשה העתקות מהכתי"ק, ובעקבות זאת החליט כ"ק אדמו"ר לא להדפיס את הקובץ (בשם הרה"ת ר' נחמן סודאק ע"ה, ממה ששמע בילדותו, עוד קודם קבלת הנשיאות. אבל ראה בהערה הקודמת).

(44) יומן הרה"ת ר' מיכאל אהרן שי' זעליגסאן - ח"י אד"ר תשמ"ט (תשורה שיינגרטן, כ"ג סיון תשע"ח).

(45) בעריכת הרה"ת ר' מרדכי מנשה שי' לאופר.

בשנת תשנ"ד נדפסו צילומי ארבעה ושמונה פתגמים ופענוחם, ב„צדי"ק למלך" ח"ז (י"ל לקראת יום הבהיר כ"ח סיון) ע' 279 ואילך.

בשנת תשנ"ח נדפסו קרוב לתשעים פתגמים (ללא צילומי הכתי"ק), על ידי „אגודת חסידי חב"ד העולמית", בקונטרס בשם „היום יום חלק ב" 46, שי"ל לקראת ההתוועדות המרכזית של ג' תמוז. וחזרו ונדפסו בהוספות ל„תורת מנחם - רשימת היומן" (קה"ת, תשס"ו) ע' תסז ואילך.

שונות

(כג) פלח הרימון - על ספר שמות. נזכר במכתב כ"ק אדמו"ר אל הרה"ח ר' חנוך הבלין ע"ה, מ"א טבת תשי"א⁴⁷:

הביכל של פלח הרימון על שמות ששלח אשתקד אל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ⁴⁸ מסרו לי בחורף העבר בהוסיפו אשר כדאי להדפיסו. והנני מכינו עתה להוציאו לאור.

ובהערות כ"ק אדמו"ר על גליון „שערי חב"ד" (ירושלים, תשי"ב), כתב אודות הספר „פלח הרימון": „229 - ההעתקה המסודרת ע"ס שמות נמצאת עתה ברשות הוצאת קה"ת ומכינים אותה לדפוס".

תאריך הפתח דבר של כ"ק אדמו"ר לספר הוא „זאת חנוכה ה'תשט"ו". ברשימת „ספרים וקונטרסים - בהוצאת אוצר החסידים" ב„קובץ ליובאוויטש" חוברת 14 (קה"ת, תשט"ז) נכתב שהספר „עומד להופיע", ועל שער הספר נרשם שהוא נדפס בפועל לראשונה בשנת תשי"ז.

(כד) סדר נטילת ידים לסעודה וסדר ברכת הנהנין - עם ביאור שם הגדולים. נזכר במכתב כ"ק אדמו"ר אל הרה"ח ר' מנחם זאב הלוי גרינגלאס ע"ה, מכ"ט סיון תש"ו⁴⁹:

תקותי שאולי יהי בקרוב זמן פנוי אצלי להתעסק בהכנה לדפוס הל' נט"י וברה"נ לאדה"ז עם מ"מ וכו', וכחפץ כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

כשערך⁵⁰ הרה"ח ר' ניסן שי' מאנגעל „מראה מקומות וציונים לשולחן ערוך אדה"ז", כולל גם ל„סדר נטילת ידים לסעודה" (קה"ת, תשכ"ט), השיב כ"ק

(46) בעריכת הרה"ח ר' מרדכי צבי שי' ליבעראו.

(47) „אגרות קודש" ח"ד אגרת תתס.

(48) הוא כת"י מס' 1241 בספריית אגו"ח (ראה גם לעיל פ"ט „תיאור כתבי יד" אות ו). בהקדמת כ"ק אדמו"ר לספר, כתב: „הכתי"ממנו נדפס הספר - נמצא בעזבונו של הו"ח וכו' וכו' הרה"ח חיים אליעזר הכהן ביחאָווסקי. ולפני איזה שנים נשלח לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר ציוה להו"ל, אבל מכמה סיבות נתעכב הדבר עד עתה".

(49) „אגרות קודש" ח"ב אגרת רלו.

(50) הבא לקמן הוא ע"פ הפתח דבר ל„סדר נט"י לסעודה וסדר ברה"נ" עם שם הגדולים (קה"ת,

תשנ"ט).

אדמו"ר (במענה לשאלת הנ"ל) שאין צורך בעריכת מ"מ וציונים ל„סדר ברכת הנהנין", כיון שכבר נערכו ע"י אחד מנכדי אדמו"ר הצמח צדק.

נדפס בפועל לראשונה בשנת תשנ"ט.

(כה) הוספות והערות לספר המנהגים. בהקדמת המו"ל ל„ספר המנהגים"⁵¹, נכתב:

באשר מערכת „אוצר החסידים" מכינה לדפוס קונטרס הוספות לליקוט זה (כולל ליקוט ממכתבי רבותינו נשיאינו הק' בהם מבארים דיני ומנהגי ישראל בכלל, ודיני ומנהגי חב"ד בפרט), הננו לבקש את כל מי שיש תח"י מכתב, רשימה, או העתקת שיחה שתוכנם כנ"ל, שיואל לשלחם (או העתקה מהם) להמערכת. וזכות הרבים תלוי בהם.

ועד"ז כתב כ"ק אדמו"ר במכתב אל מר שניאור זלמן שז"ר ע"ה, מערב זמן שמחתנו תשכ"ז⁵²:

בודאי יתענין מר באוסף מנהגי חב"ד שהו"ל לאחרונה, ומצורף בזה, אף שזו רק מהדורא קמא, וכו"כ הוספות והערות יבואו ברצות ה' במהדורה שלאחרי'.

בפועל לא יצא לאור קונטרס הוספות ל„ספר המנהגים", וגם בהוצאות הבאות של הספר לא נדפסו „הוספות והערות".

ברבות השנים נדפסו ספרים רבים המלקטים „מכתבי רבותינו נשיאינו הק' - ובפרט משיחות ומכתבי כ"ק אדמו"ר - בהם מבארים דיני ומנהגי ישראל בכלל, ודיני ומנהגי חב"ד בפרט".

(51) תאריך ההקדמה הוא „מוצש"ק חי אלול, ה'תשכ"ו". צילום גכתי"ק של ההגהות להקדמת המו"ל - תשורה גולדברג, כ"ה טבת תש"פ ע' 84-83. (נדפס לעיל פ"א „הקדמות" אות קפה).
(52) „אגרות קודש" חכ"ד אגרת ט'רכט.

הוספה א*

חוברת ההוספה

לספר התניא

- א -

מהדו"ק של חוברת ההוספה לתניא

ב"ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" (קה"ת, תש"ז) שערך כ"ק אדמו"ר, העתיק מרשימת אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע¹:

[מסיפורי כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע²]: באמצע החרף³ התחיל כ"ק אאמו"ר⁴ ללמוד עמי תניא, אז כתב - אאמו"ר הצ"צ - הביאור⁵ המתחיל להבין הקושיא הנזכרת בתחלת ספר התניא, ה' פרקים, וקיצור השני המתחיל מפרק י"א עד גמירא, כי הקיצור הא' והוא קיצור מכ"ח פרקים כתבו בשנת תקס"ה. בשנת תקס"ו התחיל ללמוד לעצמו ס' התניא בעיון פרק לשבוע ולמד פרק הראשון. מסבת טרדתו ושקידתו בלימוד הנגלה וכתבת ולימוד המאמרים ששמע נפסק. ובהיותו חפץ להיות קוטב הפרקים חקוקים במוחו עשה קיצור כללי⁶ והוא הקיצור על י"ח פרקים הראשונים (*).

ובהערת כ"ק אדמו"ר שם בשוה"ג:

(* הביאור להבין הקושיא כו', שני הקיצורים וקיצור הכללי הנזכרים כאן יודפסו בהוספה להוצאה החדשה של התניא. קיצור הא' וקיצור הכללי נדפסו ג"כ בסוף ספר המצות (דרך מצותיך) להצמח צדק.

(* נדפס לראשונה בקובץ „הערות וביאורים - מאנטרעאל" גליון קט (י"ד-י"א שבט תשפ"ב). וכאן עם תיקונים והוספות.

(1) ע' 12. נעתק גם ב'הערות וציונים' של כ"ק אדמו"ר ל„קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" (ראה לקמן ס"ב) ע' קמא.

(2) הוספת כ"ק אדמו"ר ב„קיצורים והערות".

ההערות המודגשות דלהלן נעתקו מהערות כ"ק אדמו"ר שם:

נעתק מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליטא. וע"פ הנדפס כאן צריך לתקן ב„ספר התולדות - אדמו"ר

מהר"ש" ע' 12 [נעתק כאן עם התיקונים].

(3) דשנת תר"ו.

(4) כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע.

(5) נדפס לעיל [ב„קיצורים והערות"] ע' מא.

(6) נדפס לעיל [שם] ע' ח-ט.

בהמשך אותה שנה בה נדפס ספר התולדות, י”ל ספר התניא בפעם הראשונה ע”י מערכת אוצר החסידים, ונדפס בסביבות מיונכען אשכנז⁷.

ובהקדמת כ”ק אדמו”ר להוצאה זו של התניא⁸:

בחוברת מיוחדת, מפני סיבות שאינן תלויות בנו:

(א) הגהות הקצרות של כ”ק אדמו”ר הצ”צ על התניא.

(ב) מכתב כ”ק מו”ח אדמו”ר שליט”א על אודות התניא.

(ג) פאקסימיליא של איזה דפים מהתניא גכתי”ק אדמו”ר הזקן⁹.

(ד) פאקסימיליא משער התניא דפוס הראשון.

(ה) לוח התיקון.

(ו) מפתח ענינים ושמות ערוך על ידי הח”מ¹⁰.

ובמכתב כ”ק אדמו”ר מז’ מנחם אב תש”ז אל אבי זקני הרה”ת ר’ דוד בראוומאן ע”ה (שהתעסק בהדפסת הספרים באשכנז מטעם קה”ת, בהכוונת כ”ק אדמו”ר), כתב¹⁰: „בטח ישתדל ככל האפשרי שהתניא יוכל להגיע לכאן קודם ר”ה . . ומה טוב קודם חגיגת ח”י אלול (אם יודיע בעוד מועד - ידפיסו פה בעתה החוברת השייכת להתניא)“.

כפי הנראה מהנ”ל, הי’ מתחילה ברצונו הק’ לסדר ולהדפיס את הנ”ל בתור הוספה לספר התניא שנדפס אז, או בגוף הספר או בתור חוברת בפ”ע. ולהעיר, שלפי תוכנית זו לא תכלול חוברת ההוספה את הקיצורים והביאור שנזכרו בספר התולדות.

בפועל לא יצאה החוברת לאור בשעתו, וכפי שכתב אליו כ”ק אדמו”ר במכתב מט”ז טבת תש”ח¹¹: „החוברת לתניא עדיין לא הו”ל מפני הטרדות“.

- ב -

קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים

בשלהי שנת ה’תש”ח¹² נדפס ספר „קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים“.

(7) ע”פ לשון כ”ק אדמו”ר ב„רשימת דפוסי ספר התניא“, אות מז.
 (8) לשון ההקדמה נעתק ב„תורת חב”ד - ספר התניא“ (בעריכת אבי זקני הרה”ת ר’ יהושע מונדשיין ע”ה - קה”ת, תשמ”ב) ע’ 122. לע”ע לא נדפסה ההקדמה שוב.
 (9) נדפסו לראשונה (יחד עם הביאור אודות הכתב יד מכ”ק אדמו”ר מהוריי”צ) ב„התמים“ חוברת ב ע’ יא [נג] ואילך.

(10) „אגרות קודש“ שם אגרת רעט.

(11) „אגרות קודש“ שם אגרת שכ.

(12) תאריך הפתח דבר הוא, „עשרים בחדש מנחם אב ה’תש”ח“. אודות זמן הדפסתו בפועל - ראה מכתב כ”ק אדמו”ר מי’ אלול תש”ח (אל הרה”ת ר’ מנחם זאב הלוי גרינגלאס ע”ה), „אגרות קודש“ שם

ובהקדמה לספר כתב כ"ק אדמו"ר:

בזה הננו מו"ל מה שמצאנו, לע"ע, מכ"ק אדמו"ר ה, צמח צדק" קיצורים והערות על התניא. והם:

(א) קיצורים לתניא חלק ראשון.

(ב) הגהות בתניא שלו¹³.

(ג) המאמר „להבין הקושיא הנזכרת בתחלת ספר התניא”

(ד) רשימות הערות וביאורים בפרקים א - כג של התניא, הידועים בשם „ומשביעין אותו”, „ונפש השנית”.

. . כן הוספנו בזה:

. . (ב) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א על אודות התניא.

(ג) רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ע"ד העתקות התניא.

(ד) פקסימיליא מכתב יד התניא וביאור אודותו מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

(ה) פאקסימיליא משער התניא דפוס הראשון.

כפי הנראה השתנתה התוכנית המקורית לחוברת שתצא לאור כהוספה לתניא, וכעת י"ל חוברת נפרדת בה נכללו הקיצורים והביאור שנזכרו בשוה"ג בספר התולדות, וכן רוב ההוספות שנזכרו בהקדמה לתניא, מלבד אות ה-ו 'לוח התיקון' ו'מפתח ענינים ושמות'.

- ג -

מפתחות לספר התניא

התניא נדפס ע"י כ"ק אדמו"ר בפעם הראשונה בחצי כדור הארץ התחתון - בארצות הברית. בכרוקלין, נ"י. בשנת תשי"ד¹⁴.

אגרת שצב) „נתעכב המענה שלי מפני טרדותי להו"ל קצורי הצ"צ והגהותיו על התניא עם כמה הוספות שבשבוע הבע"ל תקותי שיצא מביה"ד". ובמכתב מח"י אלול (אל הרה"ח ר' יעקב כ"ץ ע"ה משיקאגו, שם אגרת שצד) „ספר קיצורים והערות לס' לקוטי אמרים וואס איך האב געוואלט עס זאל ווערן פארטיק ניט שפעטער פון ח"י אלול לכל הפחות”.

(13) ב'הערות וציונים' לספר (ע' קמח) מעיר כ"ק אדמו"ר כי במ"א מיוחסות הגהות אלו להרה"ח ר' אליהו יוסף ריבלין מדריבין. אבל נראה שהכרעת כ"ק אדמו"ר (ב'קיצורים והערות" וב„מ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב" היא לייחס הגהות אלו להצ"צ. וראה באריכות ע"ד הגהות אלו - בספר „לקוטי אמרים - תניא - השלם" ח"ב ע' א'סה.

לאחר זמן נדפסו הגהות מהרא"י ריבלין בקונטרס „לקוטי הגהות לספר התניא" (ראה לקמן הוספה ב „חוברת ההוספה לספר התניא" ס"ג).

(14) ע"פ לשון כ"ק אדמו"ר בהקדמתו ל„מפתחות לספר התניא”.

ובקשר עם הדפסת התניא ערך כ"ק אדמו"ר חוברת הוספה שנקראה בשם „מפתחות" . לספר התניא ונדפסה בקונטרס בפ"ע, וגם בתור הוספה לספר התניא בהוצאה זו ואילך.

ובהקדמת כ"ק אדמו"ר ל„מפתחות"¹⁵, כתב:

באו בהוספה לבסוף: א) מפתח ענינים. ב) מפתח שמות ספרים ואנשים. ג) לוח התיקון. ד) הערות ותיקונים. ה) כתבי יד ודפוסי התניא (רשימה קצרה) - ערוכים על ידי הח"מ. ו) הערות. ז) ראשי פרקים מתולדות רבנו הזקן¹⁶. ח) בראש החוברת - פאקסימיליא של: 1) השער דהוצאה הראשונה של התניא. 2) עמוד מכתב יד התניא מהדורא קמא אשר קרוב לודאי שזהו גוף כתי"ק רבנו הזקן - ראה רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות זה בספר קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים.

בנוסף ל„הערות ותיקונים" באו בסוף גם כמה עמודים של „הערות".

הרי שבפועל נכללו ב„מפתחות לספר התניא" רוב ההוספות שזכרו בהקדמה להוצאת תש"ז, מלבד אלו שנדפסו בינתיים בחוברת בפ"ע (והם: מכתב [ורשימת] כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע והגהות הצ"צ), וגם הקיצורים וביאור הצ"צ שזכרו ב„ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש", ונכפלה ה„פאקסימיליא של השער דהוצאה הראשונה. של עמוד [א] מכתב יד התניא"¹⁷.

ובהוצאת תשי"ח הוסיף כ"ק אדמו"ר הערה בהקדמה ל„מפתחות":

בהוצאה זו נתקנו כמה מטעויות הדפוס שבהוצאות הקודמות, חלקם נכנסו בפנים ובחלקם - בלוח התיקון ובהערות ותיקונים. כן נדפסו, בפאקסימיליא, כל ארבעת העמודים של הכת"י תניא מהדורא קמא וביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד כת"י תניא הנ"ל¹⁸.

(15) ועד"ז גם בהקדמתו לספר התניא עצמו.

(16) בשוה"ג לראשי פרקים נכתב: „עפ"י הנדפס כאן צריך לתקן במבוא ל„היום יום". (וראה לעיל פי"א „ראשי פרקים מתולדות" אות א, וש"ג).

(17) לשון כ"ק אדמו"ר ברשימת דפוסי תניא, אות מח.

(18) ב„התמים" ו„קיצורים והערות" נדפסו, בפאקסימיליא, ארבעה עמודים של כתב יד התניא, ושני עמודים של ביאור מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. בהוצאות הראשונות של ה„מפתחות" נדפסו רק עמוד א' מכתב יד התניא. בשנת תשט"ז נוספו (בסוף הספר, לאחר שאר ההוספות) שלושת העמודים הנוספים מכתב יד התניא. בשנת תשי"ח נוסף עמוד א' מביאור כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, ושלושת העמודים הנ"ל הועברו מסוף הספר למקומם.

- ד -

מ"מ, ציונים והערות לספר התניא

מלבד ה"הערות" שנדפסו בהוספה לתניא, ערך כ"ק אדמו"ר, מראה מקומות, ציונים והערות לספר התניא¹⁹. ומשנת תש"י נדפס ברשימת ספרי קה"ת (בעמודים האחרונים של הספרים שי"ל) שהספר, מוכן לדפוס.

ובמכתב כ"ק אדמו"ר אל הר"ר עזריאל מרקוביץ, מכ' מ"ח תשי"ט, כתב²⁰:

נכונה השמועה שישנו כאן מראה מקומות לספר תניא קדישא, לפסוקים ומאמרי חז"ל, אף שמצד סיבות לעת עתה נתעכב ההדפסה בפועל, ורק חלק מהם בא בתניא בהעתקה לאידיית²¹.

עם גילוי הרשימות לאחר ג' תמוז, החלו לצאת לאור חוברות²² הכוללים את רשימת, מ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב²³ שערך כ"ק אדמו"ר, וכן, לקוטי פירושים" לספר התניא מִים תורתו של כ"ק אדמו"ר²⁴.

(19) בהקדמת המו"ל ל"מ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב" (הערה 3) כתבו: „כפי הנראה מהכת" נערכו ה"מ"מ וכו' לסש"ב" קודם בואו לארה"ב (שאו ערך גם את המפתחות לספר התניא וכו'), ובבואו לארה"ב הוסיף - בין היתר ובצדדי הגליון - עוד ענינים ממקורות שהגיעו לידי רק אז (כולל גם ציוני מ"מ לספרים שלא היו תח"י מעבר לימים), ולכל לראש - מהגהות הצ"ע ואדנ"ע (כולל גם מאלה שנדפסו ב"קיצורים והערות") וכן מביאור תניא להרה"ח ר' שמואל גרונום אסתרמן***. ע"כ.

ואם 'לוח התיקון' וה'הערות ותיקונים' נתחברו בתקופה מאוחרת, הרי הנכתב שם הוא מהדו"ב של הענינים שנכפלו***. וכ"ה בנוגע למ"מ וכו' שבאו בתניא בהעתקה לאידיית (כדלקמן בפנים), והמפתחות להגהות והערות כ"ק אדנ"ע על התניא, שנערכו לדפוס.

ציונים ל"הגהות והערות על סש"ב - הנמצאות בדרושי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע" ערך כ"ק אדמו"ר בנפרד, ונדפסו ב"ספר המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת, תשכ"ו - כא, א ואילך). וכנ"ל שניהם נערכו באותה תקופה, ולפי זה הגהות אדנ"ע נוספו בשניהם בתקופה מאוחרת.

(20) „אגרות קודש" ח"ח אגרת ר'תקס.

(21) ח"א - תשט"ו, ח"ב - תש"ח.

(22) קה"ת, תשנ"ה-תשס"ד. בשנת תשע"ד לוקטו החוברות יחדיו ונדפסו בספר „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים".

(23) בשם זה נקרא החיבור בכותרת העמוד הראשון בגכתי"ק. ואולי הוא ע"ד „הגדה של פסח - עם לקוטי טעמים ומנהגים" (בכ"מ: מנהגים וטעמים). שבפנים נקרא „הגדה של פסח - דינים, מנהגים, מקורות וטעמים".

צילום גכתי"ק של עמוד הראשון - „מ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב" חוברת א (קה"ת, תשנ"ה). עמודים נוספים - „לקוטי אמרים - תניא - השלם" (קה"ת, תשפ"ד) ע' א'עט-א'פ. צילום גכתי"ק של חלקים ממהדורות נוספות של ההערות - שם ע' א'פא-א'פה.

(24) ראה הקדמת המו"ל לחוברת הא', שהפירוש מלוקט ממכתבים (שנדפסו בסדרת „אגרות קודש"),

(* ראה הנסמן לעיל ס"ב בשוה"ג.

(**) ראה לקמן הוספה ב, חוברת ההוספה לספר התניא ס"א, ובהנסמן שם. שם ס"ג.

(***) להעיר מוכתב כ"ק אדמו"ר מעשי"ת תש"ט (אל הרה"ח ר' שניאור זלמן שניאורסאן ע"ה - „אגרות קודש" ח"ג אגרת תח): „מש"כ במכתבו א) שלכאורה בשהיחיה"א ספ"ז (ע' 168 שורה י"ד) צ"ל „שמדריגת", ח"ו [=חסר וא"ו] - כן ציינתי ג"כ בהערותי לתניא - והוספתי שכן צ"ל ג"כ, לכאורה, שם שורה י"א, עיי"ש.

ענין זה נמצא ב"מ"מ ציונים והערות" (ע' שפה) „שמדרגות כו' ממדרגות (אולי צ"ל ל'יחיד, בלא וא"ו)", וכן ב'הערות ותיקונים' אשר ב,מפתחות" (דלעיל ס"ג), נדפס: שמדריגות... ממדריגות. הערה בדרך אפשר: שמדרגת... ממדריגת", ואין לדעת בבירור לאיזה חיבור הכוונה.

ונראה, שרשימות אלו הם ע”ד ה„הערות וציונים” שכ”ק אדמו”ר ערך והדפיס לספרים: „תורה אור” (קה”ת, תשט”ו), „לקוטי תורה” (קה”ת, תשי”ט), „דרך חיים” (קה”ת, תשט”ו), „ספר המצות - דרך מצותיך” (קה”ת, תש”ו), ועוד ספרים וקונטרסים שי”ל ע”י מערכת „אוצר החסידים”.

מענות שנדפסו ב„לקוטי ביאורים בספר התניא” (להר”י קארף ע”ה), „תניא בצירוף מ”מ, ליקוט פירושים, שינוי נוסחאות” (להר”א חיטריק ע”ה), ו„שיעורים בספר התניא” (להר”י וויינברג ע”ה); מאמרים (מוגהים) שנדפסו בסדרת „ספר המאמרים - מלוקט”; ושיחות (מוגהות) שנדפסו בסדרת „לקוטי שיחות” ו„ספר השיחות”, ולא נכללו הענינים שנתבארו במאמרים ושיחות בלתי מוגהים. מהדו”ב של „ליקוט פירושים” זה נדפס ב„לקוטי אמרים - תניא - השלם” (קה”ת, תשפ”ד).

הוספה ב*

הוצאת התניא

השלימה

- א -

הוצאת התניא השלימה

במכתב מ"ט אייר תשי"ג, כתב כ"ק אדמו"ר¹:

בשאלתו בענין הדפסת ספר התניא . . ונמצא אני באמצע ההכנה להוצאה חדשה של התניא בצירוף מראה מקומות, פירוש קצר כו' אלא שאין הזמן מרשה לברך על המוגמר, ולכן מתארך הדבר.

ובפתח דבר ל„מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד), כתב:

בהוצאת התניא השלימה שמכינים לדפוס - התניא - באמצע העמוד, ומסיב לו יבוא: מראה מקומות, פירוש קצר, ליקוט מספרי רבותינו נשיאינו וכת"י שלהם המפרטים דברי התניא וכו' - יבוא ג"כ ציוני מקור תיקונים הנ"ל [הנדפסים ב„לוח התיקון" ו„הערות ותיקונים בדרך אפשר"] בפרטיות.

בכו"כ מכתבים של כ"ק אדמו"ר אל חסידים שונים, ביקש לשלוח אליו „הערות וכו' על התניא . . או ספורים - מקובלים בנוגע לתניא"², ובפרט ביאור

(* נדפס לראשונה בקובץ „הערות וביאורים - מאנטרעאל" גליון קט (י"ד-י"א שבט תשפ"ב). וכאן עם תיקונים והוספות.

(1) אל ר' מתתיהו יחזקאל גוטמאן - „אגרות קודש" ח"ז אגרת ב'קיא.
 (2) כ' תמוז תשנ"ה - כ"ז מנחם אב תש"ט - „אגרות קודש" חכ"א אגרת ז'תשפה. ח"ב אגרת קעט, ריח, שכא, שכו. והנסמן בהערות הבאות לקמן.
 ובמכתב מז' מנחם אב תש"ט (אל הרה"ת ר' ניסן נעמאנאו ע"ה - אג"ק ח"ג אגרת תקיג) כתב כ"ק אדמו"ר אודות תניא עם כמה ציונים והגהות שהלוה לו הר"מ דובינסקי. ואולי הוא א' מספרי התניא הנדפסים ב„לקוטי הגהות לספר התניא" (ראה לקמן ס"ג).
 בענין זה, במכתב מ"ב טבת תשכ"ב כתב הרה"ת ר' יוסף הלוי וויינבערג לכ"ק אדמו"ר (בהמשך למענה קודם שקיבל על מכתבו מנר רביעי דחנוכה): „ישנו ביאור בקופיר שאין עליו שם וכפי שאומרים הוא של הרה"ח ר' אברהם אלי' פלאטקין ז"ל מרשימות שרשם כפי שלמד הרה"ח ר' גרונוס ז"ל, והביאור של הרה"ח ר' שאול ברוק השגתי מהתמים הרה"ח ר' שלום מאראזאוו שי' וכנראה הוא העתק שעשו כמה העתקות במכונת כתיבה באה"ק". על כך ענה כ"ק אדמו"ר בכתי"ק: „האפשר לראותם - לימים אחדים - ?". („ליקוט מענות קודש" מילואים ח"ג ע' 55. צילום גכתי"ק המענות על מכתבי השואל - תשורה תלזנר, ט"ז טבת תשפ"ב).

התניא לר"י קיידאנער³, רש"ג אסתרמן⁴ ורשז"ה האוולין⁵.

ובמכתב כ"ק אדמו"ר אל הרה"ח ר' יעקב לנדא, מי"ג טבת תש"ז⁶, כתב:

אולי יש תח"י או אצל מי ממכירי ביאורים הערות וכיו"ב על התניא מחסידים הראשונים, כי יש בתכנית שלנו להו"ל את התניא (וכמובן דף על דף) בתוספות מ"מ, הערות, השואה לדפוס הראשון וכו'.

מזה נראה, שביאורים אלו היו אמורים להכלל בליקוט הפירושים ב„הוצאת התניא השלימה".

במוצש"ק פ' תולדות תשי"ט כתבו הנהלת „צעירי אגודת חב"ד" מכתב לכ"ק אדמו"ר, בו פנו „בשם הנאספים בהתועדות מלוה מלכה . . . בבקשתנו הלבבית לקבל ליום י"ד כסלו, יום מלאות שלושים שנה לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א עם הרבנית שתליט"א לאויוש"ט - את מתנתנו, והיא להוציא לאור על חשבוננו את: א) הוצאת התניא השלימה - אם מוכנה לדפוס . . .". כ"ק אדמו"ר ענה על שאר ההצעות, אבל לא על סעיף זה⁷.

היוצא מכהנ"ל, שהי' בדעתו הק' לכלול ב„הוצאת התניא השלימה":

(א) מ"מ, הערות⁸ וציונים⁹.

(ב) הגהות ותיקונים עם ציוני מקור התיקונים¹⁰.

(ג) ליקוט פירושים מספרי וכתבי רבותינו נשיאינו.

(ד) ביאורים והערות במסורת מחסידים הראשונים.

(ה) ספורים בקבלה בנוגע לתניא¹¹.

בנוסף לזה צריכים לבוא, כנראה, שאר ההוספות שב„מפתחות לספר התניא":

מורה שיעור - שעורים בתניא (מאדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע).

(3) „אגרות קודש" ח"ב אגרת שכא.

ובמכתב מכ"ד תמוז תש"ט (אל הרה"ח ר' שמואל לויטין ע"ה - „אגרות קודש" ח"ג אגרת תקז): „ביאורי מהר"ק מחפש הנני זה שנים רבות (נחוץ הוא כאן לכמה ענינים) אבל לע"ע לא מצאתיו".

(4) „אגרות קודש" ח"ב אגרת קצא, ריח, רסא, שכא, שלו. ח"ג אגרת תי, תיח. ובמכתב מו' ניסן תש"ט (אל הרה"ח אקסלרוד ע"ה - „אגרות קודש" ח"ג אגרת תעד. וראה ח"ב אגרת שלו) כתב כ"ק אדמו"ר: „הגיע לידי סו"ס ביכעל קטן ביאורים על ש"ב . . . מביאורי הרש"ג . . .".

(5) „אגרות קודש" ח"ב אגרת שצז. ח"ג אגרת תטז, תיח, תנה, תצח, תקיח. (6) אל הרה"ח ר' יעקב לנדא ע"ה - „אגרות קודש" ח"ב אגרת רסב (ובדומה לזה בחכ"א אגרת ז'תשפה).

(7) מצילום המכתב עם המענה בכתיק" - „ליקוט מענות קודש" תשי"ט מענה קכט.

(8) אולי להערות אלו הכוונה ב„פירוש קצר" (בהקדמה הנ"ל). הערות בסגנון זה נמצאים גם בהערות ותיקונים ו'הערות' שב„מפתחות".

(9) ללא ההגהות ותיקונים שבו, שיבואו בנפרד.

(10) ראה לקמן ס"ב.

(11) ראה לקמן ס"ד.

(א) מפתח ענינים.

(ב) מפתח שמות ספרים ואנשים.

(ג) רשימת כתבי יד ודפוסי תניא.

(ד) פאקסימיליא של: (1) השער דהוצאה הראשונה של התניא, (2) כתב יד התניא מהדורא קמא אשר קרוב לודאי שזהו גוף כתי"ק רבנו הזקן וביאור אודותו מכ"ק אדמו"ר מהורי"צ. [ואולי יש להוסיף עליהם גם של: כתי"ק אדמו"ר הצ"צ מ, קיצור תניא¹², הערות הרה"ג והרה"ח והמקובל ר' לוי יצחק - אביו של כ"ק אדמו"ר - על גליון התניא שלו¹³, כתי"ק כ"ק אדמו"ר של ה, "מפתחות" וכו'].

(ה) ראשי פרקים מתולדות רבנו הזקן.

החיבור הכי קרוב, כנראה, עד עתה לרצונו הק' ב, "הוצאת תניא השלימה" - הוא, "לקוטי אמרים תניא" - בצירוף מ"מ¹⁴, ליקוט פירושים, שינוי נוסחאות¹⁵ שערך הרה"ת ר' אהרן חיטריק ע"ה בהוראת כ"ק אדמו"ר, וי"ל בחוברות משנת תשל"ג ואילך, ובהמשך לוקטו החוברות יחדיו ונדפסו בסדרת ספרים בשם זה.

בשנים האחרונות יצאו לאור (בעריכת, ועד הנחות בלה"ק") קונטרסים בשם, "לקוטי אמרים" - תניא - עם לקוטי פירושים מספרי וכתבי רבותינו נשיאינו. ובשנת תשפ"ה י"ל ספר, "לקוטי אמרים" - תניא - השלם" (ב' כרכים) על לקוטי אמרים, וכו':

(א) פנים התניא (ונכנסו בו התיקונים שתיקן כ"ק אדמו"ר ב, "לוח התיקון").

(ב) מדור, "מראה מקומות".

(ג) מדור, "פירוש קצר" - מיוסד על עלי ההגהה של ה, "שיעורים בספר התניא".

(ד) מדור, "ליקוט פירושים" מספרי וכתבי רבותינו נשיאינו על ספר התניא.

(12) נדפס ב, "תורת חב"ד" - ספר התניא" (בעריכת אבי זקני הרה"ת ר' יהושע מונדשיין ע"ה - קה"ת, תשמ"ב) ע' 201. בהוספות ל, "קיצורים והערות" הוצאת תשמ"ט ע' קפ.

(13) נדפס בהוספות ל, "לקוטי לוי יצחק" - הערות לספר התניא" ע' נט.

(14) הרה"ת ר' יעקב עמנואל שחט ע"ה ערך בהוראת כ"ק אדמו"ר קונטרס הכולל רשימת מ"מ וצינונים למובאות וענינים (מתנ"ך, ש"ס, מדרשים, זהר, כתבי האריז"ל, פוסקים וכו') אשר בתניא, וי"ל בשנת תשמ"ה (בשם, "מפתח" . בספר התניא"), ומהדו"ב בשנת תשמ"ז (בשם, "מראי מקומות" . בספר התניא").

(15) בשנת תשמ"ב י"ל בהוראת כ"ק אדמו"ר, "ספר לקוטי אמרים" - מהדורא קמא (מכת"י) (ראה שיחת יום ב' דחג השבועות תשל"ח. נעתק בהקדמת המו"ל לספר) בעריכת חברי ועד להפצת שיחות, והוא ספר התניא (שלשה חלקים הראשונים) כפי שהי' נפוץ בכת"י בין החסידים, לפני הדפסתו ע"י אדמו"ר הזקן, וכולל ציון השינויים שבהכתבי יד, והשינויים שבין נוסח התניא שבכת"י לגבי נוסח הדפוס. כמו כן הוסיפו מ"מ, והשוואות ללשונות פסוקים ומאמרי חז"ל במקורם.

צילום גכתי"ק של הגהות והערות על, "ספר לקוטי אמרים" - מהדורא קמא (מכת"י) - תשורה ברון, י"א מרחשוון תשפ"ה ע' 54 ואילך.

(ה) קיצורי אדמו"ר הצמח צדק על ספר התניא.
 (ו) לקוטים אודות ספר התניא - מספרי וכתבי רבותינו נשיאינו.
 (ז) סקירה אודות כתבי רבותינו נשיאינו על ספר התניא, עם פאקסימיליות של גכתי"ק.
 ובתוכניתם בעז"ה להו"ל כרכים נוספים על שאר חלקי ספר התניא.

- ב -

תיקונים עם ציוני מקורם*

בפתח דבר של כ"ק אדמו"ר ל„מפתחות לספר התניא" (קה"ת, תשי"ד), כתב:

לוח התיקון הבא בזה ערכתי על פי השוואה להוצאות הראשונות, ולאלו שנדפסו בסמיכות מקום לרבנו הזקן . .

כן נכנסו בו התיקונים המיוחסים להצ"צ, וגם מה שתיקן הרה"ח הו"ח וכו' הר"ר אשר ז"ל שו"ב גראצמאן . . על גליון התניא שלו . .

ב„הערות ותיקונים" באו תיקונים על פי השוואה להוצאות אחרות, לבד הנ"ל¹⁶, תיקונים במקום שנראה לי טעות המדפיס דמוכה, או על כל פנים קרוב לוודאי.

בהוצאת התניא השלימה שמכינים לדפוס -

. . יבואו ג"כ ציוני מקור תיקונים הנ"ל בפרטיות.

(א) ההוצאות הראשונות, ואלו שנדפסו בסמיכות מקום לרבנו הזקן. כנראה הכוונה להוצאות א-ב, ו-ח¹⁷.

(ב) התיקונים המיוחסים להצ"צ. הם התיקונים לאגרת הקודש הנדפסים ב„קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" (קה"ת, תש"ח) ע' מ¹⁸.

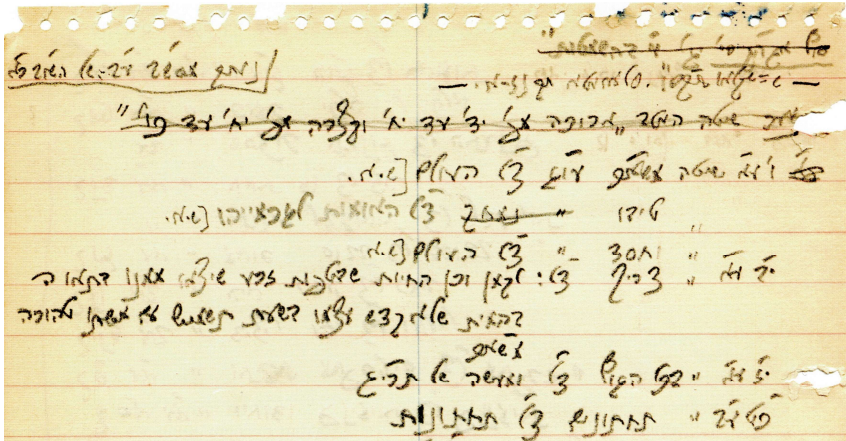
(* סעיף זה נוסף בהוצאה שני' של ה„מפתח", ומיוסד בעיקרו על מידע שזכינו שהתגלה בחודשים האחרונים - ב„לקוטי אמרים - תניא - השלם" (קה"ת, תשפ"ד), ובתשורה מה„שבע ברכות" של הת' שלום דובער ש' הכהן ריבקיין, י"ז (טו"ב) טבת תשפ"ו.

16 כלומר: מלבד „ההוצאות הראשונות" ו„אלו שנדפסו בסמיכות מקום לרבנו הזקן", שהתיקונים הבאים על פי השוואה אליהן נכנסו ב„לוח התיקון", כנ"ל.

17 ע"פ הבא לקמן אות ה.

18 ב'הערות וציונים' לספר (ע' קמח) מעיר כ"ק אדמו"ר כי במ"א מיוחסות הגהות אלו להרה"ח ר' אליהו יוסף ריבלין מדריבין. אבל נראה שהכרעת כ"ק אדמו"ר (ב„קיצורים והערות" וב„מ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב" היא לייחס הגהות אלו להצ"צ. וראה באריכות ע"ד הגהות אלו - בספר „לקוטי אמרים - תניא - השלם" ח"ב ע' א'סה.

לאחר זמן נדפסו הגהות מהרא"י ריבלין בקונטרס „לקוטי הגהות לספר התניא" (ראה לקמן ס"ג).

כתי"ק רשימת תיקוני ר' אשר שו"ב גראצמאן (אות ג. אות ה)
מקור: „לקוטי אמרים - תניא - השלם" (קה"ת, תשפ"ד)

(ג) תיקוני הר"ר אשר ז"ל שו"ב גראצמאן. אודות תיקונים אלו כתב כ"ק אדמו"ר¹⁹: „כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר לי, אשר, בכלל, יש לסמוך עליו בזה".

ר"א שו"ב גראצמאן „הוא שעסק בהגהת והו"ל של התניא הוצאת ווילנא תר"ס²⁰, ולאחר כמה שנים ציין על גליון ה„תניא" שלו תיקונים ע"פ דפוס ראשון (סלאוויטא, תקנ"ז) ודפוס שקלאב (תקס"ו)²¹.

„תניא" זה לא הי' ברשות כ"ק אדמו"ר, אלא העתיק את התיקונים שלו בדף בפ"ע²².

(ד) הערות ותיקונים. לא נודע לנו באיזה הוצאות השתמש כ"ק אדמו"ר לרשימה זו, מלבד ההוצאות הנ"ל.

ובהמשך הפתח דבר ל„מפתחות" ציין כ"ק אדמו"ר את המקור לסוג אחד מתיקונים אלו:

התיקונים בנוגע להנקודות - הם ע"פ ציוני הרה"ח וכו' הר"א שו"ב גראצמאן, והכנסתים בסוג התיקונים בדרך אפשר, כיון שלא הייתי בטוח לגמרי אשר כולם שייכים אליו.

(ה) ציוני מקור התיקונים. בראש הדף (הנ"ל) בו העתיק כ"ק אדמו"ר את תיקוני הר"א שו"ב גראצמאן, ציין:

(19) בפתח דבר ל„מפתחות" שם.

(20) שם.

(21) ראה, תורת חב"ד - ספר התניא" 25-26 שבהוצאה זו הנוסח נקי מצנזורה.

(22) צילום גכתי"ק - „לקוטי אמרים - תניא - השלם" ע' א'פז.

- (2) הוצאה שני' - זאלקווי תקנ"ט (מ,,הוצאות הראשונות" אבל לא ,,בסמיכות מקום לרבנו הזקן").
- [הוצאות ג'-ה' - זאלקווי תקס"ה - לא נסמנו. וכנראה הוא מאחר שנדפסו ע"פ הוצאת זאלקווי תקנ"ט²⁶].
- (6) הוצאה ו' - שקלאב תקס"ו, וניתוסף בה אגה"ת מהדו"ב (מ,,ההוצאות הראשונות" ו,נדפסו בסמיכות מקום לרבנו הזקן").
- (7) הוצאה ז' - שקלאב תקס"ו (כנ"ל).
- (8) הוצאה ח' - שקלאב תקע"ד, ע"י בני המחבר, בהוספת אגה"ק וקו"א.
- (א) תיקוני הר"א שו"ב גראצמאן.

- ג -

ביאורים על התניא מחסידים הראשונים

- להלן באה רשימה קצרה של ביאורים לספר התניא מרבותינו נשיאינו וחסידים הראשונים, שי"ל ע"י מערכת אוצר החסידים - קה"ת:
- (א) קיצורים והערות לספר התניא. הכולל שני קיצורים, הגהות וביאורים מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק²⁷, הערות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע על התניא²⁸ ועוד הוספות (כנ"ל בפנים אות ב).
- (ב) לקוטי לוי יצחק - הערות לספר התניא מאת כ"ק הרה"ג והרה"ח והמקובל ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן - אביו של כ"ק אדמו"ר - ,,מכתבי אאמו"ר . . אשר רשם הערות קצרות על גליון הספר²⁹. נדפס בשנת תשל"ל.
- (ג) לקוטי הגהות לספר התניא. ,,נעתקו מעל גליוני [שלשה] ספרי תניא [ומשני כ"י נוספים] (מאדמו"ר הצ"צ . . מהרה"ח . . ר' אלי' יוסף ז"ל ריבלין . . מהרה"ח . . חיים אליעזר הכהן ע"ה ביחאווסקי . . הגהות לא נודע למי)³⁰. נדפס בשנת תשל"ד.

(26) ראה המסופר ב,,רמ"ח אותיות" (סיפורים שנרשמו מפי הרה"ח ר' שמואל גרונום אסתרמן ע"ה) אות קנא. ,,למען ידעו... בנים יולדו" (להרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה - אבי זקנה של הכלה) ע' 244 - שהוצאות אלו נעשו שלא ברשות אדה"ז ונגד רצינו.

(27) ביאורים נוספים מאדמו"ר הצמח צדק נדפסו ב,,ספר הקן" (ירושלים, תשכ"ט). וראה עוד לקמן אות ג.

(28) ב,,ספר המפתחות - לספרי ומאמרי חסידות חב"ד" (קה"ת, תשכ"ו - כא, א ואילך) נדפסו המפתחות שערך כ"ק אדמו"ר ל,,הגהות והערות על סש"ב - הנמצאות בדרושי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אשר ראיתים", ושם נקראים הגהות אלו בשם: ,,הגהות רס"א". וכנראה נכתבו בשנה זו.

(29) לשון כ"ק אדמו"ר בהקדמתו לספר.

(30) מהקדמת המו"ל לחוברת. וראה הקדמת המו"ל ל,,תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינוי נוסחאות", שהיו לפנייהם הגהות וביאורים אלו, ונראה שהקונטרס נדפס בהמשך להו"ל של תניא זה.

- (ד) ספר ביאור תניא - להרה"ח מו"ר יעקב מקיידאן ז"ל. נדפס בשנת תשע"ב.
 (ה) ביאור על התניא - מהמשפיע הרה"ח ר' שמואל גרונם אסתרמן ז"ל. כולל שני ביאורים ממנו. נדפס ע"י קה"ת בשנת תשע"ה³¹.
 (ו) ציונים לתניא - מאת הרה"ח ר' אלטער שימחאוויטש ז"ל. נדפס בשנת תשע"ד.
 רשימה מלאה של ספרי הביאורים על התניא שי"ל עד שנת תשמ"א נדפסה ב„תורת חב"ד - ספר התניא" (ע' 182 ואילך).

מאז י"ל עוד ספרים רבים ונכבדים על ספר התניא, מיוסדים על ביאורי רבותינו נשיאינו וביאורים שבאו במסורה אצל חסידים, ואין בית מדרש בלא חידוש³².

- ד -

סיפורים ע"ד התניא

- ב"קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים"³³ נדפס מכתב מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אשר „נכתב כ"א אדר ראשון תרח"ץ בפערטעלסדארף"³⁴, בו העתיק מעשרה רשימות „סיפורים ע"ד גודל קדושת התניא"³⁵.
 עוד נדפס ב„קיצורים והערות"³⁶ רשימת שיחת³⁷ אדמו"ר מהוריי"ץ בקייץ תש"ח³⁸ - „ע"ד העתקות התניא"³⁹.

31) עד אז התפרסמו הביאורים בנפרד במהדורת סטנסל, והביאור הקצר נדפס בשנים האחרונות על שם הרב פלאטקין - כמבואר בהקדמת המו"ל לספר.
 32) בשנת תש"פ י"ל (בעריכת הרה"ח ר' אלי' שי' מטוסוב) ספר „אוצר פירושים - ביאורי החסידים ותלמידי רבותינו" על ספר התניא פרק א-ג. ובכוונתו בעז"ה להוציא לאור כרכים נוספים על שאר הכרכים.
 33) ע' קיח ואילך. ושוב ב„אגרות קודש" אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' רנט ואילך.
 34) לשון כ"ק אדמו"ר ב'הערות וציונים', שם ע' קנו.
 35) לשון כ"ק אדמו"ר במפתח למכתבי אדמו"ר מהוריי"צ.
 36) ע' קלד ואילך. ושוב (עם הערות ומ"מ מהמו"ל) בסה"ש תש"ח ע' 254 ואילך.
 37) כ"ה בכותרת שם, ובכ"מ נק' רק „רשימה". ונראה לפענ"ד שה„שיחה" לא נאמרה, אלא נכתבה ביחוד כדי להדפיסה ב„קיצורים והערות".
 ואולי הוא ע"ד שיחת כ"ד טבת תש"ט*, שנכתבה עם הכותרת 'שיחה' וי"ל בדפוס לקראת יום זה. וכמ"ש כ"ק אדמו"ר בהקדמה לקונטרס: „אין דער פארליגענדער חוברת ווערט געדרוקט די שיחה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וועלכע ער האט ארויסגעגעבען צו יום ההלולא של כ"ק אדמו"ר הזקן - כד טבת, ווי עס ווערט ערקלערט אין זיין בריף, פון יב כסלו תש"ט". ובמכתבו זה בסופו*: „ולהיות כי הרבה מחונכי התמימים טועים באופני ועיני עבודה, הנני מעריך שיחה מיוחדת בזה, ויבא אי"ה בדפוס לכ"ד טבת".
 38) ע"פ מש"כ כ"ק אדמו"ר ב'הערות וציונים', שם ע' קנז.
 39) לשון כ"ק אדמו"ר בהקדמתו ל„קיצורים והערות".

(* „לקוטי דיבורים" ח"ג תקב, ב ואילך. „ספר השיחות - תש"ט" ע' 283 ואילך.
 (** „לקוטי דיבורים" שם תקב, א. „אגרות קודש" אדמו"ר מהוריי"צ ח"י אגרת ג'שלח.

למכתב הנ"ל הוסיף כ"ק אדמו"ר גליון הערות בגכתי"ק, ושם⁴⁰:

עוד סיפורים ע"ד התניא: מכ' זלאטופולסקי⁴¹, ש"ס מ"מ ה' [ג], תמוז צ"ה⁴².

ובפתקא בפ"ע - רשימה נוספת בגכתי"ק:

הערה שני' (ע"א יט"כ תרצ"ג⁴³)

ע' 66, מתחלת - אמת" (כ' כסלו צ"ג⁴⁴)

בשנת תק"ן - ספר התניא (רשימה⁴⁵)

כ"ק אאמו"ר - עבודה (מכ' אלי⁴⁶)

וחוק קבוע - פרטית (התמים ג' ע' סב⁴⁷)

פתקא (מכ' ל' ר' חיים יצחק) בונין כ"ח תמוז צ"ב⁴⁸).

וב, מ"מ ציונים והערות⁴⁹ ציין כ"ק אדמו"ר לכמה מסיפורים אלו:

אופן חבור שש"ב: מהד"ק דאבוה"ח⁵⁰ ס"ק כז'⁵¹. ב' מכתבי אד"ש⁵².

אופן למוד שש"ב: מכ' אדנ"ע התמים ג'.

פאקסימילע: התמים ב' בתחלתו⁵³

השם⁵⁴: ..

שש"ב - . . ברשימות⁵⁵, משיחות כ"ק אד"ש, שהתחיל לכתוב ג"כ ס' של צדיקים.

(40) אג"ק שם ע' רסא.

(41) ראה בשוה"ג שם, שאולי הכוונה ל, מכ' לבונין" דלקמן.

(42) מכתב אל כ"ק אדמו"ר - אג"ק הנ"ל ח"ג ע' טט.

(43) לקו"ד ח"א ע' 22. ושוב (עם הערות ומ"מ מהמו"ל) בסה"ש תרצ"ג ע' 137.

(44) לקו"ד שם מוד, א. ושוב (כנ"ל) בסה"ש שם ע' 180. נעתק ב, היום יום" יו"ד מנ"א (ע' עז).

(45) חלק זה מהרשימה נדפס בתור הוספה למכתב זה, אג"ק הנ"ל ח"ד ע' רעג. ,בית משיח" גליון

212 (כ' טבת תשנ"ט) ע' 26 ואילך. וחלק ממנו ב, היום יום" ו' אד"ש (ע' לד).

(46) הנ"ל, אג"ק ח"ג שם.

(47) ושוב באג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"ב ע' תשכ.

(48) ,תורת מנחם - רשימת היומן" ע' רלו. פיסקא זו העתיק כ"ק אדמו"ר שוב בפ"ע (ואולי לזה

הכוונה ב, פתקא"), ופאקסימיליא ממנו נדפס בקונטרס ,צדי"ק למלך" ח"א ע' 119. נדפס (בשינויים

קלים) ב, קובץ ליובאוויטש" גל' 11 ע' 4 הערה 4 (ולאח"ז ב, תשובות וביאורים" (קה"ת, תשל"ד) סימן

יב, ,אגרות קודש" ח"ב אגרת ריט). ,לקוטי שיחות" ח"ד ע' 1212 הערה 3.

(49) ,מ"מ, הגהות והערות קצרות לשש"ב" ע' ג-ה. כמה מההערות בשוה"ג נעתקו משם.

(50) מאמר אבות החסידות, נדפס בהמשכים ב, התמים" חוברות ב-ח.

(51) היא ה, רשימה" הנ"ל. בשם כזה (,אבוה"ח מהדו"ק") נק' גם בציון כ"ק אדמו"ר למקור הפתגם

ב, היום יום" (הנ"ל).

(52) הם המכתב הנדפס ב, קיצורים והערות" הנ"ל, וה, מכ' לבונין" הנ"ל.

(53) שם נדפסה לראשונה פאקסימיליא של גכתי"ק ספר התניא מהדו"ק. ולאח"ז ב, קיצורים והערות"

ה, מפתחות" (כנ"ל בפנים).

(54) ראה ע"ד שמות הספר גם ב'הערות' שבסוף ה, מפתחות".

(55) סיפור זה רשם כ"ק אדמו"ר בפתקא בפ"ע (ולע"ע לא נמצא במ"א ברשימות שהגיעו לידינו):

שמעתי מכ"ק מו"ח אד"ש שאדה"ז התחיל לכתוב ג"כ ספר של צדיקים ונשרף (ביחד עם כמה סמנים

קונטרסים - הגה לאות א' שיחת יט"כ צג⁵⁶, עייג"כ בהקדמה⁵⁷.

הסכמות מהרש"ז מאניפאלי ומהרי"ל הכהן - עיין המכ' הנ"ל⁵⁸.

וצ"ע אם ב, הוצאת התניא השלימה" הי' ברצונו הק' (1) לציין לסיפורים (כמו ב, מ"מ ציונים והערות"), (2) להדפיס את הרשימות ומכתבים בתבניתם בתור הוספה (כמו ב, קיצורים והערות"), או (3) להדפיס באופן מסודר וערוך (ע"ד, ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" קה"ת, תש"ז) וראשי פרקים מתולדות ימי חיי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע' ב, חנוך לנער" (קה"ת, תש"ג).

סיפורים מרבתינו נשיאינו ע"ד התניא נלקטו בכ"מ, ומהם: במבוא ל, תורת חב"ד - ספר התניא" ע' 9-7 (בעריכת אבי זקני הרה"ת ר' יהושע מונדשיין ע"ה). „ספר התולדות" אדמו"ר הזקן ח"ב ע' 503 ואילך (בעריכת הרה"ת ר' אברהם חנוך גליצנשטיין ע"ה). „לקוטי אמרים - תניא - השלם" (קה"ת, תשפ"ד) ע' ב ואילך.

מהשו"ע). כמדומה שספר לי בנוסחא זו: הזקן משפאלע בא אל אדה"ז - לעירו. איני זוכר אם לליאדי, או ליאזני - ואמר לו: „התחלתם לכתוב שש"צ, און די וועלט קען עס ניט פארטראגען. ונתעורר קטרוג למעלה ופסקו שישרף, ואני אעלה באותו להב השמימה". וכן הי', שבזמן השריפה נסתלק הזקן משפאלע.

ולהעיר מיומנו של אבי זקני הרה"ת ר' דובער יוניק ע"ה, מאחרון של פסח השי"ת (תשורה מונדשיין, ט' כסלו תשפ"ה ע' 13):

[כ"ק אדמו"ר] סיפר כי כ"ק אדמו"ר [מהורי"צ נ"ע] האט געזאגט אז דער אלטער רבי האט געמאכט נאך א ספר של צדיקים א חוץ דער תניא, נאר ער איז פארברענט געווארן. שאל כ"ק אדמו"ר אז מכ"ק אדמו"ר אין תניא רעדט זיך דאך אויך וועגן א צדיק, וענה, אז דער צדיק וואס ווערט דערמאנט אין תניא דאס איז א מדריגה אין א בינוני.

(56) היא „הערה שני" הנ"ל.

(57) עד"ז כתב כ"ק אדמו"ר ב'הערות' שם: „בשם קונטרסים: קודם שנדפס. ראה הערת כ"ק מו"ח אדמו"ר לשיחת י"ט כסלו תרצ"ג אות א, ורשימתו שבסוף ספר קיצורים והערות הנ"ל. - וכן משמע מהקדמת המלקט עצמו".

(58) ב, קיצורים והערות" ע' ככב.

הוספה ג

קטלוג „קה"ת"

ה ת ו כ ן

א.	הקדמה	ל
ב.	בהוצאת הספרי' „אוצר החסידים"	א-ח
ג.	הוצאות שונות	ח-17
ד.	בהוצאת ה„מרכז לעניני חנוך"	1-12
ה.	רשימה אלפא"ביתית	iii-vi

יוצא לאור על ידי

הוצאת ספרים קה"ת

ה'תש"ט

ב"ה

הקדמה

„הוצאת ספרים קה"ת" (קרני הוד תורה) נוסדה ע"י כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש בשנת ה'תש"ב. היתה עבודת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשדה החינוך והרבצת תורה חסרה מחלקת הוצאת ספרים, ובא מוסד זה והשלים היקפה הגדול של התכנית הענקית המסתעפת בכל מקצועות חינוך היהדות בכלל, שדה החינוך, הרבצת תורה והפצת תורת החסידות בפרט.

קרוב למאתים ספרים וקונטרסים נדפסו ע"י קה"ת מאז הוסדה ועד עתה, שנתפשו בכל תפוצות ישראל. מהם שנדפסו כמה וכמה פעמים אחרי שהוצאות ראשונות אזלו מן השוק, ביניהם ספרים גדולים בכמות ואיכות או קונטרסים וחוברות, ירחונים וילקוטים, אשר כולם כאחד מצטיינים בצורתם ותכנם, ועשו להם שם גדול בעולם הספר. בכמות בלבד מצטרפים הם ליותר על שני מליונים טופסים, ודי בפרטים אלה להעיד על צעדי הענק שצעד מוסד זה בשדה הוצאת ספרים בשבע השנים להוסדו.

קטלוג מפורט זה של ספרי קה"ת כולל כל מה שיצא לאור ע"י קה"ת עד עתה, מוזמן לזמן מופיעים גליונות (בולטינים) עם ידיעות על דבר ההוצאות האחרונות. מן ההכרח שקטלוג זה יהי בקיצור נמרץ, אבל די יהי לידוע ספר לעמוד על טיבן של ההוצאות ברמיה ולמצוא בקטלוג זה שלל רב.

בכלל מתחלק כל החומר הנדפס, כפי אשר נרשם בקטלוג זה, לשלשה סוגים: סוג ראשון כולל ספרי החינוך והוצאת ה„מרכז לעניני חנוך", אשר כשמו כן הוא. מוסד עולמי מרכזי בלתי מפלגתי לכל עניני החנוך, שנוסד ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנת תש"א ועומד תחת הנהלתו הפרטית. כאן יבאו ספרי לימוד, ספרי קריאה, ירחונים לילדים כו', שנרשמו כל אחד במחלקה שלו. ספרי ה„מרכז" לעניני חנוך" מופיעים בלשון הקדש, אידית, אנגלית וצרפתית. עומדת להפתח בקרוב גם מחלקה ספרדית.

סוג שני כולל בעיקר הנדפס בהוצאת הספרי „אוצר החסידים" בתורת החסידות, חקירה, מוסר והלכה. רוב הספרים והקונטרסים הם מיצירת נשיאי חב"ד מראשית התנועה ועד היום, לרבות היבול הגדול מעטו של כ"ק אדמו"ר שליט"א נשיא חב"ד בדורנו.

סוג שלישי כולל הוצאות שונות שלא נכנסו בשני הסוגים הנ"ל, וכמו, לדוגמא, ה„שדי חמד" שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כלו.

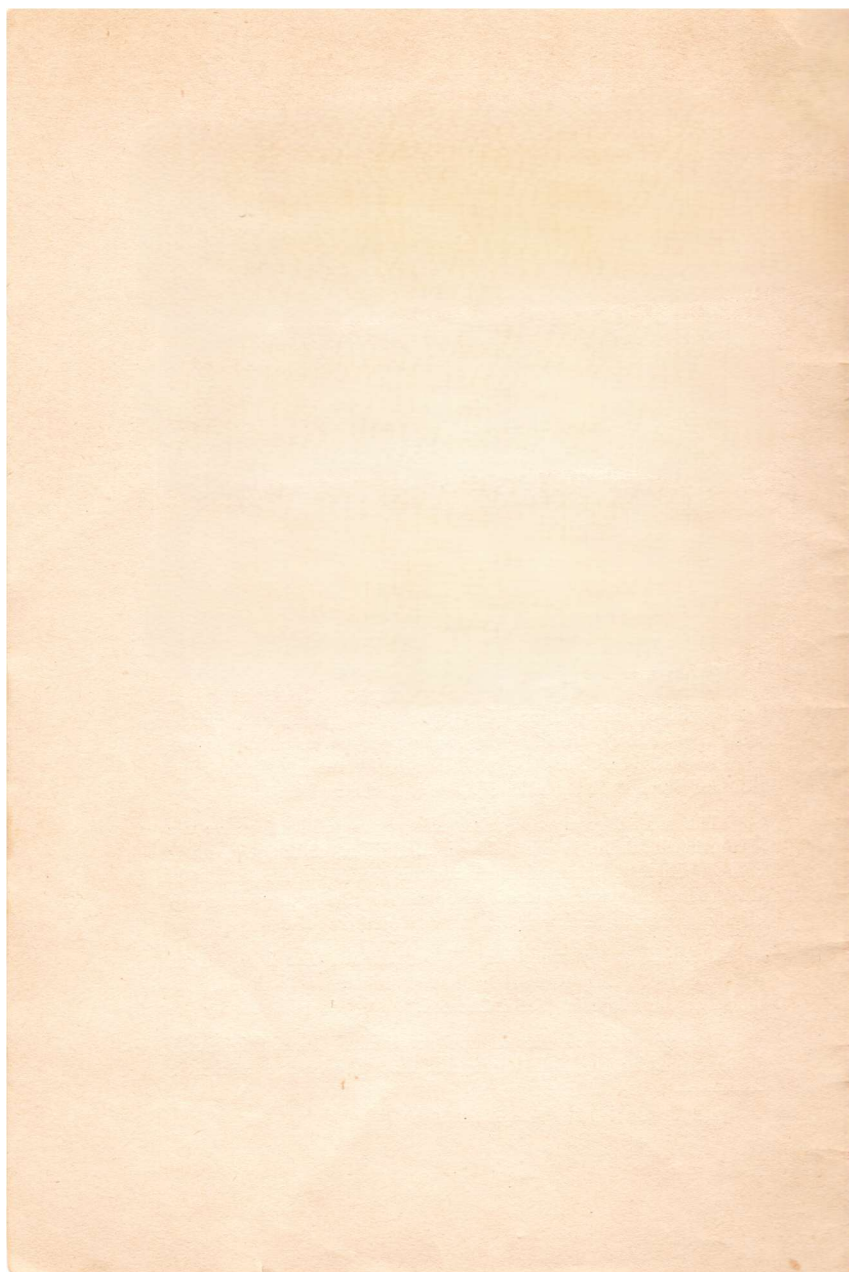
בכל החומר הרב שיצא לאור ע"י קה"ת, מדרגת הספרים בכמותם ואיכותם, צורתם ורב גוניהם, משתקפת יומתו הגדולה של כ"ק אדמו"ר שליט"א שעמד על גודל דרישת השעה בספרי החינוך, לימוד וקריאה בעד הדור הצעיר בשפתו המדוברת וספרי תורה, חסידות ומוסר לרווח צמאון כל יודע ספר.

משתקפת בו גם העבודה הגדולה והטורח הרב שהשקיעו חברי ועד הפועל וחברי המערכת, ובראשם הרב מנחם שניאורסאהן, הרב ח. מ. א. חדקוב ודר. ניסן מינדעל, בהכנת סידור ועריכת הספרים, ביניהם הרבה כתביידי, עד שיצאו לאור היום.

ואחרון אחרון חביב, משתקפת בקטלוג זה אדיבות רוחם ונדבת לבם של ידידי הספר בכלל וידידי קה"ת בפרט, אשר העניקו מכספם להוצאות ההדפסה.

לא למוותר להעיר בהזדמנות זו, כי יש כמה וכמה כתבי יד וספרים מוכנים לדפוס עפ"י תכנית קה"ת, והמצפים רק לחובבי תורה ומוקירי החינוך הכשר שיתנדבו כיד ה' הטובה עליהם להשתתף בהוצאת ההדפסה, וחכות גדול כאן וגדר להתגדר בו לכל מי שרוצה להמנות בין מזכי הרבים בהפצת מעינות התורה וחיזוק החינוך הכשר בכל תפוצות ישראל.

הוצאת ספרים „קה"ת"

ספרי ' „אוצר התסידים" *

ספרי אדמו"ר הזקן (בעל התניא, והשו"ע)
הרב שניאור זלמן, נבג"מ

\$ 1.25	תניא — לקוטי אמרים. למרנא ורבנא שניאור זלמן נבג"מ. ה'תש"ז. 326 עמ'. 8° .....
	שולחן ערוך, ששה חלקים. על רוב דיני „אורח חיים", דיני „יורה-דעה" והלכות הצריכות מ„חושן משפט" עם מ"ג שאלות ותשובות. נדפס הרבה פעמים. ועתה נדפס מחדש עם הוספות. נמצא בדפוס.
3.00	תורה אור, על בראשית ושמות וגם דרושים לחנוכה ומגלת אסתר ודרוש אחד לפסח. ה'תש"ה. הוצאה רביעית. עם הוספות. 250 עמ'. 2° .....
	לקוטי תורה, והוא לקוטי אמרים. מאמרים יקרים. מעוררים הלבבות לעבודת ה' על סדר פרשיות התורה ועל שלש רגלים וראש השנה ויו"כ. מפי קדוש עליון... מוהר"ר שניאור זלמן נבג"מ.
6.00	מספר ויקרא, במדבר דברים ועל שיר השירים. ה'תש"ח. הוצאה שביעית. עם הוספות. 610 עמ'. 2° .....
	ספרי אדמו"ר האמצעי, הרב דובער נבג"מ
6.00	תורת חיים, חיים הם למוצאיהם בפה כו' מרנא ורבנא שניאור זלמן נבג"מ זי"ע. אמנם מפני שנאמרו בלשון קצר קם בנו אחריו... מוהר"ר דובער נבג"מ זי"ע... הרחיבם בתוס' ביאורים... והוא על ספר בראשית, שני חלקים. שגהאי, ה'תש"ו. 498 עמ'. 4° .....
10.00	תורת חיים על ספר שמות, אשר עד הנה הי' בכתובים, הוצאה ראשונה, פוטוגראפיא מכת"י המעתיק ר' שמואל סופר. שגהאי, ה'תש"ז. 1340 עמ'. 4° .....

(*) ראה גם כן רשימת הספרים במחלקה „שונות" עמ' ח' ואילך.

23

ק ה ת ק ט ל ו ג

ב

- עטרת ראש**, מדבר בענין ראש השנה ויום הכפורים בכלל ובפרט
בביאור ענין מלכיות זכרונות ושופרות. ומצורף לזה דרוש
לשבת שובה . . ועוד דרושים יקרים על ענין ר"ה ועי"ת.
1.50 ה'תש"ח. הוצאה רביעית. 142 עמ', 8° . . . . .
- שערי אורה**, והוא שער החנוכה ושער הפורים, דרושים וביאורים
בעניני נסים דחנוכה ופורים. 200 עמ', 8° . . . . .
2.00
- שערי תשובה**, חלק ראשון, ובו נכלל ג' שערים, שער התשובה
שער הבחירה, שער התפלה. חלק שני הנקרא בשם חינוך, ובו
נכלל שער התשובה, חינוך. שני החלקים מכורכים יחד. 286
3.00 עמ', 8° . שאנגהאי, ה'תש"ז. . . . .
- דרך חיים** ותוכחת מוסר השכל, והוא חלק שלישי משערי תשובה.
222 עמ', 8° . שאנגהאי, ה'תש"ז. . . . .
2.50
- אמרי בינה**, מיוסד על ענין יחוד אלקי' בפסוק ראשון דק"ש
ובשכמל"ו . . . והוא חלק ראשון הנקרא שער הק"ש . . ומצורף
לזה חלק השני שער הציצית ושער התפלין . . . לאדמו"ר
הרב . . . דוב בער. שנגהאי, ה'תש"ה. 214 עמ', 4° . . . . .
- פירוש המלות הנקרא מהדורא בתרא** על פי המלות שבסידור
של הרב . . . מרנא רבנא שניאור זלמן נבג"מ אשר הובאו
בכתובי' ע"י בנו . . . אדמו"ר . . . דובער נבג"מ, שנגהאי,
ה'תש"ו. 230 עמ', 4° . . . . .
6.00 שני ספרים הנ"ל מכורכים יחד . . . . .
- בד קודש**, כתב בקשה אשר שלח כבוד . . . מוהר"ר דובער. בצירוף
מבוא מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א. 24 עמ', 8° .
.50 ברוקלין, ה'תש"ז . . . . .
- שער האמונה**, מדבר במהות ענין מצות האמונה, ועמו
שער היחוד, מדבר בענין מצות יחוד אלקות. נמצא בדפוס.
- פסקי דינים**, לשו"ע יו"ד הל' טרפות, יו"ל בפעם הראשונה מכתב-
יד יחידי. נמצא בדפוס.

ספרי אדמו"ר בעל ה"צמח צדק", הרב מנחם מענדל נבג"מ מליובאוויטש

- צמח צדק**, שאלות ותשובות על ארבעה חלקי השו"ע. חידושים חלק א': אורח חיים. 158 עמ'.
 חלק ב': יורה דעה — ג' חלקים. 544 עמ'.
 חלק ג': אבן העזר — ד' חלקים. 930 עמ'.
 חלק ד': חושן משפט. 118 עמ'.
 חלק ה': חידושים אליבא דהלכתא על שיתא סדרי משנה וגמרא. 390 עמ'.
- חלק ו': מילואים והוספות — ג' חלקים. 234 עמ'.
 מאת מרנא ורבנא מנחם מענדל נבג"מ זי"ע מליובאוויטש.
 הוצאה שני' עם הוספות ומילואים. ברוקלין, ה'תש"ה. 4° .. 18.00
- דרך מצותיך** — הוא ספר טעמי המצות, עפ"י עומק יסוד הבעש"ט ב"ע והה"מ ז"ל. . . שלימד רבינו הזקן אדמו"ר הזקן זי"ע. . . כל אלה הועתקו והוגהו מגוף כתיבת יד קדש אדונינו. . . מרנא ורבנא מנחם מענדל נבג"מ זי"ע.
 הוצאה שני', שנגהאי, ה'תש"ו. 394 עמ'. 8° 5.00
- הוספה לספר דרך מצותיך**, מצות אהבה, ונוסף בו מפתח ענינים, מראה מקומות, הערות וראשי פרקים מתולדות המחבר.
 הוצאה ראשונה, ברוקלין, ה'תש"ו. 16 עמ'. 8° 50
- קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים**, מאת כבוד קדושת מרנא ורבנא מנחם מענדל נבג"מ זי"ע מליובאוויטש, עם הוספות. ברוקלין, תש"ה. 158 עמ'. 8° 1.25
- פסקי דינים צמח צדק**, חלק ראשון, והוא כולל פסקי דינים משולחן ערוך אורח חיים ויורה דעה. חלק שני, כולל פסקי דינים משו"ע אה"ע וה"מ והרבה חידושים. . . מאדמו"ר. . . מנחם מענדל נ"ע. 830 עמ'. 4° נמצא בדפוס.
- אור התורה**, מאמרים ודרושים על דרך החסידות והקבלה על ס' שמות. נדפס בפעם הראשונה מכת"י. חלק א. 8° נמצא בדפוס.

21

ק ה ת ק ט ל ו ג

ד

ספרי אדמו"ר מהר"ש — הרב שמואל, נבג"מ

תורת שמואל, לקוטי תורה, מאמרי דא"ח ו"המשכים" של כ"ק אדמו"ר מהר"ר שמואל — מהר"ש — 8°.

50	שער ב: והחרים — תרל"א, ברוקלין, ה'תש"ה עמ' 88.
1.25	ג: מים רבים — תרל"ג, " ה'תש"ן עמ' 238.
1.25	ד: וככה — תרל"ג, " ה'תש"ה עמ' 212.
50	ה: חייב אדם לברך — תרל"ח, " ה'תש"ה עמ' 78.
1.25	ו"ח: זאת חנוכת המזבח מצה זו יונתי } תר"ם, " ה'תש"ה עמ' 208.

ספר התולדות — אדמו"ר מהר"ש, כולל תולדות ימי חייו, רשימת מאמרי דא"ח שלו, לקוטים משיחותיו ועוד, בעריכת הרב מנחם שניאורסאהן, ברוקלין, התש"ז. 86 עמ' 8° 75

ספרי אדמו"ר הרב שלום דובער נבג"מ מליובאוויטש

תורת שלום — 190 השיחות, שיחות הקדש של כ"ק אדמו"ר . . . מוהר"ר שלום דובער זצוקלה"ה . . . מליובאוויטש. הוצאה במספר מצומצם. מימיגרף, ברוקלין, ה'תש"ו. 338 עמ' 8°

9.50

חנוך לנער — צוואתו הראשונה של כ"ק אדמו"ר . . . מוהר"ר שלום דובער . . . מליובאוויטש, בצירוף ראשי פרקים מתולדות ימי חייו, ברוקלין, ה'תש"ג. 40 עמ' 8° 50

50

קונטרס ומעין מבית ד', מאת כ"ק אדמו"ר מוהר"ר שלום דובער מליובאוויטש, עם מבוא וקצורים מאת בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, ברוקלין, ה'תש"ג. 136 עמ' 8° 1.00

1.00

קונטרס עץ החיים, מאת כ"ק אדמו"ר . . . מוהר"ר שלום דובער מליובאוויטש, בצירוף מבוא מאת בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, ברוקלין, ה'תש"ו. 88 עמ' 8° 50

50

ה

ק ה ת ק ט ל ו ג

20

קונטרס **העבודה**, מאת כ"ק אדמו"ר מוהר"ר שלום דובער מלי"א באוויטש. בצירוף שני מכתבים מאת בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש. ברוקלין, ה'תש"ו. 56 עמ'. 8° 50

קונטרס **החלצו** — רנ"ט, מאת כ"ק אדמו"ר . . מוהר"ר שלום דובער זצוקלה"ה . . מליובאוויטש. בצירוף מאמר ושיחה מאת בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש. ה'תש"ט. 48 עמ'. 8° 25

ספר המאמרים — תרמ"ג, מאמרים ודרושים על דרך החסידות והקבלה שנאמרו בשנה ראשונה לנשיאותו. נדפס בפעם הראשונה מגוף כתב יד קדשו. 350 עמ'. 8° נמצא בדפוס.

מפתח כל כתבי אדמו"ר הרב שלום דובער נבג"מ. כולל: א) ביב-ליוגרפיא מכל כתביו הנדפסים. ב) מפתח כל כתביו שעדין לא הובאו לדפוס. עם הערות וציורים. 8° נמצא בדפוס.

ספרי אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, הרב יוסף יצחק שניאורסאהן

ספר המאמרים — אידיש — ה'תש"א—ה'תש"ה, קורצע חסידיי שזע אָפּהאַנדלונגען מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א מליובאוויטש. ברוקלין, ה'תש"ו. 218 עמ'. 8° 2.00
 געבונדען 2.50

ספר השיחות — קייק ה'ת"ש, שיחות (שמועסען) וועלכע זיינען געזאָגט געוואָרען באַ פּאַרשידענע געלעגענהייטען, מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש. ברוקלין, ה'תש"ז. 184 עמ'. 8° 2.00

ספר הקיצורים — קיצורי הספר שערי אורה (לאדמו"ר האמצעי) בעניני חנוכה ופורים, מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש. ברוקלין, ה'תש"ח. 98 עמ'. 8° 1.00

ספר הזכרונות — ליובאוויטשער רבינס זכרונות. ערשטער טייל: זכרונות פון כבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש. איבערזעצט אין אידיש און צוגע-

19

ק ה ת ק ט ל ו ג

ו

- גרייט צום דרוק דורך ד. ל. מעקלער. ברוקלין, ה'תש"ז. 352
 עמ'. 8° 3.00
 (אויך אין ענגליש, זע ז. 13)
- קונטרס ביקור שיקאגא — שיחות ומאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מליובאוויטש, בקישור עם ביקורו בעיר שיקאגא בחורף שנת
 ה'תש"ב. ברוקלין, ה'תש"ד. 80 עמ'. 8° ..... .50
- קונטרס ח"י אלול, ה'תש"ג — שיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א מליור
 באוויטש בימי חי—כ אלול ה'תש"ג. ברוקלין, ה'תש"ד. 80
 עמ'. 8° ..... .50
- קונטרס תורת החסידות — מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק
 שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש. ברוקלין, ה'תש"ז. 32
 עמ'. 8° ..... .50
- קונטרס לימוד החסידות — מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק
 שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש. ברוקלין, ה'תש"ז. 32
 עמ'. 8° ..... .50
- אדמו"ר הצמח צדק ותנועת ההשכלה — קטע מדברי ימי
 חיי אדמו"ר הצמח צדק. מרשימותיו של כבוד קדושת
 אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש.
 ברוקלין, ה'תש"ז. 64 עמ'. 8° ..... .50
- לקוטי דיבורים, משיחותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בימי חג
 הפסח ה'תש"ג, חלק גדול מהם נרשם כמו שנאמר — באידיש.
 128 עמ'. 12° ..... .50
- לקוטי דיבורים, די רייד פון כ"ק אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א
 שניאורסאהן מליובאוויטש. י"ב תמוז, תש"ז. 24 עמ'. 12° ..... .15
- לקוטי דיבורים, שיחה פון כ"ק אדמו"ר הרב יוסף יצחק שליט"א
 שניאורסאהן מליובאוויטש. כ"ד טבת, ה'תש"ט. 16 עמ'. 12° ..... .15
- לקוטי דיבורים, די רייד פון כ"ק אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א
 שניאורסאהן מליובאוויטש. ל"ג בעומר, ה'תש"ט. 40 עמ'. 12° ..... .15

ק ה ת ק ט ל ו ג

18

ז

- מאמר יום ב' פ' יתרו, י"ג שבט, תש"ז (קונטרס מט) יאצ"ט כבוד
 אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע זי"ע, מכבוד
 קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן מליובא-
 וויטש. 8 עמ'. 8°
- 15
- מאמרים מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א שניאורסאהן
 מליובאוויטש (קונטרס ג). 28 עמ'. 8°
- 15
- מאמר, ש"פ נציבים, ה'תש"ו, רשימה מכ"ק אדמו"ר שליט"א מליוב-
 באוויטש. 4 עמ'. 8°
- 05
- קונטרס י"ט כסלו, ה'תש"ח, מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק
 שליט"א מליובאוויטש (קונטרס נב). 16 עמ'. 8°
- 15
- מאמר כי מנסה, מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק שליט"א
 (קונטרס נג). 12 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס פורים ה'תש"ח, מכבוד קדושת אדמו"ר יוסף יצחק
 שליט"א מליובאוויטש (קונטרס נד). 24 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס ב' ניסן, ה'תש"ח (קונטרס נה). 20 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס חג הפסח, ה'תש"ח (קונטרס נו). 30 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס ל"ג בעומר, ה'תש"ח (קונטרס נז). 20 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס חג השבועות, ה'תש"ח (קונטרס נח). 38 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס חג הגאולה יב"ג תמוז, ה'תש"ח (קונטרס נט).
 40 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס ח"י אלול, ה'תש"ח (קונטרס ס). 24 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס י"ט כסלו, ה'תש"ט (קונטרס סא). 24 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס י"ג שבט, ה'תש"ט (קונטרס סב). 24 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס פורים, ה'תש"ט (קונטרס סג). 24 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס ב' ניסן, ה'תש"ט (קונטרס סד). 32 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס חג הפסח, ה'תש"ט (קונטרס סה). 40 עמ'. 8°
- 15
- קונטרס חג השבועות, ה'תש"ט (קונטרס סו). 36 עמ'. 8°
- 15
- ספר המאמרים: ת"ש—תש"ב, בלה"ק. יו"ל בפעם הראשונה.
 נמצא בדפוס. 8°
 תש"ג—תש"ה, בלה"ק. יו"ל בפעם הראשונה.
 נמצא בדפוס. 8°

ח ק ה ת ק ט ל ו ג

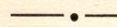
- היום יום, קובץ פתגמים ומנהגים מסודרים לימות השנה, מלוקט משיחות ומכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, לוקט וסודר על ידי הרב מנחם שניאורסאהן, התש"ג.
 1.00 חלק א' 128 עמ'. 32° .....
 חלק ב' (נמצא בדפוס).
- מורה שיעור בלימודי יום יום השווים לכל נפש, הוצאה שנתית, תש"ד-ה, תש"ה-ו, תש"ו-ז, כ"א 54 עמ', 32° ..... כ"א
 .05
- מורה שיעור, שיעורים בתניא לשנה פשוטה ולשנה מעוברת, ה'תש"ה. 32 עמ'. 32° .....
 .10

ש ו נ ו ת *)

- פוקח עורים, מאת כ"ק אדמו"ר הרב הגאון . . . מוהר"ר דובער נבג"מ זי"ע — הנקרא מיטעלער רבי, עם מכתב ורשימה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 חלק ראשון: עשרים ושמונה פרקים. חלק שני: שנים עשר פרקים. נכתבו בשפה המדוברת — אידיש; חלק שלישי: העתקת חלק א' ללה"ק עם ביאור הרשד"ם, נ"ע.....
 .50
- שמע ישראל, וואס אדמו"ר רבשכבה"ג הצנח צדק מליובאוויטש האט גערעדט אין פעטערבורג פאר די סאלדאטען. ניויאַרק, ה'תרצ"ט. 30 עמ'. 8° .....
 .25
- קונטרס התפלה, מאת כ"ק אדמו"ר . . . מוהר"ר שלום דובער . . . מליובאוויטש, בהוספת קיצורים מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, הוצאה שלישית. ברוקלין, ה'תש"ב. 32 עמ' 8° .....
 .50
- מאמרים, שיחות, רייד, כו' לכ"ק אדמו"ר שליט"א
 קונטרס דרושי חתונה (קונטרס ב'), תרפ"ט. 72 עמ'. 8° ....
 .25
- דרושי דא"ח, מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש שנאמרו בארץ-ישראל (קונטרס ה'), מנחם אב, תרפ"ט. 26 עמ'. 8° ...
 .25

(*) ראה גם כן המחלקה האנגלית.

ט	ק ה ת ק ט ל ו ג	16
.05	קונטרס אז יבקע, גלובאקא (קונטרס כז), תרצ"ד. 12 עמ'. 8°	
.15	קונטרס ב' ניסן (קונטרס לד), תרצ"ו. 10 עמ'. 8°	
.15	מאמר ב' אלול, תרצ"ו. 8°	
.15	קונטרס ב' ניסן, תרצ"ץ (קונטרס לו). 18 עמ'. 8°	
.15	קונטרס י"ב תמוז, תרצ"ץ (קונטרס לז). 12 עמ'. 8°	
.15	קונטרס חג השבועות, תרצ"ט (קונטרס לט). 6 עמ'. 8°	
.15	קונטרס י"ב תמוז, תרצ"ט (קונטרס מ). 8 עמ'. 8°	
	מאמרים לראש השנה, יוה"כ ושמע"צ, געשריבן אין אידיש.. דער טיפער זין פון די ימים נוראים ראש השנה, יום הכפורים און די ימים טובים סוכות און שמיני עצרת (קונטרס מג). 24 עמ'. אידיש. 8°	.15
.15	לקוטי דבורים, שמח"ת. ח"א, תר"ץ (ליקוט טז). 31 עמ'. 12°	
.15	לקוטי דבורים, שמע"צ שמח"ת. ח"א. תרצ"ז (ליקוט יט). 23 עמ'. 12°	
.15	לקוטי דבורים, שמע"צ שמח"ת. ח"ב. תרצ"ז (ליקוט כ). 26 עמ'. 12°	
.25	לקוטי דיבורים, פורים ה'תש"א. אידיש. 32 עמ'. 12°	
.25	רייד, ח"י אלול, תש"א. אידיש. 30 עמ'. 12°	
.15	שיחות, פון כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש. ז' אדר. ה'תש"ג. 32 עמ'. 12°	
.15	רייד, כ"ו אדר, תש"ה. אידיש. 20 עמ'. 12°	
.15	רייד, ח"י אלול, תש"ה. אידיש. 30 עמ'. 12°	
.15	רייד, יו"ד כסלו, ה'תש"ז. אידיש. 8 עמ'. 12°	
.15	רייד, יו"ד שבט, ה'תש"ט. אידיש און ענגליש. 16 עמ'. 12°	
.25	קובץ מכתבים ושיחות, ה'תש"ב. אידיש. 64 עמ'. 12°	
.15	רייד פאר פרויען, אידיש. 8 עמ'. 12°	
.05	ראש השנה מעסעדזש צו אידישע סאלדאטען, פון ליובאוויטשער רבי'ן שליט"א. ה'תש"ה. 64° (לחיילים חנם)	

15

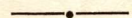
ק ה ת ק ט ל ו ג

י

- סידור תורה אור עם שער הכולל, דרך החיים ונתיב החיים על פי נוסח הקדוש האר"י עם כל הדינים והמנהגים כאשר יסד והכריע אדמו"ר .. מהור"ר שניאור זלמן זצ"ל. בעל התניא והשו"ע. 738 עמ'. 8° . שאנגהאי, תש"ו .....**
- 5.00
- סידור תורה אור עם מחזור לראש השנה ויוהכ"פ. ברוקלין, ה'תש"א. 548 עמ. 8° .....**
- 2.50
- הגדה של פסח, עם לקוטי מנהגים וטעמים. ברוקלין, ה'תש"ו 48 עמ'. 8° .....**
- 1.00
- קובץ ליובאוויטש, נוסד מטעם המזכירות של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש. יוצא לאור מזמן לזמן. 16 עמ' 8° מחיר כל חוברת .....**
- .20
- י"ט כסלו, אידיש. 16 עמ'. 12° .....**
- .15
- יומן, רשמי ביקור כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש בארץ ישראל, גרשם ונעתק ע"י שמעון גליצנשטיין, מנחם אב, תרפ"ט. ירושלים. 24 עמ'. 12° .....**
- .25

- ספר הניגונים, ניגוני חסידי חב"ד, כולל ליקוטי רשימות משי"ח חותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש על מהותה של הנגינה. ותוי נגינה ל175 ניגונים, שנחלקו לשלש מחלקות לפי תכן הניגונים ומחבריהם, עם מלואים ומבוא. בעריכת הרב שמואל זלמנוב. יוצא לאור ע"י חברת „נחח" (ניגוני חסידי חב"ד), ברוקלין ה'תש"ט. 212 עמ'. 4° . מכורך .....**
- 8.00
- 7.00
- שיעורי תורה, עניני לבאר שיעורי התורה במשקל הגרמים ובמדת הסנטימטר הלכה למעשה. נערך ע"י אברהם חיים נאה, מהדורה חדשה עם מלואים והוספות. ירושלים, תש"ז. 308 עמ'. 8° .....**
- 10.00

שדי חמד, יבואו בו כללי הש"ס וכללי הפוסקים . . ואסיפת דינים . . על סדר א"ב, מאל"ף ועד תי"ו, לר' חיים חזקיהו מדיני. הוצאה חדשה ומתוקנה, עם מפתח כללי. תשעה כרכים מכורכים יפה. 4000 עמ' לערך. 4° . נמצא בדפוס.

ADDRESSES

By Rabbi Joseph I. Schneersohn

Translated from Yiddish.

PURIM, 5701	32 pp.	.25
ELUL 18, 5701	32 "	.25
MESSAGE FOR WOMEN	8 "	.15

COURAGE AND SAFETY THROUGH
FAITH AND TRUST IN G-D

A message to the Jewish servicemen, based upon a talk with Rabbi Joseph I. Schneersohn, the Lubavitcher Rabbi, 5704 (1944). (Free to servicemen). 64° .....

24 pp. .05

BIOGRAPHICAL SKETCH OF

RABBI JOSEPH I. SCHNEERSOHN

By Nissan Mindel

A short biography of the Lubavitcher Rabbi, his work, and his place in Jewish life. Reprinted from *Some Aspects of Chabad Chassidism*, above. Second edition, with supplements. 8° .....

16 pp. .25

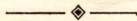
RABBI SHNEUR ZALMAN OF LADI

By Gershon Kranzler

A brief presentation of the life, the work, and the basic teachings of the Founder of Chabad Chassidism, including his photograph and facsimile of handwriting, his genealogy, important dates in his life, and bibliography of his published works.

Based on talks with Rabbi Mendel Schneerson. 8° .....

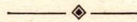
24 pp. .40

YUD-TES KISLEV

The history of the festival commemorating the liberation of Rabbi Shneur Zalman, founder of Chabad, from prison. 16° .....

16 pp. .15

HAKERIAH VEHAKEDUSHAH

Monthly magazine in Yiddish with English section. 2°

Single Copy	.25
Complete Set (5701-5705) with Index, Bound	15.00
Index for the Complete Set	.25

**PUBLICATIONS BY
KEHOT PUBLICATION SOCIETY**

770 Eastern Parkway • Brooklyn 13, N. Y.

(Miscellaneous)

English Section*

LUBAVITCHER RABBI'S MEMOIRS

The Memoirs of *Rabbi Joseph I. Schneersohn*, Volume One. English rendition by *Nissan Mindel*, with Glossary and notes.

Nissan Mindel, noted author and scholar, has done a remarkable job at rendering the sparkling and deeply inspiring reminiscences of Rabbi Joseph I. Schneersohn into free flowing, easy-to-read English, without losing the flavor of the personal character of the original text.

A veritable treasure chest of Chassidic learning and lore, of anecdotes, historical annotations and commemorations, the Lubavitcher Rabbi's Memoirs represent the very best of informal writing from the prolific pen of the leader of the Chabad movement. Known and unknown figures from the past, scholars and cobblers, princes and dreamers, giants of the spirit rise before our eyes to convey the message of inspiration, wholehearted devotion and all-out dedication that characterizes Chassidic Jewish life in the small and large centers of Eastern Europe. From the crowded pages of this monumental book rises the image of an artist personality; a man whose dynamic power has inspired enthusiastic action on behalf of Torah-true Judaism wherever his word and pen reaches.

A brief introductory chapter acquaints the reader of this inspiring book with the personal data, the life, works and writings of its author, one of the great leaders of world Jewry today.

Brooklyn, 5709 (1949). (Bound) ..... 336 pp. 3.50
Volume Two in press.

SOME ASPECTS OF CHABAD CHASSIDISM

By *Rabbi Joseph I. Schneersohn*, with a Biographical Sketch of the author (the Lubavitcher Rabbi שליט"א) by *Nissan Mindel*

A short treatise on some principles of "Chabad" Chassidism and its practical significance, hitherto published in Hebrew, Yiddish, and German. Translated from Hebrew. 8° ..... 32 pp. .50

* See also Hebrew and Yiddish Section

12

KEHOT CATALOGUE

Vol. I —Bound	146 pp.	3.50
Vol. II —Bound	230 "	4.50
Vol. III—Bound	277 "	5.00
Vol. IV—Bound	242 "	5.00
Vol. V —Bound		5.00
Set of all five		17.50

FROM DAY TO DAY—"YOUNG SCHOLARS'
POCKET ENCYCLOPEDIA"

A handy pocket size calendar with an appropriate daily message and quotation from the entire range of Biblical and Talmudic literature, with a table of Outstanding Events in Early Jewish History, the Course of Tradition from Mount Sinai to the Shulchan Aruch, Index of Authors and Books, etc.

Vol. I (5703) (Out of print).....	128 pp.	
Vol. II (5704)	256 "	.25

CALENDAR

Handy calendar leaflet for your wallet.	100 copies	3.00
--	------------	------

H. CHARTS AND MAPS

FROM CREATION TO MOUNT SINAI

Chart showing the twenty-six generations from the Creation of the world to the Giving of the Torah on Mt. Sinai in the year 2448 after the Creation. *In preparation as a wall-chart.*

TORAH FROM SINAI

Chart showing the entire sacred literature of the Jewish Law, Written and Oral, Early and Latter Codifiers, etc. *In preparation as a wall-chart.*

ERETZ ISRAEL IN BIBLICAL TIMES

Map showing all important places in the Holy Land mentioned in the TeNaCH. *In preparation as a wall-map.*

THE TWO KINGDOMS

Chart showing graphically the historical events from the Division of the Kingdom to the Destruction of the First Beth Hamikdash. *In preparation as a wall-chart.*

KEHOT CATALOGUE

11

19th century, of trials and conflicts, and the triumph
of true faith. 8° ..... 78 pp. .90

BUSTENAI

By Dr. M. Lehman

A story of Jewish life in ancient Persia in the times of
the Gaonim (10th century), and of the thrilling ad-
ventures of the Jewish prince Bustenai. Will win the
hearts of every reader, young and old. 8° ..... 104 pp. .90

UNPAID RANSOM

By Dr. M. Lehman

The story of Rabbi Meir of Rothenburg, his imprison-
ment and martyrdom. A tragedy with no happy
ending. 8° ..... .50

MEOR HAGOLAH

By Dr. M. Lehman

The story of Rabbenu Gershon Meor Hagolah ("Light
of the Diaspora"), who lived at the turn of the 10th
century. A gripping story from beginning to end.
(In press). 8° .....

G. CURRICULA, GUIDES, ETC.

CURRICULUM FOR HEBREW SCHOOLS

A. For Boys' Schools

B. For Girls' Schools

Mimeographed ..... 18 pp. .25

TEACHER'S GUIDE

Originally a guide for teachers for the instruction of
the Religious Release Hour to public school children,
it provides an excellently planned series of lessons in
Judaism for beginners, including religious customs and
laws, blessings and prayers, festivals, Biblical history,
stories, quizzes, tests, etc. Very useful to teachers,
youth group leaders, etc. In mimeograph form.

10

KEHOT CATALOGUE

English

THE RUNAWAY

By Nissan Mindel

A story about a boy who decided to run away from home, with illustrations by Silton. Full of thrills and adventures. ....

32 pp. .20

THE MIRACLE OF THE DREIDLE

By Nissan Mindel

A humorous one-act Chanukah play in four scenes, easily adaptable to the school stage. ....

36 pp. .50

GALUTH MELODIES

By Gershon Kranzler

Stories for young and old. Twenty-eight interesting and inspiring short stories. ....

125 pp. 1.50

THE SOLDIER

An exciting and inspiring story of the heroism of a little boy in the Czarist army ("Cantonist"). English rendition of *Lo Tishtachavu*. ....

16 pp. .05

THE ADOPTED PRINCESS

By Dr. M. Leberman

A popular and exciting story of the life of Rabbi Shabse Cohen ("ShaCh"), originally written in German by the famous writer of orthodox literature. This is one of a series of popular historical novelettes written by this author, all of which are being published in English for the first time by the MERKOS L'INYONEI CHINUCH. ....

54 pp. .60

OUT OF THE DEPTHS

By Dr. M. Leberman

Another one in the series of short novels by this author. It is a story of Jewish life in the middle of the

KEHOT CATALOGUE

9

SHALOH—LESSONS IN JUDAISM FOR YOUNG CHILDREN

See under heading *Religion, Customs, Ceremonies, etc.*

RECORD OF ACTIVITIES OF THE MERKOS L'INYONEI CHINUCH

A highly interesting and illuminating report of the ramified activities of the world famous central organization for Jewish education, graphically describing the various departments of the organization, covering every phase of Jewish education, including its system of schools for girls ("Beth Rivkah" and "Beth Sarah") in the U. S. A. and overseas, publications, youth activities ("Mesibos Shabbos"), Release Hour Hebrew instruction, farmers', servicemen's departments, oversea aid, etc. 4° .....

64 pp. 1.00

Available to institutions, educators, and public workers, free on request.

KEHOT BULLETIN

An informative bulletin, published from time to time, containing reviews and details of its latest publications.

4 pp. .05

Available to Booksellers and institutions free on request.

F. STORIES, NOVELS, PLAYS, ETC.

Hebrew

SEFER HASHANAH

סֵפֶר הַשָּׁנָה

Talks and discussions of topical interest around the calendar. Very useful to teachers and students with an advanced knowledge of Hebrew. In Hebrew, with *Nekudoth*. Bound. 8° .....

92 pp. .50

LO TISHTACHAVU

לֹא תִשְׁתַּחֲוּוּ

A thrilling and inspiring story of a little Jewish boy forcibly recruited into the Czarist army ("Cantonist"). In Hebrew, with *Nekudoth*. 12° .....

16 pp. .05

See also *The Soldier*.

8

KEHOT CATALOGUE

Our Sages (in rhyme, illustrated), Gallery of Our Great (short biographies), Let's Visit (imaginary excursions to places of Biblical and historical interest), My Prayers (an explanation of the daily and festival prayers), Symbols and Customs (an explanation of the religious customs and objects), Junior's Page (including cartoon), Quizzes, Riddles, Things To Remember (some laws of timely interest), etc.

It is a veritable library of Jewish knowledge, and is very popular with young and old. It enjoys a wide circulation in all English-speaking countries, and is widely used to supplement the curriculum in Hebrew schools. Must be seen to be appreciated.

It is a 12-page, double column magazine.

Price per single copy	.05
Back numbers	.10

"SHMUESSEN MIT KINDER UN YUGENT"

„שמועסן מיט קינדער און יוגנט"

Yiddish counterpart of the *Talks and Tales* with different content and additional features, so that those who have command of both languages can enjoy the benefit of additional reading and educational material. Also appearing monthly (simultaneously with the *Talks*) since December, 1941, uninterruptedly. Equally popular and inspiring. Same format and size as the *Talks*, so that they can be bound together.

Price per single copy	.05
Back numbers	.10

SPECIAL ANNUAL SUBSCRIPTION FEE (including postage) FOR BOTH, THE "TALKS AND TALES" AND "SHMUESSEN"..... ONLY \$1.00

"TALKS" and "SHMUESSEN"—Vols. I, II, III, IV, V, VI, and VII, Bound.....	Each	3.00
---	------	------

**REPORT AND SOUVENIR ALBUM,
PURIM, 5703**

A report of the history-making Mesibos Shabbos Rally which took place on Purim, 5703 (1943), with pictures, articles, and messages by Rabbi Joseph I. Schneerson שליט"א, Rabbis Mendel Schneerson, M. Hodakovs, Nissan Mindel, etc., supplements. .... 34 pp. .25

KEHOT CATALOGUE

7

Pocket Format — In French

COLLECTION: FETES ET JOURS NOTABLES

Illustrée — Format de Poche

TISHRI

Rosh Hashanah—Simchath Torah. Lois et Coutumes. 24 pp. .10

CHANOUKAH

Contes de Feux de Chanoukah. Lois et Coutumes. Message de Chanoukah. .... 32 pp. .10

POURIM

L'Histoire de Pourim. Lois et Coutumes. Message de Pourim. .... 24 pp. .10

SEDER

Les Règles du Service du Séder. Lois et Coutumes. Message. .... 16 pp. .10

CHEVOUOTH

La Revelation. Nôtre Religion. Kiddush. Message de Chevouoth. .... 12 pp. .10

LES TROIS SEMAINES

Dates Importantes. Lois et Coutumes. Aneinu. Nahem. Message. .... 16 pp. .10

E. MONTHLY MAGAZINES AND PERIODICALS

"TALKS AND TALES"

English monthly magazine for young and old, published every month without interruption since Teveth, 5702 (December, 1941); a highly interesting and educational magazine, of a high literary standard, and of topical interest for the weekly Sidrahs and/or festivals or fast days of the particular month.

In addition to the topical stories, fables, adventures, from the Talmud, Midrash, and other sources, the magazine contains the following features: Sayings of

6

KEHOT CATALOGUE

FESTIVAL SERIES

Pocket Format — In English

THE SEDER

Itemized instruction regarding the Seder service, the Four Questions, laws regarding the festival, with illustrations reproduced from an ancient Italian Haggadah. 16 pp. .10

SHOVUOTH

The Revelation on Mount Sinai; our religion; the laws of the festival; Kiddush; message. .... 12 pp. .10

THREE WEEKS

The Fast Days of the 17th of Tammuz and the 9th of Av, with the "Three Weeks" in between; the first and second Temple; illustrations. Laws. .... 16 pp. .10

TISHREI

The story of all the Feasts and Fasts in this month, with its various customs and moods, illustrated. .... 28 pp. .10

KIDDUSH AND PRAYERS

Includes Kiddush for Rosh-Hashanah, Tashlich, Kap-
poroth, Blessings for Lulab, Hakofoth. A handy little
prayer book (with English translation) for the month
of Tishrei. .... 20 pp. .10

CHANUKAH

Reprint from the *Complete Story of Chanukah* (see
above), with illustrations. .... 32 pp. .10

PURIM

Condensed from the *Complete Story of Purim* (see
above), with illustrations. .... 24 pp. .10

PURIM—GRAGER

A little publication in the format of a Purim Grager,
containing the Service of the Reading of the Megillah,
and laws about the Fast of Esther, Purim and Shushan
Purim. .... Price per 100 copies 8 pp. 5.00

KEHOT CATALOGUE

5

D. FESTIVAL PUBLICATIONS**THE COMPLETE STORY OF CHANUKAH***By Nissan Mindel*

The history of the festival and the Maccabees; tales of the Chanukah Lights; laws of Chanukah; service of kindling the lights of Chanukah, etc. With illustrations. 8° .....

32 pp. .25

THE COMPLETE STORY OF PURIM*By Nissan Mindel*

The complete history of the festival compiled from the Book of Esther, Talmud, and Midrash; the laws of Purim. Beautifully written and illustrated. 8° .....

48 pp. .25

THE COMPLETE STORY OF PASSOVER*By Nissan Mindel*

The history of the great festival of Liberation, based on the Biblical narrative and fully supplemented from the Midrash and other sources; preparations for Passover, stories for the Seder nights, historical events that took place on the night of Passover; Passover in the Holy Temple; in remote Jewish communities; the first Haggadah; the Seder; quizzes, illustrations, etc. *A complete story*, interesting and exciting, for young and old. 8° .....

78 pp. .50

THE COMPLETE STORY OF SHOBUOTH*By Nissan Mindel*

The complete story of the festival; the Revelation on Mt. Sinai; the Written and the Oral Law; the First Fruits (Bikkurim); the story of Ruth; King David; the laws and customs of the festival, etc. Illustrated. 8° .....

88 pp. .50

C. RELIGION, CUSTOMS, CEREMONIES, ETC.

THE COMMANDMENTS

By Nissan Mindel

A philosophical exposition of the significance and functions of the practical precepts. A highly instructive and inspiring study of the profound meaning of the Mitzvoth, including the following chapters: Self-restraint and Divine Discipline, Communion with G-d, The Purpose of Creation, The Source of Life, Physical and Spiritual, The Reward, Sincerity the Keynote of Divine Worship. 8° ..... 48 pp. .50

TEFILLIN

By Alexander Cowen

A brief treatise on the significance of the important Mitzvah of Tefillin, including also the practical laws of Tefillin. An excellent little handbook for Bar-Mitzvah boys and adults. Third Edition. 16° ..... 16 pp. .20

LAWS OF TEFILLIN (*Reprint from above*) ..... 8 pp. .05

SHABBOS

A brief treatise on the significance of Sabbath observance and its importance in Jewish life, with quotations from the Torah, the Prophets, Talmud, Maimonides, etc. Supplement: The Mesibos Shabbos Movement. 16° ..... 24 pp. .15

SHALOH—LESSONS IN JUDAISM FOR YOUNG CHILDREN

A popular little publication, containing four features: A practical precept, a good deed, a Bible story, and a full page of illustrations. These are lessons in Judaism in story form—"tell it thy children." Appears periodically from time to time. *Twenty-four* issues already Published. 16° ..... Each 8 pp. .05

No. 1-24, Bound 1.50

KEHOT CATALOGUE

3

FORTY CENTURIES תורה וישראל

Milestones in early Jewish history, including an account of the course of our tradition from the Revelation on Mount Sinai to the Shulchan Aruch; also a chronological table of important events in Jewish history, map, chart, illustrations. (English.) 8°..... 24 pp. .50

B. PRAYER BOOKS, ETC.

SIDDUR TEHILAS HASHEM HASHOLEM

סדור תהלת ה' (השלם)

An excellently arranged and printed Prayer Book for the school, home, and synagogue. All prayers and services are arranged individually and completely, without recourse to turning pages back and forth, in large clear type. Nusach Ari. 8°..... 382 pp. 1.40

SIDDUR 'TEHILAS HASHEM 'ה סדור תהלת ה'

A Prayer Book for the well versed worshippers, Nusach Ari, new edition. 8°..... 108 pp. .60

BLESSINGS AND PRAYERS

סדר ברכות ותפלות

A manual of prayers for young children, blessings on various occasions, kindling the lights for Sabbath and Festivals, Grace after meals, etc. Revised English translation. An excellent "Bentcher!" which is a *must* for every child and home, and a fine souvenir of any happy occasion such as Bar-Mitzvah, wedding, etc. Pocket size. 32°..... 128 pp. .20

HAGGADAH

הגדה של פסח

A new Passover Haggadah, with an English supplement including the laws of Passover and the Seder service, and table of events from Adam to the Exodus from Egypt. 8°..... 32 pp. .50

2

KEHOT CATALOGUE

UNSER BUCH

אונזער בוך

By J. L. Lipschitz

A text book for reading, writing, and speaking of Yiddish, for beginners. 8°

Vol. I	64 pp.	.50
Vol. II	64 "	.50

Jewish History

OUR PEOPLE, HISTORY OF THE JEWS

By Jacob Isaacs

A text book of Jewish history for the school and home. With illustrations, maps, charts, tables, test questions, etc. Bound. 8°

Our history is so unique and so different from the histories of other peoples that it cannot be treated in the same way. It can be clearly understood in the light of one factor only: Divine Providence. In His infinite kindness and wisdom G-d sent us, in the most crucial periods of our history, men of valor and vision, Divinely inspired Judges and Prophets, whose leadership and inspiration has never ceased to guide us through the ages. Without this providential guardianship our people would not have survived its infancy. Without proper understanding of this factor, our history is unintelligible. The author has endeavored to give due emphasis to this basic principle of our history. The reader and student of this work will not fail to see it and be inspired by it.

Vol. I (Books 1 and 2), from the Beginning of Mankind to the Death of Moses	176 pp.	1.75
Vol. II (Books 3 and 4), from Joshua to the Destruction of the Beth Hamikdash	296 "	2.50
Both volumes, covering the complete Biblical History	472 "	3.50

NOTE: Successive volumes are now in press, bringing the History of *Our People* up to modern times.

PUBLICATIONS BY
MERKOS L'INYONEI CHINUCH, Inc.
 770 Eastern Parkway • Brooklyn 13, N. Y.

A. TEXT BOOKS

Hebrew and Yiddish Languages

ALEPH BETH	אַלֶּפֶת בֵּית		
Hebrew alphabet on cardboard. 8°	.....	4 pp.	\$ .10
MOVOLIKERIOH	מְבוֹא לְקִרְיָאָה		
<i>By J. L. Lipschitz</i>			
An introduction to Hebrew reading, with reading exercises for beginners, leading up to the Prayer Book. 8°	.....	16 pp.	.30
SIFRENU	סִפְרֵנוּ		
<i>By H. V. Vasserman and A. Thorov</i>			
A text book for elementary, intermediate, and advanced Hebrew reading, writing, and speaking. 8°			
Vol. I		96 pp.	.60
Vol. II		96 "	.60
Vol. III-IV		192 "	1.00
Vol. V		240 "	1.00
VOCABULARY	מִלּוֹן עֵבְרִי-אַנְגְּלִי		
For Vol. I of <i>Sifrenu</i> , 8°	.....	22 "	.20

INDEX

CODE:	PAGE	CODE:	PAGE
148 Sifrenu, Vol. I	1	161bTorath Shemuel	
148aSifrenu, Vol. II	1	(Mayyim Rabbim)	21
148bSifrenu, Vol. III-IV	1	161cTorath Shemuel	
148cSifrenu, Vol. V	1	(Vekocho)	21
149 Soldier, The	10	161dTorath Shemuel	
150 Some Aspects of Chabad		(Chayyov Odom)	21
Chasidism	13	161eTorath Shemuel	
		(Zos Chanukas, etc.).....	21
		162 Torath Sholom	21
T		163 Tzemach Tzedek, Vol. I	22
151 Talks and Tales		163aTzemach Tzedek, Vol. II	22
(Monthly mag.)	7	163bTzemach Tzedek, Vol. III	22
151aTalks and Tales, Vol. I	8	163cTzemach Tzedek, Vol. IV	22
151bTalks and Tales, Vol. II	8	163dTzemach Tzedek, Vol. V	22
151cTalks and Tales, Vol. III	8	163eTzemach Tzedek, Vol. VI	22
151dTalks and Tales, Vol. IV	8		
151eTalks and Tales, Vol. V	8	U	
151fTalks and Tales, Vol. VI	8	Umaayon, <i>see</i> Kuntres	
151gTalks and Tales, Vol. VII	8	Umaayon	
152 Tanya	24	164 Unpaid Ransom	11
153 Teachers Guide, Vol. I	11	165 Unser Buch, Vol. I	2
153aTeachers Guide, Vol. II	12	165aUnser Buch, Vol. II	2
153bTeachers Guide, Vol. III	12		
153cTeachers Guide, Vol. IV	12	V	
153dTeachers Guide, Vol. V	12	Vekocho, <i>see</i> Torath	
154 Tefillin	4	Shemuel	
155 Three Weeks	6	Vehechrim <i>see</i> Torath	
156 Tishrei	6	Shemuel	
157 Tishri (French)	7	166 Vocabulary for Sifrenu I	1
158 Torah Or	24		
Torah V'Israel <i>see</i> Forty		Y	
Centuries		167 Yoman	15
159 Torah Chaim (Bereishith)	24	Young Scholars Pocket En-	
159aTorath Chaim (Shemoth)	24	yclopedia, <i>see</i> From Day	
160 Torath Hachassiduth	19	to Day	
161aTorath Shemuel		168 Yud Tes Kislev	14
(Vehechrim)	21	169 Yud Tes Kislev (Yiddish)	15

INDEX

CODE:	PAGE	CODE:	PAGE
K		L	
40 Kehot Bulletin	9	71 Laws of Tefillin	4
41 Kiddush and Prayers	6	72 Les Trois Semaines	7
Ki Menasch, <i>see</i> Maamar Ki Menasch		73 Likutei Diburim Lag B'Omer, 5709	19
42 Kitzurim Veheoroth	22	74 Likutei Diburim, Pesach 5703	19
43 Kovetz Lubavitz (Pub.)	15	75 Likutei Diburim, Purim 5701	16
44 Kovetz Michtovim	16	76 Likutei Diburim, Shemini Atzereth 5697 I	16
45 Kuntres Chag Hageulah, 5708	18	76a Likutei Diburim, Shemini Atzereth 5697 II	16
46 Kuntres Chag Hapesach, 5708	18	77 Likutei Diburim, Simchath Torah 5690	16
47 Kuntres Chag Hapesach, 5709	18	78 Likutei Diburim, Tammuz 12, 5707	19
48 Kuntres Chag Hashovuoth, 5699	18	79 Likutei Diburim, Teveth 24, 5709	19
49 Kuntres Chag Hashovuoth, 5708	18	80 Likutei Torah	24
50 Kuntres Chag Hashovuoth, 5709	18	81 Limud Hachasiduth	19
51 Kuntres Chai Elul, 5708	18	82 Lo Tishtachavu	9
52 Kuntres Drushei Chasunoh	17	83 Lubavitcher Rabbi's Memoirs, Vol. I	13
53 Kuntres Eitz Hachaim	21	83a Lubavitcher Rabbi's Memoirs, Vol. II	13
54 Kuntres Hatefiloh	17	M	
55 Kuntres Hecholtzu	20	84 Maamar Elul 2, 5697	16
56 Kuntres Hoavodah	20	85 Maamar Ki Menasch	18
57 Kuntres Lag B'Omer 5708	18	86 Maamar Nitzavim, 5707	18
58 Kuntres Nissan 2, 5697	16	87 Maamar Shevat 13, 5707	18
59 Kuntres Nissan 2, 5698	16	88 Maamarim	18
60 Kuntres Nissan 2, 5708	18	89 Maamarim, Rosh Hashanah, etc. (Yiddish)	16
61 Kuntres Nissan 2, 5709	18	90 Mafteach	20
62 Kuntres Oz Yiboka	16	91 Map: Eretz Israel in Biblical Times	12
63 Kuntres Purim, 5708	18	Mayyim Rabbim <i>see</i> Torah Shemuel	
64 Kuntres Purim, 5709	18	92 Meor Hagolah	11
65 Kuntres Shevat 10-13, 5709	18	93 Message for Women	14
66 Kuntres Tammuz 12, 5698	16	94 Miracle of the Dreidel	10
67 Kuntres Tamuz 12, 5699	16	95 Moreh Shiur Limudei Yom Yom	17
68 Kuntres Umaayan	21		
69 Kuntres Yud Tes Kislev, 5708	18		
70 Kuntres Yud Tes Kislev, 5709	18		

INDEX OF PUBLICATIONS

CODE:	PAGE	CODE:	PAGE
A			
1	Addresses, Purim 5701	14	
2	Addresses, Elul 18,5701	14	
3	Admur Tzemach Tzedek Utnuath Hahaskalah	19	
4	Adopted Princess	10	
5	Aleph Beth	1	
6	Atereth Rosh	23	
B			
7	Bad Kodesh	23	
8	Bikkur Chicago	19	
9	Biographical Sketch of Rabbi Joseph I. Schneersohn	14	
10	Blessing and Prayers	3	
	Bulletin <i>see</i> Kehot Bulletin		
11	Bustenai	11	
C			
12	Calendar	12	
13	Chai Elul, 5703	19	
14	Chanoch Lanaar	21	
15	Chanoukah (French)	7	
16	Chanukah	6	
17	Chart I: From Creation to Mt. Sinai	12	
18	Chart II: Torah from Sinai	12	
19	Chart III: The Two Kingdoms	12	
	Chayyov Odom <i>See</i> Torath Shemuel		
20	Chevouoth (French)	7	
21	Commandments, The	4	
22	Complete Story of Chanukah	5	
23	Complete Story of Passover	5	
24	Complete Story of Purim	5	
25	Complete Story of Shovuoth	5	
26	Courage and Saftey through Faith	14	
27	Curriculum for Hebrew Schools	11	
D			
28	Derech Chaim	23	
29	Derech Mitzvotcha	22	
30	Derushei Dach	17	
E			
	Eitz Hachaim, <i>see</i> Kuntres Eitz Hachaim		
F			
31	Forty Centuries	2	
32	From Day to Day	12	
G			
33	Galuth Melodies	10	
H			
34	Haggadah	3	
35	Haggadah Shel Pesach	15	
36	Hakeriah Vehakedushah (Pub.)	14	
36a	Hakeriah Vehakedushah (5701-5)	14	
37	Hayom Yom	17	
38	Hosafah l'Derech Mitzvotcha	22	
I			
39	Imrei Binah	23	
36b	Index to Hakeriah Vehakedushah	14	

multicolored variety, speak eloquently of the far-sightedness and initiative of the Lubavitcher Rabbi; of the painstaking labor of love of the Executive and Editorial Board, headed by Rabbi Mendel Schneerson, son-in-law of the Lubavitcher Rabbi and his co-workers Rabbi M. A. Hodakovs and Dr. Nissan J. Mindel, and, last but not least, of the generous friends of this organization who understand and appreciate the vital importance of this work.

Above all, the results in the past are clear evidence that these publications fill a great and urgent need for the proper functioning of Jewish education everywhere, and for satisfying in no small measure the thirst for knowledge for which our people—the People of the Book—have been famous throughout the ages.

In conclusion it should be noted that there are many important manuscripts ready to go to press, in accordance with the extensive program of the Kehot Publication Society. Here are many unusual opportunities for Jewish philanthropists and book lovers to associate themselves with this outstanding and everlasting work and take their place among the Meza'ei Harabim in rendering a public service of the highest order.

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

INTRODUCTION

The Kehot Publication Society was founded by Rabbi Joseph I. Schneersohn, the Lubavitcher Rabbi שליט"א, in 1942, as an essential part within the framework of his extensive activities in the strengthening of Jewish education and the dissemination of the Torah.

Since its foundation, the Kehot Publication Society has published close to two hundred publications, many of them works of monumental importance. In volume these publications add up to over two million copies, certainly an unusual and gratifying record.

The publications, listed in this comprehensive, though necessarily concise, catalogue, the first of its kind to be published by "Kehot,"* fall into three main classes.

The first comprises the publications of the Merkos L'Inyonei Chinuch, the central organization for Jewish education on a world wide scale, organized and operated under the personal guidance of the Lubavitcher Rabbi שליט"א. These include a variety of educational material (text books, periodicals, fiction and non-fiction), listed under their appropriate classifications in this catalogue. They are published in Hebrew, Yiddish, English and French. A Spanish division is in the making.

The second group comprises chiefly the publications by the Otzar Hachassidim in the field of Chassidism, philosophy, ethics and Jewish law. Most of them are the works of the leaders of the Chabad movement since its inception, including a great many of the present Lubavitcher Rabbi's own prolific pen.

A third group comprises all publications not included in the first two. An outstanding item in this group is the famous Halachic encyclopedia "Sedei Chemed."

The gigantic volume of output of the Kehot publication Society thus far, the high standard of these publications and their

* Bulletins are published from time to time

TABLE OF CONTENTS

1. Introduction	i-ii
2. Alphabetical Index	iii-vi
3. Publications of the Merkos L'inyonei Chinuch.....	1-12
4. Miscellaneous	13-17
5. Publications of Otzar Hachassidim.....	17-24

Published by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

5709 — 1949

PRINTED IN THE U.S.A. BY

SHULSINGER BROS.

21 EAST 4TH STREET, NEW YORK 3, N. Y.

KEHOT CATALOGUE

לזכות

החתן הרה"ת מנחם מענדל שי'

והכלה מרת חי' מושקא תי'

מונדשיין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ט' כסלו ה'תשפ"ה

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק ומרת חנה שיחיו מונדשיין

הרה"ת ר' פסח צבי ומרת רבורה שיחיו שמעורלינג

ולזכות זקניהם

מרת נחמה תי' איטקין

הרה"ח ר' עקיבא ומרת מלכה יענטא שיחיו שמעורלינג

מרת לאה תי' קליין

ר' ברוך מענדל שי' הרשקוביץ